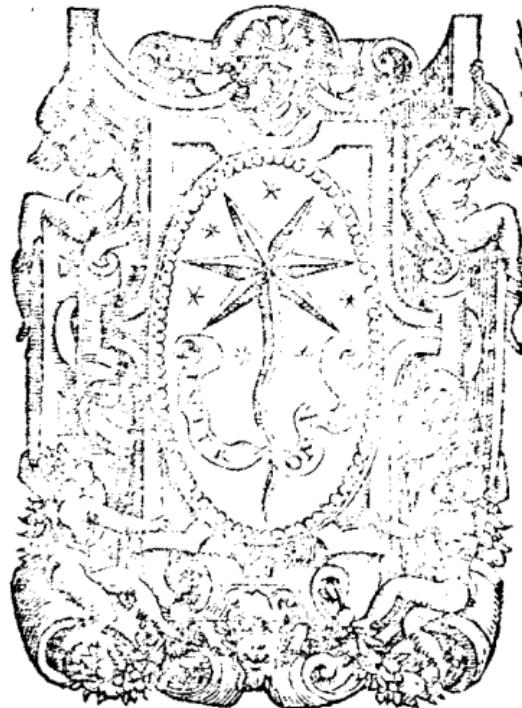

136. 14. 146. 94, 11. 196
PRETIOSA MARGARITA
NOVELLA DE THESAVRO,
AC PRETIOSISSIMO
PHILOSOPHORVM
LAPIDE.

Artis huīus diuinæ Typus, & Methodus: Collectanea ex Arnaldo, Rhaymundo, Rhasi, Alberto, & Michaelo Scoto; per Ianum Lacinium Calabrum nunc primum, cum lucupletissimo indice, in lucem edita.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M D LVII.

PIERIVS ROSEVS CANDIDO
L E C T O R I.

Hoc opus humano tristem de corpore morbum
propellit, bilis quem male sana parit:
Seruariq; docet pulchro cum flore iuuentam;
Et seni placidos usque uidere dies.
Si quis iussa ferat dijs ad spirantibus; omnem,
Quam simulabit, ouans pauperiem fugiet;
Hic latitans miseris poterit succurrere egenis,
Et supplex magno reddere nota soni.

I D E M.

Pro lucro duri qui iam subiere laboris
Omne genus, Calaber hosce uslere iubet.
Auriferum cernis studium? mirabere. librum
Hunc qui non habeat, nil habuisse putas.

HIPPOLYTI FANTOTII DELPHICI
PER VSINI HENDECA-
SYLLABON.

Ars diuina malis diu magistris
Indignam male passa seruitutem
Cæcis delitui gemens tenebris.
Ad claros studis uiros, & usq;
Illustres redeo gradu citato
Tandem suppetias petens, opemq;;
Cunctantur miseri. misertus unus
Afflictæ lacrymas, uicem dolensq;;
Et fordes, habitumq; non herilem
Ornatū decorat graui Lacinus.
Monstrat, omnibus afferens micantem.
Lucem, quid ualeat meæ potentis
Naturæ studium. meo Therapo
Quale iudicium, eruditionem
Donarim, poteris uidere lector.
Is, quod Gebber habet, Bonus, quod ipse
Huc spectans tot habet libris Rhamundus,
Descriptum Methodo breui reponit.
Magno mehercule dignus est honore,
Quo doctore uirum per ora mittor.

IANVS LACINIVS CALABER PSY-
CHRONEVS MINORITA LE-
CTORI SALVTE M.

V M cōpositorum lector optime (philoso-
pho teste) eadem sit disciplina, & ipsa iu-
cta se posita magis eluēscant. Ideo non
tam laudabilem profecto; atque expetēdam
esse liberalitatis uirtutem, quam turpe, at-
que execrandum esse avaritiæ crimen. quod hinc facile percī
pi potest. Nam quemadmodum eos, qui se non tam sibi,
quam patriæ & amicis omnibus in lucē editos esse existimāt,
qui que etiam non modo curam omnem atque industriam,
uerum etiam uniuersas facultates, ad publicam bonorum uti-
litatem conferunt, omni penitus laude dignissimos facile cen-
semus. Ita iū qui propter insolentiam quandam, & immoder-
atam habendi cupiditatem totius interim iustitiae, atque hu-
manitatis immemores, conditis thesauris, sibi tantum stu-
dent, suasq; res tantum agunt, tam sunt inhumani & im-
manes atque harpyis similes, ut infamiae notas subire & in
omnium hominum sermonem, ac uituperationem uenire me-
ritò soleant. atque uidem, qui uel partis diuitiis, uel inuentis
opibus ita submerguntur, ut non tantum iis quibus maxi-
me predeesse debent, ea non communicent, uerum buffonibus
quam simillimi, nec sibi ipsis sitis unquam sunt commodo.
Vnde hoc execrabile uitium, quanto magis est contranatu-
ram boni, generisq; humani societatem, eo fortius liberalita-
tem esse optimam arbitramur. Quo fit ut cum ex Gallia
Cisalpina Patauium redierim illa doctissimi uiri Boni Ferra-
riensis quæstio luculentissima, de alchimia possibilitate atq;

ueritate mihi se se obtulerit. in qua adeo docte & exquisite,
ita subtiliter, copiose & accurate disputatum est, ut nihil
quod ad eam rem pertineat derelictum, nihil indiscutsum,
nihil non: tene satis probatum offendas, quod tandem nulli,
nulli ex omni numero fecere priores. Hæc siquidem discepta-
rio, non solum illis, qui huiusmodi studij genere delectan-
tur, erit (indicio meo) non iniucundi, nec ingratia. ve-
rum etiam illis qui huic scientie & arti continue aduersari
solent, & auro gemmisq; longe pretiosior existimabitur.
Merito igitur in idem avaritiae crimen, (quod à me longe sem-
per absuit) incidisset, si aut diutius clarissimæ huic rei tene-
bras obduci permetterem, aut nostri temporis philosophos,
(siqui sunt, qui perpauci tamen sunt) tam excellentis inge-
nijs indole, & doctrina, non sine magno illorum incommo-
do, ac denique disciplinarum omnium genere spoliatos atque
orbatos, & quo animo ferrem. Itaque ne ab iis, qui huius-
modi doctrinæ studium & opera dicarunt, illiberalis siue
inhumanus iure haberi possim: sed potius quantum in me est
non solum mihi, sed etiam aliis prodesse ualerem, collecta-
nea quedam ex Raymudo Lullo, ex Arnaldo de Villa Noua,
ex Michaele Scoto & Rhasi, Diuo Alberto & alijs huiusc
classis & multarum lectionum uiris, una cum Bono Ferrariensi in publicum ire & ad communem utilitatem nunc in
lucem mittenda curau. In quibus quidem nihil quod non
egregie eruditum, non excellens, non absolutum sit offendes.
Etenim tanta est horum philosophorum (præsertim & boni
Ferrariensis) rerum cognitio. Tam incredibilis rerum copia
& diuina propemodum dicendi uis, ut bonum ipsum omnibus
alijs præponendum & longe principem non dubitauerim.
Nullum denique satis admiraturum putem, cum quis eum
legerit senserit q; aureum illud philosophiae flumen effundere.

Nā si occultos atque abditos philosophorum sensus conetur explicare: quis hoc homine subtilior? siue huius profundissimae disciplinæ uelit rationes reddere, & illius ueritatem accuratissime demonstrare, quis illo doctior? quis clarior? quis denique præstantior erit? unde nō sine rationis causa in frontispicio titulus sit affixus. Pretiosa Margarita nouella. Et uere nouas ac preciosas fert Margaritas, non obscuras, non ambagibus denigratas, ut aliorum fere omnium, huius tam eminentis scientiæ & superexcellentis philosophiae partem, facile erit uidere monimenta scriptorum: qui adeo obscure & tetricæ illam pinxerunt, ut nullus aliquando comprehensurus ea penitus uideretur. At non illos sequutus est Bonus noster sed ita docte, ornate, & splendide, in doctrina Peripatetica & Aueroica, neenon in terminis notissimis, non modo possibilitem & ueritatem, sed eius necessitatem, studiis omnibus, demonstratione propter quid & potissima demonstrauerit. Cuius ipse rationes & opera non sine magno labore in unum collegi, & quoad potui, elucidavi, purgaui, auxi: & in optatum candorem redegi. Optarem meam hanc diligentiam, seu potius curiositatem, non fore studiosis inanem, aut doctis ingratam. Sed qua pietate fortuna quadam, seu fato quodam impellente erga studiosos omnes sumus, eadem nunc & charitate tenebris eruta opera, quæ diulucem optarent, lœto uultu suscipe, hylarem piumq; restitu:orem complectere sinuq; tuo foue. Cui pro tanto munere immortales agere gratias ne desinas. Tibi igitur persuasum uelim, ut die noctuq; in ipsius lectione uerseris. Quod si opus gratum fore cognouero, cum primum aliquid ocy nactus fuero Methodum in omnes libros diui Rhaymundi Lulli expecta. Vale.

Colloquium nuncupatorum. interloquutores

Bonus & Lacinus.

Bonus.

ONS V E R V N T omnes mi Laci-
ni qui in uariis literarum studiis præclarum
aliquid & memoratu dignum ediderunt uel
editum instaurarunt, purgarunt uel auxe-
runt, illud ad communem studiosorum uti-
litatem in lucem dare, ut id posteris optime humanis actum-
sit usibus. Cum tu igitur labores meos undà cum bonis
auctoribus collegaris, locupletauerisq; : ne permittas oro ut
sic perpetuo sub puluere delitescam, sed da operam ut meis
& amicorum omnium uictus precibus in publicum undà
cum Arnaldo, Rhaymundo, atque aliis exem. vt do-
ctis omnibus nunc pateat quanta lux omnibus alchimiae
auctoribus sit addita, quantusq; splendor illis accesserit.

Lacinus. Quanquam multæ fuerint auctoritatis antiqui,
multæq; doctrinæ, fateor tamē nihil esse tam ornatum quod
expoliri non possit & nihil tam plenum quod incrementum
recipere non ualeat: sed quia ab eruditissimis hominibus no-
bis præmonstratum atq; seruatum est, Argumentum quod-
libet recte dicari Pontificibus aut principibus, uel illi potissimi
offerre, à cuius benignitate laberum suorum cumulatissimam
mercedem uel degendæ uitæ leuamen aliquod sperant. Deli-
ge quem uis cui te in munus offeram, uel sub cuius nomi-
ne tutum hoc opus exire ualeat. Bonus. Solent nonnulli quod
tu narras seruare, existimantes eorum opera summo haberi
in precio si Pontificibus aut Regibus fuerint dicata: aliqui ne-
ro metuëtes erga nuper suos natos libros quorundam insolentiū
morositatem, qui priusquā degustent reiciunt & aspernatur,

præfigunt hi in frontispicio sui uoluminis summorum principum elati supercilij titulum, sperantes ab illis hoc istud saltem impetrare ne male conciliati hi damnent, ne fastidian, ne confusint, ne deniq; aspernatur ante quam legerint: qui planè mihi non tā largiri uidentur quā sperata cū ipsis quādam magna cōmutatione astute, calideq; mercari, præsertim cū nec ipsis lateat eos quibus dicauerint nusquā uisuros aut lecturos. Nulla igitur ex parte hæc tam uulgata consuetudo mihi aliquid persuadere potuit, ut me principibus, aut Pontificibus quauis ex causa nuncupares. Laciñius. Existimo, quod sine tali præsidio, insolentiam inuidorum, auarorum blasphemias, sciolorum risus, mercatorum calumnias, & de nique illorum omnium maledicentiam, qui sibi ipsis tantum sapiunt, ut cunctis, quæ ipsi non probauerint nasum & os contorqueat, uitare minime poteris. Et sic maleuolorum omnium aculeos perhorrescens cymeriis sub umbris perpetuo diletesces. Eonus. Hoc quæso tu ne cures, latrant enim canes pro natura & consuetudine sua, & tunc latrare desinent cū desinent uiuere. Quid quæso latratus istorum cuiquā obesse poterit? nōne uulgatissimum semper fuit improbos homines uiris probis uel propter inuidiam uel propter dissimilitudinē solere latrare? Et tamen ille probus semper habitus est, quæ peruersi maxime improbauerint. Ego certe ab inquis quibus uis uerbis mallem quād re ipsa uicuperari. Nō igitur est curā dum quid nobis homunculi sed quid uiri probi, neque tantū quid uiri, sed quid ueritas ipsa loquitur. La. Si te alicui magno principi dicauero cessabunt forte obloqui ac latrare. Bo. Frustra si quidem laboras, si credis quauis autoritate per ditos istos loquaces emendare, qui si Deo, uenenoso suo ore nō parcunt, quo nā pacto nobis parcent? Noli quæso tu ad tam

leuissimam uulgaris fusurri auaram, à bono tuo proposito de-
sistere. Laci. Quis scit si recipiemus ab illis nostrorum labo-
rem mercedem, & erunt nobis degendæ uitæ leuamē? Bo.
Ita p̄sitauit Aurelius Augurellus cū suā chrysopiam Leoni.
decimo pontifici maximo dicauit ab eo (munifico quidem ac
liberali) aliquod ingens munus expectans. at is Augurello,
ex uiridi serico marsupium dono dedit: qui color spem uulgo
futuram indicat. Lacinus. Ferbelle, sciteq; fecit pontifex,
Nam si philosophorum lapidē fecerat Augurellus, alienis nō
indigebat opibus, quando ipse omnium esset ditissimus. sed
mi. Bone; qui diues est, amicis etiam indigeat eportet, igitur
mibi obtemperes uelim, ut illis saltem quorum beneficijs ad-
stringor, tali munere impertiam. sunt etenim multi quibus
nem modo mea omnia, uerum memet ipsum debere cognosco,
quo excellentissimo munere ipsis longe carissimus ero. Bonus.
Fallaris me hercle, nam si tu, quempiam in hoc negotio pu-
blice vocare præsumperis, eundem tibi ex amico inimicum
comparabis. Nunc ne nosti eos omnes, qui hodie huiusmodi
artem exercent cauere ne aliquo modo innotescant? Laci.
Heu. prephanam igitur facis artem? Bonus. Idiotæ isti cum
sint, idictarum habent opinionem, sed ars ipsa sancta est, ex
quam non nisi puros ac sanctos homines habere licet. nam ut
diui Thomæ utar sententia, Ars ista uel reperit hominem san-
ctum, aut reddet eius inuentio sanctum. Laci. Non sie-
aiunt moderni nostri, sed dicunt non tantum religiosos om-
nes: uerum nec uiros probos illa decere. Bonus. Et tu quo-
que horum uulgarium sequeris uocem atque opinionē? Laci.
vulgarium? optarem siquidem, sed ut video, communis eſ-
fere omnium est sententia. Bonus. Insanit me hercle, En-
mihi hæc tua contentio bilem excitat (nisi de sophistis fiat sex-

mo apud eos (qui quidem non alchimici philosophi censendi sunt, sed fures atq; latrones: qua propter uulgas iners atque ignarus alchumistæ nomen , perditis istis simul atq; philosophis confundit, qui sicut distat lux à tenebris, uerum à falso, Deus ipse à mammona, bonum à malo, sic isti inter se minime cohærent et ueluti ex codæmon spiritus angeli nomen adhuc resinens, nihil cū beatis illis spiritibus, commune possidet in re, nisi forte nomen, sic itidem isti empyrici sophistæ, falso sibi nomen usurpant, qui quidem suis latrocinijs artem hanc sanctissimam fecere fabulam uulgi. Nam uera et nūquā satis laudata, alchumisticæ transmutationis operatio maleficis istis nullo pacto conuenire potest. sed ius tantum , qui semper uiri probi ac deo dicati habiti sunt . Nonne antiquo illo seculo sanctus fuit Hermes ille ter maximus (ut fertur) artis huius inuentor ? sed prætereo antiquos omnes , quia uix sufficeret dies si omnes memorare uelim, sed hos tantū recentiores theologos in mediū adducā . Ioannem scilicet Damascenū in primis uirum religiosum ac sanctum, necnon & theologum insignem, Albertum cognomento magnum, Diuum Thomam, qui quantum doctrina et sanctitate claruerūt, ostensione non indigent. uide adhuc & Rogerium Baconitanum, Haymenn, Raymundum Gottifredum theologos excellentissimos. Ioannem Ticinensem episcopum reverendissimum, Garsiam Cardinalem & c'los quos Vincentius historicus inter alchimiae autores enumerat: Fratrem Helyam, fratrem Guilhelmum, Ricardum , Petrum de Ilico, Morienum & quamplures alios claustrales atque theologos egregios, quos ne tibi sim tædio silentio inuoluam, horum etenim opera & labores in hac arte latissime patent . Quid de Vincentio historico , uiro religioso & undique doctissimo referam ? qui non dubitauit in

suo speculo naturali , inter autores huius artis Diuum etiam
Ioannem euangelistam annumerare , ea de causa fortassis ,
quod scientia hæc ponitur esse diuina , & Diuus ipse aposto-
lus coram Cratone philosopho duobus illis adolescentibus (qui
cuncta pro Christi amore pauperibus erogauerant) gemen-
tibus atque suspirantibus , quod se in uili pallio cernerent egé-
tes , & seruos suos uiderent potentissimos atq; fulgentes . Cū
optarent erogatas diuitias recuperare , iussit apostolus rectas
uirgulas in singulis fascibus & minutos lapides ex littore
maris sibi afferri & inuocata Trinitate illas in purissimū au-
rum , hos uero in preciosas gemmas conuertit . Sed id (iudi-
cio meo) nullo pacto arti huic quanquam diuinæ , sed so-
lum diuino tribuitur miraculo . Eo quod materiam sumpfit
apostolus nūmīum disparem arti : & licet propriam sumpfis-
set materiam , una tamen actio (ut dicetur infra) non fa-
cit autorem . Quid de Rhaymundo Lullo cuius uita atque in-
genium omnibus est admiratio ? quippe qui contra Arnaldū
de Villa noua , artis huius impossibilitatem ualidissimis ratio-
nibus demonstrare conatus est : at posteaquam non rationibus
sed experientia ; artis ueritatem ostendit Arnaldus , cepit illā
postea toto suo conatu rimare , qua non modico cum labore
inuenta , optans incredulis eius ueritatem aperire , quingētis
fere uoluminibus illam demonstrauit : quibus adiecit illud no-
uissimum & omni admiratione dignum , de lapidibus pre-
ciosis , quos uidelicet ex iisdem metallorum principiis , com-
ponere iussit , quo opere ipsa etiam stupet natura . Nec hoc
ipse contentus ut metalla cuncta in aurum mutaret , sed ip-
sum etiam aurum contra naturæ ordinem fecit in plumbi
substantiā atque naturam retrocedere . Audi quæso aliud ,
quod uix humano percipitur intellectu , ut in eodem metalli

frusto atq; uirgula una seorsum conficeret aurum, argētum,
æs, plumbum, ferrum atq; stannum. sunt ne ista utilia? sunt
ne risu digna? Laci. Nullus profecto nisi male sinus & el-
leborio indigens tuam hanc inficiet sententiam. Bonus. Ca-
ue igitur ne tu in uulgarem hanc atque temerarium uenias
opinionem. Laci. Quam? Bonus. Quod non deceat sci-
licet religiosos scientiam hanc diuinam scire, nec similiter il-
lam exercere: si decuit Paulum funes texere, & Lucam pin-
gere, Petrum & Ioannem pescari. Itaq; & cœs Apesoli &
lestium rerum meditatione fatigasti, cū ab euangelij prædicione
cessassent, manibus semper aliquid sunt operati. Et nūc
non decebit religiosos concessum sibi otium uertere in nego-
tium? Nonne religiosus est aliquid agere quam nihil agere?
Laci. Quid ad hæc referam non video, nam eos in testes ad
ducis quibus refragari non licet, & eos quoq; , qui non tan-
tum doctrina atq; sapientia orbem illustrarunt, ueruetiam
omnis iustitiae, fidei, innocentiae, religionis et sanctitatis spe-
culum fuerunt: qui etiam sicut stellæ cœlum, sic isti oës mun-
dum illustrarunt. Bonus. Quid igitur tantu' times quid ue-
differs opus tam præclarum sine nuncupatione aliqua in lucē
dare? Laci. Timeo ne per me ista uulgo aperiitora siant.
quandoquidem ab antiquis omnibus nobis præceptum est, ne
sanctum hoc negotium detur impiis atq; prophanis. Bonus.
Recte hoc præceptum est antiquis nolentibus impios locuple-
tari, ne à uiis iustitiae & à recto fine auerteretur; ne igitur
improbi diuiniis affluentibus multorum essent causa malorum,
hoc archanum illis cœlatum esse uoluerunt. Nunc autem
quando per Dei uerbum altera nobis data est lex, ad bene-
beatęq; uiuendum diuiniæ obesse minime possunt, modo illis
affluentibus (ut recte ait sapiens) cor non apponatur. ha-

bent nāq; christiani omnes quacunq; ex licita atq; honesta
causa aurum, non ut seruent illud, sed ut habeant unde ege-
nis omnibus succurrere possint. Laci. Cur igitur nostri an-
tiquorum uestigia sequentes id idem nobis præcipiunt affir-
mantes ex eius publicatione, mundi ruinam fore uenturam?
Memini etiam me legisse apud Ioannem de rupe fissa uirum
theologām, talia præcipientem: Cauete (inquit) omnes in
quorum manibus hæc nostra peruererint, ne illa quæso, ad
manus perueniant infidelium, quia fides rueret Iesu Christi.
Bonus. Ah, ah, ah. Liceat quæso nunc contra hos insensatos
sic exclamare: O, Jane à tergo quem nulla ciconia pinsit, oh
dementes miseri, indiget ne Iesu Christi Dei fides, auro &
gemmae? Indiget armis? quandoquidem per tela per ignes,
toto aduersante mundo, eoq; magis incrementū recipit, quo
magis impugnatur. sed hos quæso mittamus homines (ut pro
nunc ita loqui liceat) testiculatos magis quā cordatos. Nōne
palam est eos contra domini præceptum agere, qui docuit, q
gratis accepimus gratis etiam dare? Dicant isti obsecro, quid
utilitatis afferat hominū generi abscondita sapientia? Quid
gemmae reconditæ? Quid in uisus defossusque thesaurus? Et
quid tandem lucernæ esset usus? quod commodum? quæ uti-
litas? si sub modio & non super candelabrum collocetur: quē
admodum à Christo seruatore proditum. est sed ij credo ex in-
nata auaricia, non ex christiana pietate talentum domini suf-
fodiunt, cum id quod aiunt, ignavia potius quam pietas esse
uideatur. Laci. Non i ipse quamplures, qui tantopere ti-
ment ne sui libri pateant & ita caute eos seruant, ut nec ipsi
quidem eos legant, cum sint ignari, nec alios legere, aut ui-
dere permittant, cū sint inuidi atq; maligni, arbitrantes in
illorum aperitione seu ostēsione, statim ex eis lapidem in pu-

blicum exire, & per uicos omnes atque plateas spaciari, saltareque. sunt etiam iū admodum auari, ut nec obolū quidem huic negotio aliquando exposuerint, & arbitrantur uellētq; lapidem illum philosophorum sibi tantū ē cælo plui atq; donari. optant quoq; scarabei isti uolare cū aquila & dici ac uocari philosophi. & pro talibus igitur orandum existimo, ut de mentibus eorum dementiae & ex cordibus auritiae nebulæ expellantur. Bonus. utinam diuinæ bonitatis radius illorum mentibus illucesceret, sed in eis uulnus insanibile conspicio, ut curare tā ueterem morbum, difficultimum sit & forsitan impossibile. O si isti animaduerterent Dei prouidentia, omnia (præsertim opus istud sanctissimum) regi gubernarique, non ita desiperent. Nonne uident miseri, eos omnes, qui & librorum copiam, pecuniam, doctrinam, famulatum & operatores habent, operantur laborantq; in his semper, & tamen proposito uacuos esse uidemus. Ne mireris amice, nam ad Deum ipsum sine Deo mortalis homo non accedere nō potest: sicuti nec lumen sine luce oculus ipse uidere nequit, ita sine ipso largitore Deo, ad hoc tam grande atq; ineffabile datum suū quiuis peruenire minime ualeat. La. Quid queso nunc harpyæ istæ ad hæc respödere poterunt? Bonus. Delirat miseri & ueluti sensu atque intellectu carentes, non uident quanta nobis omnibus ad hunc bellū & tardiu optatū lapidē opponitur difficultas, adeo ut grande illum sisiphi saxū, per montis ardua sursum uolnere uideamus, & quando magis tam excelsi operis finem uidere credimus, tunc magis in ignorantia abissum labimur, quia pauci sunt quos & equus amat Iuppiter, aut talis uehit ad æthera uirtus. Cum tamen hæc ipsa aderit, tunc nobis ipsis atque amicis omnibus percari erimus, quibus iam derisi & ioco habebamur. Lacinius.

O' facinus, quid audio, ut scientia hæc tam supernaturalis
et ars tam rara hodie a; ud multos illusio et deceptio uidea-
tur? Bo. Nec mirum, queniam euenit, ut hoc deplorato se-
culo omnis generis homines et quidem ignauissimi, audeat
artis et scientiae huins felicissimæ et altissimæ philo-
phiæ latentes causas perquirere, arbitrantes lapidem illum
beatissimum è chartaceis, ambagibus ac deceptionibus idio-
tarum quorundam extorquere atq; furari. q; siquidem sunt
fabri, lanarij, lignarij et id genus hominum μηλα; χο-
λοντων cupientium sine labore ditari. Laci. Non ne il-
lam querunt similliter et docli, nobiles, principes ac de-
nique reges? Bo. Quid tum? Noui ipse quam plures, sed
non ut par est eos scientiae huius præstantissimæ, sed tantum
auri cupides uidi, ita ut iures duros esse silices ex quibus au-
rum ipsum excavatur, sed duriorem illorū dices auri famē.
Et licet eos oēs cunctis in rebus nasutissimos iudices, hac ta-
men in renihil dices habere nasi, cū eos quandoq; uideas sto-
lidissimas chimeras credere ambiguaq; ac falsa, mania atq;
puerilia, pro ingenti nescio quo semper amplecti et nunc
huic peregrino, nunc uero illi, aures arrigunt, qui ampulloſa
et uana pollicitantes, quotidie in arsenicis, sulphuribus, me-
ſtruis et his ſimilibus promptissimi audiffimiq; incite atq;
inepte operantur, qui tandem hoc fine clauduntur, ut tem-
pus ipſi conterant, aliosque conterere faciant, et ſic pro lapi
de acquirendo pecuniam dilapidant, ac demum cū proposito
frustratos ſe eſſe conſſiant, conantur quaſitæ longius her-
bæ in ualido fagiens argentum ſiſtere ſucco. La. O' tardas
adeo mentes affuetaq; falli artificum uarioq; rerum per ina-
nia ductu pectora, quidnam conueniunt iſta metallis? Sed
heu quantum à proposito longe uagamur. Bo. Minime,

nam omnia quæ dicta sunt ad rem pertinent , ecce iam
tua ope in lucem exeo , non Principum aut Regum digni-
tate protectus , sed ipsa tantum uirtute comite , antiquo
rum ag; ptiorum morem partim imitatus , qui cuncta
Mercurio dicabant , tanquam uirtutis ingredi; ipsius au-
tori ac largitori : partim uero soli tanquam rerum om-
nium ac generationis patri . Soli igitur et mercurio dicatu
esse uolo ex quorum fonte cuncta huic operi necessaria
proficiuntur . Necnon illis omnibus , qui uirtutem , &
quæcunque recta sunt , colunt ; eos autem omnes qui tan-
tum salis habent , ut quæcunque ipsi non probauerint ,
negligant atque dñent . inspiciant quæso ipsi opus
diligenter , illis opus non autor ipse loquatur .

Nam cum autor in sui ipsius commendatio-
nem loquitur , male quidem agit , bene
uero cum opus ipsum loquitur . va-
rus iudicio meo censendus est opi-
fex , qui ab alijs magis quam
ab ipso opere laudem expe-
ctat atque honorem .

Vale .

Metallorum in melius mutationum Typus , Methodusq; ,
per Ianum Lacinium Therapū Calabrum nunc
tibi lector in lucem dantur .

R T I S generandi . M. uel Q. Non
nulla sunt principia quædam quæ sola
cogitatione atque intellectu comprehen-
duntur , ut Chaos , Alteratio , Potens-
tia , Operatio , Generatio , & Digestio .

Quædam sensibilia tantum , ut unum uel materia pri-
ma , Corpus sive forma , Elementa , Perfectum ens , ue-
nenum informans , colores , fermentatio , separatio .
Quædam tum intellectui tum sensui patentia ut coelum .

- A. E X C H A O primū tanquā . E. tenebris exie idoneus ar-
tifex , seque inter hanc rudem , confusamq; & indigestam
elementorum molem , & principia reliqua ad . M. uel
Q. Incedentem cognoscit , quo ad per . B. C. D. per quæ
natura ipsa subsequentia primordia illuc perueniat .
- B. M A T E R I A M accipimus , cum eam , ex qua agen-
te extrinsecus artifice oritur . D. Tum Metalla imperfe-
ctiora sub M. uel Q. Immutanda item . C. & D. qua
patiuntur .
- C. F O R M A uero est , ut artifex principijs his admini-
strans , Et eadem considerate mouens . Est etiam id , quod
ipsi . M. uel Q. præstat , quo ipsa sint & existant , quo'ue est
quodcūq; ex . T. S. V. Z. libuerit in . X. uel . Y. immutet .
- D. C O E L V M est uis foeminea , à qua maris progenitus
ra recepta nutritur & crescit , quousq; in . M. uel Q. omni
no mutetur .
- E. E L E M E N T A profiscuntur de . B. in . D. & per . C.

F.G.H.I. permiscentur uicissim.

F. AL T E R A N T . C.in.D. & D.in.C. primum, deinde paulatim in uicem conuersa in. M. uel Q. feruntur. Est et F. potentia qua ipsius D. est actus in quo et de quo : & quicum, & per quem, uniones ipsi ab arte sunt & generantur.

G. M I S C E N T V R . C. cum. D. tatum quare illud Pro-pertianum masculus & tota fœmina coniugium.

H. D I S S O L V T I O N E M appellamus, cum iam in utrisque & C. & D. tanquam in hermafrodito concep-tum est.

I. G E N E R A T I O N E M dicimus partim, qua ex. C. & D. fit. M. partim enim qua. Q. ex. M. & D. sed ita ut hæc ipsa in uasco constituta à natura magis quam ab arte administrante proueniet.

K. C O L O R V M primus niger, qui ut primo , ita diffi-cilius cæteris apparet ostenditq; concubuisse. D. cum. C. et concepisse . Et proculdubio optatum. M. uel. Q. critu-rum . Candidus alter , quo. C. ad. M. & inde ad. Q. sensim progreditur . Tertius croceus , per quem apparet iam in unum cuncta constitui cepisse , quod semen in om-ne. D. per minima queq; diffusum est . Quartus rubet, qui. M. uel. Q. iam ortos manifestissime demonstrat.

L. D I G E S T I O est qua, quod conceptum est , igne ex-trinsecus mouente & opitulante , consequitur , ut ex. C. & D.M. uel ex. M. & D.Q. perficiatur.

O. S E P A R A T I O est in his , quæ elementa appellan-tur , quæ de. B. & item. D. orta , ab eisdem quoque se-parantur.

P. O P E R A T I O N E M intelligimus uel ea qui d. B.

¶ reliquis principijs in. M. uel. Q. generandum protē ditur , uel quæ ab. M. ¶ Q. in deputanda immutandaq; metalla , ac etiam continuo informanda prouenit.

M. P E R F E C T U M ens inter principia ideo commemo ramus , quod tam ¶ si id ipsum est quo ex. C.D. per.E. F.G.H.I.K.L.O.P. tendimus , formæ tamen ¶ efficien= tis causæ rationem habet , cum ea quæ diminuta sunt ad æqua reducit ¶ perficit.

N. F E R M E N T A T I O est in. Q. ex. M. admiran= dus transitus , qua in re diuinus penè artifex necessaria fo re. G.H.F.L.I.D. arbitratus cum. D.C. ¶ M. in. G.co stituerit , continenter eadem lentissimo fouebit igne quo ad per. H.F.L.I. in. K. peruenient , nullaq; in re opera mi nore , sed eisdem ferè gradibus insistens conabitur , ut mul to maiore ¶ uirtute ¶ quantitate quam. M. sit ipsum perfectissimum. Q. uenenum oriatur. Quamobrem cū semel id diuinitus nobis concessum fuerit (nam aliun= de speret nemo) perpetuo hoc augeri poterit , non tantū magnitudine sed in uires quoq; excrescent infinitas . Nec opus erit. M. iterū diuturnis laboribus repetere , quod ut in humanis maximum quid uideri potest , ita ex his etiā qui. M. composuerint , assequuti sunt pauci.

Q. E S T itaq; uenenum informans , ex omni parte perfe= ctum , hoc est æquis elementis undiq; compositum . Qua propter (ut dictū est) multo perfectius est quam. M. ¶ in uirtute excellens magis . nam præterquam q bifariam inficit ¶ informat immutatq; sui ipsius speciem primam , deinde in. X. uel. Y. penè infinitū . Est etiam ægritudi= num hominum humanorum tum animi tum corporis effi= cax medicina , quippe qui perturbationes omnes expellat.

bonosq; ulros, hoc est , non alieni iniuidos efficiat similiter
et conseruet . Corporeos autem humores si qua excesser-
rint adaequet et constituant. Imbecillenq; senectutem uaz-
lentem inducat et confirmet.

FAC mixtionem cū una parte. X. et duodecim parti-
bus aquæ nostræ et tere subtiliter, deinde ponas in uno ur-
nali non nimis alto, et superpone alembich sicut decet, et
perluta bene totum urinale et alembich cū omnibus iun-
cturis usq; ad nasum alembich , et permitte bene siccare,
tunc pore super furnello , non cum cineribus sed super fer-
rum . itaq; totum urinale intret usque ad alembich , et
claude eum luto circū circa inter furnellum et urinale .
Tunc incende ignem s. qualē tu scis, et uenies per ale-
mbich oleum simul cum aqua, et stabit supra aquam in co-
lore citrino . Et sic continua ignem donec tota aqua distil-
lauerit , tunc permitte infrigidari , et extrahe recipiente
et separa oleum ab aqua , et aperi urinale : et inuenies
corpus aliquantulum durū , totum tamen frangibile et
conteribile . Et si uis reitera distillationem, et fac per om-
nia ut supra dictum est , fundendo super corpus eandem
aquam , uel aliam , et distilla , et non exibit tantum
quantum prima uice , et tertia uice quasi nihil , et cor-
pus remanebit in puluere non bene nigro , quod calcina-
bis hoc modo. Si corpus erit una uncia , superfunde un-
cias tres Mercurij et teres simul , et fiet amalgama, sicut
butyrum . Tunc pone in scutella uitrea, et perluta eam
a parte exteriori , et ponas super tripode super leuem
ignem trium uel quatuor carbonū , et semper misce cum
baculo ligneo , et caue te , et liga os et nares , quia fu-
mus eius destrueret dentes . Et sic perseuera miscendo do-

ne totus Merc. exiuerit, & remanebit corpus subtilius
& magis nigrum, & hoc reitera ter & erit corpus dis-
scontinuum & ualde nigrum. Tunc recipe illud & po-
ne in butiuncula, & superfunde tantum de oleo supradic-
to quod madefiat & clauderet uas, & da ignem luminis
per tres dies & siccabitur, & terra incipiet aliquantulum
albescere: Tunc superfunde aliud oleum (ut prius) &
iterum cum eodem igne siccabitur & erit albior, & sic
tertio. Quarto autem erit in tanta albedine, q[uod] uideatur, uelle
uisum auferre, lucens sicut perle orientales perfectissimae.
Deinde procede cum aere nostro, sale & gummi quae fient
unum. Ignis tamē temperatus non nocet, sed melius in fimo.

V E R V M cum operæ preclsum sit, quibus artibus
nō tantum cognitio sed aliud quoddam quo intelligatur pro-
positum in confiendo opere, rōne quandam quā practicen-
appellant prosequi tentemus: hanc est partem, ut subiectū
tantum materiæ patitur, aperire. Simplici itaque. C. qua
druplicem. D. per. G. primū misceto & in uirte uascolo,
ad id quā optime conflato cōponito, lentissimo dehinc ob-
litū glutine, os illi claudito, idq[ue] tenuissimo igni super im-
ponito & continuæ excoquito donec .C. per. H. in. F. &
item ad. I. peruererit. Et signo tibi niger fuerit color, quē
tamen nō atramenta, sed potius punica mala præmatura
imitatam uidebis. quod cum intueberis scito. C. D. per. H.
F. I. & P. expatiari, interq[ue]; C. & D. indissolubile fœdus
conflatum iniucemq[ue]; eosde in seipso conuersos, calore uero
eodem extrinsecus cōtinuante. C. D. in. L. & I. ingressi ad
M. usque per. K. contendent. Quandoquidē color ille ni-
ger (nescio quo pacto) paulatim uertitur in candorem,
De hinc in. K. croceū: postremo in pretiosissimum rubore:

quo habito ab. H. hoc est à nigricante colore , adhunc usque terminum dies omnes dinumerato , eorumq; summam duplo: tantudemq; etiam. M. ipsum iam ortū uiuatiore igne suauiter foueto: quem recluso post hoc uase reuerenter accipio , & à sordibus siquæ fuerint mundato , ac cum eundem iterum paulo uehementiore in igne totos sex dies habueris , diligenterissime tibi & amicis in usum seruato , bis mille etenim partes in propriam uirtutem naturamq; mutabit .

C V M uero ex. M . faciendum . Q . curabis uncis tribus. D. & uni. C. dragmā. M. adiungito , totumq; in igne temperatissimo dies triginta excoquito , & per. K. transito , donec perfectum. Q . uideris rotundum & rubentem . Vel si ad lunam fuerit : Metallico candore infecto . Differunt nāq; ita. K. ut. M. rubens & candidus , & uterq;. Q . inuicem distant . Albicantis etenim. M. primus , uiridis rubore inspersus extabit . Secundus croceus nonnihil è splendide rubens . Tertius niueus & metallicus candor , qui ter mille partes . S. et. T. Z. uero ad quinq; millia in suā ipsius speciem & uirtutem mutabit . gignetq; (si tibi id uidebitur) ex se quoq; ualentissimum. Q . Quibus adeptis & perfectis artificum omnium te maximum putato , Deoq; maximo & optimo gratias ubiq; & semper habeto . En tibi manusculū praestantissime lector , quod quam non falsum dictum sit futura etas uiderit .

S PLUMBVM.

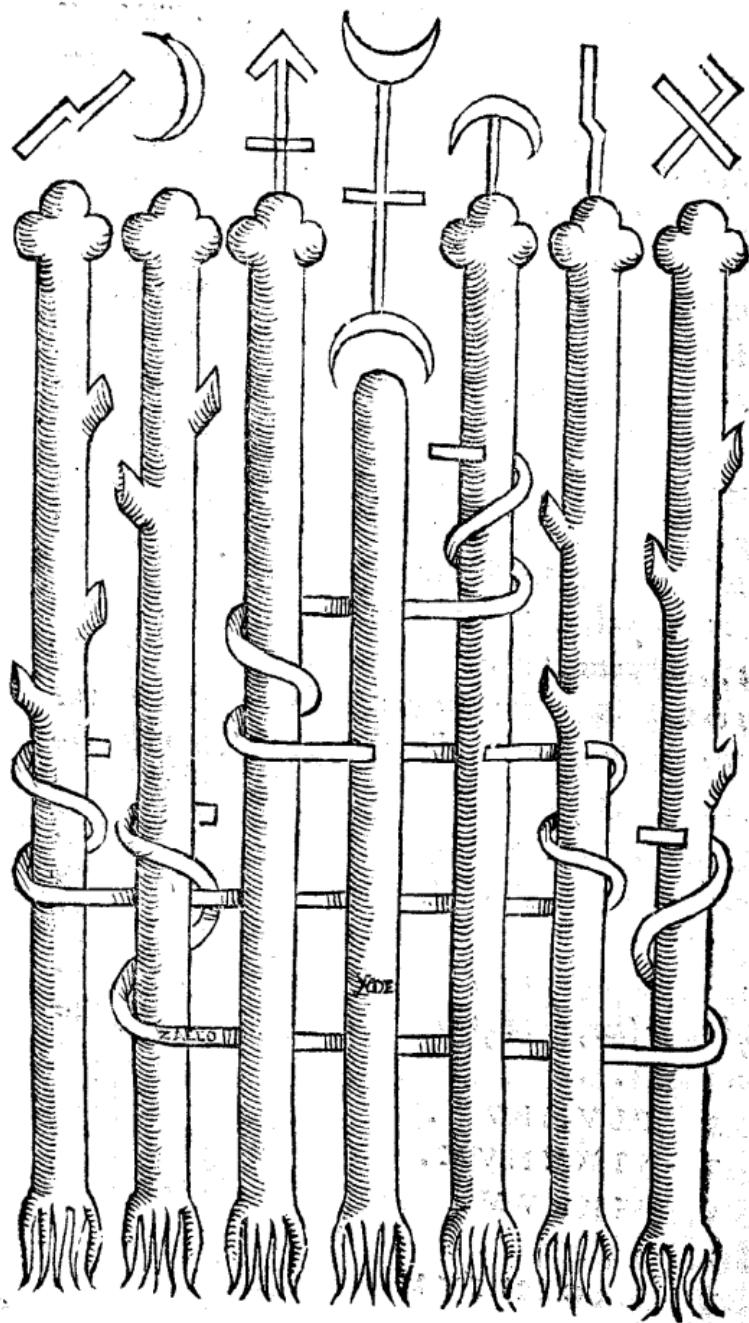
T STANNVM.

V FERRVM.

X AVRVM.

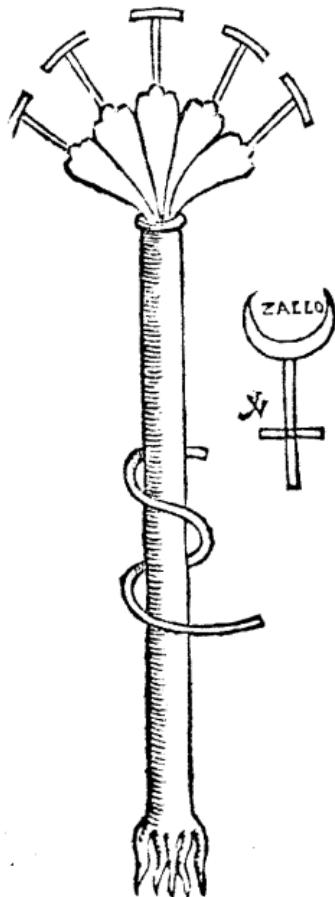
Y ARGENTVM.

Z AES.

PINXIMVS compositionem arborum nemoris insi-
mul, modo dicamus naturam earum unam post aliam se-
cundum posse nostrum, & primo incipiems ab arbore cu-
ius frons dictæ basis arboris tantummodo super corticem cir-
cunsonabat, & hoc de purgando ut hic.

Calidum siccum rubeum sicut æs igneum.

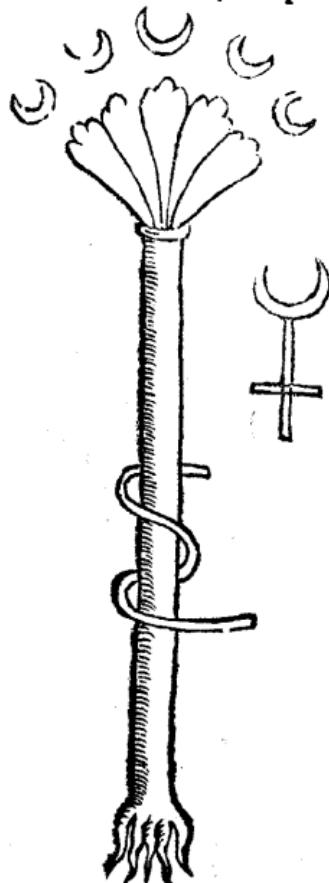
Calidum humidum cruccum.

Factum humidum siccum nigrum sicut plumbum.

Frigidum humidum sicut argentum uiuum.

HAE C est arbor cui corrosis frondibus basis arboris intrabat semper &c.

Factum siccum album sicut plumbum.

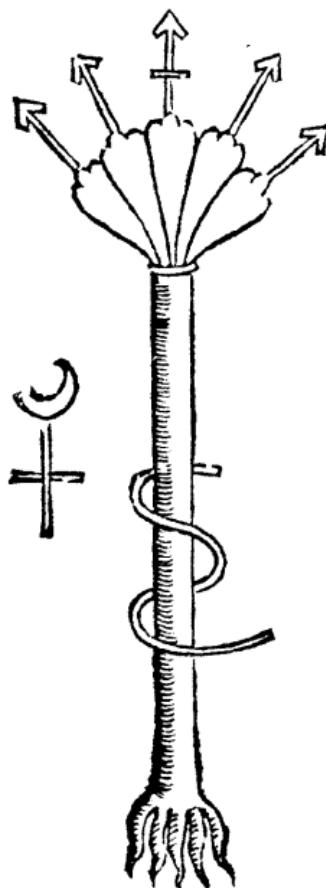
Calidum siccum fuscum et ignuum.

Factum humidum nigrum sicut argentum nigrum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAE C arbor est cui corrosis frondibus basis arboris in-
erabat super lignum.

calidum siccum rubeum.

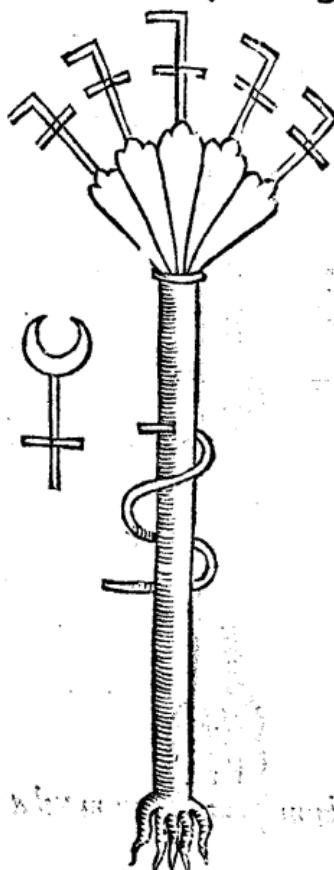
Factum siccum magnum fuit plumbeum.

Factum humidum album sicut stannum vel argentum nigrum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAE ē est arbor prima dexteræ partis cuius cortex est corrosa & magnum quid de ligno & exeremitas frōdis basis arboris intrabat per medium eius parum quid eminebat ad allam partem.

Factum humidum sicut argentum.

Factum secum nigrum sicut argentum terrenum.

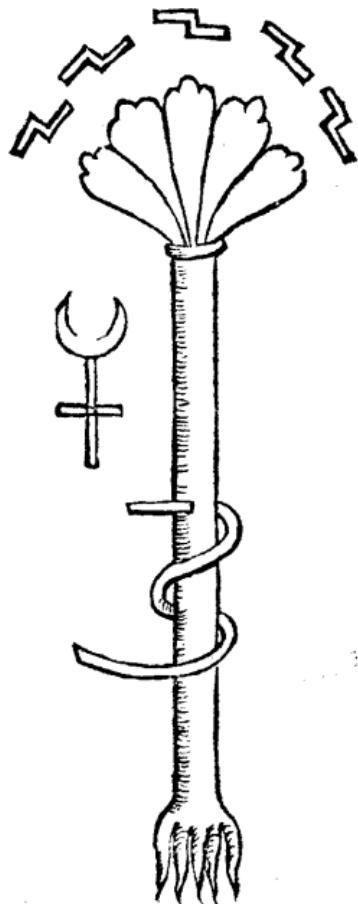
Calidum & humidum crocem sicut durum ignem.

Calidum & secum rubeum sicut æigneum.

H A E C arbor secunda cuius cortex est corrosa & ma-
gnun quid de ligno & extremitas frondis basim arboris in-
trabat per medium eius & paruum quid emittebat ad aliam
partem.

Factum siccum nigrum sicut plumbum.

Factum humidum album sicut argentum nigrum.

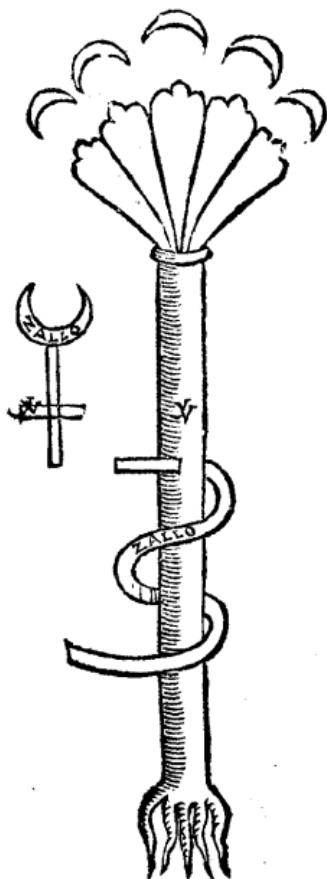

Siccum rubrum sicut et lignum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAE C est arbor tertia, cuius cortex est corrosa & magna quid deligno & extremitas frondis basis arboris intrabat per medium eius, & parum quid eminebat ad aliam partem.

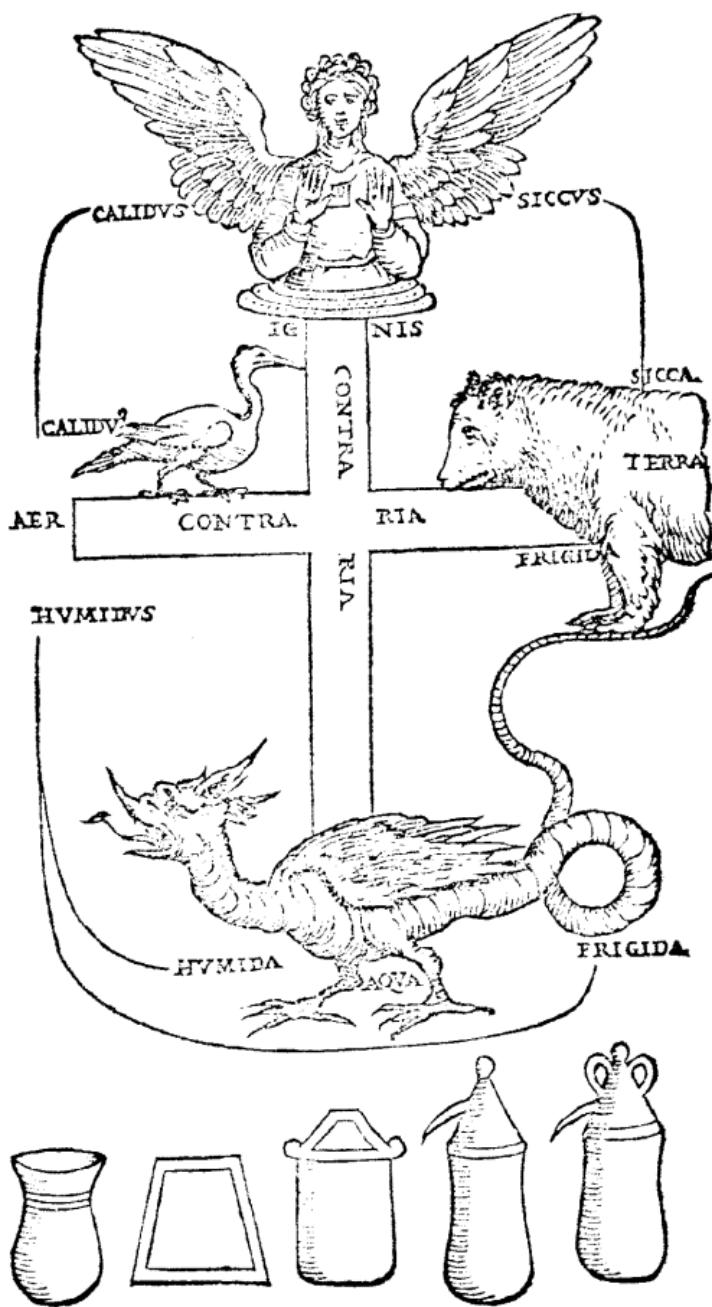
Calidum humidum croceum sanguineum.

Calidum siccum rubrum sicut es ignum.

Factum humidum album sicut stannum.

Factum siccum nigrum sicut plumbum.

Typicarum imaginum expositio .

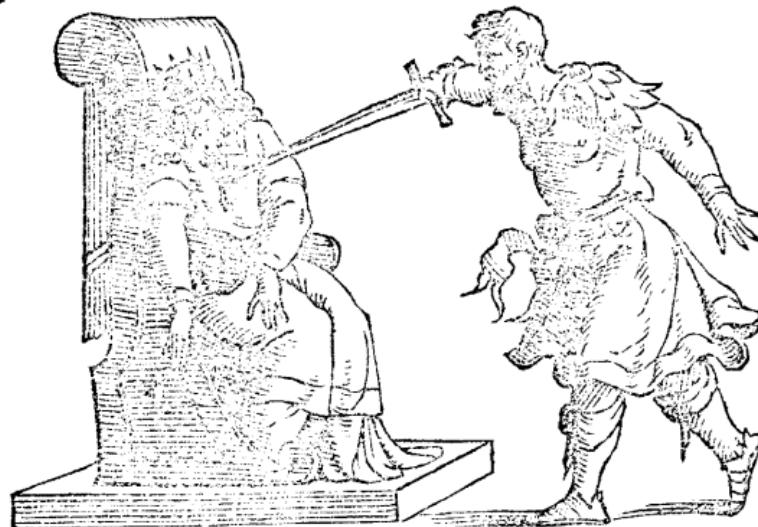
T R I A in opere seruanda sunt, primo materiā præpara, secundo opus continua , ne discontinuatione dissipetur, tertio sis patiens intima naturæ passim uestigia seruans.

P R A E P A R A primo aquam uitæ summæ purifica, tam , & eā serua . Non tamen credas , ut liquor iste , quo cuncta madent , sit Bacchi candens ac limpidus humor. Nam te dum uarijs immensa per auia rebus , detines intentum , felices præteris undas.

P A L A T I V M ingrediēs in quo quindecim sunt man siones ubi Rex diadematè coronatus in excelsa sede sceptrum totius orbis in manu tenens erit : corām cuius maiestate filius cū quinq; famulis uarijs induitis uestibus , flexis genibus regē deprecantur ut tam filio quam seruis regnum impertiri dignaretur , quorum precibus nil Rex ipse respondit .

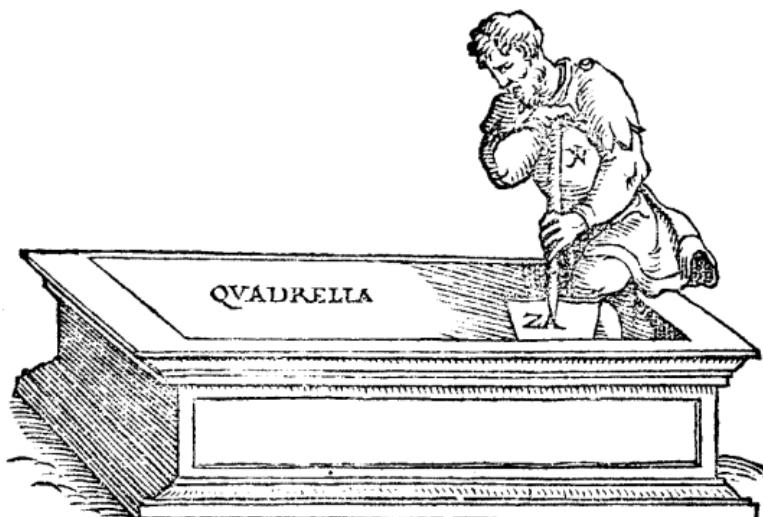
A T filius indignatus seruorum fusione, patrem in sua
fede interemit. Fiat igitur amalgama cum aqua bene pur-
gata &c.

COLLIGIT in tertio loco filius sua ueste patris san-
guinem, quod est secundum opus & in Methodo iam decla-
ratum.

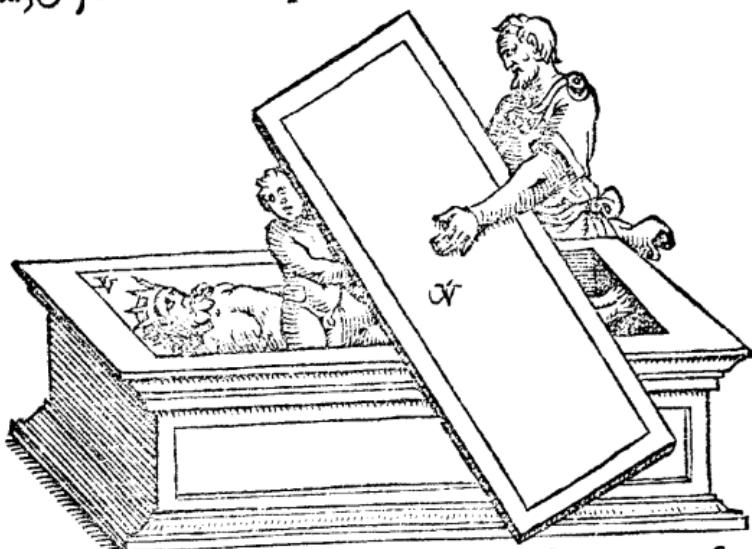
EFFICITVR fovea in quarta mansione, quæ for-
nax est: cuius altitudo sive duorum palmorum, latitudo autem
sive digitorum quatuor.

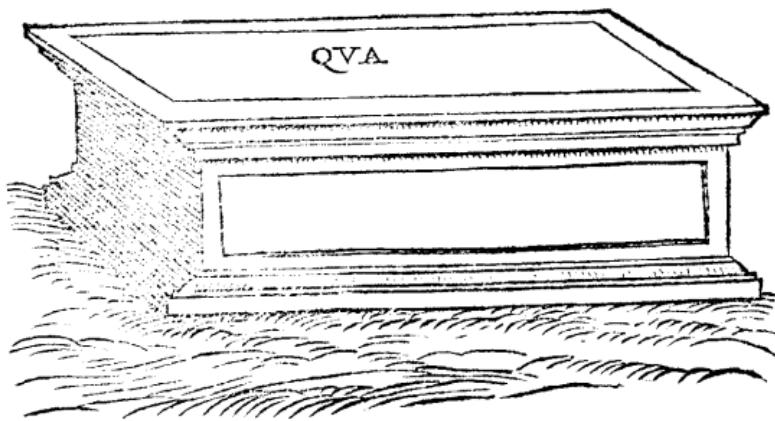
IN mansione quinta filius male cogitans credit patrem
in foveam deiectum relinquere, sed ambo in foveam cecide-
re per artem.

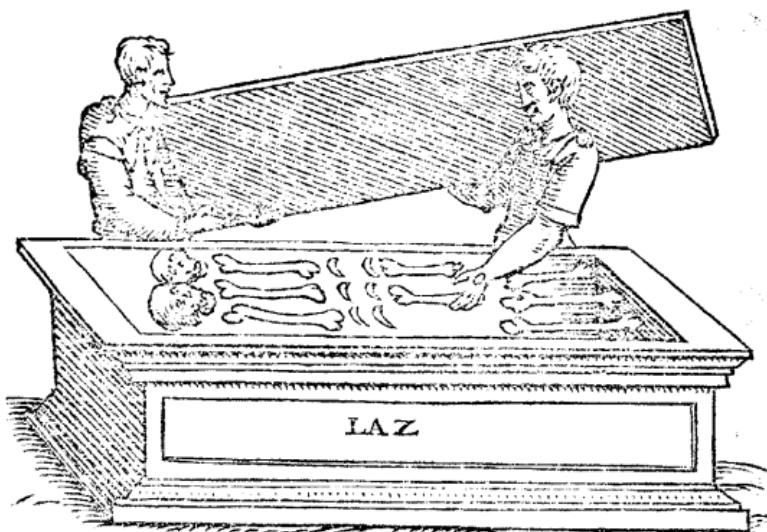
SEXTA uero mansio, est in qua curat adhuc filius
exire: sed unus uenit, qui ab illis ortus est in operatione secun-
da, & filium non exire permittit.

CVM autem pater & filius sunt in fouea, que septis-
ma dicitur mansio, illis sequitur putrefactio in cineribus seu
balneo perquam calido.

O C T A V O enim loco inspicitur id, quod in putrefactione euenie infrigidato vase &c.

S E Q V I T V R nona mansio in qua ossa è monumento emittuntur. quo fit, cum totū corpus fuerit solutum: quòd uero non fuerit solutum iterato opere soluatur ut prius donec tutum soluatur, solutumq; caute reserua

IN mansione decima ossa diuiduntur in nouem partes, quo fit cum materia soluta per nouem dies super lentu ignem coquitur quoisque nigredo superueniat, qua remota in alio uasco in loco calido serua et iterum per noue dies aquam excoquito, et corruptum nigrum collige cum alioq; repone, et sic prosequi necesse est quoisque aqua sit clara acque munda: corruptio autem sive nigredo ponatur in uasco uitreo et superponatur de aqua uitae sua, ut supernatet per medium digitum et leui igne coquatur ad nouem dies singulo quoq; die aquam innouando si opus fuerit et sic erit terra munda ac dealbata iuxta philosophorum dicta, scilicet haec terra cum aqua sua putreficit et mundificatur.

MITTITVR Angelus proijcens ossa super terram mundificatam et dealbatam, quae nunc miscetur cum spermate suo, et totum ponitur in vase clauso cum suo alelico materia aliquantulum insuffisata adhuc fortiori igne dividatur ab aqua, et sit in fundo dura.

V N D E C I M O loco famuli Deum precatur, ut Rex
eis restituatur, in cuius restitutione totum opus dirigitur.

M I T T I T V R alter propterea Angelus in mansione
duodecima, qui alteram illorum ossium partem super terrā
ponit, donec simul inspissentur tunc mira in opere appare-
bunt.

ET sic alternatim mittuntur Angeli, qui primam, secundam, tertiam & quartam partem ossium proiecunt, ut scilicet albescat, sit lucida atque firmetur. Quinto & sexto firma-
ta mutetur in citrinum. Et sic cum septima, octaua & no-
na parte: ossium terra efficitur uti sanguis atque rubinus.

TVNC REX surgens, de sepulcro Dei gratia plenus, fa-
ctus est totus spiritus totusq; coelicus cum potestate magna,
potens facere Reges omnes suos famulos.

POSTREMO potentiam suam super filium & seruos demonstrat, eis coronas aureas singulas singulis imponendo, ut sint & ipsi Reges gratia sui, cui dominus dedit potestatem magnam atque maiestatem.

Impuris nemo manibus fraudator, auarus,
Sacrilegus' ue aliquis pergraue tangat opus.
Huc probus, huc sapiens animo se conferat, & qui
Cum rerum causis dogmata nosse queat.

I
PRETIOSA MARGARITA NOVELLA

ex concordantis sapientum collecta , De thesauro ♂
Lapide philosophorum , ♂ est arcanum , ♂ se-
cretum omnium secretorum ac Dei donum ,

Petro Bono Ferrariensi autore .

VIA consuevit non solum apud antiquos
speculatores ♂ inquisitores ueritatis arca-
norum naturae , sed apud modernos inquire-
re ♂ disputari : utrum ars alchimiae mini-
strans naturae sit omnino apparens ♂ exi-
siens , Aut solum apparens ♂ non existens . Ideo gratia
huius ipsam inquiramus ♂ disputemus , non superficialiter
ut confucuerunt , sed profunde ♂ exquisite ualde . Ita ut
quilibet doctris secundum rationem cognoscat , quæ pars te-
nenda sit , ♂ utrum ipsius operationi debeat uel non debeat
insudare . Naturales philosophi quam plurimi sapientes no-
bene dubitantes neque idonee sed in superficie inuestigantes di-
sputauerunt , ♂ determinauerunt : quidam ueram omnino
eam esse dixerunt , et quidam sophisticam eam iudicauerunt ,
quorum nullus sciuit nec potuit hoc aggredi , etiam si uerum
iudicauerit . Quidam etiam alchimistarum sicut Geber et
Moriemus in suis alchimicis eam disputauerunt , tanquam po-
tentis hoc , sed ualde breuiter , ♂ obscure . Arguentes ad
partem negatiuam ♂ soluentes , Ad affirmatiuam autem
solum quedam exemplaria adducentes , ♂ sermonibus typi-
cis ♂ figuris affirmantes ♂ dicentes eam esse omnino ueram .
Nos igitur cum in alchimia aliqua ex terminis eius ♂ dictis
sapientum ueridicorum ueterum nouerimus hanc dubita-

tionem cum auxilio Dei aggredientes, sicut decens est. Cum explanatione prolixa aperiemus eam ordinatis capitulis distinguendo. Primo argentes pro & contra. Secundo elucidando cum debita explanatione. Respondebimus cum Dei adiutorio.

N O T A N D V M cum subiectum alicuius artis uel scientiae uel eius propriæ passiones fuerint nota & manifesta omnibus uel pluribus sapientibus, non egent inuestigatione & probatione sed declaracione solum. Cū autem fuerint innota & immanifesta, egent inuestigatione primo & probatione, postea declaracione, ultimo autem experimentatione si fuerit finis eius ad opus, inquantu experimentum rationem certificat precedentem. Cum igitur subiectum huic artis, si sit uerum uel falsum sit ignotum & immanifestum cum suis proprijs passionibus, & extraneum apud plurimos sapientum, necessario eget inuestigatione probatione & declaracione ut ueritas medullitus discernatur. Et si quid contra hoc apparentiae uel falsitatis occurrat discutiatur & reprobetur. Quia unaquæque scientia uel ars siue medicina siue alia, habet in sui doctrina proprias dubitationes & responsiones sine quibus non potest fieri perfecta doctrina. Est autem artium triplex genus, ut dicitur secundo physicom, quia aut est dispositiva materiæ, aut efficiens formæ, aut uisualis. Sub ijs autem non ponitur alchimia, cum ipsa non sit mechanica. quod si concedatur, ipsa erit dispositiva et efficiens simul, non autem uisualis. Ipsa enim ueraciter docet cognoscere materiam quæ est de intentione naturæ omnes alias excludendo, & præcipit super illam modum dispositionis et informationis secundum aptitudinem materiæ, quod totum

cognoscit unus artifex & efficit & potest ut uel non . sunt & aliae artes ab ijs non absolute , id est , artificiales , sed possunt naturales sicut ars medicinæ & ars plantationis & infectionis plantarum & uirorum & uitrorum , quia ex parte ministratio nis sunt artes , & ex parte autem formæ sunt naturales . Quia quorumcunque formæ & operationes sunt naturales ipsa sunt à natura ars alchimia tali est . Est & aliud genus artis seu artium de non entibus in rerum natura , sed de entibus factis ab intellectu sicut Grammatica , Logyca , Rethorica & sub hoc genere non est hæc . Et quia in omnibus artibus speculatio & inuestigatio , operationem præcedit necessario ideo hic sic fieri debet . Speculatuum enim intellectus finis est ueritas quam nunc inquirimus & primo . Practici uero opus quod eum sequitur , ut est secundo metaphysicæ , & sexto ethicorum , quia opus est istud quod post desideramus , quia posterius non absolvitur à priori .

Notandum quod philosophus primo de anima docet hūc , eundem modum inuestigandi & ratio est quia sic deuenimus in cognitionem cause , unde in secundo posteriorū dicit . De eo que runt omnis questio nes quo cognito cessat omnis questio . Hoc autem quod queritur est causa uel medium ut ibi dicit . ergo cognito medio questio nis huius artis , cessabit & questio .

* Notandum hic quod multiplex est causa uel medium , scilicet intelligibile , reale siue sensibile , naturale & artificiale . Videtur ergo irrationale aliquem ponere se in opus eius nisi inuestigatione cause uel mediij præcedente . Similiter incongrue & iniustiter conantur questionem huius artis determinare medio questionis non cognito quia non potest aliquis questionem aliquam determinare , nisi cognoscatur medium primo

*aut per inuestigationem appropinquet , ad eius cognitionem.
Apud ignorantes medium quæstio non cessat , quia causa
sam inuestigationis ignorat. qui ergo dubitat bene,inuestigat
bene,ergo operatur bene , & qui male,male. In impossibili-
bus rebus impossibile . Impossibilia enim non inuestigan-
tur cum causas non habeant .*

SEQVNTVR ARGVMENTA BONI
AD PARTEM NEGATIVAM.

VIA antiquorum mos fuit arguere pri-
mo destruetive, ergo sequemur eos.

q

Ratio prima.

NAM quicunque ignorat certam &
determinatam quantitatem uniuscuiusque
elementorum in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum:
sed alchimistæ ignorant hoc in metallis & eorum componenti-
bus ergo &c. Maior est nota, cum talis notitia sit determina-
ta & certa solum quo ad naturam, & non quo ad nos,
nisi ualde confuse & in communi, & hoc in omnibus mixtis.
Minor ex habitis nota uidetur, cum metalla & eorum com-
ponentia sint de genere mixtorum, circa quæ alchimistæ la-
borant.

Ratio II.

ITEM quicunque ignorat determinatam proportio-
nem elementorum adiuicem cum ueniunt ad mixtionem,
& modum mixtionis eorum & digestionis quibus adipiscitur
forma mixti, ignorat componere illud mixtum, sed alchimi-
stæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet ex hoc, quia una-
quæque res in specie, habet formam suam specificam, ad quā
sequuntur uirtutes & proprietates & operationes determina-
tæ, per quam formam ab omni alia specie separatur, & for-
ma hæc sequitur determinatum modum mixtionis & propor-
tionis & digestionis in debitâ mensurâ elementorum, quia
ratione materiæ & quantitatis ac qualitatis materiæ species
non separatur à specie, sed ratione formæ sequatur ut di-
ctum est. Minor patet, quia hæc sunt nota soli naturæ,

non solum in metallis & eorum componentibus , sed in omnibus naturalibus , modo autem confuso & cōi , sunt quoque modo longinquo , nota arti . Talis autem cognitio non est sufficiens ut ars uere sequatur naturam , hanc rationem posuit Geber & eius solutionem in summa perfecti magisterij .

Ratio III.

I T E M quicunque ignorat proprium instrumentum naturæ quo mediante agit in materiam ad introductionem formæ in aliquo mixto ignorat efficere istud mixtum sed alchimistæ sunt huiusmodi , ergo &c. Maior patet cum nullum agens siue naturale siue artificiale agat sine instrumentis propriis & determinatis . Minor nota est , quia natura in generatione cuiuscunque rei agit cum calore digerente & alterante modificato , tanquam cum instrumento sicut natura cuiuscunque rei exigit siue sit res habēs calorem in actu ut in animalibus perfectis , siue in potentia ut in rebus alijs . Vnde in generatione auri & argenti & aliorum metallorum , agit in cauernis terræ profundissimis , cum calore quodam suauissimo & temperatissimo per mineras multiplicato , digerente alterante subtiliante & inspissante . Talis autem calor penitus ignoratur a nobis , quoniam non est calor solis , neque ignis absolute sed calor ex ijs miro modo mixtus & a natura confusus .

Ratio IIII.

I T E M illud ad cuius generationem non sufficit uita hominis , non potest fieri per artem , sed ad generationem metallorum non sufficit uita &c. Maior est nota quia omnis generatio & corruptio determinato tempore mensuratur , unaque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ , per quam recipit esse completū .

Minor patet tempus enim generationis auri secundum na-
turam ponitur apud alchimistas esse in milibus annorum , si
cum ponit Geber in summa sua & Rasis in libro perfecti ma-
gisterij . Cum igitur nullus hominum tale spaciū attingere
possit , immo uix ferè centum annorum attingit , fatuum ui-
detur dicere q̄ per artem alchimistæ fit uerum aurum & ar-
gentum . Et si ad hæc respondere uellent , quod abbreviant
tempus , quia quod natura facit in milibus annorum , cum
calore susui & temperato , nos facimus in uno mense , aut
tempore breviori aut longiori , cum calore ignis forti , quia
tantum facit forte agens in breui tempore quantum debole
agens in longo , & quia ars imitatur naturam & eius ope-
ra accelerat & festinat , dicimus quod impossibile est quod
hoc faciant & specialiter in metallis , quoniam metalla sunt
ex fumis subtilissimis resolutis ab argento uiuo cum substanciā
sulphuris , à calore humido & sicco temperato in cauer-
nis terræ profundissimis habentibus humiditatem quæ super
œs est humiditates quæ à siccitate terre & tenuissima occulta té-
peratur & insuffatur calor autem temperatus illos fumos
conuoluendo resoluens sublimans & insuffans usque ad locū
alicuius refrigerij illam humiditatem conseruat digerit subti-
liat & insuffsat quæ est causa metallicæ fusionis , & sic in fi-
ne conuertitur in metallum . Si ergo tempus decoctionis ab-
breuiare uoluerint in illa materia . ergo per excessum calo-
ris , ignis , ergo dissipabunt humiditatem quæ est necessario
causa metallicæ fusionis , ergo non generabitur forma specifi-
ca metalli , quare solutio nihil ualeat .

Ratio V.

I T E M ubi deficit locus proprius generationis rei , defi-
cit eius generatio , sed in arte alchimia est sic , ergo &c. Ma-

RATIONES

ior patet, quia sicut locus facit ad conseruationem rei, sic et ad generationem. Vnde dixit Porphyrius, quod locus est principium generationis sicut et pater. Et Plato, muniuit natura naturans loca terrae uirtutibus, ut in eis sigillentur proprietates diuersae. Ut in plantis et rebus alijs, quales merentur secundum genus suum, etc. Et hoc est uerum inducendo in singulis tam in animalibus, quam uegetabilibus, et mineralibus: propterea non ubiq; locoru generantur uegetabilia quaelibet, nec mineralia quaelibet, neque animalia quaelibet, nec similiter habitare propter diuersam naturam locoru, sicut disfossuit natura naturans precepto et ordinatione gloriose Dei. Minor ex habitis nota est, et experientia, quia suas decorationes et digestiones et mutationes faciunt in locis extraeis ab intentione naturae. scilicet in uasis uitreis lapideis, metallicis, et figulosis: natura autem in synu terrae proprio, et oculo ipsa efficie.

Ratio V I.

I T E M effectus qui sunt naturae solius, non possunt fieri ab arte, sed generatio metallorum est effectus naturae solius, ergo etc. Maior est nota quia generatio, et corruptio sunt a principio intrinseco. principium autem intrinsecum est natura, quae efficit formas substantiales in rebus. ars autem est principium extrinsecum que solum in superficie operatur per motum alterationis. Similiter quia natura generat res per mixtionem elementorum, talis autem mixtio est solum ex opera Dei benedicti et summi et opera naturae, ut dicit Galenus primo de complexionibus. Minor patet cum metalla fiant a principio intrinseco, scilicet a natura per generationem et corruptionem mediante mixtione.

Ratio VII.

ITEM si id quod magis uidetur inesse non inest, nec id quod minus. sed in debilibus mixtionibus uidetur quid ars magis possit sequi naturam & non potest, ergo multo minus in fortibus. Maior patet per locum à maiore. Minor est sensui manifesta, quia per facilem uel difficultem generationem & corruptionem rei arguimus fortem et debilem mixtionem eius, ut equus, pisces & omne uiuens facile corrupti possunt: ergo sunt facilis mixtionis, aurum autem & argentum de difficulte: ergo sunt fortis mixtionis. cum ergo in generatione equi et pisces quae sunt debilis mixtionis, non possit sequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum quae sunt fortis mixtionis ut auri & argenti. hanc rationem & eius solutionem ponit Geber.

Ratio VIII.

ITEM impossibile est unam speciem in aliam transmutare, sed metalla differunt specie. ergo &c. Maior est nota per philosophum quarto metheororum. Minor similiter patet, quia enim non habent easdem proprietates & operationes, ergo per consequens nec formas, conueniunt enim solum in genere, quod est esse metalium sicut homo & equus conueniunt in hoc genere, quid est esse animal: sed per proprias differentias unum ab altero separatur. sicut ergo ex homine non fit equus, nec e contrario, sic ex metallo uno non fit aliud, nec e contrario. hanc rationem etiam ponit Geber & eius solutionem.

Ratio IX.

ITEM quicunque ignorat prima principia mouentia ad generationem & introductionem forme in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed alchimistæ sunt huiusmodi

R A T I O N E S

Ergo etc. Maior est nota, quia principia mouentia ad genera-
tione et introductionem formæ sunt stellæ et corpora super
celestia per motum et lucem, ut uult philosophus libro coe-
li et mundi, et libro de causis proprietatum elementorum,
ipsa enim sunt, quæ primo mouent mota ab intelligentijs,
ad natarum generationis, et corruptionis perficiendam, ad
conseruationem specierum, et ab hijs datur forma, et per
fectio, et hoc fit in instanti, scilicet cum uenerit una stella,
uel plures ad situm determinatum in firmamento, et ex in-
fluentia tali determinata introducitur forma in instanti et
momento. Minor patet ex confessione eorum et absque con-
fessione, ignorat enim determinatos situs et aspectus stellarū,
ad quibus datur forma auri et argenti in materia determi-
nata, ergo hæc ars fruola est, et uana. hanc etiam rationem
cangit Geber in sua summa, et soluit.

Ratio X.

I T E M sicut se habet ars ad naturam ita artificialia ad
naturalia, sed ars non est idem quod natura nec potest esse,
ergo artificialia non erunt idem quid naturalia nec esse pos-
sunt, ergo aurum articiale, et naturale non est idem. Ma-
ior est nota. Minor patet, quia natura informat compo-
situm in instanti. Ars autem successiue, et natura pre-
supponit, materiam, ars autem facit eam, ut dicitur secun-
do physicorum. Similiter etiam, quia omne artificiatum est
opus desideratum et uoluntarium sicut eligibile et uolitum,
ut patet ex sexto metaphysice, et variatur idem opus plus
ribus modis iuxta uoluntatem artificis, natura autem est
ordinaria et unius modi semper. aurum ergo articiale, non
erit idem quod naturale.

Ratio XI.

ITEM Geber. Facilius est res destruere , quam construere , sed aurum destruere uix possumus , ut ipsius forma substantialis corrumpatur , ergo non poterit tam cito construi ut dicunt , maior & minor notæ sunt ad sensum.

Ratio XII.

ITEM ab experientia etiam hoc patet , quia mos antiquorum philosophorum est sine inuidia scientias discipulis suis et posteris alijs in scripturis tractare uel oretenus docere , sed nullum antiquorum philosophorum in arte ista reperimus fecisse hoc , ergo uidetur quod ipsam ignorauerint , ergo uidetur , quod haec ars non sit possibilis . Videmus enim in alijs scientijs ununquemque philosophorum antiquorum usum esse , quicquid sciuerit in aliqua scientia uere tradere , quia philosophi desiderant in scientia sibi reliquos simulari . Vnde philosophus primo methaphysicæ , signum scientis est posse docere , quia igitur solum cartas antiquas & fabulas extra-neas poeticas , & derisoria quedam ficta & uerba plena ambagibus inuenimus in quibus mendacia pura , & errores sicut in operatione uidetur apparenter . Ideo satis patet ex hoc hanc artem non esse ueram , immo quod deterius est , eorum sequaces adiuc errores super illos multiplicant cotidie & in infinitum extendunt hanc rationem tangit secundum Geber & soluit.

Ratio XIII.

ITEM ad oculum nos uidemus , quod tam diu est a sapientibus antiquis & philosophis . cum summa industria perquisita , & non inuenta , quod si eius inuentio esset possibilis iam diu adinuenta esset . Similiter a regibus , & principibus infinitum thesaurum possidentibus & magnorum philo-

R A T I O N E S

sophorum copiam habentibus est inquisita, & non inuenta, quamvis eam desiderauerint, & expensas plurimas interpo fuerint sicut omnibus appareat ergo inanis uidetur ars ista. Istam rationem & eius solutionem ponit Geber.

Ratio X I I I .

I T E M adhuc fortius ex datis eorum dicunt enim quod est lapis unus solus in arte maiori qui fit albus & rubeus secundum quod ipsi uolunt preparare, qui metalla mollia indurat, ut Saturnum & Iouem conuertendo in aurum, & argentum & metalla dura mollificat, ut as & ferrum conuertendo in aurum & argentum, & argentum uiuum coagulat conuertendo in aurum & argentum. Sed contra eos sic arguitur: impossibile est alicuius rei duas operationes esse contrarias per se, sed hic lapis est solus unus. ergo etc. Maior appareat ex hoc, quia cum uniuscuiusque rei, sit forma unica tantum & unica perfectio per se, sic similiter erit una operatio procedens per se ab illa forma, ut patet ex secundo de generatione, & corruptione. sed si sint duas operationes contrariae procedentes ab una forma oportebit necessario, quod una illarum operationum procedat ab illa forma per se & primo, alia autem per accidens et secundario, quia impossibile est duo contraria eidem aequaliter inesse. Minor patet. cum enim, secundum eos hic lapis sit unicus, unica etiam erit eius forma & per consequens unica eius operatio per se & primo ab ipso procedet, quomodo ergo esse poterit, quod quedam metalla mollificet, et quedam induret per se et primo, sed non uidetur hoc esse posse ergo uidetur quod unum faciat per se et aliud per accidens, et sic quoddam non erit uerum aurum uel argentum postquam mutatum est per accidens siue quod molificatum est siue quod induratum est. Videmus enim quod

aqua non habet potentiam infrigidandi & calefaciendi per se et primo, nec ignis similiter, sed unū per se et primo & aliud per accidens. uel oportebit eos ponere, q̄ sint duo lapides in arte alchimiae, quorum unus indurat per se, et colorat, & alter per se mollificat, et colorat, quod est contra eos, quia dicunt eum esse tantum unum. Et similiter quia qualis diuersitas effet lapidum inter se, talis etiam erit diuersitas formarum introductarum ab eis in metallis, ergo non erit eadem forma introducta in hoc auro, et in illo, nec in argento hoc & in illo. De mutatione autem colorum quod fiat primo aliis post rubeus, & quod alijs coloribus multiplicibus coloratur secundū q̄ uolunt præparare concedimus utiq;, quia bene scimus possibile esse res maxime minerales liquefactinas per decoctionem, & ad iniucem mixtionem posse mutari de colore in colorem, sed facere illas duas operationes contrarias. hoc impossibile reputandum, quare sequitur q̄ ars sit nulla.

Ratio X V.

I T E M si id quod magis uidetur inesse, & non inest, neque illud quod minus. sed magis uidetur quod ars alchimiae possit referiri in rebus propinquis substancialiæ auri & argenti et non reperitur, ergo nec in remotis reperiatur, ergo nec in remotissimis, ergo nusquam. Maior nota est per locum à maiori. Minor patet, quia res propinquæ auri et argenti sunt quæ sunt eiusdem materie & naturæ cum eis, quod cognoscitur ex hoc quod sunt eorum principia uel ex eiusdem principijs, & quia omne simile ingreditur magis in simile per mixtionem & liquefactionem quam in extraneum. Ideo inuenimus res quasdam minerales quæ dicuntur spiritus metalorum, ex quibus metalla generata sunt tanquam ex principijs, & in ipsis ingredi, ut sunt argentum uiuum, &

R A T I O N E S

sulphur. Ex quibus metalla omnia originem traxerunt, sicut patet quarto methcororum, & per alchimistas est etiam auripigmentum & sal armoniacum spiritus, sed auripigmentum est de natura sulphuris, sal uero armoniacum de natura salis & sicut sapo metallorum à quibusdam dicitur quam uis non sit de substantia eorum. sunt autem & alijs spiritus secundarij scilicet marcasita, magnesia, & tutia. sed magnesia & marcasita sunt spiritus à natura commixta de sulphure, & argento uiuo. Tutia autem est fumus metallorum subtilis resolutus ab eis, quæ omnia sunt aut principia metallorum aut ex eisdem principijs præter quam sal armoniacum.

Sunt ergo septem alchimic spiritus, scilicet quatuor principales uidelicet argen. ui. et sul. auripigmentum & sal amo. et tres secundarij & cōpositi, scilicet marcasita, magnesia & tucia, sulphur tamen & ar. ui. sunt sicut elementa et primum tenent principatum. Ex dictis ergo nil aliud uolumus, nisi q̄ sola metalla & spiritus, sunt operi necessaria quia unum in aliud ingreditur & seiuicem combibunt, & miscentur in conflatione, & sunt adiuicem sicut principia & principiata, quid ipsa sola in materia & natura propinquitatem habere uidentur, ergo aut ex metallis ipsis aut spiritibus hunc lapidem colligere necesse est, aut per eorum mixtionem, aut omnium, aut plurium uel uno solo. Sed ex ipsis metallis hoc impossibile uidetur, quia secundum Philosophos alchimiæ hic lapis habet se ad metalla, sicut forma ad materiam, & sicut anima ad corpus, ergo oportet ipsum esse substantię subtilissimæ, cum ergo metalla sint substantię grossæ per totum non uidetur ex eis posse elicī. ideo dicit Geber in summa sua, capitulo de præparatione saturni. Redeuntes igitur in nos ipsis, nosmet torquentes in

mense cogitationum meditationis afflictionibus . Res enim eximis à perfectione corpora diminuta in profundo suæ naturæ fera da existere & nil in eis fulgidum inueniri , cum in eis secundum naturam non sit . Ideoq; ex illis substantiam fulgidam elici non contingit &c. Similiter nec ex corporibus perfectis, scilicet auro & argento, quia q; in ultimo perfectum est non eger perfici , et similiter etiam quia non sunt ad finem alium ordinata . Et si dicant quod hæc corpora calcinant, & sol uunt , distillant , & coagulant , & multas alias præparations faciant. Ita q; istud q; est corporale et grossum fit spirituale et subtile et post alterant metalla cum ingressu eorum, & faciunt uerum aurum & argentum . Dicimus q; eos rum experientia est firmissime contra eos , quia quale sit opus eorum ignis declarat , quæcunque enim alterauerunt per ignis violentiam & rerum urentium examinationes evanescunt , & non permanent , fantasticæ ergo sunt alterata .

Similiter nec per spiritus hoc fieri uidetur , quia per experientiam inueniunt spiritus posse figere & non figere , quamuis eorum natura sit fugitiua ab igne , sed ipsos non fixos uiderunt corporibus inutiliter adhærere , quia in igne non perseverant , immo fugiunt paulatim ab eis & ipsa corpora relinquent immunda magis quam prius & quoniam eleuant corpora secum in fumum & evanescunt simul . Ipsos autem fixos non est possibile ingredi , quia aut non funduntur cum sint sicut terra lapidea uel saxum , & non ingrediuntur , nec miscentur , & per consequens non alterant , aut funduntur fusione uitrificatoria , sicut omnis res ultimæ combusta & in cinerata , quæ post per fortē ignem fit uirum . Et nullum uitrificatum ingreditur metalla , quoniam fusio metallica fit per conseruationē humiditatis naturalis argen. ui. in metal

lo. fusio autē uitrificatoria sit ex ultima consumptione radicis humiditatis uniuscuiusq; rei adustilis, quae ex adustione incineratur. Et ideo ferè ex cinere uniuscuiusq; rei fieri potest uitrum, propter quod nos uidemus, q; cum stagnum & plumbum fuerint calcinata per ignem & combusta, q; post ad ignem congruum conuertuntur in uitrum, sicut faciunt qui uitrificant uasa figuli. Et ideo impossibile est quod tale uitrum nec etiam aliquod aliud reuertatur in metallum, nec in fusio nem metallicam, cum sit consumpta radicalis humiditas ar. ui. que erat causa metallicæ fusionis secundum partem, & secundum aliam partem dereicitam sit conuersa in humiditatem uitream. Ex quibus etiam dictis patere potest, q; sermo quorundam idiotarum, ignorantium principia naturæ, dicentium quod uitrum potest fieri malleabile sicut metallum, est inanis. Nam illa eadem humiditas que est causa metallicæ fusionis est etiam causa malleationis & extensio nis sub malleo per omnem dimensionem. cum igitur in vitro & re quacunque uitrificata illa talis humiditas non repe riatur, aut consumpta sit tunc, sicut impossibilis est fusio metallica in eis ita & malleatio, & quia impossibilis est rediectio uitri & uitrificate rei ad substantiam metallicam, sic etiam ad malleationem. Nullæ enim res in mundo habet humiditatem talem ut metalla: aut si habent, habent eam indigestam, ut elementa metallorum, aut alio modo terminatam per suas formas, ut marchasita, antimonium et alia similia, quoniam diuersitas formarum facit illam eandem humiditatem diuersimode terminatam, & diuersimode passibilem. Et hoc accidit propter diuersam proportionem mixtionis, & diuersam habitudinem, que est in mensuris mixtionis suorum elementorum propinquorum componentium prout reguntur

ad cœlestibus, quamvis elementa sint eadem. Similiter hoc patet per aliud, quia sicut proprietatis & propriæ passiones specierum non reperiuntur extra species suas, sic proprietates & propriæ passiones generum non reperiuntur extra genera sua. Cum ergo extensio per omnem dimensionem, sub mallei percussione sit propria passio huius generis, q̄ est metallum, quia soli metallo proprio conuenit, ergo alicui alteri rei de mundo non conueniet. Aut si conuenit vitro ita artificiose preparato, ut dicunt, oportebit eos necessario confiteri illud uirum esse metallum, & sub aliqua specie metalli, scilicet quod sit aurum aut ferrum, aut &c aut aliquod aliorum, quod est omnino falso, aut oportebit eos dicere quod haec non sit propria passio metalli, quod similiter est falsum & penitus contra sensum. Similiter, quia ex propriis passionibus metalli est, quod in confiacione omnia adinuicem commiscetur propter eorum similitudinem in materia propinqua. Vitrum autem & qualibet res uitrificata, non commiscetur in conflatione metalli, sed supernata sit oleum, & omnis pinguedo aquæ, ergo hoc uerum artificiosum non commiscetur, sed supernatabit. quod si commisceretur, non dicerecetur uirum, sed metallum & esset in numero alicuius metallorum, quod est omnino falso. Similiter si aliquod aliud, quammetallum esset dignum habere hanc proprietatem & propriam passionem dictam, dignius esset illud, quod eadem humiditate participat, quam quod aliena sicut est marchasita, magnesia, tutia, antimonium, sed haec non habent, ergo multo minus uirum, & qualibet res uitrificata, cum sit expoliata humiditate tali. Et propter hanc singularem, & specialem humiditatem sic digestam, quæ est causa malleationis, & liquefactionis accidit, ut lapidi

RAT I O N E S

nigro confricando metalla abradendo adhærent, quod non potest accidere marchasitæ, et nec sibi similibus, quanto igitur minus uitro . Et propter eandem causam ex quadam similitudine in substantia humiditatis sit ut ar. vi. metallis adhæreat omnibus : marchasitæ autem , & sibi similibus non , quanto ergo minus uitro siue artificiosum sit , siue non . Omne similiter uitrum , & uitrificatum scinditur, comminuitur, & frangitur , cum post ignitionem subito in aere frigido infrigidatur uel aqua , nullum autem metallorum hac passione participat propter causam dictam . Omnis præterea imago siue sit exclusa siue exarata fieri potest in frigidis metallis, & calidis , & per sculpturam , & per incisionem, in uitro autem non : nisi sit ignitum uel liquefactum , & hoc tantum per sculpturam , quod est propter humidum diuersum in tali passionē recipienda . Soli ergo metallo & omni semper, hæc passio propria malleandi inesse uidetur . Diuersificantur tamen metalla inter se in malleatione, fusione, et ignitione ac re liquis passionibus , propter diuersitatem suæ digestionis , & sulphuris mixtionem . Vitra autem inter se diuersificantur in cœta & tarda fusione , & perspicuitate & opacitate , & coloratione diuersa , secundum magis et minus , & alijs suis passionibus , propter diuersitatem cinerum ex diuersis materialijs adiutorum . Similiter metalla quando liquefacta sunt, sunt de natura argen. vi. & sicut lapides supernatant ar. vi. sic similiter supernatant metallis liquefactis & non cedunt , sed uitrum liquefactum cedit eis propter sui viscositatem tenacem , & alienam . Non est tamen aliquid liquabile præter metalla , quod hanc habeat nisi uitrum ignitum , & liquefactum propter viscositatem suam actualiem magnam, infrigidatum autem non , propter ipsius actualiem priuationem.

Metallo enim infrigidato aut ignito, ualde maior iresit uisco sitas, quād liquefacto propterea in malleatione ijsius, ex tenduntur partes, in liquefactione autem separantur, si ex pandantur. In uirto autem est econuerso. Quicunque ergo operans fecerit opus uitrificatum aliquod casuale. Ab ipso manum suspendat, & sibi finem imponat. Sic ergo patet, q̄ spiritus uitrificati non ingrediuntur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipsorum commixtionem ex dictis causis hoc fieri non posse uidetur. Cum igitur in substantia magis consimili & affini metallorum substantie hæc ars reperiri non uideatur, ergo per consequens nec in remota, ergo nec in remotissima, ergo nunquam, quare etc.

Ratio XVII.

ITEM uidentur dicere, se non generare metalla de uno, sed solum quæ imperfecta sunt perficere, dicentes perfecta solum aurum et argentum, reliqua autem imperfecta. Dicimus hoc esse non posse. Quoniam omnis materia, quæ habet esse in aliqua rerum naturalium permanente eis completa per suam formam substancialē, sed materia stagni, plumbi, aeris, & ferri habet esse in eis, eorum esse sic permanente, sicut materia auri & argenti: ergo materia completa est in eis per suam formā substancialē sicut materia auri & argenti. Maior est nota, quia ea quæ sunt in motu ad aliquam formam non permanent in natura, nisi quando sunt in fine motus, in quo acquirūt formam suam substancialē completiuam: potius enim corrumputur & cito, quād permaneant. Propterea non permanent abortiuī foetus, quia nondum habent formam completiuam, aut quia organorum non habent complementum deseruentium suæ formæ. Similiter in seminibus abortiuīs, hoc idem se habet, quia nec

R A T I O N E S

permanent, nec speciem multiplicant cum careant ipsa, similiiter & in aliis. Minor nota est ad sensum. videmus enim stagnum, & plumbum, & reliqua per se habere permanentiam in natura, sicut aurum & argentum per se. hoc autem non esset nisi essent completa per suam formam substantialem. falsum ergo dicunt hæc metalla esse perfecta, & alia imperfecta, & ex hoc hæc esse conuertibilia in illa & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis conuertibile stagnum in aurum, quam econuerso.

Ratio X VII.

I T E M quæcunque multiplicantur à natura in sua specie per continuum generationum & perseverantiam, sunt completa per suam formam substantialem, sed metalla ista, quæ dicuntur imperfecta, sunt huiusmodi sicut etiam aurum & argentum. ergo &c. Maior nota est, quia nullæ res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur nisi compleantur per suam formam substantialem. Minor patet ad sensum. Non igitur hæc dicentur imperfecta metalla, alia uero perfecta, sed potius hæc nobilia & illa ignobilia. Ignobilia autem non sic nobilitantur, ut dicunt. non enim uidemus capram nobilitari in equum, nec equum in hominem. ergo nec illa metalla ignobilia, sic notabilitabuntur, ut dicunt, non ergo uertentur hæc metalla in illa. Propterea, quia hæc sunt imperfecta, illa uero perfecta, sicut dicunt. Vide solutionem huius, & habebis ueritatem.

Ratio X VIII.

I T E M quæcunque non disponuntur eadem ultima dispositione, non possunt habere eandem formam substantialem & specificam, sed aurum & argentum alchimicum, non disponuntur, eadem ultima dispositione, ut naturale.

ergo &c. Maior patet, quia forma substantialis seu specifica est quæ ultimo adueniens rei disponit rem ultima dispositione et ipsam complet. Vbi ergo non erit eadem ultima dispositio, non erit eadem forma substantialis & specifica. ergo nec eadem species. Minor patet ad oculum, quia fundit metallum ad ignem, & imponit suas medicinas exteriores informantes ultimo, hoc autem non facit natura.

Ratio XIX.

ITEM quoruncunque generationes non sunt eadem, ipsa non sunt eadem, & quoruncunque ipsæ sunt eadem, & ipsa eadem, ut dicit Philosophus 7. thopicorum. Sed generatio auri & argenti à natura, & ab arte non est eadem. ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem est argumentum. ergo ars alchimia non est uera, sed phantastica. Maior & minor sunt per se manifestæ.

Ratio XX.

ITEM de entibus à fortuna non potest esse ueritas. nec scientia, sed alchimia est huiusmodi, ergo &c. Maior patet per Philosophum primo posteriorum, qui dicit, quod omnis scientia est de necessarijs & perpetuis, & incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere, talis autem non uidetur alchimia. Similiter si uera naturam sequitur, hoc erit semper uel frequenter, quia naturalia sunt, ut dicitur secundo physicorum. Minor patet, quia raro, immo rarissime accidit hoc, ut ipsi confitentur, scilicet, quod artifex imitetur uera naturam, quæ autem raro contingunt fortuita sunt ut probatur secundo Physicorum, ergo etc.

Ratio XXI.

ITEM Aristoteles in fine 4. mehecororum, secundum translationem ueterem alchimiam esse ueram, expresse ne-

R A T I O N E S

gat, sed eam esse sophisticam et fantasticam affirmant, quamvis quidam dicant illa uerba fuisse Auicen. qui ipsa addidit quod non credimus, Auicen. in principiis sue epistolæ, quam fecit de hac arte, ad Asten de Recia philosophum allegat de hac contradictione dicens sic. Et fuit sententia, quam affirmant alchimiam profitentes una rerum, quibus ille scilicet Aristoteles qui ad bonitatem, & scientiam operatur, plurimum contradixit & illorum sententiam annihilavit &c. Sequuntur uerba Aristotelis in forma propria.

V N D E sic inquit philosophus ad literam. Sciant autem semper alchimistæ, species uere permutteri non posse.] id est formas substantiales rerum manente re.] sed similia illis facere possunt.] id est in accidentibus communibus.] & tingere.] id est colorare.] rubeum.] id est es.] citrino] id est colore simili auro.] ut uideatur aurum.] id est ad aspetum.] & album.] id est argentum stagnum uel plumbum.] tingere colore.] id est citrino.] quo uolunt, donec multum sit simile auro, uel aeru.] id est ad uisum in accidentibus communibus.] Possunt quoque plumbi immundicias abstergere.] ut uideatur aurum, uel argentum.] ueruntamen semper erit plumbum.] id est ut prius erat in forma.] & si uideatur argentum sed optinebunt in eo.] id est plumbo sic mutato.] qualitates alienæ.] id est similes qualitatibus auri uel argenti.] ut errant homines in eo, ut qui accipiunt salem.] id est communem.] & salem ammoniacum.] quia uidentur idem & non sunt.

Cæterum q̄ differentia specifica.] id est substancialis. [aliquo tollatur ingenio.] id est alchimia. [non credo possibile.] si forma prima substancialis non corrūpatur. [& non est q̄ una complexio.] id est forma substancialis sequens compositionem. [uertatur in aliam.] id est formam. [quia ista sensibilia.] id est accidentia sensibilia. [non sunt differentiae.] id est formae substanciales. [quibus permutatur species.] id est forma. [sed sunt accidentia & proprietates.] id est quæ sensu apparent. [differentiae uero eorum.] id est formae substanciales constituentes speciem. [non sunt cognitæ.] quia non possunt sentiri. [Cum uero non sit differentia cognita.] scilicet sensu. [quo modo sciri potest utrum tollatur, uel ne?] id est nullo modo quia non sentitur. [uel quomodo tolli possit? Sed expoliatio.] id est ablacio. [accidentium, ut uaporis.] id est quia illa sunt accidentia, quæ sentiuntur. [coloris ponderis uel saltem diminutio non est impossibilis.] id est occultatio accidentium. [quia contra hoc ratio non constat. Cæterū proportio cōpositionis.] id est proportio mixtionis ad quam sequitur forma substancialis. [istarum substancialium non erit in omnibus eadem.] sed solum similis. [hæc igitur in illam permutari non poterit.] id est uere secundum formam, sed solum apparenter. [nisi forte in primam reducantur materiam.] id est nudam à prima forma sub qua erat, & ab omni alia. [tunc, in aliud q̄ prius erant permutentur. Hoc autem.] id est redūctio in

R A T I O N E S

primam materiam & nudam.] per solam liquefactionem non sit, sed accidunt eis ex hoc.] id est liquefactione. [res quædam extraneæ, &c.] id est apparentes et sophisticae. Vel sic & rectius. Metalla non possunt permutari in aurum nisi prius reducatur in primâ materiâ, tunc in illud quod prius non erant permutari poterunt. Reductio autem eorum in primam materiam non potest fieri per solam illorum liquefactionem. Sed necesse est ex hoc, ut accidente eis res quedam extraneæ à natura metallorum. & sic ista ratio esset pro arte.

T A M E N per hæc uerba philosophus uisus est et conatus artem alchimie non posse esse secundum ueritatem puram et certam, sed solum secundum fantasiam et deceptionem. Et sic ex dictis suis quinque elicimus rationes. Quarum prima sumitur ex parte accidentium communium & est.

Ratio I. Arist. Et X X I. in ordine.

Q V I C V N Q V E mutat res secundum accidentia solum, non mutat eas uere de specie in speciem, sed alchimistæ sic mutant metalla adiuicem, ergo &c. Maior nota est, quia differentia specierum adiuicem est secundum formam sed differentia secundum accidentia est individuorum in eadem specie. Minorem probat, metalla enim differunt specie adiuicem quia non habent easdem formas, sed habent quædam similia accidentia in colore & pondere & alijs accidentibus. talis autem mutatio in accidentibus est alteratio & non transmutatio, unde quamvis abstergant immundicias plumbi & ipsum colorant ut videatur aurum uel argentum: tandem secundum formam substantialiæ est plumbum ut prius, quia in eo sunt qualitates alienæ introductæ & non forma alia substantialis, & propter hæc accidentia alienantur ho-

mines aspicientes & errant, & dicunt ipsum esse aurum vel argentum cum tamen in rei ueritate non sit, sicut qui aspiciunt salēm communem & salēm armoniacum, quia enim uerunque habet naturam salis et communicat in genere salis, cedunt ab hoc esse idem, cum tamen differunt specie.

Ratio II. Arist. Et X X I I . in ordine.

S E C V N D A ratio sumitur ex parte corruptionis formæ præexistentis. Et est talis. Quicunque non transmutat rem per corruptionem formæ substantialis et specificæ præexistentis, non transmutat eam in aliam speciem sed alchimiſta hoc non faciunt, ergo &c. Ista ratio ferè reducitur ad aliam, scilicet primam & probatur Maior & Minor sicut in prædicta.

Ratio III. Arist. Et X X I I I . in ordine.

T E R T I A ratio sumitur ex parte nostri iudicij, scilicet quod non possumus uere cognoscere, utrum sine uere transmutata in aliam speciem, uel non, & est talis. Illud quod est nobis ignotum in aliqua re non potest sciri uerū per aliquod artificium potest tolli uel non, uel quomodo tolli possit ab illa re, sed differentiæ specificæ metallorum sunt huiusmodi, ergo &c. Maior nota est, quia de ignotis existentibus non potest haberi scientia uel ars, neque modus ad introducendum uel corrumpendum ea in re. Minor similiter patet, quia differentiæ specificæ in rebus naturalibus metallicis sunt ignotæ nobis, non solum in metallis, sed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forsan in homine. quæ autem sunt nobis nota, in eis sunt accidentia & proprietates & passiones solum, quia subiacent sensibus nostris. ideo hic corrumpere possumus & alia introducere, ideo non possumus uere cognoscere & iudicare in metallis mutatis, utrum uere sine

R A T I O N E S

mutata in durum uel non , quoniam uniusquisque bene iudicat
de ijs, quae cognoscit, et eorum est bonus index , ut patet i.e thi.
Ratio IIII. Arist. Et XXXIII. in ordine.

Q V A R T A ratio sumitur ex parte mixtionis & pro
portionis miscibilium in composite, & est talis . Quaecunq;
ue non habent eandem proportionem mixtionis & miscibiliū
in composite, non possunt eadem esse in specie, sed metalla mu-
tata per alchimiam sunt huiusmodi, ergo, etc. Maior est nota,
quia determinata proportio mixtionis & miscibilium in mi-
xto adiuvicem , disponunt mixtum ad talem formam de-
terminatam , sequentem illam determinatam proportionem
& non ad aliam per quam different ab alijs. Minorem suppo-
nit probatam ex prius dictis. Cū igitur tali ignorantia, quo-
modo efficiet ars haec uerum aurum & argentum ?

Ratio V. Arist. Et XXXV. in ordine.

Q V I N T A ratio sumitur ex parte materiae prime,
mediante qua fit omnis generatio & corruptio & transmu-
tatio de specie in speciem & est talis . Omne quod trans-
mutatur de specie in speciem deberet reduci in materiam pri-
mam , id est , nudam à forma prima , ut illa ad quam di-
sposita erat introducatur sed alchimistæ non sic faciunt , era-
go &c. Maior est nota , quia reducendo rem in suam mate-
riam primam fit generatio & corruptio , & non aliter, quia
talis motus est ad formam substantialem , & hic etiam motus
qui est ad formam substantialem proprie dicitur mutatio , &
nō motus, ut probatur quinto physicorum . In alteratione autē
& augmentatione & diminutione est proprie motus , ut ibi
dicitur. Propterea generatio est de non subiecto in subiectū et
corruptio ex subiecto , & sunt ambo in oppositione contradic-
toria . Reliqui autem motus sunt de subiecto in subiectū

& in contraria oppositione minor patet ad oculum.

Non enim reducunt metalla in materiam primam , ergo nec generant , nec corruptunt sed solum alterant . Liquefaciunt enim metallum ad ignem , & ipso metallo sic liquefacto existente , projiciunt suas quasdam medicinas prius per artem alchimiae factas alterantes ipsum , ut simileetur auro vel argento . Per solam enim liquefactionem non reducitur in materiam primam , sed accidunt res quedam extraneae et phantasticæ , ergo quia non faciunt primo metallum nudum à forma prima , quomodo poterit in aliam speciem transmutari nullo modo .

Et si uellent dicere , quid suas medicinas

& suum lapidem physicum faciunt proprie per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis & miscibilium determinatam , & cum hoc transmutant metalla de specie in speciem , Dicimus quod quiuis faciunt suas medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis & mixtorum determinatam & transmutent speciem in speciem : tamen per proiectionem ipsarum super metalla conflata in igne , non accidit corruptio & generatio metalli , ergo per consequens nec mutatio speciei in speciem , sed alteratio sola , quoniam non expoliant materiam nec denudant , à forma prima sub qua erat , ergo aut oportebit ponere duas formas substantiales in eadem materia quod est impossibile , aut oportebit ponere hanc introductam accidentalem , ergo est idem metallum ut prius . vel possumus aliter formare hanc rationem ultimam , quia possent dicere quod philosophus non accipit ibi materiam primam , prout est subiectum generationis & corruptionis , sed intelligit materiam primam , id est , propinquam , ad susceptionem formæ in aliqua specie , unde materia prima hominis est sperma & sanguis menstruus si-

RATIONES

militer & in alijs , quamvis ut plurimū , materiæ propinquæ
 sint nobis ignotæ . Arguemus ergo sic . Nulla res potest
 transmutari in aliam speciem nisi reducatur in materia pri-
 ma ex qua generatur illa res . sed alchimistæ non sic faciunt ,
 ergo etc . Maior est nota , deficiente enim materia prima pro-
 pinqua alicui rei , deficit & generatio illius rei , quia non in-
 trducuntur formæ , nisi de potentia materiæ determinatae .
 Minor patet per ipsos , quia materia propinqua & principiū
 auri & argenti , & aliorum etiam metallorum est argentum
 uiuum & sulphur , ut patet ex quarto metheororu & per o-
 mnes philosophos alchimiæ , sed ipsi per solam liquefactionem ,
 non reducunt nec reducere possunt , illa quæ transmutare in-
 tendunt in argentum uiuum & sulphur . ergo nunquam ue-
 re transmutant metalla adiuicem sed sophystice , nam sicut
 si ex aliqua re debet fieri homo ut ex carnibus & oleribus
 quæ comeduntur & ex alijs cibis , oportet quod prius fiant
 sanguis & ex sanguine sperma etc . ita si aliqua metalla des-
 bent fieri aurum & argentum , oportet quod prius fiant
 arg . ui . & sul . Et hæc ratio nō sic uidetur consona dictis phi-
 losophi ut prima . Vel possumus dicere quod accipit pro ma-
 teria prima quattuor elementa , quoniam omne mixtum gene-
 ratur ex eis , & in ipsis est omne mixtum in potentia confu-
 sa , cum sint materia prima mixtorum omnium & hoc mo-
 do ex quolibet fit quodlibet & potest formari ratio & proba-
 ri præmisse ut in ratione præcedenti dictum est , quamvis hæc
 ratio non uideatur consonare dictis philosophi . Et si adhuc
 uellent dicere metalla non differre specie , sed solum per acci-
 dentia quædam . vt plures eorum extimant etiam sicut sanū
 & ægrum , per solum motum alterationis unum fit aliud un-
 de sicut homo æger per solum motum alterationis fit sanus ,

absque motu generationis & corruptionis. Ita metalla agra per solam alterationem & accidentium communium mutationem & aegritudinem in ipsis facientium remotionem, sannantur & perficiuntur & remanent aurum & argentum uerum. Dicimus quod posito loco in magnum incidunt in conueniens, scilicet quia oportet eos ponere omnia metalla esse aurum actu, quod est impossibile. Et ratio est quia quæcunque differunt, solum secundum accidentia habent necessaria eandem formam substancialem actu, si ergo ita est ut dicunt, oportet eos necessario concedere seu confitiri omnia metalla agra habere eandem formam substancialem actu cum auro & argento, ergo plumbum & cæs & metalla reliqua sunt actu aurum & argentum. Et quia quæcunque habent, eandem penitus formam substancialem actu, habent easdem proprietates & passiones actu cum proprietas & propria passio immediate procedat à forma substanciali. Ideo oportet quod omnia metalla habeant easdem proprietates & passiones actu cum auro, siue actiue siue passiuæ. Sed hoc non habent, quia neque tollerant examinationes ignis omnes ut aurum, neque cor confortant ut aurum, ergo ipsa necessario differunt specie & non accidente solum, oportet ergo quod per motum generationis & corruptionis transmutent & non solum alterationis. sed hic non faciunt, ergo fantasticae transmutant. Et si adhuc ipsi uellent dicere continentur, quod omnia metalla sunt actu aurum, & habent formam substancialem auri actu, non tamen est necesse, ut habeant easdem passiones & proprietates actu cū duro, quia aegritudo eorum hoc occultat. Sicut uerbi gratia. Si quis enim homo laboret epylepsia uel apoplexia, aut mania, aut phrenesi planum est, p no potest exercere operationes hominis.

R A T I O N E S

Similiter mulier cum patitur suffocationem matricis aut sincopen, omnes tamen habent formam substantialem hominis actu, non tamen proprietates & passiones hominis habent actu, nec eas exercere possunt, nec actiuas nec passiuas. Simili modo sic dicimus, posse esse in metallis aegris, quoniam sunt actu aurum & habent formam substantialem auri actus sed eorum aegritudo, ipsorum proprietates & passiones occultar, ut non in actu appareant operationes auri & argenti. Et ideo sicut homo eger adhibita medicina per alterationem solam fit sanus & manet idem homo formaliter ut prius. sic & in metallis per artem alchimiæ posse fieri est existimandū. Dicimus eos loqui ut mente captos et ueritate naturalium penitus ignorare, quia talem differentiam non possunt habere metalla adinuicem. Et ratio huius est. Quaecunque habent eandem formam substantialem, actu peruerterunt, in suā generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma. sed metalla reliqua præter aurum, & argentum non peruerterunt ad illum terminum motus, ad quem peruenit aurum & argentum, ergo non habent actu formam auri & argenti. Maior est nota, quia non acquiritur nec generatur, forma substantialis in aliqua re, nisi in termino motus, in toto enim motu præcedunt dispositiones habitantes ad formam suscipiendam, & in termino generatur forma, ergo non possunt alicui inesse proprietates & propriae passiones, quæ sequuntur formam aliquam nisi rei quæ fuit in termino motus. Non enim potest aliquid habere proprietates & proprias passiones hominis, nisi sit informatum forma hominis. Similiter & in alijs. Minor patet ad sensum quoniam terminus motus est in expoliatione sulphuris ab argento uiuo, facta digestione. hæc autem inest soli auro

et argento. Immo proprie et per se auro soli, sicut ostendetur. Cum igitur cetera metalla nondum sint expoliata ab ipso, ergo nondum peruererunt ad illum terminum motus, quamuis sint in continua potentia ordinaria ad ipsum, ergo non possant inesse nec occultare in eis proprietates et proprie passiones auri et argenti propterea, quia sunt aegra. sed homo sanus et aeger fuerunt, et sunt in termino motus et ac quisuerunt formam per quam sunt homines. ideo habent proprietates et proprias passiones, que possunt inesse homini siue per se siue per accidens insunt eis, et possunt manifestari et occultari in eis, non autem sic in metallis. Falsum ergo dicunt quidam sapientes naturales talia in superficie considerantes. s. quod alchimiste operantur, sicut periti medicorum, qui dant aegro medicinas digestivas et purgantes humores corruptos, et postea medicinam confortatiuam et fiunt sani, quia secus est in iis et in illis. sic igitur ars ista et operatio eius friuola et uana ac impossibilis uidetur, quia siue ponant metalla omnia differre specie adiuicem siue accidente, haec rationes ponunt tam artem, quam eius operationem impossibilem. Aliæ adhuc rationes adduci possent, sed quia dictæ sufficere uidentur, ideo silēmus eas.

Sequuntur affirmationes et probations
dictæ artis alchimiæ.

I C T A autem ars probatur esse uera triplici modo. Primo ex suis ueris autoribus. Secundo firmissimis rationibus. Tertio à simili et exemplis manifestis. Cum ergo uideatur unicuique intelligenti, et usum rationis habenti, quod testificatio sapientum in suis

R A T I O N E S

artibus & scientijs, sit magna probatio ad sententiandum
 ueritates obscuras & difficiles. Properea dicitur in diale-
 ctis, unicuique experto in sua arte credendum est. Vnde
 Aristoteles decimo ethicorum. Consonare utique rationibus
 uidentur sapientum opiniones. Probatur quinimmo, ue-
 ritas huius artis, autoribus primo multis, quia reperimus
 antiquos philosophos famosos, quæ in alijs artibus & scientijs
 scripsierunt & ueritatem tradere conati sunt in hac arte li-
 bros composuisse affirmantes & docentes quid ars hæc sit uer-
 issima & sequela naturæ. & regulas naturam in materia
 propria, ad finem à natura intentum, quem natura attin-
 gere nunquam posset, & hoc uno modo tantum, ut dicetur.
 Vnde Hermes in suis secretis dicit. Verum sine mendacio cer-
 tum & uerissimum quod est superius, est sicut quod est infer-
 ius, & quod inferius est sicut quod est superius, ad perpe-
 tranda miracula unius rei &c. Et Morienus. Si autem ea
 quæ tibi dixero. & testimonia antiquorum recte inspexeris
 bene & aperte cognosces nos omnes in uno conuenire & o-
 mnia quæ diximus uera proferre &c. Et omnes breuiter
 hoc idem uolunt. Et sunt sicut Hermes termegistus pater
 & propheta philosophorum. Pythagoras, Anaxagoras, So-
 crates, Plato, Democritus, Aristotiles, Zeno, Heraclitus,
 Diogenes, Lucas, Hypocrates, Hamec, Thebit, Geber, Ra-
 sis, Haly, Morienus, Theophylus, Permenides, Mellissus,
 Empedocles, Abohaly, Abinceni, Homerus, Ptolomeus,
 Virgilius, Ouidius & ali quād plurimi philosophi & huius
 ueritatis amatores, quorum nomina ualde prolixum & te-
 diosum esset scribere. Et eorum plurium libros uidimus, &
 iuxta posse nostrum modicum & ingenium studiuimus quā-
 uis operationi & labori fuerimus raro dediti, volumus

enim libris eorum mente uigili studere prius & eos imagina
biliter uoluere & reuoluere die ac nocte cum instantia , ut
loquela ueram ipsorum figuratam , & radicem habere pos
semus , ut sciremus circa quid & quo operentur secundum rō=
nem & non secundū fortunam & casum si Deus uoluerit . Vn
de Hermes in secundo . Fili quicquid audis ratiocinare , non
enim puto te ratione esse priuatum &c. Ideo Rasis libro per
fecti magisterij hortans nos ad tale studiū dicit . Rogo itaq;
te fili . ut incessabili lectione philosophiae libros scruteris , ut
& eius filius esse , & huius archani magisterij habere saga=
ciā merearis . Qui n.in legendis libris deses extiterit in præpa=
randis rebus promptus esse non poterit , quia non potest de le=
ui eius in practica manus clarescere , nisi cuius mens prius
in theorica maceratur . Illæ nāque ad operationes securus ac=
cedit in cuius mentis enigmate plures operationū imagines , ua=
riæq; resultant &c. Et Geber in proœmio summæ suæ .
Labora utique fili studere in uoluminibus nostris , & ea sa=
pissime in mente tua reuolute , ut intentionem ex loquela no=
stra ueram acquiras &c. Vnde Galenus talem inquisitio=
nem ostendens , dicit sexto de ingenio sanitatis . Oportet ut pri=
mo secundum rationem consideranda considerentur , deinde
cum experimento certificantur , ut ratio per experimētum con=
firmetur . Et idem in secundo eiusdem . Virtus rationis , ex=
perimenti uirtutem ostendit & ordinat . Et sicut uera ratio
experimentum decorat , sic mala ratio eum dedecorat .
Est autem magna probatio in aliqua obscura scientia & ma=
xime quando est obscure tradita inducere autorū nomina &
autoritates antiquorum philosophorum in illa . Ideo philoso=
phus in ethicorum secundo . In obscuris oportet apertis testi=
moniis uti . Et Morienus . Omnis enim res usque dum

R A T I O N E S

per suum effectum esse dignoscatur, muleorum testimonio ue-
rior comprobatur. Et secundum Rasim in 70. An-
tiqui philosophi sunt quibus innitendum est. Vnde Abohaly,
id est, Auicenna in medicina libro quarto capitulo de febri-
bus rarissime euenientibus, quæ dicuntur quintanae, sextanae etc.
dicit. Et non oportet, ut negentur ægritudines quas non
contingit uidere nisi in tempore quodam et regione quadam:
nam hoc genus non comprehenditur etc. Neminem igitur
sapientem in naturalibus cōcedere necesse est artem alchimiae,
non esse ueram, quamvis eam ignoret: sufficit enim habere te-
stes tales ut Hermetem, Hypocrate etc. & quād plures alios.
Causæ enim quād plures sunt, quare scientes eam occultat.
Et quia non uident homines in partibus in quibus sunt, nec
audiunt, à longinquis alios habentes ipsam iudicant, quod
uana sit. Isti enim tales sunt tanquam puer à principio na-
tuitatis usque ad senectutem in domo inclusus non putans
mundi latitudinem extendi ultra domū in qua conclusus est,
uel ultra quād oculus suus, non possit conspicere. Et ob
hoc, Auicenna in primis uerbis sui tractatus quem fecit ad
Asten de Recia tangēs quomodo Aristotiles in fine decimi me
theororum contradixit alchimistæ illorum sententiam annihi
lando, subiungit. Mihi uero excusatio non fuit in arte mea,
quando scirem intentionem ambarum seclarum. Considera
ui libros affirmantium artem & inueni eos uacuos rationi-
bus, quæ sunt apud omnem artem, & reperi plurimū eius
quod in eis continetur alienationis simile, id est, similitudini
& figuræ. Postea aspexi in libris contradicentium eis & re
peri contradictionem debilem & ratiocinationem leuem, qua
ars non destruitur. Dicit uacuas rationibus, hoc dicit, quia
omnis ars & scientia habetur per suas demonstrationes expres-

fas siue per sensum siue intellectum: sed alchimia non utitur demonstrationibus aliquo illorum modorum, quoniam non probatur nec probat, ut aliae, neque exprimit eas quas habet ut aliae, sed magis occultat, cuius causa superius tactae sunt.

Postquam probauit artem primo ex suis ueracissimis autoribus, nunc probat illam rationibus & principaliter duabus.

E C V N D O probatur. Rationibus & principaliiter duabus, quamuis sit ualde difficile hanc artem per rationes demonstrationes. Vnde philosophus primo Topicorum. Quædam sunt problemata de quibus sunt conterarij syllogismi probabiles ad utranque partem, dubitationem tamen habent utrum sic sit, uel non sit. Propter rationes utriusque partis uerisimiles. Et quædam sunt problemata, de quibus non habemus rationem propter difficultatem &c. Et alchimia est de illis. Modo dico, quod sicut in cæteris scientijs operatiujs, earum ueritas esse probatur, sic & in hac sufficiet, cum haec sit in earu serie. Vnde philosophus primo Topicorum & tertio. Quando utitur hypothesi si demonstrauerimus sic se habere in alijs & in proposito demonstrationem fecimus. Sicut ergo in scientijs operatiujs uole do probare ueritatem alicuius sensituum, nos probamus per demonstrationem sensituum solum, ostendendo ueritatem me dij ad sensum & non ad intellectum, similiter modo oportet nos facere in hac. Vnde philosophus primo posteriorum. sicut in demonstrationibus uniuersalibus medium demonstratur ad intellectum, ita in particularibus medium monstratur ad sensum. Sicut ergo de obiecto intellectus, non possunt

R A T I O N E S

mus iudicare per sensum, sic nec econuerso ut patet in eodem.
 Et sicut elicetur ex uerbis eius secundo coeli & mundi contra
 illos qui dicunt, terram moueri circulariter, & terram esse
 in coelo unam ex stellis, & locum ignis esse in centro, quia
 in sensibilibus debemus iudicare per sensum, ergo qui hanc
 artem ab intellectu non esse ueram arguunt, nihil probant.
 Quod si eis sensibile deficiat, cuius causam supra ostendimus,
 hoc non probat artem non esse ueram sufficienter. Immo
 magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes
 uersus perfecta uideant. Vnde de his iudicijs sensus & intel-
 lectus philosophus decimo septimo de animalibus de generatio-
 ne apum dicit, quod ex ratione probauit, generationem apum
 talem esse ex accidentibus que nunc uidentur circa ipsas, non
 tamen accidentia sufficienter accepta sunt, quod si sumantur
 tunc sensui magis quidem rationi credendum est. Amplius
 us dicimus quod probare & syllogizare hanc artem esse ue-
 ram apud ignotos incredulos & insensatos est, sicut syllogiza-
 re de coloribus figuris & motibus apud cecos, & de sonis
 & uocibus apud surdos. quantumcunque enim eis in ijs pro-
 bes quid uerum non confitebitur aliquis, quia medium non
 sentit nec intelligit, ergo nec iudicare nec confiteri potest.
 Vnde philosophus primo ethicorum. Vnusquisque bene iudi-
 cat de ijs quae cognoscit, & eorum est bonus iudex. Et in
 primo Topicorum, qui enim sentit, aliquomodo iudicat. Et
 in eodem, qui negat niuem esse albam indiget sensu: unde
 idem in principio posteriorum dicit. Omnis doctrina &
 omnis disciplina intellectua ex præexistenti fit cognitione.
 Ideo idem in eodem capitulo dicit. Si enim aliquis sensus defi-
 cit, necesse est illam scientiam deficere, que per illum sensum
 acquiritur. Similiter & in reliquis sensibus est inducere.

veruntamen sicut cæcis deficit uirtus uisua ratione organi
impediti & obiectum est præsens. Ita hic est econuerso. Pro-
pterea ergo cum hic obiectum non sentiunt, cum tamen sit
sensibile iudicant hanc artem non esse ueram. Talibus autem
hanc artem ueram esse non probamus, nisi prius credant.
Ideo philosophus primo posteriorū. Oportet discentem cre-
dere. Et ideo primo Topicorum. Non est cum omni dispe-
tandum, nec contra quemlibet exercitandum. Ideo dixit Py-
thagoras in turba philosophorum. Si enim elementa ueraci-
ter sciretis, hæc non negaretis. Rursus si quis in scientia me-
dicinæ quæ est operativa uelit probare aliquam medicinam
particularēm in sua specie talem in humano corpore curare
egritudinem, aut talem efficere operationem, per demonstra-
tionem sensituum solum procedet, cuius ueritatem solum
experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem
ut dicit philosophus secundo posteriorum & primo metaphy-
sicæ. Verbi gratia. Aliquis patitur superabundantiam co-
leræ rubæ in uenis stomachi & hepatis, eius autem cura se-
cundum rationem, post digestionem, est euacuatio. Vo-
lens autem probare, quid s.e aliquæ medicina faciens hanc ope-
rationem, arguam sic necessario. Omne quod habet euacua-
re cholera superabundantem in uenis stomachi & hepatis
post digestionem, habet sanare patientem, sed reubarbarum
& scamonea sunt huiusmodi, ergo &c. Maior nota est, cu
euacuatio illius cholerae iam digerente sit eius uera sanatio,
quia ipsa facta est horribilis & odiosa naturæ. Minor au-
tem non potest probari nisi experimento & experimētum nō
probatur nec cognoscitur, nisi per sensum & propriæ per sen-
sum uisus, scilicet uidendo ad oculum utrum sic sit uel non.
unde Hamec in commento stollicarum. Non peruenitur ad

R A T I O N E S

scientiam rei nisi per uisionem rei . Et Auicenna in tracta
 tu suo . Nos quidem sciimus illud ante experimentum cū
 ratiocinatione quam uerificauit experimentum . Similiter
 si quis uelit probare , quod hermodactili attrahunt et euacuat
 phlegma à iuncturis , & quod lapis iudaicus franget , &
 edicit lapides renum , & lapis spongiae , lapides uescice , &
 quod lapis lazuli & lapis armenus euacuant melancholiam ,
 & scamonea cholera , & æs ussum aquam , & quod apium
 noceat prægnantibus & pueris & epilepticis . Et quod lepus
 marinus comedens inducat phthisim , & piper calefaciat , &
 lactuca infrigidet & colocynthis & absinthium sunt ama
 ra & mel sit dulce & napellus uenenum , & magnes attrahat
 ferrum & charabe paleas , & arsenicum dealbat æs , &
 tutia citrinat & multa talia . Non nisi per experimentum pro
 babit , quoniam ueritas quæ consistit in medio rationis , de
 bet ostendi per sensum necessario . eo modo est in Geometria ,
 Astronomia , Musica , Perfectiua & in ceteris scientijs qua
 rum finis tendit ad practicam & operationem . Similiter
 igitur modus per hypothesis arguemus in alchimia penitus sic .
 Omne quod habet transmutare metalla imperfecta & inco
 pleta ad perfecta & completa , habet efficere aurum & ar
 gentum , sed lapis de quo dicunt philosophi est huiusmodi , er
 go &c . Maior patet , quia sint tantum duo metalla perfecta ,
 scilicet aurum & argentum , sicut in mundo sunt duo lumi
 naria perfecta , scilicet sol & luna . reliqua uero metalla im
 perfecta sint & incompleta , tunc quicunque reducit illa de
 imperfectione & incomplexione , ad perfectionem & comple
 xionem conuertet in aurum & argentum . Minor probari
 non potest , nisi experimento . & experimentum non cognosci
 tur , nisi per sensum ut superius est declaratum . Et in hoc

proprie est finis artis & complementum & confessio ueritas
tis ipsius. Ideo bene dicit egregius Aristoteles tertio coeli &
mundi. Scilicet necesse est ut iudicemus super quasdam res ex
complemento ipsarum & earum finem, & non ex earum
principijs, nam omni scientia est complementum & finis, quod
est, quia complementum artis & complementum naturae, est
per rem sensibilem cadentem sub uisu &c. Et huic, cons=
cordat quod dicit Galenus tertio de crisi, scilicet quod uerifi=
catio in unaquaque arte & ipsius affirmatio fit ex operatio=
nibus eius, et ipsius inuentione. Et processio ex eius prin=
cipijs &c. Ex quibus patet, quod hæc ars & omnis ferè
alia, non potest probari ex suis principijs, sed ex operationi=br/>bus. Vnde Aueicenna in tractatu suo. Testatur autem ad
credendam meditationem experimentum. Et philosophus
decimo ethicorum. In operabilibus ex operibus indicatur.
Et Rasis in lumine luminum. Nam quod diximus, eius ex=br/>perimentum ueritatem indicat.

CIRCA præsentem literam. Ex quibus patet &c.
Notandum quod ars ista est ministrans naturæ & eam conse=br/>quens. Ideo duplia sunt eius principia, scilicet naturalia &
artificialia. Naturalia sunt quatuor elementorum causæ, me=br/>tallorum cum suis annexis, & haec principia recipie credita à
scientia sibi superiori, sed exquisite discutit ea, ut possit se=br/>qui naturam. Principiorum uero artificialium, quedam
dicuntur modi operationum quibus artifex applicatur ad ma=br/>gisterium ut intentum perficiat: qui sunt octo secundum Ge=br/>ber, scilicet Sublimatio, Discensio, Distillatio, Calcinatio,
Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, absque annexis suis.
Quædam sunt non proprie principia sicut probationes & iu=br/>dicia ostendentia ueritatem uel falsitatem dictorum principijs

RATIONES

piorum, eiusque quod operatum est ex eis, scilicet utrum sit idem aurum penitus cum minerali uel non, & sunt nouem, scilicet Cinericum, Cementum, Ignitio, Fusio, Expositio super uapores acutos, Extinctio, Commixtio rei adurentis. Reductio post calcinationem & susceptio argenti uiui facilis uel difficultis, de quibus omnibus Geber in summa sua perfecti magisterij. Est autem & principium unum aliud ab ijs excelsum & diuinum, quod est sicut clavis & nexus illorum, sine quo non potest perfici opus hoc, quod supra omnem rationem debet cadere in intellectum, ante principium operationis & ultimo in sensu. Et hoc est quod induxit Platonem inuestigando philosophiam, incipere ab intellectu & finire in sensu, & iterum redire & reflectere ad intellectum uia circulari, cuius contrarium fecit Aristotelles. Vnde Aucenna non potens hoc principium firmare per naturales rationes, sicut nec unquam aliquis alter naturalis philosophus, dixie capitulo de substantia fixa, quod experimentum destruit formam specificam eius. Et uult dicere, quod fixum destruit formam specificam uolatilis, ut non fugiat. Et capitulo de compositione medicinæ dicit, quod cum aquæ permiscentur, & commiscentur uehementer. deinde exsiccantur, & coagulantur, & conglutinantur ita, quod si uicerit summa uolatilis summam fixi uolabit cum ea, & si non uicerit figetur cum ea. Et uult dicere q[uod] uolatile potest uolare cum fixo et perditur opus, & fixum potest retinere uolatile & perficitur opus, quod est mirabile ualde. Idem in eodem dicit sic. Et sciuiimus per principia plurima scientie naturalis, q[uod] possibile est, ut res & substantiae, quarum radix est terra & aqua, resoluante & currentes fiant. Deinde sciuiimus per canones alios. s.nō naturales

sed alchimicos, et diuinos, quod ista elixiria praedicta cum resoluuntur, non prohibetur resolutio ab operationibus suis radicalibus omnino, immo remanet nobis de uirtutibus earum quod uolumus. Testatur autem ad credendam meditationem experimentum etc. Principium autem hoc praeципue traditum est totum sub figura, et allegoria propter ultimam difficultatem eius et inuestigationem supra rationem. Ex cuius ignorantia praedicta principia nil prosunt, quia ueritatem sui et aliorum in experimento ostendit et sensu et in experimen-
to patet ueritas principiorum haec de prima ratione.

RATIO secunda est haec. In quounque reperiuntur proprietates et passiones et operationes omnes specificae alicuius rei, illud est idem penitus, quod illa res: sed in auro et argento per alchimiam generato, reperiuntur omnia haec, quae in auro et argento minerali, ergo etc. Maior huius rationis uerificatur, quae differentiae specificae rerum sive formae substantiales sunt nobis ignotae, ut patet ex 4. meteo. in fine. Et ex primo de anima, nec cognoscimus eas nisi per proprietates, et proprias passiones, et proprietates, et passiones, per operationes et accidentia. Et ideo quales sunt operationes et accidentia in rebus, tales iudicamus proprietates, et passiones. ergo et per consequens formas, quia omnis cognitionis nostra incipit a sensu, ut patet primo physicorum. et primo posteriorum, et primo metaphysicarum. Vnde philosophus primo de anima uolens nos inducere, ex hoc in cognitionem animae et aliarum formarum, dicit sic accidentia magna partem conferunt ad cognoscendum, quod quid est. id est definitionem et formam substantialem, quod quid est, talis aut cognitionis, scilicet accidentium est per sensum, quia sola accidentia sunt obiecta sensuum. Et ideo Philosophus 4. me-

R A T I O N E S

teo. arguens ex operationibus rerum, & accidentibus sua
 per ipsas formas dicit sic, quod enim facit operationes oculi
 est oculus, quod uero non, non est oculus, sed imago oculi,
 & serra lignea non est serra, sed imago serræ &c. Vn.
 de dico, quod optimum genus inquisitionis & certissimum,
 est cognitio rei per accidentia propria, quia tunc per causam
 uniuscuiusque rei propria, res cognoscitur, cum de acciden-
 tibus eius proprijs minime dubitatur. Neq; est hoc in metal-
 lis difficile, cum non sint diuersæ substantiae adinuicem, sed ho-
 mogenea per totum. Minor patet sic, quia quicunque uult
 cognoscere aurum & argentum secundum eorum formam
 specificam, cognoscet per eorum proprietates & passiones, &
 accidentia, & operationes siue sint actiuæ siue passiuæ. Mo-
 do de proprietatibus auri, est esse metallum coloris citrini ful-
 gentis ad ignem fusibile, sub malleo per omnem dimensio-
 nem extensibile, substantiae homogeneæ & ponderosæ ual-
 de, & substineri iudicium ignis absque mutatione & di-
 nitione sui per cinericium & cementum, & confortare cor.
 neque plus cognitum est de cognitionibus auri in toto mun-
 do per philosophos, & fossores minerarū metallorum per ex-
 perientiam sic confirmant. In quoctunque ergo metallo
 per alchimiam transmutato reperiemus omnis proprietates
 & accidentia, & operationes, necessario arguemus ipsum es-
 se aurum, & si aliqua illarum conditionum quæ dicta est
 deficiat, non erit aurum. Quia ergo aurum alchimicum ha-
 bet omnia prædicta, ideo iudicamus ipsum esse aurum neces-
 sario. experimentum autem secundū philosophos testificatur
 hic ut dictum est secundum sensum. Quod si non est idem
 aurum cum minerali, oportebit neessario eos ponere easdem
 proprietates omnes in specie, manare à contrarijs formis, quod

est penitus impossibile. oportet igitur quod sint idem. De confortatione autem cordis, quod facit aurum minerale sive dicunt medici, quia quidam idiotae dicunt, quod aurum alchimicum cor non confortat. Plato in 3. stollicarum expresse est contra eos. Et similiter in commento ibidem Hamec. Et similiter Haly in suis secretis. Et Aristo. in suo libello de secretis secreto. ca. de lapidibus pretiosis etc. Sunt etiam a*iiæ* rationes ad probandum artem esse ueram, de quibus post dicetur, quando dicetur de principijs, & de generatione metallorum, in generali, & in speciali, & eorum transmutatione.

Tertio probatur eius ueritas exemplis
& similitudinibus.

VNC uero à simili probemus. Quibusdam enim placet, & satisfacit magis audire similia, proportionabilia, cum rationes syllogisticas intelligere non possunt. Et similiter difficile est syllogizare. Vnde philosophus 9. metaphysicæ, non oportet cuiuslibet terminos querere sed proportionale conspicere. Hæc autem similitudo, & proportio reperitur tam in animatis, quam in ueterabilibus, & minerabilibus & etiam elementis, & à natura sola, & cum auxilio artis. Natura enim generat ranas in nubibus, aut in puluere asperso pluuiia per putrefactionem, ex ultima dispositione materiæ ad hoc propinqua. Et refert Auicennas, quod uitulus in nubibus generatus est cum tonitruis, & cecidit cum pluuiia semiuuuus. Et dicit quod natura in talibus facit subitas generationes. Cum ministratione etiā artis facit similia naturalibus, ut ex basilicon contrito & debite ministrato & putrefacto scorpiones gene-

R A T I O N E S

rantur. Et ex elixatura anatis ad serenum cooperae bufones. Et ex uitulo strangulato apes, cum putrescit humiditas illa per ebullitionem à calore extraneo. Et ueste, ex carne asini, & scarabæi ex carnibus equi & locustæ de carnibus muli. Et planum est, quod hæc talia omnino sunt similia illis, quæ à sola natura processerunt, quāvis locus sit aliud, & materia alia, et dispositiones aliæ. Sed proportiones miscibilium ultimas, & dispositiones ultimas in tali materia et tali loco credimus esse omnino easdem cum ijs, quæ à sola natura generata sunt uirtute corporū cœlestium, quāvis præcedentia sint ualde diuersa, propter diuersitatem materiae, ergo & formas easdem credimus. Aristoteles tamen 6. de animalibus est contra hoc, qui dicit, quod sunt idem solum secundum genus, & similitudinem, & non secundum formam. Et in 15. de animalibus dicit idem. Et similiter 7. meta. Vnde Auerrois, in commento ibidem dicit, mures generatos ex putrefactione non esse idem in specie cum generatis ex propagatione, quia dicit propagando conseruari non possunt in specie. Sed nos dicimus formicas, muscas, araneas, & alia pluria generata ex putrefactione, quæ post ouando per propagationem conseruantur in specie sibi simili. Aut ergo erunt eadem specie cum illis, quod credimus, aut eadem accidentia, & operationes manabunt à contrariis formis, quod est impossibile. Similiter natura non faceret in eis membra generationis frustra. In uegetabilibus etiam hoc patet. Natura enim generat ex putrefactiōe portulacas, bletas, caules, parietarium & cucurbitas, & alia plura genera uegetabilium. Et illa etiam eadem ex propriis seminibus, & faciunt flores & folia & semina eadem, & conseruantur in specie sibi simili per semina eadem. & hoc patet per Galie-

num in primo alimentorum, capitulo de foeniculo, qui dicit, sic, et spontaneum quidem, quoniam nascitur hoc sicut et anetum, sed etiam seminantur ipsa per hortos. Vnde dicimus quid quaedam sunt, quae per solam propagationem generant, ut homo, uipera, cetus et palma: quaedam per solam putrefactionem, ut pediculus, pulex, gramen, uermes terrestres, et similia imperfecta: quaedam quae utroque modo, ut mures et portulace etc. Sicut ergo in animatis anima uegetabili utroquemodo generatis, paenitus arguimus esse eadem specie, quia eodem modo utraque possunt conseruari in esse, sic et in animatis anima sensibili penitus arguemus, quid totum accidit propter ultimam dispositionem, et proportionem agentis, et patientis. Vnde dicit philosophus primo de uegetabilibus, quid natura transmutat calamentum in metam, et triticum in siliginem, et linu in scilem, id est lolium et malas in bonas, et econuerso, ut illa quae fuit transplantata. de Persia in Aegyptum. et ideo dicit ibi, quid a quibusdam malis seminibus proueniunt bona plantae, et econuerso, sed non de facili, et hoc etiam in animali contingit multoties, ut ibi dicit, et diuersitas regionum hoc quam maxime operatur.

IN mineralibus etiam hoc est planum, quamvis non in omnibus. generat enim natura in nubibus, quadoq; sagittas lapideas, et ferreas cum tonitruis terribilibus. Vnde philosophus iuxta finem, quarti meteororum, sic dicit ad literam. Sepe etiam fiunt lapides ex igne, cum extinguitur. i. uapore igneo, scilicet in nube, et sepe contingit corpora ferrea et lapidea cadere, cu coruscationibus, ut uapor igneus, quia ignis frigidus, et siccus est in extinctione sua. Et in Persia cadunt cum coruscationibus corpora aerea, ut es uistum, uel

R A T I O N E S

similia sagittis hamatis , id est barbatis , et non possunt lique fieri per ignem , sed euaporant in fumum , viriditati attinem tem . donec residuum sit cinis . Cecidit quoque apud ver gen frustum ferri 150. atronarum , quod præ duritia sua ferè erat irfrangibile , missa est tamen pars eius regi Corasce ni , qui cum præcepisset enses inde fieri erat infabricabile .

Dicunt tamen Arabes , quod enses Alemanici , qui optimi sunt de tali ferro fiunt (dicit hic enses tales ex tali ferro fieri) secundum uulgos Arabes quia uulgas absq; ratione loquitur .

Cum autem cecidit massa illa , resiliunt aliquotiens à terra , ut pila , eratque composita ex minimis frustulis cohærentibus ad inuicem , ad quantitatem granorum millij magnorum .

Simile huic rei euenit apud Tepastrem , sic ergo etiam fiunt lapides . eorum siquidem generatio uel erit subito , propter magnum calorem accidentem luto uiscoso , aut paulatim propter multum temporis etc . In quibus uerbis philosophus insinuat , quod natura facit generationes similes , sed aliquando subitas , aliquando paulatinas , & in diuersa materia , & diuersimode . Idem in eodem . Sunt autem certa loca super quæ aquæ effusæ uertuntur in lapides diuersorum colorum , suntq; aquæ , quæ seorsum acceptæ non gelantur , quæ si prope alueum suum fundantur , congelantur et fiunt lapides . scimus ergo , quod in terra illa est uis mineralis , quæ congelat aquas etc . Idem ibidem dicit , quod sunt quædam uegetabilia , & quædam animalia , quæ conuertuntur in lapides uirtute , quædam minerali lapidificativa . & hæc transmutatio corporum animalium uegetabilium in lapides est æque propinqua , sicut aquarum transmutatio , & quædam fiunt tardius , & quædam citius , secundum potentiam actiorum , & resistantiam passiuorum . Idem ibidem dicit , quod est

locus in Arabia , qui omnia corpora ibi existentia colorat colore suo . Panis quoque Corasceni in lapidem mutatus est , remansit tamen ei color suus , suntq; talia mira , quia raro fiunt uel accident , cæterum cause eorum manifestæ sunt etc. Ista talia extranea facit natura , in paucis locis mineralium extraneis & sunt ualde miranda. Multa etiam in scripturis uidimus , & ore tenus audiuiimus de mineralis diuersis in quibus quasi incredibilia fiunt omnino . Similiter in elemētis hoc idem patet . Ex concussione enim quorundam lapidum cum chalibe generamus subito ex aere ignem , & ex aquæ ebullitione aerem , & ex condensatione aeris aquam , & ex reservatione aquæ terram , & connectuntur , & sunt eadem pensitus cum naturalibus suis solis . Quæcunque tamen exemplaria hic adducta sunt de transmutationibus rerum , non ideo , ut omnino proportionalia sint adducta sunt , quoniam exempla ponimus , non ut semper uera sint , sed ut sentiat , qui adscit , ut dicitur primo priorum . Sed hoc ideo ut sit satisfactio quibusdam in superficie speculantibus , & non in profundo , ostendendo opera miranda naturæ , & transmutationes extraneas , ut adhuc uelut longe distantes imaginentur hanc artem possibilem . Quibus autem mens , & discretio medullitus , & profunditus est euigilans , talia exempla , & proportionabilia puerilia sunt , neque omnino , ut in pluribus in eadem specie , cum sibi similibus collocata , in quibusdam autem forte sic . Et hæc probatio exemplariorū & que prodest alchimistis , & sophistis , immo sophistis magis , quoniam diuersas materias . propter hæc subycere possunt . Huic quoque lapidi nihil omnino simile uidetur posse adduci , sed solum secundum partem . Et quod magis simile uidetur est de generatione atramentorum . Et similiter fumus resolutus ali-

R A T I O N E S

gnis, cum comburūtur. hic enim fumus est tanquam spiritus, qui resoluitur ad aerem cum toto corpore suo, sed si inueniat corpus aliquod solidum cui appodietur, retinetur ibi a suo corpore occulto, super illud corpus aliud, et induratur et figitur et fit fuligo. Ita quod spiritus, dum fugit ignem conuertit corpus ad suam naturam et corpus cum permanet conuertit spiritum ad suam naturā. Et hoc idem simile patet, de generatione tartari in uasis boni uini. hæc igitur exēpla non in conuenienter apposita sunt. licet in hoc non potest aliquid omnino simile adduci, sed solum in parte, quia ipse lapis est quid proprium in se et orphanum et unicum ab omnibus separatum. Nota circa istam literam. Et similiter fumus resolutus &c. Nota quod omnium inanimatorum quæ generantur æqualiter est uapor siccus uel humidus uel utrumque patet primo meteororum, et quarto. Omnis autem uapor est de genere spirituum, id est, uolantium. Ex uaporibus autem siccis generantur res siccæ et ex humidis humideæ, sed ex eorum digestione, commixtione et proportione existente diuersa in habitudinibus et mensuris eorum, accedit diuersitas generatorum omnium secundum exigentiam naturæ cuiuslibet speciei. Et sicut ipsi uapores, tam siccii, quam humidii habent in actu semper naturā ascendendi et uolandi, sic habent in potentia naturam standi et permanendi. Ex prædictis ergo satis patet. quod si alchimista præparauerit naturæ materiam suam et in organo proprio et ignem suum et gradus suos et tempus congruum et inuenit naturam manibus et uigilanter inspiciat signa colorum omnium, ita quod circumstantiae omnes in suis horis absque aliquo defectu concurrent generabit, quod narrant philosophi, si Deus uoluerit, et natura coniungeret quantitates componentes.

rium determinatas diuino iudicio absque consideratione artificis aliqua, quoniam cognitio talium prodest, ad speculacionem solam, ad operationem uero minime & poterit cum hoc transmutare omne metallum ut dictum est ita, quod a puris naturalibus in nullo declinare competet. Et si gnum sensatum inducens nos credere debere hoc est, quia uel demus metalla imperfecta alterari per artem a quibusdam rebus suis generis, & extranei, quamuis non transmutantur, tutia enim alterat es in colorem auri, auripigmentum autem seu arsenicum in albedinem argenti quamuis comburatur, & fumus saturni congelat argentum uiuum. De extraneis autem dicimus, quod coreex mali granati conuertit ferrum in chalibem, et fumus capillorum citrinat argentum. Quia ergo ad alterationem expectamus transmutationem, cum per haec extranea non possit fieri. quia eorum alteratio non profundatur usque ad occulta corporis, tunc cum uideamus alterationem aliquantulum profundari a suis similibus, absq; præparatione aliqua eorum, ut similentur auro & argento, non debet quisquam dubitari quin sit propinqua potentia in ijs u. l. alijs ita ut ars ducat in actum, & perfectionem ipsam scilicet potentiam. Cum ergo ex generatis ex ueroque uapore conseruantibus naturam uaporum, & spirituum, scilicet ex argenti. & sulphure, natura generat corpora metallorum omnium, propterea quid in illis spiritibus sunt omnia corpora in potentia, potuit natura illam potentiam du cere ad actum, quia natura secundum ordinem præponit potentias actibus; & sic ex potentia non fixi, facit fixum, & econuerso, & ex mundo facit mundum, & ex immundo immundum & ex immundo extrahit mundum, & ipsum retinet. Ars ergo post contemplationem omnium istorum se

RATIONES

quitur naturam, & recipit spiritus naturae immundos &
 ipsos sublimando subleuat & mundat, sicut natura, et tunc
 uolendo fugere ab igne, ars ministrat naturae, & natura
 conuertit, ea in corpora munda, fixa & de cætero natura
 corporum dominabitur naturæ spirituum in æternum per
 hoc ingenium mirabile. Sunt etiam mineralia, que generan-
 tur, & perficiuntur secundum substantiam in qua sunt absq;
 resolutione in fumum. Et ars similiter perficit metalla in au-
 rum. Propter quod generata, in quibus permanet actu, na-
 tura uolandi prima, semper uolant, secundum naturam
 suam, ut ar. ui. marchasita, & camphora. In quibus autem
 occultata est natura uolandi, & manifestata natura
 standi, & permanendi semper permanent, secundum natu-
 ram suam, ut aurum, antimomum, marmor, alumen, sal,
 & tartarum. In quibus autem utraque natura permanet
 mixta, dominans uirtute dominatur alteri, ut patet in mix-
 tione corporum, & spirituum, cum enim uices spirituum
 dominantur, trahunt secum corpora ad uolatum. Et cum ui-
 ces corporum dominantur, retinent secum spiritus, & figun-
 tur cum eis. In spiritibus enim sunt corpora in potentia, &
 in corporibus sunt spiritus in potentia. Et hæc est causa qua-
 re natura facit corpora ex spiritibus, & econuerso, propter
 quod quæcumque resoluuntur à corporibus metallorum in fu-
 mum apud ignem, non habet naturam corporum, quorum
 sunt, sed magis spirituum. Et quilibet spiritus, qui ingredi-
 tur corpora acquisiuit similem naturam corporibus, ideo
 in mineris metallorum reperiuntur sui spiritus, sed non econ-
 uerso, quia in posteriori includitur prius, sed non econuerso.

Sequitur determinatio generalis, ostendens etiam causas & modos difficultatis istius questionis. Et solutio questionis cum elucidatione.

In hac admirabili, excellenti, et diuina, et occultissima arte questione quæ de ipsa fit. scilicet utrum sit, omnino apparet, et existens, aut solum apparet, et non existens est ualde difficultis, cuius difficultatis cause uidentur. Non etiam est facilis apud nos. Eā tamen, quia pro & contra disputauimus exquisitè, elucidemus etiam ipsam, & enucleemus modo conuenienti, eiusque ueritatem determinando. Non modicum autem admirandum occurrit, quid nulla ars nec scientia probat suum subiectum esse, nec probare potest, sed de ipso presupponit, quia est & quid significat, ut dicitur primo posteriorum, & similiter i. metaphy. a philosopho. Vnde philosophus 2. physiorum, ostendens quid ea quæ nota sunt non debent probari, sed presupponit, dicit, quid ridiculum est probare naturam esse. Ideo dicimus, & in artibus quasi autem sola ista eget hoc. Et est subiectum eius. hoc scilicet transmutatio metallorum omnium in uerum aurum & argentum per ingenium artis. Considerat enim metalla & sibi similia, etiam non solum in se, & in relatione ad sua principia, & suas causas, & proprias passiones, & transmutationes eorum à natura in suis mineris in uerū aurum & argentum, ut liber de mineralibus. sed etiam prout transmutantur à natura similiter extra mineras per artis ingenium, & ministracionem. Vnde ars hæc querit propter difficultatem inquisitionis eius, & ignorantiam hominum coacta, de subiecto suo si est & quid est sine quid significat,

DETERMINATIO

et hoc habito utrum sit uerum uel non , quia talis erit ipsa similiter . Ideo bene dicitur 2. posteriorum , scilicet , quod quando medium est sensibile , et non sentimus querimus . Nam impossibile est scire , quid est , ignorantes si est . Ut ibidem dicitur . Et quia diffinitio est forma diffiniti ut , dicitur 7. metaphysicæ . Ideo eius gratia expositorie , nos sic . Alchimiam diffinimus . Alchimia est scientia , qua metallorum , principia , cause , proprietates , et passiones omnium radicibus cognoscuntur , et quæ imperfecta , et incompleta , mixta et corrupta sunt , in uerum aurum transmutentur . Ex qua diffinitione subtiliter colligi potest , quod proportionatur , et subalternatur hæc scientia libro de mineralibus naturalis philosophiae , sicut scientia medicinæ libro de sa nitate , et de ægritudine naturalis philosophiae . Nam sicut medicina contrahit genus , et subiectum commune illius ad corpus humanum tantum , tam theoreticæ , quam practicæ : Sic et hæc contrahit genus subiectum commune istius ad metalla tantum tam theoreticæ quam practicæ . Ideo hæc scientia est operativa , sicut et medicina , et forma naturalis in subiecto naturali introducta à natura per ministratiōē artis , ut in illa , et agens naturale , scilicet ignis modo debito ministratus seu approximatus , quamvis agens artificiale , scilicet uoluntas , illud regat , modificet , et coaptet in suis propriis organis cum sedulitate usque ad tempus prorsus stabilem , et præfinitum . Veruntamen medicina diuersas partes habet scilicet theoreticæ , quæ est speculationis omnium principiorum medicinæ : aliam practicæ , scilicet conseruatiuam sanitatis , et curationis ægritudinis . hæc autem non habet nisi curatiuā , id est completiuam . Et differt ualde hæc curatiua ab illa , quia illa manente eadem forma substanciali , sanitatem indu

cit ita quod utitur solo motu alterationis et purgationi. haec autem transmutat, et curat et sanat, et formam nouam substanciali inducit, et non egredit haec parte conseruativa ut illa, quia metalla non sunt sic disposita ut uiuentia, nec sic formata in forma una. Amplius difficultates huius questionis in duobus comprehenduntur generibus. Primo speculationis propter sapientes diversa rationis intuitu oppinantes, et maxime, quia haec questio ab antiquo semper habuit rationes ad destruendum quam plures, ad construendum autem nullius quasi dedit iuuamen, nisi forte auctoritatibus, et exemplis. Vidimus ergo magnos philosophos ac sapientes contraria de hac adiuicem oppinari, et ubi discordant sapientes, necessario magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, sicut elicetur ex uerbis philosophi, primo de anima, et sicut dicit Galenus in commenito primi amphorismorum.

Secundo practicae haec questio manet difficilis, scilicet in experientia et operatione. Nam cuiuscunque artis ueritas et experientia ad oculum debet uideri. Vnde philosophus tertio coeli et mundi, dicit quid complementum artis, et complementum naturae est per rem sensibilem cadentem sub uisu.

Tunc per sensum uisus iudicamus in operibus artis et naturae, quia ergo pura ueritas non uidetur in operibus huius artis, sed sophistica solum sunt quae quotidie uidentur, et fantastica. Ideo arguunt ab effectu ipsam non esse ueram. Et quia uident alterationes magnas et fortes uersus aurum et argentum non completas. Arguunt ex hoc alii eas non posse compleri, et per consequens aream ueram esse non posse. Si enim nulla alteratio in eis fieri uideretur, tunc nulla est questio. Compellitur tamen necessario uterque pars considerari alterationes praedictas fieri posse. Vnde quasi dicere pos-

DETERMINATIO

sumus, quod dicit philosophus primo physicorum, scilicet quod omnes antiqui absque ratione principia naturae contraria tanquam ab ipsi ueritate coacti posuerunt, quamvis ignorarent principia ipsa, & quibus conterarietas inesset. Sic eodem modo cogitur ambae partes ponere has alterationes in metallis fieri posse, quamvis transmutationem alterationes sequentem ultimas ignorent fere omnis. Non enim diceretur ars si sophistica esset tantum, quoniam ars imitatur naturam, & sicut natura non est sophistica in operibus suis, sic nec ars, cum igitur alchimia ponatur in numero artium, non uidebitur sophistica. Et cum artista ipsius non reperiatur aliquis, ergo nec ars erit, cum sint sicut relativa, ideo diuersi diuersa sentiunt. Non tamen est standū utrique iudicio aliquorū contraria iudicantium, quia oportet alterum iudicium esse corruptum, scilicet ex parte sensus, uel intellectus, & illius iudicio non est acquiescendum, ut dicit philosophus 11. metaphysicæ. Si ergo quæstio istius artis est ita difficilis, quid dicemus de ipsius inuentione & inuestigatione reperienda? posito, quod sit uera.

DICO ergo quod ars alchimiæ, est omnino apprens & existens & naturam imitans, faciens penitus idem aurum & argentum sicut est minerale, quod enim à minerali deficit in aliquo non est idem cum eo, & hæc in capitulis sequentibus ostendemus aperte secundum quod est possibile apud uolantes intelligere. Et rationes omnes tam Aristotelis quam aliorum euidentissime destruemus, & ostendemus eas ueritatem aliquam non continere, sed apparentiam solam quam difficilem. Vnde dicitur 7. ethicorum. Si enim soluatur difficultia, & assumantur probabilia ostensum utique erit sufficienter. Et in eodem non solum oportet uerū dicere sed cau-

sam falsi assignare hoc enim confert ad fidē . Secūdo in ipsius operatione est insudandum , sed solum ab habente ingenium callidum, sublimē & perspicuum & ualde profundum . Et quia contra negantes sua principia non potest quis disputare , ut patet ex primo physicorum . Contra hoc autem confitentes principia , & propter ignorantiam concludentes falsa disputari potest , ut patet ibidem . Et sicut ex bonis seminibus oriuntur mali fructus , & sic ex ueris principijs concluduntur falsa . Ideo contra confitentes principia & concludentes ex eis falsa , dirigimus nostram disputationem et quæstionis solutionem .

Hic ponit modum suum procedendi in determinatione huius quæstionis .

E R V N T A M E N ad istius quæstionis ueritatis cognitionē . Primo sequemur auctoritatē et uerba antiquorum philosophorum in hac arte famosorum , ut introitus fiat apertus ijs qui hoc ignorant & reliquis , ostendendo semper quomodo intelligimus eos & dubia plura , mouendo quæ cum hac quæstione insurgunt , & recte soluendo . & rationes nostras assignando semper , quæ ad quocunque quod dicimus credere nos inducunt . Secundario autem , scilicet in solutione ultimæ rationis philosophi roborabimus omnia , dicta prius rationibus , naturalibus tunc necidicis penitus inhærentes . Ampius ut uerum fatear dico , quod quicunque ueritatem alicuius artis uel scientiæ , aut aliqui difficultatis in illa radicitus uidere intendie , debet cognoscere terminos in illa arte , & differentias proprias , & quid dicatur per nomen . si enim hoc ignorauerit radicem

DETERMINATIO

Ceteritatem quam querit, aut disputare intendit, nullumodo perpendet, sed arguet ex extraneis & ignotis & paralogizabit seipsum, & in hac ignorantia stabit & quiesceret. Sed impossibile est ex ignotis peruenire ad nota, ideo uidimus, quam plures sapientes huius artis terminos ignorantes hanc questionem, inuestigare uolentes, arguentes ex extraneis hanc artem non esse ueram, tunc in fine concludunt & de terminant ignotum. Ex quibus uerbis patet, quod qui ignorat terminos proprios huius artis, & differentias ignorat ipsius disputationem & ueritatem & nihil arguit. Vnde dicitur primo elementorum, scilicet quod imperiti uelut longe distantes speculantur. Cogitur ergo necessario hanc questionem disputatione ad intellectum intendententes ut terminos, huius artis immisceat questioni, quibus ignotis ignoratur disputatio eius & ueritas & procedit tanquam cæcus ad colores, et sicut carens potentia ad obiectum potentie. Vnde dicitur 2. posteriorum, impossibile est scire differentias ad unumquodque, non cognoscere unumquodque, hoc autem in unaquaque arte & scientia singulariter inducendo est notum ad intellectum, & planum ad sensum. Et quia terminis huius artis apud plurimos ualde extranei sunt & ignoti, ideo post declarentur. Ideo etiam haec questione necessario, multam requirit dilatationem sermonis. Quia igitur aliqualiter ex eius terminis nouimus, & plures libros magnorum philosophorum antiquorum uidimus, & studuimus. determinabimus ipsam, ut promissimus.

ALCHIMIA est scientia ut supra etc. ad expositionem & notitiam huius diffinitionis est notandum, quod per hoc, quod dicitur scientia, datur intelligi genus suum cui sub iicitur, quia sicut medicina est scientia, sic & ista. Per hoc

autē q̄ dicitur Metallorū datur intelligi , q̄ non de omnibus mineralibus tractat, sed solū de metallis primo et per se. Per hoc autem q̄ dicit . Principia, causæ, proprietates et passiones. Per principia enim intellegit causam efficientē & finalē quæ sunt causæ extrinsecæ . Nam efficienti proprie debetur ratio principij , quia mouet rem in esse. similiter fini debetur ratio principij , quia est causa causarum & imponit necessitatem ijs, quæ sunt ad finem ut tenet 2. physicorum . Per causas autem intelligit materiam & formam , quia sunt causæ intrinsecæ, & de substantia rei & elementa rei . Per proprietates autem intelligit proprias operationes metallorū in agendo, sicut in auro confortare cor. et præseruare à corruptione. Per passiones autē intelligit proprias operationes in patiendo, sicut in aur o pati ignem absque aliqua sui ləsione & mutatione , & diminutione , & sicut in ferro non liquefieri ad ignem . Et sciendum , quia proprie differentiæ rerum sunt nobis ignotæ, loco differentiarum nos assignamus in diffinitionibns proprietates & passiones , & sic facimus descriptiones & non diffinitiones . Per hoc autem quid dicit, ut imperfecta , & incompleta etc. datur intelligi tota finalis intentionis istius scientiæ per quod scitur quis est finis & quæ materia huius scientiæ . Ad cuius expositionem notandum est q̄ nullum agens naturale ab actione in materia sua cessat . Nec separatur nisi cum introduktione formæ in illa materia, ergo donec agens est coniunctum materiæ , uel agit in materia & res est imperfecta, quoniā perfectio rei non est nisi per introductionem formæ . Cum igitur in metallis omnibus argentum uiuum subyciatur loco materiæ , sulphur uero loco agentis & introducentis formam in illa materia, ergo nullum metallum est completum & perfectum , nisi à quo se=

DETERMINATIO

paratum est sulphur, & quia solum aurum est expoliatum omnino ab ipso, ideo solum aurum est perfectum & formatum secundum primam, & ueram intentionem nature. Et quia alia metalla omnia habent admixtionem sulphuris in materia, ergo ipsa non sunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia metalla ab auro incompleta, seu imperfecta, quia nondum adepta sunt formam, qua perficiuntur, & dicuntur incompleta, quia nondum peruenient ad finem, in quo complentur. Et dicuntur incompleta mixta, quia agens adhuc est immixtum materiae & non separatum. Et dicuntur corrupta, quia hoc agens, id est, sulphur est unam ex magnis causis corruptionis metalorum quia per ipsum inficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur, et ob hoc solum aurum ab ipsis passionibus est immune tam in igne quam extra ignem. Quicunque ergo nititur transformare reliqua metalla in aurum, oportet necessario quod hoc faciat, cum ipsorum expoliatione ab illo sulphure & non aliter, si uult ueræ sequi naturam, tunc enim sunt aurum penitus, & tunc sunt perfecta completa simplicia & non corrupta. Et fit hoc instanti per solum lapidem philosophorum, qui generatur per ingenium artis ualde extraneum & profundum (dixit transmutentur) quia non sufficit aleteratio sola, sed oportet quid alterationem sequatur transmutatio, ut generetur forma aurii. Confueuerunt, autem alchimistæ aliter diffinire ut Morienus & Lilium. Alchimia est ars ministralis septem metallorum essentiam continens, qualiterque formæ eorum à diminutione ad complementum deducantur, ostendens. Item Lilium. Alchimia est substantia corporea ex uno & per unum composita, pretiosiora adiuuicem per operationem, co-

gnitionem & effectum coniungens, & eadem naturali com-
mixtione ingenui melioris naturaliter conuertens. Et sicut
hoc nomen medicina est equiuocum ad scientiam medicinæ et
ad instrumentum suum & sicut dupliciter diffinitur: sic et
hoc nomen alchimia. prima ergo istarum diffinitionum &
nostra est eius prout est scientia. Secunda autem prout est in-
strumentum, scilicet ipsum elixir siue lapis philosophorū com-
plens & perficiens.

Postquam posuit duos modos difficultatis hu-
ius artis nunc ponit & ostendit omnes
modos difficultatis eius.

M P L I V S difficultates huius quæstionis &c.

A Circa istam literam, nota omnes modos & cau-
sas difficultatis huius artis. Dicimus ergo primo
quod non est mirandum apud aliquem sapientum, qui ter-
minos philosophiae huius artis nouit, si non appareat aliquis
hanc artem actu habens. Sed potius mirandum est, quomo-
modo quis possit peruenire ad ipsam. huius enim artis inqui-
sitione & ueritas & experientia aliarum rerum omnium inqui-
sitione, fortior difficilior & occultior & longioris temporis
esse uidetur.

Prima causa difficultatis.

Q V I A non solum hæc operatio per viam naturæ pro-
cedit immo uerissimæ afferendo, ars ipsa & eius inquisitio et
regimen operationis cum complemento supra naturam existit
per modum miraculi, quoniam diuinis operibus supra natu-
ram existentibus huius artis finis similatur omnino, sicut dí-
xit Hermes. Vnde Barsenus in libro qui dicitur turba philo-

ARTIS

sophorum in uerbis suis insinuans difficultatem huius artis, innuit, quod regimen eius est maius quod ratione percipiatur nisi inspiratione diuina &c. Est enim thesaurus Dei maximus & remuneratio. Et Rosinus. Nullomodo possunt studentes ea quae philosophi ambigua posuerunt, à uero sequestrare nisi Deo inspirante uel aliquo docente. Rasis in lumine luminum. Ex hoc ergo in quantum diuina uoluerit revealare clementia perpendes. Et Hermes. Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quam rubiginis sublimationem. Et senior, nil occultauerunt præter præparationem quia est difficilior rerum, unde si inuenerunt rem, non habuerunt præparationem, & res non perficitur nisi cum præparatione. Et Mundus, regendi nanque ignorantia non nulli errauerunt. Et Morienus. Quicunque hanc artem sectatur, ceteras & præcipue dialepticam scire conuenit, quoniam philosophi huius non nisi sub inuolucro & figura locuti sunt. Et Theophilus in turba philosophorum. Nemo nouit quod philosophi in suis libris narrauerunt, absque lectionum & tentationum frequentatione, ac sapientum inquisitione, quod enim posuerunt sublimius & obscurius est, quam quod sciri potest. Et Barseus iterum in eodem. Qui curuat dorsum suum in libris nostris legendis, eiq; uacat, & non est uanis implicitus cogitationibus, Deumq; precatur, in regno regnabit indeficiente quoisque morietur. Et Rosinus. Qui autem in hac arte ingrediuntur intellectu carentes, & notitia eorum quae philosophi in suis libris descripsierunt multipliciter errant &c. Eius ergo modus essendi, tractandi, & intelligendi, & studendi, & regendi arguit in hac arte ultimam difficultatem & obscuritatem.

Secunda causa difficultatis.

SIMILITER ex diuersitate eorum qui circa ipsum hodie operantur, arguitur difficultas, quoniam varijs & diuersis modis & circa res diuersas & extraneas, eos hodie operari uidemus, & utroque modo attribuitur error arti. Vnde Galenus in commento regiminiis acutorum iuxta principium ait. Ex diuersitate qua est inter illos qua exercent ali quam artium quaecunque fuerit, dubitat homo necessario. Ita quod fecit eam hæsitare, quod non est de ipsa scientia sed error, conuenientia autem eorum in ea est significatio magna super scientiam illam.

Tertia causa difficultatis.

SIMILITER ratione insuetudinis arguitur difficultas, quia rarissime reperitur aliquis actualiter per experientiam ipsam habens. Vnde philosophus sexto Topicorum. Omne quod insuetum est obscurum est &c.

Quarta causa difficultatis.

SIMILITER ratione uerborū suorum quibus unusquisque sibi ipsi contradicere uidetur & alijs. Ut non perpendat quilibet legens id quod dicunt, ex hoc fortis arguitur difficultas. Vnde Rasis in lumine luminum. In alchimorum libro perfectum insinuauit fermentum annotatione planum, in inquirendo facile, quod non esse fermentum in eodem asserui, sed qui discretione uiget, & sapientia floret si nostri sermonis interiora, perscrutari uoluerit, tam ipsius locum quam exordium se inuenisse gaudebit. Idem et in eodem. Quod si aliquid in libro duodecim aquarum transuerse acceperis, tu dum operatus fueris ab ordine non declines &c.

Quinta causa difficultatis.

SIMILITER ratione pretij arguitur difficultas in arte, quia quandoque dicunt huc lapidem nullius pretij aut uilissimi, ut Geber, Morienus & Haly, & quod in via prolectum inuenitur, & in stercore. Et quandoque dicunt qd absque multis sumptibus non potest homo peruenire ad artis complementum, & quod natura pretiosissima est et charissima. Vnde dicit Zeno in turba philosophorum. Lapis quem queritis palam uilissimo uenditur pretio. Et Barseus in eodem, quod enim queritis non est parui pretij. Et Zeno. Iterum in eodem philosophi etiam fecerunt in hac arte uulgus errare, cum dixerunt quod natura uilis est quae paucare uenundatur. Et dixerunt naturam omnibus naturis esse preciosiorem, quare insipientes in suis libris feſſellerunt. Scitote ergo quod ars duabus eget naturis, non enim fit pretiosum absque uili, nec uile absque pretioso &c. Et Daucus. Cae ne in hoc magisterio quicquam expendas & maxime in auri magisterio.

PATEAT ex dictis & dicendis, quod omnia nomina huius lapidis sunt ficta, ad hoc ut indigne querentes errent. Vnde Rosinus. scias quod philosophi nunquam merum & uerum uerbum posuerunt quanquam plurima cum eo falsa ponerent, & simulatis nominibus illa transfigurarent, quare neminem inuenimus uerum merum posuisse à falso denudatum excepto Hermete cum inquit. Scitote, nulla tinctura uerax fit unquam nisi ex lapide rubeo. Quia ergo cum uno uero multa falsa & extranea commiscent, & regimen in operatione & terminum & reliqua uariant & multiplicat, solus uir excellentis ingenij potenter intelligere figuram & analogias ueterum cum diuturna inquisitione & labore magno

et prolixo animæ et corporis, cum multipli fallacia præcedente et admiratione deceptorum suorum operum et diffidente plurima poterit adipisci. Quomodo ergo libres ipsorū superficialiter et secundum sonum literæ tūcum cōsiderantes et prima fronte accedentes ad operationem ipsius ueritatem et profunditatem attinget? Vnde Rasis insinuans dicit libro perfecti magisterij. Hi n. septem spiritus super ignem non perseverant, sed deficiunt paulatim et ab eo fugiunt et euolant nisi ad ipsum, quibusdam inenodabilibus uinculis et artificiosis ingenijs uel gummis indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constancia, subtili meditatione indefessa simul instantia et operatione, quæ post multiplices laborū fallacias; et operationum diuersa sophismata est philosophia perfectissimæ consecuta et eorum arcana suis re iquit filijs &c.

sexta causa difficultatis.

SIMILITER ratione transumptionis eius et aequiuationis et allegoriæ, et methaphoræ, maxima accidit difficultas. Ipsa enim sic tota tradita est, ut expresse patet in libris philosophorum. Et quoddam in talibus traditionibus sic difficultas, ostendit philosophus sexto Topicorum qui dicit.

Contingit enim in nominibus secundum translationem disertis ueritatem calumniari. Et in octauo eiusdem dicit, quoddam propositio difficile probabilitis est, quia utitur nominibus obscuris, siue simpliciter, seu multipliciter dicantur. Aut quia non fuerit notum, si principaliter uel secundum translationē de diffinito dicatur, &c. Immo q[uod] difficilius et obscurius est ipsa tradita est secundum nomina inusitata, et hæc traditio adhuc est peior translatione ut tenet in sexto. Vnde dicitur ibidem quedam sunt quæ non dicuntur secundum translationem nec secundum aequiuocationem et sunt peiora translatione, ut lex est mensura

uel imago eorum que naturaliter iusta sunt. Et ideo sunt peiora translatione quia translatio facit notum per similitudinem eius quod dicitur, nomina autem inusitata non. Ideo difficultas est eius inquisitio & per consequēs operatio, immo ipsi etc. uolentes exponere exponunt ignotum per aliud ignotum, aut per ignotius, qui modus exponendi uel intelligendi est pessimus, ut ibi patet. Non est ergo mirandum si in hac scientia studentes & operantes errent ualde, quia non possunt determinate afferere certam & determinatam intentionē frisa se philosophorum hanc uel illam nisi cum aētu habent, hanc artem uel sunt iuxta. Videtur ergo milii eius adeptio, quasi impossibilis nisi aut per uocem uiuentem, aut per insfirationem diuinam, quamvis interpretationem multarum figurarum quis bene & uere cognoscatur.

Septima causa difficultatis.

SIMILITER ratione modi tractandi & tradendi hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars & scientia procedit, rhetorice pr̄eter ista, quia omnis alia docet, ordinate per capitula, principia sua & terminos cū definitione & expositione nominum, & instrumenta, quibus peruenitur in cognitionem & notitiam, conclusionum ipsis & sui operis in quibus est finis, & nititur omnia omnibus modis docere & explanare quibuslibet iuxta posse. Sola autem ista facit contrarium, quia absque notitia principiorum suorum & terminorum & instrumentorum, aggreditur tradere esse suum & opus suum, intermiscendo, modo hæc, modo illa & diminute tradendo & superabundanter & sine ordine et pr̄epostero ordine, quia incipiendo à fine suo absq; ex positione finis, & nititur omnia obscure tradere et occultare quicunq; pot. Vnde Anaxagoras in turba philosophorū dicit.

scitote quòd inuidi in hoc opere perfectionem, priusquam initium narrauerunt. Et Rosinus. scito quòd philosophi non posuerunt in suorum operum initio medietate uel fine, nisi arcanum occultum. Vnde nunquam celare desliterunt &c.

Oclaua causa difficultatis.

SIMILITER ratione uasis decoctionis, uidetur nobis non modica difficultas, quia quamuis doceant, plura uasa facere, & diuersa propter diuersas operationes quas faciūt, tamen unum solum uas est in quo omnes operationes fiunt in una decoctione. quodquidem uas est unum tantum, tam ex parte materiæ, quam figuræ, quam numeri, sicut patet in uasis generationis animalium perfectorum. Ideo dicit Lilium. Scias quòd non nisi unicum uas huic nostræ operationi attribuunt. Similiter omnes hoc idem sentiunt. Omne autem uas cum cooperculo suo, aut cum cooperculis suis dicitur unū uas ex suis partibus constitutum. Difficile tamen ualde est imaginari hanc figuram uasis & compositionem. cum tamen quis ueritati appropinquat, istius artis modus operandi aperit sibi hanc unitatem uasis inuariabilem. ante autem, quam appropinquat ueritati est impossibile.

Nona causa difficultatis.

SIMILITER ratione pronosticationis super determinatum tempus, diem & horam crisis nativitatis & generationis huius lapidis, ars ista difficillima comprobatur. Quoniam non est nisi unum tempus determinatum ortus ipsius, in cuius ortu obseruatur tota natura, & elementorum simplicium depuratorum coniunctio & radix totius operis, & pondera sapientum, quibus ignoratis totum magisterium ignoratur. Vnde Haly in suo libro secretorum. Qui hūc lapidem honoratum cum germinauerit, non inueniet, non

surget alius loco suo &c. Et qui nesciuerit & non certifi-
 cabitur quando nascetur, iam parauit se morti & pecu-
 niam suam perditioni &c. Vnde Thebit loquens ad Hamec
 interrogative sicut discipulus ad magistrum in proœmio stol-
 licæ Platonis dicit. Scientia nanque tuæ philosophiæ est infi-
 nita & opus est determinatum & termino & tempore ter-
 minato. Et Rasis in libro 70. præceptorum libro primo, sci-
 licet diuinitatis. Alia habet ordinem, quorum quædam ad-
 dunt super aia. Lapis uero philosophorum semper est secun-
 dum unum terminum & secundum quem nunquam trans-
 scandit & secundum unam habitudinem. Item secundum
 eundem in libro 70. præceptorum. Ad hoc ut quis sciat co-
 uertere argentum in aurum sunt pondera & termini, quæ
 præparator studeat scire, cum enim sciet pondera, sciet
 totum magisterium, & qui ignorauerit pondera, non labo-
 ret in us nostris libris. Philosophi enim nihil suarum rerum
 posuerunt nec secundum hoc, nec aliud occultauerunt nisi
 hoc &c. Et ideo philosophus quarto physicorum & secundo
 cœli & mundi, null quod determinatum sit tempus cuilibet
 actioni naturali in quo Minori, uel Maiori compleri non
 potest illa actio. Et Galenus secundo de diebus criticis di-
 cit. Quod motus & opera naturæ, adhærent semper uia
 uni & ordini uni. Hunc autem terminum temporis philo-
 sophi scientes, concorditer in eorum uerbis uariauerunt ad
 errorem idiotarum. Vnde quidam ponunt hunc terminū
 uno anno. Ut Rosinus & Plato in suis stollicis. Et scias
 quod pauciores dies præparationis, est circuitus & reuolutio
 luminaris maioris. Rasis autem ponit, in nouem mensi-
 bus in libro trium uerborum. Alij in diebus septem. Alij in
 40. Alij in octuaginta, quidam alijs modis infinitis.

Cū tamen in rei ueritate non sit nisi unus terminus propter ea quia sola una est decoctio à principio usque ad finem , sicut patet de generatione infantis & pulii . Sub tempore autem concluditur secretum ignis , quod est maximum in arte .

Ad hanc autem diem crisis & partus & ortus lapidis quae est terminus totius consumationis operis , cognoscenda , oportet diem præcognoscere indicatēm , cum ipsa sit sicut signum , & indicat sicut signatum , & habeant adiuicem quandā naturalem colligantiam determinatam & ordinatam . Sicut etiam patet in febribus putridis , in quibus oportet medicum scire dies indicationis & dies criticas indicatas ab illis , ut recte regat infirmum . Et sicut in generatione foetus , quia quando scimus tempus motus eius , scimus & tempus partus & non aliter . Sed hic multo fortius , prædictis enim non permiscetur uoluntas , nisi uniuersaliter per accidens . Huic autem uoluntas necessario permiscetur , cum totius operis complementum sit à uoluntate regente naturam , quae si tunc nō affuit , annihilatur opus . Has autem dies indicatiuas & præsertim criticas , nunquam narrare præsumperunt per se & pure , immo semper mistice , tanquam ab indignis celare cupientes . Ibi enim est operis perfectio & eius annihilatio , quoniam in ipsa die immo hora oriuntur elementa simplicitia , depurata ab omnibus coquinamentis , quae egent statim compositione , antequam euolent ab igne & confuantur in terram , id est , fixionem & non prius nec posterius . Cognitio autem huius compositionis reddit totam artis operationem uigilem & difficillimam cum ipsa sit diuina & incredibilis , & quasi impossibilis credatur & indicetur .

Decima causa difficultatis .

SIMILITER ratione materie ex qua fit hic lapis ,

ARTIS

ars uidetur difficilis. ipsi enim loquentes metaphorice ut duræ ceruicis seducant ignaros. nominant quaslibet res de mundo, docentes ex eis diuersis modis operationum, posse fieri lapidem philosophorum. Ita quoddam quidam in arsenico, quidam in sulphure, quidam in argento uiuo, quidam in sanguine, quidam in ovo, quidam in capillis, quidem in stercore etc. Et sic in alijs rebus infinitis intentionem et opus suum applicant. Et adhuc, in eadem re diuersi sunt adinuicem, diuersimode operantur et simpliciter et commixte.

Sed tamen in rei ueritate materia ex qua sit hic lapis est tantum unica, nec potest in aliqua alia re de mundo hic propinquæ potentia inueniri, et est illud quod magis simile est auro, est autem illud ex quo generatum est, et est argentum uiuum solum purum, sine alicuius rei commixtione, si cut infra probabimus in suis locis expresse. Quia ergo materia huius lapidis est unica tantum, sed in arte, magisterioq; alchimiae, est infinitis nominibus uariata, et modus operandi est solum unus, sed a philosophis multipliciter uariatus.

Ideo non est mirandum, si ars est difficilis et operationes errent ualde. Quia ergo non nisi unica res reperitur, quæ sit origo et materia metallorum et de ipsorum substantia, ut diximus, ideo sola una materia erit alchimiae. Quia materia alchimiae est solum illud quod est materia naturæ, alter enim ars non poterit imitari naturam, et ipsa est materia metallorum. Eget tamen haec materia cum sit perfecta mixtione cum eis per liquefactionem ut unum fiant omnino absque diuersitate sicut est substantia auri. Similiter cum forma substantialis cuiuscunque rei extrahatur de potentia sua materiæ propinquæ, et non ex extranea, tunc cum sit tantum materia una propinquæ auri, ex qua ipsum facit na-

cura, ergo et ars illa, unicam materiam tantum recipiet necessario, si ueram formam auri generare debet.

SIMILITER ratione materiae etc. Notandum est secundum Aristotilem primo posteriorum, quando comparat demonstrationem uniuersalem ad particularem que sit potior, quod quanto aliud magis diuiditur in partes, magis infinito propinquat, et ideo minus scibile, ergo quanto minus diuiditur in partes, magis finito propinquat. Et ideo magis scibile. Cum ergo de essentia uniuersalis sit esse unum in multis et de multis ut in eodem dicitur, De essentia autem particularis sit esse multa, ergo quod uniuersale est, unum est et magis scibile et econuerso. Quamobrem cum ars alchimiae per omnem modum sit tantum una, absque pluralitate, ergo maxime est finita et uniuersalis, et maxime scibilis de se, ergo cognita hac unitate et uniuersalitate, cognoscetur omnis pluralitas certitudinaliter quae ponitur sibi subiecta. Ars ergo alchimiae de se esset facilis, immo facillima, si esset simpliciter sine allegoria tradita. Quia ergo sophistae pluralitatem et diuersitatem materiae, scilicet generis subiecti huic supponunt arti recedentes ab unitate et mixtiones uarias ex eis, et operationes in infinitum extendunt et multiplicant, quod est contra intentionem naturae, ergo ab hac unitate et ab hoc uniuersali maxime recedunt, et per consequens de hac arte minime sciunt. Unitas ergo est causa pluralitatis et scientiae eius, non autem econuerso.

DE VNITATE

Quomodo hæc ars sit tantum unica , non solum quo ad materiam , sed per omnem modum . Et consequenter uide de unitate lapidis philosophorum , tam quoad materiam , tam etiam quo ad modum operandi secundum ultimatam eius dispositionem , & quod nil extranei intrat , quod non sit de sua natura .

S T autem ars hæc unica , non solum quo ad materiam , sed secundum omnem modum . Ita quod omnia quæ sunt in hac arte necessaria quocunque modo tradita sint , semper reducuntur ad unum , tanquam ad genus suum , non recipiens diuersitatem . signum autem huius unitatis prædictæ est , quia omnes philosophi huius artis quocunque modo extraneo , & figuratio loquuntur , mutuo se intelligunt , quasi una lingua & loqua extranea ab omnibus alijs . & nota solis' eis sibi inuicem loquerentur , quod nullo modo esse posset , si ars hæc esset multiplex & varia & diuersa , siue ex parte materiæ siue modi agendi & operationis . Quomodo enim aliter in omnibus quæ dicunt se mutuo intelligere possent ? Quemadmodum græci musico se intelligunt , & arabes se , & latini se per unitatem loquelæ ad rem eandem , non autem græci , arabes , nec conuerso propter uariationem ab unitate , sic & in proposito esse uidetur . Vnde Rasis in lumine luminum . Diuersi diuersas nominando protulere sententias , nusquam tamen aberrasse uidentur . Vnde dicit Senior . Sapientes non sunt diuersi in intellectu sed in nominibus & similitudinibus , & per omnia idem intelligunt . Item dicit Liliu . Una uia , una re , una dispositione , uno actu totum magisterium termi-

natur. Et Alphidius. Non indiges nisi una re. s. aqua, & una actione scilicet coquere. Et non est nisi unum uas ad album & rubeum simul faciendum. Et Mahometh. Vnum uas in albo & rubeo, & unus ignis, & unum tempus determinatum in albo & rubeo. Ad idem Morienus. Licet sapientes sua nomina & dicta mutarent, tamen semper intelligere uoluerunt rem unam, dispositionem unam, & uiam unam. Idem in eodem. Sapientes hanc rem cognoverunt & eam rem esse unam saepius probauerunt.

Et Geber in summa sua. In rerum multiplicitate ars nostra non perficitur, est enim lapis unus, medicina una in qua totum magisterium consistit, cui non addimus rem extraneam aliquam, nec minuimus, nisi quia in præparatione superflua remouemus. Et Rasis in lumine luminum. Album, item & rubeum, ex radice una nullo alterius generis interueniente, pullulat, nam seipsum dissoluit & copulat, & seipsum albescit & robore decorat, seipsum croceum facit & nigrum. Præterea seipsum despontat, & seipso concipit, quo usque operis finem acceleret. Idem in libro trium uerborum. Huic lapidi nullus est similis in mundo qui seipsum imprægnat, et de seipso concipit & seipsum parturit. Et Salomon filius David. Nemo habet in sulphure nisi unum iter. Et Senior. Natura cognoscit naturam & natura congaudet naturam, & tamen non est nisi unica natura & genus unum & substantia una & essentia una. Et Mundus in turba philosophorum. Natura natura latatur, natura naturam superat, & natura naturam continet, & tamen non sunt diuersae naturæ, nec plures, uerum una sola, habens in se suas res quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in suis secretis. Scias frater, quod hoc officium est unus lapis super quem

DE VNITATE

non intrat garip.i.aliquid aliud , & cum eo operantur sa-
pientes & de eo exit quod querunt , & non commiscetur cū
eo aliquid , nec in eius parte , nec in toto , & vocatur origo
mundi & oritur sicut germinentia . Et Hercules Rex sa-
piens . Hoc autem magisterium ex una sola prima radice
procedit & post modum in plures res expanditur & iterum
in unum reuertitur . Vnde subtiliter inspicio philosophis
semper dicunt unum , & circa ipsum uersantur , & il-
lud unum idem repetunt sub diuersis uerbis . & talis diuersi-
tas & multitudo facit errare ualde . Vnde philosophus
quinto topicorum . Conturbat autem audientē quod frequē-
ter dicitur . Et Costes in turba philosophorum . Nimius ser-
mo intellectus errorem augmentat .

Instantia contra dictam unitatem .

ED videtur quod plures uiae sint ad hoc & non
una sola . Nam dicit Geber capitulo de natura sul-
phuris . Qui etiam ipsum , scilicet sulphur in præ-
paratione , commiscere & amicari corporibus nouit , sciet
unum de secretis naturæ maximum & unam uiam perfe-
ctionis , cum multæ sint uiae ad unum effectum , & unum
intentum &c. Et dicit Rasis in libro perfecti magisterij ,
loquens de corporibus , & spiritibus & eorum purgatione
& compositione diuersa & multiplici , quād prius narrauit
& diuersis uis . Ego autem nouissime dico , quod unum =
quodq; prædictorum corporum & spirituum si preparatio-
ne perfecta fuerit præparatum , album uel rubeum est eli-
xir per se solum &c. ergo plures uiae perfectionis & plures
materiæ possunt esse in hac arte .

ET nos respondemus ut prius, q̄ sola una uia est & una materia de unitate materie satis patuit et patebit infra. Ad id aut̄ quod dicit Rosis, dicimus, q̄ in subiecto realiter loquēdo spiritus & corpora sunt idem, sed solum secundum rationem & differunt sicut infra patebit. Ideo siue corpus siue spiritus sit, quod perfecte præparatur, est elixir per se solum. De pluralitate autem uiarum dicimus sicut prius. Nam sicut patet de nutrimento & nutritibili, quæd una sola uia est & una ultima dispositio, ut nutritibile nutriat, sed multæ dispositiones præcedentes hanc siue uiae sunt ex diuersitate alterationum præcedentium, & quasi infinite ad illam, quæ tamen & si multæ & diuersæ sunt adiuicem, nunquam tamen secundum ordinem propter finem adiuicem uariantur. Et ideo una sola uia, & principio usque ad finem est per se. Sic eodem modo, hic est, quia intentio & finis, & modus est unus solus, & ideo una uia sola ad ipsum, sed quia multæ dispositiones sunt necessario præcedentes hanc ultimam, ideo dici possunt multæ uiae, sed sunt habentes ordinem, & colligantiam naturalem ad illam unam finalem, & ideo nunquam uariantur, nec diuersificantur ab iniucem. Immo Geber hanc unitatem affirmans, dicit sic cap. de differentijs omnium medicinarum. Tertij autem ordinis medicinam appello, omnem præparationem, quæ quando corporibus aduenit, omnem corruptionem cum proiectione sua tollit, & cum omnis complementi differentia perficit. hæc autem est una sola, & ideo per illam excusamur à laboris inuentione decem medicinarum etc. Et dicit similiter de medicinis tertij ordinis. Est autem huius tertij ordinis medicina duplex lunaris, scilicet et solaris, est tamen in essentia una, & modo agendi similiter. Et ideo à nostris ueteribus medicina uni

ea nuncupatur etc. Et Pythagoras in turba philosophorum.
 Aliam gubernationem ponamus, qua non est alia radice ue-
 rum nomine. Et Florus in eodem. Natura enim una est, à
 qua si quis errat peritum tendit ac uitam amittit. Hanc er-
 go unam habeatis naturā, alienam uero dimitte. Idem in
 eodem huius artis fundamentum, propter quod multi parie-
 re, unum est. Et in eodem. Pluribus autem rebus non indi-
 getis nisi una re, quæ scilicet habet patrem, & matrem, et
 eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt, neque ipsa
 a patre, atque matre aliquo modo differre potest etc. Quia
 ergo res sive materia ista est tantum una, tam ad tinclurā
 albam, quam ad rubeam, & dispositio ultimata una, &
 uia una, & uas unū, & terminus & finis unus, & modus
 operandi unus & omnia unum, & pluribus modis, &
 quasi infinitis tradita, tunc planum est quod pluribus modis
 quasi infinitis ab unitate & ueritate & tramite directo ar-
 tificem deuiare continget. Cum enim omnia hæc sint & re-
 uertantur in unum in operatione, tamen in principijs huius
 artis & magisterij quæ sunt modi operationum, quibus ar-
 tifex applicatur ad hoc magisterium, multipliciter loquun-
 tur, & deceptorie. Ita ut nunc dicant rem debere solui, nunc
 sublimari, nunc descendendi, nunc distillari, nunc coagula-
 ri, nunc cerari, nunc fixari, nunc calcinari, & sic si qui modi
 operationum sint alijs, quas tamen operationes omnes faciunt
 simul & semel in uno uase. Deuiantes autem distinguunt,
 & separant opus ab opere, & uariant, & multiplicant &
 quod facile est fit difficile, & impossibile. Vnde Rasis in li-
 bro trium uerborum dicit. Scias quod in solo igne sine aliqua
 separatione possunt fieri omnes distillationes & sublimationes
 & calcinationes, & dealuationes, & rubificationes, &

mortes ipsius mercurij mortui, & fusiones cum omnibus resolutionibus & congelationibus sicut debent esse etc. Et Morienus. In una dispositione mutantur omnes colores, sed quanto ignis magis eius colores innonat, tantum plura uox mina sibi imponunt. Vnde Pythagoras in turba philosophorum. Quicquid dixerunt philosophi in libris suis, decoque affa, funde, descende, reitera etc. non est nisi una operatio in igne. Item Barceus in eodem. Oportet uos opus coquere, assare, calefacere, dealbare, terere, rigare & tingere etc. haec ergo plura nomina sunt quorum regimen unum est. Et Rasis libro 30. uerborū uerbo 21. Regimen enim est unū et operatrix una. operatio uero et transmutatio nō sunt una. Possunt etiam ijs adaptari uerba philosophi 2. cœli, & mundi, qui dicit, q̄ rectificationes rei unius fœliciores & laeviores sunt rectificationibus rerum multarum. & rectificationes rei simul sunt faciliores & fœliciores rectificationibus eius multotiens, & quando res recipitur operatione una uel operacionibus est facilior. que autem accipitur operationibus uehementior est, & difficilior. similiter quod bene fit uno modo fit, ut dicit philosophus 2. ethicorum.

Distinctio prima ostendens q̄ haec ars sit naturalis & diuina, & quod per ipsam philosophi antiqui fuerūt uates de futuris miraculis diuinis.

M P L I V S ars haec cogens nos tum propter difficultatem eius tum propter insuetudinē dilatare sermones. Dicimus, quod ipsa partim est naturalis, & partim diuina sive supra naturam. Si enim consideretur

ARS NATURALIS

ex parte projectionis lapidis super imperfecta metalla, quia perficit omnino ea in aurum, sicut facit natura, siue una pars super 100. siue super 1000. projectatur, sic est naturalis. Si autem consideretur ex parte digestionis, generationis, germinationis et ortus lapidis, hoc est dupliciter, quia aut ex parte sublimationis in cuius fine germinatur anima candida mediante spiritu, et cum spiritu ipso simul euolans ad coelum inde euolant. Et hic est lapis patens et manifestus et isto etiam modo est naturalis. Germinatio enim uel aliud est, quam redicatio rei ad id quod erat, tempore praefinito. Et hoc est naturale, et hoc apud nos est satis mirabile quamvis non apud philosophos. Aut ex parte fixioris et permanentiae animae et spiritus in fine sublimationis, et hoc sit per adiectionem lapidis occulti, qui sensu non comprehenditur, sed intellectu solum per inspirationem, uel revelationem diuinam, aut per doctrinam scientis. Vnde Plato in stolicis. Cognosce illud ad quod peruenisti, deinde considera per intellectum quae acquisuisti. Et dixit Alexander. duo sunt in hac arte ordines, scilicet aspectus oculo, intellectusque corde. Et hic lapis occulus est qui proprie dicitur donum dei, et hic est lapis diuinus occulus, sine cuius commixtione lapidi annihilatur alchimia, cum ipse sit ipsa alchimia, et perditur opus eadem hora. Et hic lapis diuinus est cor et tinctura auri quaesita a philosophis. De quo dixit Hermes necesse est, ut in fine mundi coelum et terra coniungantur, quod uerbum est propheticum. Et de hoc dixit Rasis in lumine luminu. Occulti lapidis natura, eiusque dissolutio omnino agnoscenda est, ea nisi ad unguem cognita fuerit ab opere cessandum moneo. Pitagoras in turba philosophorum. hoc autem deus celauit. Apollo. ne mundus

deuasteretur. Et hoc modo alchimia est supra naturam, et est diuina, & in hoc lapide est tota difficultas istius artis. Neque potest assignari sufficiēs ratio naturalis, quare hoc ita esse possit, & sic cum intellectus non possit hoc comprehendere nec satis facere sibi ipsi, sed oportet ipsum credere sicut in miraculosis rebus diuinis. Ita ut fundamentū fidei Christianae, quod supra naturam existit, a non credentibus primo existit metur uerum omnino, quoniam finis eius miraculose, & supra naturam completur. ideo tunc solus deus est operator quiescēte natura artifice. et prope rea antiqui philosophi eius artis in quibusdam futuris hanc artem diuinam scribendo quoquomodo prophetauerunt. Vnde dicit Rosis in quadam epistola. Cum hoc autem, scilicet lapide rubeo magnificare runt se philosophi super omnes alios & uaticinati sunt futura. Specialiter autem & non solum generaliter prophetae runt. Ita quod cognouerunt diem iudicij & consumationis seculi debere uenire, & mortuorum resurrectionem in ipsa. In qua unaqueq; anima suo primo corpori coniungetur, & de cætero ab inuicem nō separabuntur in perpetuum. Et erit tunc, omne corpus glorificatū ad incorruptibilitatē translatū & ad luciditatem & subtilitatem ferè incredibilem, & pes netrabit omne solidum quia eius natura tunc erit natura sp̄i ritus sicut & corporis. Reliqua autem damnanda resurgent ut illa, quo ad perpetuitatem & incorruptibilitatem. Passibilia tamen erunt & cum tenebris & obscuritatibus, & oppositione illis. Vnde Bonellus in turba philosophorum. Omnia uiuunt & moriuntur nutu dei, & est natura cui cum humiditas accidit, & cum ea permittitur per noctes, tunc similis uidetur mortuo, & tunc res illa igne indiget, quo usque illius corporis sp̄itus extrahatur & per noctes dimittat-

ARS NATURALIS

tur ut homo in cumulo suo , et puluis fiat, ijs peraelis , deus reddet ei animam suam & spiritum , ac infirmitate ablata, confortatur illa res, & post coruscationem emendatur, quem admodum homo post resurrectione fortior fit & iunior, quā fuerat in hoc mundo . Et dicit Milnescindus . Creator animalium cum has mortificat creatureas , postquam sequestrat animas a corporibus reddet eis animas suas ut iudicet & remuneret similiter oportet nos ijs adulazione uti animabus etc. Et Hermes in primo . Porro nisi iudicij diem timerem, huius scientiae nil patefacerem, nec ulli prophetarem etc. Quia igitur uiderunt diem nouissimam in hac arte , scilicet germinatione & natuitatem huius lapidis miraculosam potius, quād rationale , quia fit coiunctio animae beatificandae cum suo primo corpore mediante spiritu et eorum perduratio in eternum gloriosa . Ideo ex hoc iudicauerunt diem iudicij domini , nouissimam huius seculi debere uenire , quæ erit supra naturam et miraculosa . Ideo Paytagoras in turba philosophorum dicit, intelligite omnes sapientes, quod omne quod ex una essentia deus creauit, non moritur nisi in die iudicij. Similiter per hanc artem cognouerunt , & iudicauerunt antiqui philosophi huius artis uirginem debere concipere , et parere , quia apud eos hic lapis concipit , & impregnatur a seipso , & parit seipsum . Vnde est conceptio similis conceptioni uirginis, quæ absque uiro concepit , quod esse non potest , nisi miraculose , scilicet per diuinam gratiam . Et in partu huius lapidis fit partus similis partui uirginis, quia post partum permanet uirgo , ut prius ante conceptum , quod etiam esse non potest nisi diuino miraculo mediante . Quia igitur uiderūt conceptionem, impregnationem, & parium et nutricionē huius lapidis ita miraculosam, iudicauerunt mu

lierem uirginem debere concipere absque uiro & impregnari & parere miraculose & manere uirginem, ut pruis'. Vnde Alphidius. hic lapis in uis proiectus est in nubibus exaltatus, in aere habitat, in flumine pascitur & in cacuminibus montium quiescit, cuius mater uirgo est, cuius pater fœminam nescit. Adhuc etiam nouerunt quod deus fieri debebat homo, quis in die nouissima huius artis, in qua est operis complementum, generans, & generatum sunt omnino unum: & senex, & puer, & pater & filius sunt omnino unum. Ita quod omnia uetera sunt noua. Vnde quia hanc rem ita miraculose uiderunt, indicauerunt etiam creatorē cum creatura fieri debere unum. quia igitur creatori nulla creatura uniri potest, nisi homo solus, cum sit ad imaginem & similitudinem creatoris factus, ratione animæ intellectuæ iudicauerūt deū cum homine fieri debere unum, & hoc factum fuit in Christo Iesu, & uirgine matre eius. Vnde Balbus in turba philosophorum dicit. O quam miræ naturæ quæ animam sibi in iuvenile corpus transformauerunt ac pater filius factus est. Benedictus ergo sit deus creator optimus etc. Similiter Plato scribens in alchimicis. Scripsit euangelium, quod post eum per tempora longa ualde scripsit Sanctus Ioannes Evangelista, & compleuit. Scripsit enim Plato. In principio erat uerbum continuo usque ad locum illū. Fuit homo missus a deo etc. Sicut recitat Sanctus Augustinus in octauo confessionū. Et ostendit deus hoc exemplum miraculosum philosophis in hoc lapide. Ut ostenderet potentiam suam, ut ipsi scirent & cognoscerent eum, opera quæ supra naturam consistunt, quæ noster intellectus non potest comprehendere posse efficere, quando uult. Vnde Morienus. Scias, quod hoc magisterium non est, nisi secretum se

cretorum dei altissimi , & magni , ipse enim hoc magistri
rium suis prophetisuel philosophis commendauit quorum ani-
mas in paradiſo collocauit etc. Circa illam literam . Et hoc
modo alchimia etc.

N O T A N D V M quod operationes naturales in quibus
natura sola non uidetur sufficiens sicut in alijs , sed quasi
modo quodam mirabili , & diuino fieri uidentur deberet re-
duci ad potentiam diuinam regētem eas supra naturam rei,
cum naturalis ratio sufficiens ibi deficiat. Vnde Auicen.in 3.
fen 21 .cap. 2 .scilicet de generatione embrionis dicit sic . Et
quando separatur fœtus aperitur matrix aperitione tali , cu-
ius similem efficere non ualeat in suo simili . Et necessarium est
ut separentur iuncturæ quædam & sufficientur adiutorio
dei excelsi , post illud redeunt in proximo ad continuationem
naturalem , & est operatio illa de fortibus operationibus na-
turalibus . & formativa quidem appropriata est cum re con-
tinuata à creatore , ut sit præparatiua non cessans compre-
hendere cum augmento fœtus quæ non comprehenditur , et
hoc est de secretis dei . Sit ergo deus exaltatus , qui est rex ue-
rax et benedictus etc. Ista sunt uerba Auicen. Dico ergo quod
natura non separat aliquas iuncturas corporis propter nec-
essitatem aliquam , nisi hanc , scilicet femorum tempore par-
tus , neque aliquas separatas restaurare potest , nisi hanc so-
lam cum tempore , quod est mirabile ualde , sed sola chirur-
gia illas alias restaurat , ergo expresse uidetur , qd diuina po-
tentia immisceat se secrete huic tali operationi naturali , et re-
gat naturam supra conditionem naturæ , quasi modo supra
naturam , cum ultra naturam rei hic talis operatio fieri ui-
deatur . natura enim rei de se hoc pati non posse uidetur , &
ratio est quia si alio tempore fiat separatio illius iuncture

non potest reddi ad dispositionem naturalem nisi per opus chi-
rurgiae, sicut nec aliæ iuncturæ. Sic eodem modo dicimus
in hoc opere diuino, quod nec ex parte naturæ tantum, nec
artis ministrantis, iuvantis naturam, uidetur hic talis compo-
sitio lapidis in fine operis fieri posse. Ut super ignem perpe-
tuo perseueret, sed potius in diuina potentia reseruari uide-
tur hoc, mediante cognitione artificis. Ergo quam difficile,
quam occultum, quam mirabile, quam arduum est exti-
mandū, huc punctū artificem attingere posse. De hoc autē
mirabile uerbum dixit Socrates, scilicet quod uirtus supra
uirtutes existens, est res impossibiles redigere ad possibilem fa-
cilitatem præclare. Reclite ergo dicendum hoc opus esse diui-
num & secretum diuinum & supra naturam & sicut for-
tissima informat supra nostrum intellectum & ultra nostrā
cognitionem quasi supra naturam, sic & in hoc opere acci-
dere uidetur. Et tantum de prima distinctione.

Sequitur secunda distinctione. In qua ostendetur quo-
modo hæc ars inuenta sit, & quibus data &
quibus non, & quare sic obscure scri-
perunt eam philosophi.

V N C dicimus & uere firmamus quod nullus
N antiquorum à primo homine usque ad ultimum
potuisse, secretum istius artis diuinum adiuueni-
re suo ingenio naturali secundum rationem naturalen solā
nec secundum experientiam, cum ipsum supra rationem &
experientiam consistat, ut quid diuinum occultum. Sed
Deus gloriosus gratiarum largitor optimus, ipsum suis fide-
libus sapientibus cum timentibus eum apparuit, & propala-

uit. Vnde Alfidius. Non ignores filii mi quid filii Adæ rationabilibus, Deus hunc scientiæ thesaurum aperuit, demum pauperibus propriam esse uoluit. Et Rosis in libro trium uerborum, hoc est donum Dei. Vnde Aristoteles in libro de secretis secretorum ad Alexandrum dicit, capitulo de medicina magna & secreta philosophorum. Dignum itaque est uicias medicinam magnam quæ dicitur gloria inestimabilis & thesaurus philosophorum. Ego uero siquidem nunquam percepī nec ueraciter noui quis eam inuenierit, quidam enim dicunt qd Adam fuit eius inuentor. Alij quid Esculapius etc. Quidam autem affirmant, quid Enoch nouit hoc secretum per uisionem. Volunt etiam dicere quid iste Enoch fuit magnus Hermogenes, id est, Hermes quem græci multum laudant & commendant & ei attribuunt omnem scientiam secretam & coelestem etc. Ideo in eodem, in epistola quam scribit in principio, respondens Alexandro, dicit præterea quid interrogasti & scire desideras, est arcanum tale quid uix humana pectora poterunt tollerare, quomodo ergo immortali bus pellibus poterit depingi? Ad illud itaque quod te decet querere mihi licitum est tractare, & me oportet & teneor ex debito, respondere sicut tu teneris ex debito tui discretionis, non exigere amplius ex hoc secreto quam tibi tradam in hoc libro etc. Et quamuis dicunt aliqui hunc librum non fuisse Aristotelis, cum non redoleat eloquentiam eius, ut in naturalibus & metaphysicis, tamen quia fama testatur eius fuisse, & quia materia libri magis est narratoria quam inquisitoria, ita quid stilus facilis fuit utilior. Et quia inuenimus auctoritates eius huius libri allegatas, à Ioanne Mesue capitulo de ægritudinibus oculorum & ab Haly in libro suo de secretis secretorum, ideo credimus ipsum fuisse suum.

Item Hermes in principio libri septem tractatum. Huius autem artis scientiam ab unius tantum Dei habeo inspiracione. Amplius sciendum quod cum mos philosophorum sit, non inuidere, quoniam scientis est docere posse. Ideo hoc arcanum diuinum, à Deo primis philosophantibus reuelatum posteris tradiderunt in scripturis, timore & precepto Dei coacti & quia arcana, praesertim hoc non quibuslibet, sed solis sapientibus dignis à Deo dilectis sunt reuelanda. ideo solis illis scripsierunt. Si enim omnibus indifferenter hoc scripsissent arcanum sicut in alijs scientijs omnibus plano sermone et ordine, omnem ipsius modum & circonstantias omnes quibus peruenitur ad ipsum absque figura & enigmate reuelassent. Ergo uolentes hoc solis aperire prædictis & ab insipientibus occultare tradiderunt sermonibus obscuris illis & obscurissimis istis. Neque potuissent philosophantes sequentes alter ad eius notitiam peruenisse. Vnde Morienus. Si sapientes, qui post illos fuerunt, de qualitate uasis in quo conficiuntur, expōnes suas non inuenissent, nunquam ad eius notitiam peruenire potuissent. Vnde idem. Allegorizauerunt dicta sua super uulgas, non sunt tamen mentiti, sed locuti secundum quod bonum uidebatur eis & secundum hoc quod ad inuicem se intelligerent ut alios lateret hoc &c. Vnde Geber in summa sua capitulo de negotiis artem à datis, dicit sic. Hec enim ars occulto sermone non egit omnino neque penitus manifistio, trademus ergo ipsam sermone tali quod prudenter latere non accidet, hic autem mediocribus profundissimus erit, fatuis cutem per utrosque terminos miserabiliter concludet in hac una & eadem traditione nostra. Idem in eodem capitulo de administratione solaris medicinæ. Sed si quidem hanc scientiam Palliamus nō miretur doctrinæ filius,

A R S C V R S I T

non enim illi palliamus sed malis & improbis, & eam tali sermone tradidimus, quem latere insipientes necessario accideret, & eo ad illius inuentionis perquisitionem prudentes allicit. Filii igitur doctrinæ perquirite & hoc excellentissimum Dei donum, uobis solis seruatum inuenietis. Filii insipientis nequitiae & maliuolæ prauitatis immensæ ab hac scientia fugite, quia uobis inimica est & aduersaria, & uos in misericordiam paupertatis constituet, quoniam uobis penitus hoc Dei donum est occultum & à diuina prouidentia denegatum omnino. idem in eodem capitulo ultimo. Nō enim tradidimus scientiam nostram sermonis continuatione, sed eam seminacimus in diuersis capitulis, & hoc ideo quoniam tam quidem probi, quam improbi si continue tradita fuisset, eam usurpasent indigne &c. Idem in eodem. Solum ergo prudentes ad artem allicimus, per ingenia à nobis tradita uiam inuestigationis eisdem exposuimus. Non autem eam inuentam nisi solis nobis scripsimus, sed inuestigationis modum et modorum ingenia &c. Et Alexander. Scias quod hunc meum librū, nullis nisi philosophis posui. Et Rasis in libello ludorum. Non enim fecimus libros nostros, nisi nobis & filiis nostris & quisquis sit, qui peruerterit ad intelligendū eos, erit ex nobis, & qui non peruerterit erit contrarius nobis. Idem in lumine luminum. Si enim omnia prout se habent, uellem enodare, nullus ultiro prudentiae esset locus, cū insipiens sapienti æqua retur. Neque sub lunari circulo quisquam mortalium paupertate nouerca inediārum ulterius defleret angustias.

Vnde secundum Hermetem in principio. Scitote filii quod philosophi non inuident morigerosis, neque legitimis nec sapientibus: ueruntamen ignaris & uitiosis à lege & benignitate priuatis, ne mali potentes fiant, quoniam penitus indigni

sunt sapientia . vnde deprecor uos filios philosophorum ut ne
mini fatuo uel ignaro, uel cuiquam ad hoc incepto huius scien-
tiae quicquam narretis . Et Alphidius . Philosophi autem
timentes Deum , non adeo illud pretiosum habuerunt , quin
alijs philosophis arcanū lapidis patefacere uellent . Ideoq; pa-
tens opus lapidis alijs in lucem non posuerunt , timentes , ne
luce manifesta totus mundus uergeret in occasum , metendi,
seminandi , plantandi , & agriculturæ periret exercitium ,
quomodo propalare nolentes posuerunt , in scripturis & figu-
ris & ænigmatibus uelata tenuerunt , maluerunt enim suam
scientiam sic abscondere , quam per eam patefactam mundi
conditionem delere . Rosinus . Scito quid non inuidiae cau-
sa hanc artem philosophi celauerunt , ne alijs ditarentur , ue-
rum timuerunt ne quis deuastator , aut malefactor hoc ha-
bito illicita ageret & abominabiliæ & eff. t ad suum de-
trimentum . Idem in eodem . Dei nanque iudicium est , hanc
rem scientibus modum insunire , ne mali percipientes hoc , ad
prophana agenda fiant promptiores , & de eorum peccatis
reddituri sint philosophi rationes . Et Pythagoras hoc autē
Deus celavit Apollo ne mundus deuastaretur , & sic de alijs
philosophis . Patet ex ijs quid nō est scientia hæc , pro quo-
libet , nec scripta pro quibuslibet . Plato prohibuit ne scien-
tia omni loco & omni demonstretur discipulo in libro de pro-
portione & proportionalitate . Huius scientiæ significatio-
nis hæc uerba protulit . Si quis scientiam demonstrauerit
in loco ubi cupiditas & timor uincunt inquirendi uolunta-
tem , & extimauerit eam ab inquisitoribus recipi , semetipsum
deludet . Rationabiliter etiam philosophi eam obscure &
difficulter ipsam scripsere , ut unusquisque sapiens cum sum-
ma diligentia studere nitatur , ut cum ipsam inuenierit magis

diligat & charam teneat & gratias innumerabiles agat al-
tissimo largitori . Vnde Rosinus . Voluerunt enim philosophi
ut suis in libris perscrutationes frequentissime inuestigent .

Et Barceus in turba philosophorum . Iubeo ergo uos frequen-
ter legere & super ijs quæ narrauimus meditari &c . Idem
ibidem . Heu uobis qualiter uultis habere hanc nobilissimam
oblationem lecto semel libro uel primo regimine experto .

Et Rafis in libro septuaginta preceptorum . Liber librum
aperit , & sermo sermonem explicat . Item in libro perfe-
cti magisterij . Vnde cū de huius rei experientia nemo pos-
sit per se prima fronte esse discretus , tibi suadendum prouis-
di , ut actione incepta ab ipsa non cesses , si prima uice non
recte fueris operatus , secundo , tertio & etiā amplius si opus
fuerit reiterando , quo usque quod appetis perfectissime de-
prehendas . Neque te ab hac re labor manuum , rerum ue-
irimpensa demoueat , quia cum instantia uinces & cum patie-
tia superabis , & ad id Deo duce deuenies , quod optasti ,
& de manuum labore mercedem & lucrum de rerum sum-
ptibus rehabebis . Sic igitur propter dictas causas hanc arte
taliter philosophi tradiderunt .

M O D E R N I ferè omnes alterationes solas absque
transmutatione facere curātes (propterea quia hebetat) finem
hunc ordinatum attingere nunquā possunt , aut pluribus alijs
modis & rebus hoc idem posse perficere putat , aut alterat me-
tal la pluribus modis , & pluribus rebus tā similibus quam ex-
traneis , ut uideantur aurum & argentum . Cumq; non
appareat alicui nisi opus sophysticum , merito omnes tales so-
phyiae iudicabuntur . Non tamē ob hoc sophistica dicetur ,
nec error iste est ipsius artis , sed artificis deficientis à compre-
hensione ipsius ueritatis , quia sicut res se habet ad esse , ita

*ad cognoscī, ut dicitur secundo metaphysicā, ergo cum esse
rei sit tantum unum, & cognitionē erit tantum una, ergo et
ueritas erit tantum una. Deuiantes ergo ab unitate & ue-
ritate rei, pluribus modis & quasi infinitis errare contingit:
propter suam igitur ignorantiam & errores, credunt artem
istam intercīmēre.*

*Nota hic alchimia operationem & experientiam, quo-
modo eget continua operatione manuum, quasi
& intuitu uisus in suis horis determina-
tis, ut scilicet artifex mundet ele-
menta & ipsa munda-
ta uideat & con-
iungat, etc.*

IR C A dicta notandum quod in hac glorioſiſſi-
Cma arte ualde est necessaria operatio manuum &
intuitus uisus. Operatio manuum propter aufer-
renda ſuperflua quae natura ſeparat & mundificat toto tem-
pore digestionis & ſublimationis per ignem continuo, absque
interuallis magnis iuuando naturam, quia ipsa ſola & ſi ſu-
perflua ſeparet non tamen continuo, niſi inuenetur, nec illa
ſuperflua etiam auferre potest, ſed ſolus artifex. Vnde dixit
Socrates inquirite frigus lunæ & inuenietis calorem ſolis, &
utantur manus uerſrē operibus ut onera uobis allevientur.
Et Geber in ſua ſumma. Et qui non habuerit ſua completa
organa non poterit ad huius operis complementum per ſe de-
uenire ut ſi cæcus fuerit uel in extremis truncatus &c.
Sine manibus enim eft impossibile quenquam per ſe deuenire
ad hanc ſummā prudentiam. Intuitus etiam uisus eft ne-

cessarius omnino, præsertim tamen in fine decoctionis & sublimationis ut ablatis omnibus superfluis uideat artifex candorem mirabilem & terribilem & statim inueniat sibi requiem post hanc consummationem laboris. tunc enim infringiendo Lunam Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungitur occidenti & cœlum terræ secundum antiquos & spirituale cum corporali. Vnde dicitur in turba philosophorum. Scitote quod uos non tingitis purpureum colorem nisi ferro. Et Hermes in secundo. Cuius enim natura fuerit calida si frigus ei euenerit, non ei nocebit. Et Auicenna. Scias quod si euaporaueris totum tunc bene operatus es in compositione sed errasti in calce, infringida ipsum &c. Tunc enim manifestatur occultum & occultatur manifestum infringendo. Et hæc infringidatio fit cum requie, in qua requie nulla est operatio manuum, cum sit finis operis. De qua dicit Moriænus. Hæc est dispô illa quæ manibus perfici nō pot etc. Et dicit Pythagoras in turba philosophorū. Scitote q̄ res quā multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium consequitur, prout lapis magnetis consequitur ferrum, & multos facit apparere colores etc. Quasi dicat, q̄ nō ege mus plus igne sed ferro componimus spiritus & corpora. Prima operatio quæ fit cum manibus, est primus gradus operis quæ fit per sublimationē & mundationem. Secunda uero operatio, quæ fit cū requie et absque labore aliquo est secundus gradus operis, quæ fit per fixionē & permanentiā eius quod sublimatum, & mundatum est, quia tunc agens cum introducit formam, imponit finem operi, & quiescit & delectatur. Nam delectatio magis est in requie quam in motu. 7. ethicorum. Ex habitis igitur habere possumus, quod nemo ad finem & complementum huius gloriæ artis occulere, ac=

cedet, per solum studium & librorum copiam, sed oportet ipsum habere ingenium naturaliter profundissimum & ex celsum ut discernere sciat figuræ & analogias uerorum in suis significationibus, necessarijs uarijs et multiplicibus. Prima figura enim unius et eiusdem uerbi erit in uno loco unius significationis & in alio loco contrariae, ut dicit Rasis in lumine luminum, ubi loquitur de elementis. Vnde Morienus. Sunt autem libri huius artis sub figura compositioni omnes, quorum pars maior multum obscura uidetur neque uere nisi a suis cōpositoribus intelligi possunt, & qui per eius inquisitionem libros circumcuit, tarde ipsam reperiet. Vnde Geber cap. ultimo. summae suæ ubi dicit. Non desperet igitur doetrinæ filius, quia si illam quæreret, illam inueniet, non doetrinæ, sed proprij motus indagatione naturæ, quoniam qui per se, & suæ bonitatis industria scientiam quæreret illam inueniet. qui uero per librorum insequitionem quæsierit tardissime perueniet ad hanc artem pretiosissimam, quoniam nobis solis artem per nos solos inuestigatā tradidimus & non alijs, uerissimam tamen & omnino certam, quia ars iuuatur ingenio & ingenium ab arte similiter. Et Lilium. hic fideliter memorie commendauit potius, quam scripture. Et ideo in ijs potius est uisio quam scripture quærenda. Et expositor in luminæ luminum in sequendo & cognoscendo naturam per te ipsum inuenies, quia a philosophis non perpendes de terminatum modum solutionis corporum. Ideo dicit Auicen. Nobis itaque necessarium est ut operationem hanc per nos ipsos inueniamus. Idem in eodem. istæ res fuerunt nobis notæ ante experimentum cum cogitatione subtili, uehementi, & longa. Vnde Geber in cap. de preparatione saturni. conqueritur et lamentatur de difficultate quam habuit in acquiren-

do hanc artem dicens. Propter hoc igitur et nos similiter
 in stuporem adducti mulii temporis spatio sub desperationis
 umbraculo delituimus. Redeuntes igitur in nos ipsos, nos met
 torquentes immense cogitationum meditationis affixionibus
 respeximus corpora etc. Ideo capitulo de modo administra-
 tionis solaris medicinæ. Et in hoc ordine completur archanum
 prætiosissimum, quod est super omne huius mundi scientia
 rum archanum archanorum et thesaurus incomparabilis,
 et tu quidem exerciteris ad illud cum laboris instantia ma-
 xima et cum diuturnitate meditationis in mense, cum illa
 enim inuenies et sine illa non. Postquam autem inqui-
 sitor inuestigauerit quantum potest, tunc subiiciat se opera-
 tioni inuestigato prius. Et cu errauit cognoscat errores suos.
 tam magnum enim quid est, cognoscere errores suos in ope-
 ratione, q aliter non potest aliquis attingere ueritatem, nec
 ipsam inuestigare, ergo cum errauerit redeat ad inuestigatio-
 nem iterum et post operetur iterum, nunquam tamen re-
 nuendo ac uilipendendo inuestigationem, quia operando de-
 tegentur errores inuestigati prius et ueritati appropinquabit
 et non aliter et rotiens operetur et inuestiget, quo usque
 operis finem attingat deo uolente. Sicut enim dubitans potest
 inuestigare ueritatem dubitati et non aliquis aleter, ita per
 inuestigationem operans et errans reinuestigando potest ue-
 ritatem inuenire. Vnde Rasis in libro 70. præceptorum libro
 ultimo. Vsus alleuiabit tibi hoc opus et ostendet tibi mirabilia
 suarum operationum, sed ille qui non habet usum, aggrauabi-
 tur in hoc opere. Et ita accidit omni homini qui ingreditur
 ad hoc magisterium donec utatur eo. item idem libro perfe-
 cit magistery. Meditatio enim sine experientia nihil ualeat,
 sed experientia absque meditatione perficit, unde plus est ex-

perientia quam meditatio perquirenda. Quod si qua falsa & sophistica in hac arte occurrant, tractabitur, de eis in arte illa necessario, ut cognoscantur, & evitentur, quia contrariorum eadem est disciplina. Ita quod discreta ueritate prosequatur ueritas, & falsitas refutetur, non enim potest quis uerum prosequi, nisi cognita falsitate, & aliter non potest fieri perfecta doctrina, quæ ergo hic dicuntur de plura literatibus et diversitatibus à philosophis uidetur quod sophisticus & falsum est, cum hæc ars sit unica solum, ut hic ostensum est. Que uero nullam ueritatem habent, sed solum apparentiam & phantasiam sicut ars lapidum preciosorum artificialium, non dicuntur omnino artes & scientie nisi abusive, quia principia falsa sunt, ergo non naturalia: deficiunt enim ibi illa duo principia naturæ, scilicet materia determinata propinqua, & præcisus modus agendi qui ex intentione naturæ consilit in illa materia. unde non habitis naturæ principijs impossibile est artem sequi naturam, ergo sumunt alia principia deuia ab intentione principiorum naturæ, ergo faciunt alia opera diversa ab intentione naturæ, & sophistica, quia quorum principia sunt diversa & opera erunt diversa. Sumunt enim in arte illa uerum aut christallum quod ingeniose fundunt & ingeniose colorant ab extraneis rebus exterioribus. Naturales enim lapides preciosi non sunt facti fusibilis à natura, ab arte autem sic uiolando naturam, & reducendo eos ad substantiam & formam uitri, et tunc non sunt, quod prius erant, & similiter natura introducit colores & diversitates colorum de potentia materiæ ab intrinseco, artifices autem ab extrinseco dant, neque sumunt natura pro materia uitru sicut isti, sed materiam quādam ex quatuor elementis commixtam quam ignoramus præcise. Quæ

ambo principia si sciremus adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum , scilicet quia nullo modo possemus imitari naturam uere, et causa est, quia non sunt res liquabiles, prout sunt metalla. Item non possumus imitari naturam in ijs, quorum materiam propinquam habemus , & ignoramus modum agendi ut in generatione marchasitae , tutiae & antimo nijs quorum materia est argentum uiuum & sulphur , multum minus in ijs lapidibus , in quibus ignoramus utruq; etc.

Nota quia Bonus fuit coetaneus Raymundi Lulli, ideo non uidit ipsum de compositione lapidum preciosorum.

Distinctio tertia ostendes, quod haec ars est certior alijs scientijs, & quod est nobilis, breuis & leuis .

V R S V S dicimus hanc artem esse omnibus certiorem, quia philosophi ipsius omnes concordant in unum, tam in parte speculativa , quam in practica , nec in aliquo sibi inuicem contradicunt. Nec uariant opiniones secundum rei ueritatem nec uerba, sed solum secundum apparentiam propter causas dictas superius . Ita quod totalis conuenientia omnium eorum ad unum & idem , ostendit eam esse omnibus certiorem & ueriorem . In omnibus enim alijs tam artibus quam scientijs uariantur oppiniones plerunque quantum ad id de quo querunt et diuersificantur & contrariantur quandoque tam in speculatiis partibus, quam in practicis . Similiter tota operatio huius artis uera, & certa , cum sit unica tantum potest doceri & addisci in die una , immo in hora una ab aliquo sciente , absque investigatione & scientia , quod in nulla scientia nec arte contingit Non tamen diceremus ipsum talem alchimistam , cum igno-

raret principia et causas et intellectum figurarum et ser= monum allegoricorū . Sicut enim turpe esset, aliquem ignariū docere hanc operationem perfectam , sic irrationabile esset , ipsum dicere alchimistam propter operationem solam quam sciret . Vnde philosophus 2. ethicorum . Non quicunque fa= cit grammaticalia uel musicalia est grammaticus uel musicus . Scientia enim hec extollit intellectum ad diuinā et super na= turam : et hoc in operatione uerificatur , q̄ non fit in illo sic solum docto , et ideo certissima est et unica et occulta et cœlestis etc . Vnde Alexander . Demonstraui arcanum cœlestēq; patefecī , scientiarum difficile atque absconditum illu= minauī , perfectamq; scientiam , et regendi modum certifica= ui . Alias tamen certitudines scientiarum ad iniucem , sci licet quæ fit certior et quæ non assignat philosophus primo posteriorum , quæ quamvis sint ueraces non tamen faciunt directe ad hoc propositum . Et hanc certitudinem ostendens Hermes in principio secretorū suorū dicit sic . Verum sine men dacio certum certissimū uerissimum , q̄ est superius est sicut q̄ est inferius , et q̄ est inferius , est sicut q̄ est superius ad perpe trādum miracula rei unius etc . Amplius animaduertendum est hanc scientiam omnibus tam speculatiis , quam practicis , excepta lege in qua est salus anime per diuinam reuelationē ostensa nobiliorem esse . Ferè enim omnis qui addiscunt tam in artibus quam scientijs quibuscunque , faciunt propter au= rum et argentum acquirendum , quia cum ipsi omnia neces= saria acquiruntur . Ita quid non addiscunt scientias uel ar= tes propter seipsas . s. propter inquisitionē ueritatis quæ est in= trinseca rei , sed propter extrinsecum , quod tamen acquiri= tur cum labore anime et corporis plurimo , et dolo , et feruitute et obedientia , et quandoque cum toto hac , non

acquiritur. Hęc autem propter seipsum adiscitur, quia in ea est intrinsecum aurum et argentum & non extrinsecum, & ueritatis inquisitio & semper acquiritur. Et commiscetur hęc scientia omnibus & amicatur. hęc etiam per se separatur ab eis. Et quia est de nobili subiecto, & cui omnia obediunt, & quod omnia suppeditat, ipsa est nobilis ualde. Et quia modus eius tradendi & inuestigandi est figuratus, & diuinus totus, dicitur nobilis ualde. Et quia finis operacionis eius est supra rationem, dicitur nobilior. Cum ergo omne quod est nobile & propter se, magis sit eligendum, et concupiscendum, quam quod est propter aliud, & per accidentem. Ideo quo ad hoc, hęc scientia omnis alias superat. Vnde Hermes in 2.7. tractatum. Scias fili quid omnes sapientiae, quae in mundo sunt, huic necesse sapientiae subditae sunt hęc nanque in mirabilibus archanis, quae in ijs sunt elementis, finita est & consecuta. Et idem in libro primo. Omnium bonorum clauem uobis philosophorum librum nuncupauit, & idem in suis secretis. Sic quae habebis gloriam claritatis totius mundi. Idem in libro de 15. stellis, & 15. herbis, & 15. lapidibus, dicit. Quatuor sunt scientiarum scientiae nobiles scilicet astrologia, physica, magica, & alchimia. Immo etiam alchimia propter nobilitatem suam non patitur applicari alicui nisi eius filius sit & haeres, sicut intellectus non patitur alicui applicari animae nisi animae humanae. Vnde benedictus Rasis libro perfecti magisterij dicit. si enim aliis quam eius filius, hoc attentare präsumperit, ut indignus penitus repulsum patietur, et se opus & impensas amississe meritio deplorabit. Ideo Morienus. Hęc est scientia quae inter alias maxime inquiri debet, cum per ipsam ad aliam magis admirabilem peruenire possumus. Et quia ista scientia sic al-

tissima & nobilissima est. Ideo apud unumquemque sapientum sagacissime inquiri debet quamvis rarissimi sint, qui ipsius finem & complementum attingant. Vnde philosophus de animalibus. Magis concupscimus scire medicum de rebus honorabilibus & altissimis etiam si topice iudicemus, quam scire multum per certitudinem de rebus minus nobilibus. Et idem insinuat primo de anima. Ipsa etiam ingenium nobilitat & sublimat, & a captiuitate naturae animam & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit. Utilitas huius artis duplex est, nimirum et animi dum ratione sit felicitas iocunditate decorat, et corpus a paupertate et servitute liberat. Et Plato iuxta finem stolicarum dicit. Et qui cognouit propositum nostrum, & intentionem nostram iam est philosophus & ditatus est, & qui non cognouit dicta nostra est in laqueis naturae. Haec autem est lucerna sapientis in vita sua sicut lumen lucens. Filii autem naturae in loco tenebroso uexantur, quibus non lucet lucerna, cum sine uacui ea. Et Morienus iterum. Vniuersi enim qui huius artis expertes sunt, quoquomodo miseriae genere mendici sunt, & enim faciunt, faciunt ut habeant res abunde, quas tamen sine hac arte adipisci non possunt.

CVM autem haec ars sit unica. Et philosophi unum tantummodo uolunt, & in illo omnis se mutuo intelligunt. Cuius unitatis gratia ipsa est certior aliis & ueraciter leuis & brevis.

S C R I P S E R V N T enim philosophi hoc cum uersu-
tis parabolicis, unum dicentes & aliud intelligentes ut fa-
tuos seducant & a uero sequestrant. Et iij non intelligentes
operantur iuxta sonum scripturae tantum, & in fine nil ue-
ritatis inueniunt, & mirantur & post credentes bene agere

A R T I S C E R T I T V D O.

has receptiones mutant , et in infinitum multiplicant et ex tendunt , philosophi tamen unum tantummodo uolunt et in illo omnes mutuo se intelligunt . Cum haec ars sit unica solum ut prius ostensum est , et etiam certior alijs ut hic dicetur . Et uere dico sicut opinor , quod si totam hanc artem et c .

E T uere dico sicut opinor , quod si totam hanc artem cum omnibus necessarijs practicae tradere uellent , relinquendo omnes figuras , quod in octo uel duodecim lineis scribere ipsam possent . Et quare non fecerunt supra lucide satis enituit . Vnde uersus .

Hæc ars est cara , breuis , atque leuis , quoque rara :

Ars unam poscit rem , quam quiuis bene noscit .

Hanc aptant plura rem , res haec est tamen una ,

Illi nec similis est , et precio quoque uilis ,

Nec contemnenda , nam perficit illa stupenda .

Hanc tu fixare debes et in igne domare

Sic , quod conscendat , et rursus ad infima tendat .

Dissipa rem captam prius hanc per rem satis aptam

Leuiter extractam , sic massam contere factam

Aspera re , lenis quia uassis fit in amenis .

Omnia coniungit si funditur , omnia fundit .

Et cum sit fixum non suscipit haec nisi fixum ,

Regnare pressos facit atque recumbere fessos .

Hæc res aptatur si desiccata rigatur .

Hæc res siccatur si cum rebus associatur .

Aliter sic .

Hæc res siccatur si cum rebis associatur

Quid enim sit rebis , uide in practica huius artis .

Quarta distin^ctio ostendens errorem desiderantium re=
ele operari, qui est in fine operis, scilicet in composi=
tione elementorum. Et quid principium ope=
ris & quid finis eius, & quod hæc ars
non est pro omnibus sapientibus.

V M naturalia & eorum causæ sint difficultia ad
 C inuestigandum, & sciendum, ergo quæ sunt su= 10.
 pra naturā erūt difficillima, cum in eis cū penitus
 ignoremus. Omnis enim res dicitur difficultis ad sciendum
 propter paucitatem cognitionis causarum ipsius, aut quia non
 habet causas, & tunc non debet inquirere eas. ut dicitur de animalibus.
 Ex parte ergo qua ars ista ē naturalis et simi= 10.
 liter dubitativa est difficultis, ergo ex parte qua est diuina, est
 difficillima. Propter, quod non est mirandum de difficulta= 10.
 te inuentionis ueritatis eius, apud desiderantes ipsam, et ope= 10.
 rantes in ipsa, quia non sufficit ratio ad ipsius inuestigatio= 10.
 nem, sed oportet credere finem eius sic esse posse & fidem pe= 10.
 nitus adhibere. Neque in hoc prodest fortuna, sed gratia Dei
 rationi coniuncta, aut gratia diuinæ reuelationis sola, non
 enim est res secundum fortunam aut casum procedens et eue= 10.
 niens seu adueniens.

P R O P T E R hoc igitur quād plures antiqui sapien= 10.
 tes, solummodo naturaliter operantes p rimam partem ope= 10.
 rationis compleuerunt direc^te, sed secundam partem cum 10.
 sit supra naturam, ignorantes & non credentes, sine qua pri= 10.
 ma permanere non potest, prætermiserunt & uacui à proposi= 10.
 to remanserunt. Non enim permanet prima pars nisi allige= 10.
 tur secundæ in eadem hora, quia hæc secunda est clavis to= 10.
 tius operis. Vnde dicit Balgus in turba philosophorum. vi

di enim tempore nostro quendam qui elementa sciebat quæ admodum & ego . Deinde medens hanc erexit dispositionem ad cuius lœtitiam non peruenit propter tristitiam suam in regendo , & impatientiam nimiamq; festinationem ad propositum &c. Et dicit Gregorius in eodem . Vidi enim tempore meo quendam qui hoc incepit opus & ueritatis naturas est operatus , rubore autem aliquantulum morante . Putauit , se errasse & sic dimisit opus &c. Isti duo qui sic errarunt sciebant elementa simplicia artis & depurata & ipsorum adiuicem mixtionem & signa apparitionis ipsorum , & omnia necessaria huic arti , neque deficiet eis aliud , nisi cognitio certa determinatæ diei , immo hora ortus & partus lapidis in qua fieri debet coniunctio elementorum simplicium & finis totius operis . propterea igitur quia non fuerunt attenti in uisione hora illa , evanuit totum opus de manibus eorum . Lapis enim tunc ortus est candidus et uolans ab igne , propter perseverantiam ignis & evanescit in fumum simul cum lapide fixo , cum summa uolatilis tunc superet summam fixi . Sed si per ingenium artis , tunc summa fixi superet summam uolatilis , quod sit per compositionem elementorum simplicium adiuicem , retinebit lapis fixus uolatilem & permanebunt inuicem in æternum & non alter . & haec est tota fortitudo alchimie & ipsa alchimia quæ Deo glorioso et non naturæ soli nec arti pertinere uidetur . Vnde Geber in summa sua . Ars nostra in potentia Dei reseruatur , qui cui uult eam largitur & suberabit , qui est gloriosus & sublimis in omni iustitia & bonitate repletus &c. Et iterum idem ibidem . Miserrimus enim & infelicissimus est quem Deus post operis sui atque laboris finem in ueritatem denegat conspicere & uitæ suæ spatium semper in mœrorem concludit

et terminat &c. Vnde Alexander in epistola sua. Mundus maior creatus est ex naturis quatuor, diuersis et contrarijs, scilicet appetitua, digestiua, retentiua, et expulsiua sive mundificatua, est quoque uis altera, scilicet ab eis, uita, quae uires has coniungit quatuor, quas tibi narrauit atque descripsi, et est sicut clavis ad arcum quam si ab eis perimas, tota dissoluitur cum sit nexus eius lateraque eius continens &c. Et Lucas in turba philosophorum. Ego notifico uobis, omnia quae Deus creauit ex quatuor esse naturis, id est, quatuor elementis, et quae ex eis creata sunt, ad eas reuertuntur in quibus naturae generantur et moriuntur, prout Deus praedestinavit. Quae testimonia confirmat sic Alphidius. Scias fili quod ex uitio sue creationis omnia corrumpuntur. unde tam homo quam omnis creatura ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem, omnis enim creatura potest augeri quousque perficiatur, cum autem ad finem perfectionis deuenerit in detrimentum diminutionis tendit uel descendit per eiusmodi uiam, iter suum dirigunt quae in mundo sunt uniuersa. Eget igitur lapis iste in ortu suo auxilio artificis, ut sit tunc uigilans et occulta fide uideat, quod igitur nuntiauit, et cum uoluntate sociata naturae perficiat ipsum retinendo et non ultra eat. Vnde dixit Morienus. Vide ne hanc radicem prætereas, nec aliquam eius quereras mutationem, quoniam neque proficuum neque bonum tibi quæsumum inuenire poteris. Sicut uerbi gratia. Foetus a principio conceptionis in utero, perficitur continuo usque ad tempus partus et tempore natuitatis perfectus est de se, et si tunc non egreditur, suffocatur et moritur, quia tunc eget auxilio expulsiæ uirtutis, et cum ortus est tunc eget ultimo perfici, quia motus ambulationis

E R R O R

deficit ei cognitio & loquela & fortitudo , ut dicit Miluesinus . Eodem quādō hic lapis oritur est perfectus per se sed deficit ei tinctura & fixio stans et coniunctio matrimonialis . Ideo eger auxilio artificis exercentis tunc statim ipsum complebris eum ut dictum est . Hoc idem est in aliis quando in ovo generatæ sunt , perfectæ enim sunt de se , quod si tunc non egrediantur suffocantur & moriuntur , & si egrediantur perficiuntur ultimæ & non aliter . Ideo hic lapis ita occultus est , quod à nemine inueniri potest , nisi Deo uolente , à cognoscentibus ipsum tempore suo . Et hoc est quod dixit Hermes in quarto , scilicet intelligite filij sapientum quod hic lapis pretiosissimus est , & clamat protege me & ego protegā te . Largiri mihi ius meum , ut te adiuuem , sol enim meus & radij mei iniimi sunt in me &c. Et in primo eiusdem dicit . Scito quod uultur supra montem existens in cacumine clamat , uoce magna inquiens . Ego sum albus citrinus & rubeus &c. Vnde Parmenides bene consulit nobis in turba philosophorum dicens . Notis omnibus conditionibus lapidis & naturis in hoc opere manus uestras imponite , si uero ueritas naturas ignoretis , nolite huic appropinquari , quia totum noxiū est & infortunium & tristitia . Et Rasis in lumine luminum . Occulti lapidis natura eiusq; dissolutio omnino cognoscenda est , ea enim nisi ad unguem cognita fuerit , ab opere cessandum moneo . Idem in libro triginta præceptorum . Nihil enim est huius nostræ scientiæ radix , nisi cognitio & cautelæ erroris bonitas . Idem in lumine luminū . Cauendum etiam summopere moneo , ne unquam id aggredi præsumas elementorum admixtione incognita . Et haec pars operis est , quæ est supra naturā , quæ terrena cum cœlestib[us] coniungit , quam dicunt diuinam , cœlestem , speciosam ,

mirabilem , pulcherrimam , difficillimam , cum eius inuen-
tio in diuina potentia reseruetur . Vnde dixit Hermes in prin-
cipio libri septem tractatum . Huius autem artis scientiam
ab unius tantum Dei habeo inspiratione .

P R O P T E R hoc igitur quam plures &c .

Notandum quod philosophi antiqui appellauerunt primam
partem operis , principium operis . Principium autem ope-
ris appellauerunt lapidis nativitatem & germinationem , &
hoc sit in die complementi decoctionis , & digestionis , & subli-
mationis perfectae , non autem appellauerunt principium ope-
ris ut quidam in superficie principium digestionis usque ad
complementum digestionis , sed ipsam digestionem iam per-
fectam & ipsum digestum iam perfectum , ut patet subti-
liter enucleanti uerba eorum . Finem autem & complemen-
tum totius operis , appellauerunt , retentionem lapidis iam
digesti . Si igitur principium fuerit inuariabile & imper-
mutabile , quicquid fuerit de essentia principij & pertine-
bit substantialiter ad principium , erit inuariabile & imper-
mutabile . Si autem principium recipit uariationem & per-
mutationem quicquid erit de essentia principij & pertinebit
substantialiter ad principium uariabitur & permabitur .
Vnde philosophus 11 . & 18 . de animalibus ostendens quod te-
sticuli sunt una particula principalis nostri corporis , dicit q
principio modicum permuto multa simul permutari consue-
uerunt eorum quae sunt circa illud principium . Et primo coe-
li & mundi , quod parvus error in principio maximus est in
fine . Et primo physicorum dicit . Vno inconuenienti dato
plura sequentur . Quapropter si principium alchimiæ fue-
rit inuariabile & stet crit impermutabile quæcumque pertine-
bunt ad illud principium erunt necessario inuariabilia & im-

ERRORE OPERANTIVM.

permutabilia. Si autem permuteatur & illa necessario permutebuntur. Et si in illo principio fiet error in fine & toto opere necessario erit. Et isto inconuenienti facto, quicquid fiet post erit inconueniens, ideo penitus cauendum est & praecauendum à permutatione aliqua huius principij, & sic nec error nec inconuenies aliquid adesse poterit. Cum igitur principium recipiat perfectionem & complementum propter attingere finem suum, & amplectetur & econuerso, ergo oportet quod illud principium includatur in suo fine. Finis autem est fixio principij immediate & absque mora. Vnde dicit Morienus. Oportet quod finis restituatur super suum principium, & principium super suum finem, & hoc est compositum quod sic perpetuabitur, nutu Dei, & non aliter. Est autem totius operis initium dealbatio, rubor autem perfectionis, ut dicitur in turba philosophorum. Et est rubedo in albedine, quemadmodum minium in cerussa, ita quod finis & principium sunt simul eadem hora. De hoc autem tali principio, dixit Rasis in lumine luminum. Nunquam igitur spiritui in corpora patebit ingressus, quoisque eadem mundata & purgata subiaceant, haec autem precipua & dignior & bene attendenda istius negotij radix & principium &c. Et dicit Lilium. Dealbatio semper expectanda est quæ huius operis dicitur initium & firmamentum.

Sequitur distinctio quinta ostendens hunc lapidem similari omnibus rebus mundi . Et quod diuersis nominibus nominatur . Et quod philosophi huius scientiae tetigerunt , eam cum omnibus alijs scientijs &c.

ANTIQUISSIMI philosophorum uiderunt tam realibus quam intellectualibus et earum accidentibus , posse in similitudinibus conuenire . unde quaecunque dici aut tractari possunt , tam de coelestibus superioribus quam de terrestribus et inferioribus , tam de corporalibus quam incorporalibus , de corrupeilibus et incorruptilibus , de uisibilibus et inuisibilibus , de spiritu , anima et corpore et ipsorum unione et sejunctione , item de mundi creatione et eius principio et fine et de elementis omnibus et eorum qualitatibus , tam primis quam secundis , et de eorum confusione in materia prima et eorum distinctione , et eorum proprietatibus et passionibus omnibus , tam de elementatis omnibus tam animalibus quam uegetabilibus et mineralibus , de generatione et corruptione , de uita et morte , de uirtutibus et uitijs , de unitate et multitudine , de actu et potestate de conceptione et partu , de masculo et femina , de pueru et sene , de forti et debili , de uictore et uicto , de pace et bello , de albi et rubeis , et quibuslibet coloribus , de paradiso et eius celsitudine et claritate , pulchritudine et gloria , de inferio et abyso . Et breuiter de ijs quae sunt et de ijs quae non sunt , et de quibus loqui licet et de quibus loqui non licet , omnia dici de hoc lapide uenerando .

L A P I S H I C

Q V O D si fidem nostram christianam non offendere, neque legem auderem dicere, quosdam antiquorum prophetarum hanc habuisse (si fas esset) artem. Ut Moysen, David, Salomonem, & quosdam alios & similiter Ioannem euangelistam & eam dictis domini intermiserunt & occultaverunt sicut perpenderunt sapientes. Vnde Rosinus. Deus trubuit recte Moysi &c. Item de hoc quod haec in libro Malachie prophetæ dicit Alphidius. Huius autem rei purgadæ per prophetam bene prædictum esse legimus. Tota die sedebit consfans & purgabit argentum & purgabit filios Leui, qua purgatione peracta erit cœlum nouum & terra noua & uidebit omnis caro salutare suum cum se cognouerit ab omni corruptione mundatam & ad pristinam sanitatem in qua condita fuit redire &c. Ideo in libris philosophorum plures prophetarum uidimus allegatos &c. Qui in suo principali proposito hanc artem intermiserunt. Item legimus in libro Auctoriæ de circulo animæ, Ioannem euangelistam de numero philosophorum huius artis. Ista enim scientia est diuina & supra naturam, & cum alia diuina & reliquis patitur mystice implicari. Non autem fuerunt antiqui prophetæ hanc artem prosecuti propter aurum & argentum habendum, nec propter bonum utile & delectabile, sed propter honestum quia dilexerunt rem propter seipsum. Et ideo quia uiderunt inquisitionem eius & inuentionem per suos terminos miraculosam & supra naturam, ideo diuinam & mysticam, quo circa terminos eius cum suis diuinis intermiscere potuerunt & uoluerunt principali proposito & inde manente, cum ipsorum termini sint diuni & mystici. Rationi hoc principali proposito derogare uidetur, nec removere intellecnum ipsorum ab inquisitione ipsorum, unde philosophi huius

scientiae seu artis, tetigerunt scientiam huius lapidis in omnibus suis scientijs & operibus mistice loquendo. Ita quod scienza ista nihil dimisit quin ad se traheret, & sibi componere. Neque est hoc incongruum, quoniam omnia quae sunt, & quae non sunt ars ista diuina sibi pro terminis assumit. & loquitur de omnibus secundum analogiam, in suis libris. Et omnes aliæ de ipsa. Hoc idem patet tam in philosophia, quam in physica seu medicina, quam etiam astrologia, & quam geomantia &c. Ut dicit Balgus in turba philosophorum, & Morienus. Et hoc confirmat Albumasar in suo tractorio iudiciorum. Loquens de imaginibus coeli, secundum antiquos etc.

CIRCA hanc distinctionem nota quod sicut prius est esse rerum & ueritas secundum naturam, quam earum similitudo & allegoria sic scientiae & artes prius tractare debent esse & ueritates rerum. secundario autem similitudines & allegorias quoniam ueritas nil aliud est quam adæquatio intellectus ad re. Similitudo autem et allegoria sunt sicut figura in accidentibus rerum siue sint, siue non sint facta ab intellectu solo. Maxime ergo fefellerunt antiqui philosophi ante Aristotelem, quia uolentes tradere cognitionem ueritatis rerum & alijs comunicare semper sub allegoria & similitudine loquebantur. Cunctis cognitiis non inquirat proprias causas rerum prout requirunt res. Solus autem Aristotle uidetur incepisse à traditione proprio ueritatis rerū quē Alexander, philosophus Auerrois, & Aueninas & plures alij secuti sunt, philosophus tamen docet loqui metaphoricæ similitudinarie, seu allegorice in 3. rhetorice, sed hoc requirerbat ars illa & modus eius & hoc non est reprehensibile. Sic & hic.

L A P I S H I C

I T E M sicut res se habent ad esse , ita se habent ad intelligi , & cognosci , & per consequens ad significari . Ex hoc triplex modus in rebus repertus est , scilicet modus essendi , modus intelligendi , & modus significandi . Et quia ueritas nihil aliud est , quādā adaequatio intellectus ad res ipsas . Disputantes autem non sunt ferentes res ad disputandum , Sed nominibus utuntur pro rebus spacialiter notis . Sed ignorantes uirtutes uerborum paralogizant , ut dicitur primo elenchorum . Distinguere ergo nomina multiplicia est utile ad manifestandum propositum , & syllogizare ad rem , & non ad nomen ut dicitur primo topicorum , & deberet interrogans & respondens ferre intellectum ad idem , ut ibidem dicitur adhærendum est . ergo rebus per se , & no nominibus .

E X dictis ergo uere patere potest , q̄ istius lapidis infinita nomina consurgere necesse est quæ omnia sunt uera apud philosophos alchimiae quamvis ficta sint id est similitudines . Vnde Rasis in lumine luminum . Hæc enim quæ dicimus ad imagines referuntur . Et idem primo 70. præceptorum . Hæc omnia quæ dicimus sunt typica quæ subtile in hac arte intelligere debet . Pythagoras in turba philosophorum . Sitote quod res quam multipliciter narrauerunt philosophi , suum absque igne socium consequitur prout magnes consequitur ferrum , quam ubique inueniunt , quæ est lapis & non lapis , uilis & preciosa , obscura , celata , et à quolibet nota , unius nominis & multorum nominum . Alphidius . in eo enim omnis similitudo & omnis descriptio inuenta est omnium animalium genera & plenum sunt in ipso , naturis coloribus omnibus & odoribus , operibus est similis , cui nil est simile in actione in descriptione , in transitu , in dominatione etc . Et Miluescindus . Si spirituale nuncupes probabile quid agis , si corporale uerum dicas , si coe-

leste non mentiris, si terrenū certum referetur etc. Morienus.
 Ego ueritatem uobis dico . quòd nihil aliud huius artis ope-
 ratores in errorem detrusit nisi uarietas & nominum mul-
 titudo &c . Dicit Lilium . Nostri lapidis tot sunt no-
 mina , quot sunt res uel rerum uocabula . Et Alphidius .
 In hoc opere est parabolārum diuersitas & nominum , &
 actionum ut ab imperitis celent & intelligentiae capitibus
 aperiant & demonstrent . Et Morienus . Sapientes hu-
 ius artis dispositiones alia de causa non multiplicauerunt nisi
 ut sapientes in hoc magisterio instruerent , & insipientes pe-
 nitus excēarent

A M P L I V S notandum, q̄ quāuis nomina huius la-
 pis infinita ficta sunt , non est mirandum quoniam hic lapis
 orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod
 habere potest , nisi lapis philosophorum , quibus notus solum
 modo existit . Ergo cum hoc nomen in ipsius cognitione non
 sit sufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omniū,
 ut per tales similitudines sapientes deuenire possint in cognitio-
 ne ipsius. Propterea ergo omnia eius nomina uera sunt apud
 philosophos & nota solum eis^z, quia intelligunt, quid signifi-
 cāt. Quamuis enim materia ex qua fit lapis sit tantum una,
 et ipse lapis tantū unus, tamen secundū diuersos colores & ua-
 rietates que in decoctione apparēt et ortu eius et coniunctio-
 ne in magisterio diuersa nomina imponunt ad beneplacitum.
 Similiter uulgas hoc idem facit , quia imponit nomina diuer-
 sa uni rei per diuersas formas accidentales . Nam ex auro et
 argento fit anulus , ciphus, armilla , nummus , corona , &
 tamen omnia suut aurum & argentū . Similiter & in alijs
 metallis & in cera & ligno argilla & uero que tamen om-
 nia secundum materiam, & formam naturalem sunt idem

S O L V I T

¶ unius nominis , & ratione accidentium multorum nomi-
num sic & lapis plura habet nomina . propter sua acciden-
tia quæ tamen omnia sunt nota philosophis solis , cum sit res
ipsorum & non aliorum . Et cum uulcus procedat prouer-
bialiter , & figuratiue in sermonibus suis , scitac unum
dicens , & aliud occulee intelligens , ut sapiens uulcus ab in-
sipienti discernat , quod occultum est , quanto magis hæc ars
diuina hoc facere debet præsertim , cum ipsa sit secretum secre-
torum dei altissimi , & magni , ut dicunt philosophi huic
artis , quemadmodum Aristoteles figuratiue tradidit hoc se-
cretum Alexandro loquens secum exemplis , enigmatibus et si-
gnis , timens ne hoc arcanum diuinum deueniret ad potes-
statem infidelium & arrogantium quos deus indignos iudi-
cat , & ne ipse Aristoteles esset transgressor diuinæ gratiæ ,
& fraudator coelestis secreti & occultæ reuelationis . hac de
causa figuratiue locutus fuit ad Alexandrum in epistola li-
bri secretorum .

Præmissis distinctionibus & declarationibus multis quæ non
modicum ualent ad propositæ quæstionis elucidatio-
nem maiorem restat , nunc soluere rationes ,
ad contrariâ partē quæstionis adductas .

Cum quæstionibus quibusdam in
tercidentibus & notabili-
bus congruis .

V O N I A M quidem dispositiones pre-
cedunt habitus et habitant ad formas tam
intelligibiles , quam reales , ideo præmis-
sus dispositiones quam plures , per quas po-
test sapiens amator horum , bene credere ,

et disponere sensum et intellectum suum ad habitus , et formas excipiendas quas diximus . Quapropter de cetero modum habituandi , et informandi cum quibusdam alijs dicti positionibns . Iuxta sapientum doctrinam , et nostram narramus . Incipiendo prius a solutionibns rationum dictarum a principio scilicet ignorantium hanc scientiam gloriosam et uolantulum eam interimere .

Solutio rationum V.

A D argumenta ergo quinque prima , paret ex distis et dicendis solutio . Quoniam quamuis per artem alchimiae uelimus sequi naturam , hoc est in opere , scilicet faciendo ex similibus principijs metallorum , idem aurum , quod ipsa facit , sed non in modo operationis seu operis , quia ratio ne modi operis ars , facit ex illis principijs lapidem suum , cum quo omnia metalla conuertit in aurum . Sed si metalla uelle generare de nouo , tunc ars coacta esset sequi naturam in modo operis , etiam et in quantitate elementorum , et proportione et mixtione et calore et tempore et loco , tunc ars esset impossibilis et cognitio talium non potest haberi certius dinaliter , sed solum secundum coniecturam , quae cognitio confert speculanti , operanti uero minime . Veruntamen ars prius inuestigat . omnem operationem naturae , et omnem modum operationis , et materiam determinatam et reliqua se ne quorum inuestigatione ars nunquam posset naturam sequi . Et quia natura in suis mineris transformat omnia imperfetta metalla in aurum paulatim digerendo et expoliando ipsa in fine a sulphure corrumpe , quod ipsa decoxit et in tali expoliatione obseruat natura quantitates et proportiones in mensuris elementorum determinatas ad generationem aurum , quae quantitates et proportiones mixtionis sunt notae soli

S O L V T I O

naturæ. Ideo ars hæc subtilissime inuestigans expoliat ipsa similiter ut natura, sed cum alio calore, scilicet liquefaciente & in breui tempore ualde, scilicet in momento; & alio loco & tempore quia quocunque tempore, quocunque loco, & quocunque calore expoliantur in perfecta metalla omnia à sulphure corrumpente statim perficiuntur in aurum. & in hac expolatione natura æquat quantitates elementorum & eorum proportiones in mixtione & mixto uoluntate diuina, quamvis hæc ignoremus, quia nec necesse est nos hoc scire nec possumus scire. Et sic ars sequitur naturam in principio, quia sic operatur ars, penitus ministrando naturæ sicut sola natura tam in generando physicum lapidem, quam in perficiendo metalla, quia solus lapis philosophorum cum sic sit expoliatus & habeat naturam perficiens & informantis poterit ipsa expoliare & perficere & informare in liquefactione. Quod totum adhuc lucidius explanabitur infra in capitulo de generationibus metallorū.

Ad illud autem quod ipsi dicunt de abbreviatione temporis in decoctione per excessum caloris exasperantem, quia dissipabitur, humiditas metallica & destruetur forma specifica metalli.

Dicimus quod eorum intentio & imaginatio à tramite ueritatis omnino declinat, quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis aut liquefactionis, & sic seruare quousque digerantur, & perficiantur in aurum, quia factum est hoc dicere & imaginari & est impossibile sicut probant. Sed ipsis liquefactis ad ignem immediate ponimus lapidem, secundū iusta pondera ipsa perficiente, cum ipse sit forma ipsorum informans ipsa, & in momento perfecta sunt in aurum cum conseruatione propriae humiditatis & sic perpetuantur in igne. neque etiam ipsa naturæ principia nolumus con-

uertere in aurum , nec in metallum aliud per talem ignem cum sit impossibile , sed in igne sufficienti ad liquefactionē , conseruamus ea in sua humitate auferendo superflua , quo usque generetur lapis quem querimus uolatilis , cui iungimus lapidem fixum rubeum , & hoc est possibile .

QUONIAM quidem etc. Notandum est p accidit quibusdam sapientibus in sillogizando : ut faciant syllogismos sophisticos fortes & sibi ipsis & alijs , & quandoq; contra istud quod opinantur ita quod ipsi nescientes soluere stant in dubio ligati , de quibus dicit philosophus 7. ethico . sic ad literam . Sophisticus sermo est mentiens dubitatio . propter inopinabilia enim uelle arguere , ut sapientes sint , cum non attingant factus syllogismus dubitatio sit , ligata enim est mens etc. Quia ergo cum plures nesciunt soluere argumenta iam dicta & eis similia cum sint magnæ apparentiæ , propter sophistications latentes , eo quod habent terminos & sermones huic arti pertinentes . Ideo nescientes soluere , eorum mens manet ligata , etiam si credant oppositum . Posuimus ergo in antedictis sermones notos & ueros , & similiter in sequentibus , ut possint soluere omnia dicta contra questionem propositam , secundum solutionem possibilem . Et si qua similiiter alia arguerentur , ita ut eorum mens nunquam de cœtero sit ligata . Soluimus autem omnia ordinate ut patebit in sequentibus . Adhuc similiter decipiuntur quia uniuersaliter solum considerant et arguunt , non descendendo ad particularia . Vnde Philosophus primo politicorum . Considerantes particulariter magis ueritatem discernunt , uniuersaliter enim dicentes seipso decipiunt . Et in 6. ethicorum . Neque enim prudentia est uniuersalium solum , sed oportet etiam singularia cognoscere . Si enim sciat quis quoniam leues carnes be-

S O L V T I O

ne digestibiles & sanæ. quales autem leues ignorat, non faciet sanitatem, sed sciens, quoniam quæ uolatilium leues & sanæ, faciet magis etc. Et in primo posteriorum. Considerantes uniuersale multotiens nesciunt quædam singularium propter id quod non intendunt. Et in secundo eiusdem æquationes magis latent in uniuersalibus, quam in singularibus 2. ethicorum. In iis enim quæ circa operationes sermones uniuersales quidem communiores: sunt particulares autem ueriores.

Solutio rationis V I.

A D sextum argumentum dicimus, quod in opere huius artis est considerare duo, scilicet naturam agentem & artem ministrantem. Si consideremus ex parte naturæ agentis dicimus, quod totum opus est naturale, quia natura est illa quæ digerendo seu decoquendo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiscet & corrumpit, & generat & informat præcepto dei benedicti & gloriosi suo tempore lapidem antedictum, & cum hoc lapide natura informat metallam per ipsarum commixtionem. Si autem consideremus ex parte ministracionis, tunc opus hoc est artificiale, non quia ars generet & corrumpat, & informet, sed quia ministrat naturæ operanti totū hoc. Natura enim sola non potest in talibus per se, nisi ars ministret sibi. propterea eo modo quo ars ministrat naturæ, eo modo operatur natura, quia si bene bene, si autem male male. Tota igitur operatio ratione generationis, & mixtionis est naturalis. Ratione autem ministracionis est artificialis, sicut patet in decoctione ciborum.

Solutio rationis V I.

A D rationem septimam. Dicimus, quod illorum ratio non cōcludit, quia forma quæ est perfectio rei est duplex

scilicet una ipsius mixti inquantū mixtum . Alia ipsius mixti non inquantum mixtum sed inquantum animatum siue sit anima introducta de potentia materiæ ab occultis naturæ, siue sit data ab extrinseco , scilicet ab essentia quinta uel à primo motore sicut ueteres diuersimode sunt opinati . Diuersificauit enim Deus rerum perfectiones multipliciter quoniam in quibus compositio quæ secundum naturam fuit debili in illis maiorem , & nobiliorem perfectionem ponit , scilicet , quæ est secundum animam in inanimatis autem econuerso . Et ideo nos ignoramus formare leonem , capram , & hominem non ratione mixtionis cum sit debilis in eis sed magis ratione formæ nobilis , quæ subiacere non potest auctibus nostris . Similiter quamuis quorundam mineralium , vegetabilium et animatorum siue sint fortis mixtionis siue debilis , generationem facere sciamus , tamen eorum formas specificas ignoramus omnino , sed ad generationem auri cognoscimus suam formam specificam separatam à materia perfectibili , & modum perfectionis , & unionis omnino sequendo natum . Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobil . m , sed fortis ad debilem & nobilis ad ignobilem , quia recta comparatio est in uniuocis , ut dicitur 7 . physicom . Similiter quia in animatorum ad animata in hoc non est proportio . Similiter quia non est proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur , ad illud cuius materia non inuenitur siue sit eiusdem propinqni generis siue non . Similiter quia non reperitur in illis , nec in aliquibus de mundo aliquid quod egeat perfici , sicut in ijs foliis , quare ratio non concludit .

Solutio ratonis VIII.

AD octauam rationem , dixerunt quidam quod non con-

S O L V T I O

cludit, quia metalla non differunt ad inuicem specie, sed ac cidente solum, quos reprobauius supra in argumentis philo sophi. Dixerunt alij quod ratio simpliciter est falsa, quia generatio & corruptio est individuorum diuersarum specierum: poterunt enim ad inuicem transmutari. Sed quamvis isti sufficienter dicere videantur, non tamen sic est, quia qui dam modus est in metallis diuersus mutationis speciei in speciem. Propterea istius rationis solutio sufficiens cum solutione ultime rationis philosophi infra patebit.

Solutio rationis I X.

A D nonam rationem dicitur, quod uerum est, quod per motum & lucem corporum super coelestium, & per eorum determinatos situs & aspectus introducuntur formae in inferioribus, sed non est necesse nos ea scire, nec possumus scire nisi in genere quodam confuso, scilicet ex parte solis in quibusdam qui est causa quatuor temporum anni, quia certis temporibus fiunt seminationes, et messes, & plantationes, & in quibusdam animalibus, ut equis, & asinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis solaribus fiunt coniunctiones ad coitum, & generationem, in quibusdam autem omni tempore fiunt haec indifferenter, ut in homine et columbis, & gallinis. Vnde si uolumus generare uermem ex carnis putredinis non consideramus situm quemque stellarum, sed solum dispositiones aeris circumscribentis, & alias putrefactionis causas. Similiter si oua sub fimo aut simili loco ad pullorum generationem ponamus, quounque tempore dabatur forma suo loco & tempore praefinite a coelestibus absque consideratione nostra in hoc. Eadem in generatione calcis, & uirgili, & salis, & uxifur, & cerussae, & minij, & zimar. Similiter in compositione theriace, et aliarum confe-

electionum & quocunque tempore et quacunque hora possunt fieri , hæc uirtus enim coelestis est ualde communis ad omnia & recipit determinationem & per uirtutes & dispositiones eorum , quæ sunt subiectum eius in rebus elemētatis et elemētis , quia sic operantur uirtutes coelestes in toto natura generabilium & corruptibilium , continuo secundum materiam sibi dispositam , aut proprie , aut communiter . Vnde dixit Lilium . Opus hoc non causatur à motu superiorum , quia omni tempore fieri potest . Et Rasis in 70. in libro reprehensionis . Tempus non operatur in hoc aliquid , quia si tempus operaretur in eo esset uile apud gentes etc . Si igitur in hoc magisterio , omnia contingentia suo tempore recte concurrant , introduceretur forma sua sub debito situ , & aspectu stellarum tempore præfinito in materia , absque consideratione in hoc aliqua . Vnde dixit Plato , quod secundum meritum materiæ infunduntur uirtutes coelestes , quæ res naturæ operantur &c. Sed in rebus in quibus infunditur forma accidentalis noua , & occulta à coelestibus , ut est in arte imaginum oportet necessario , ut sciamus , & custodiamus determinatos situs & aspectus corporum coelestium . tempore proprio , quia à solis illis imprimitur forma talis & tali tempore & non alio , sicut patet in libris astrologie , de electionibus horarum imaginum & bellorum & edificiorum & itinere etc . quia igitur alchimiæ ars non est talis , ergo non requiritur talis cognitio .

Solutio rationis X.

A D rationem decimam dicimus , quia formarum aliæ sunt naturales , aliæ artificiales . Et naturalium quædam sunt substantiales & introducuntur in instanti omnes à natura , precedentibus dispositionibus , habilitantibus ad eas , sine

S O L V T I O

concurrat ibi administratio artis aliqua ad disponendum siue non , et istae sunt formae substantiales quae sunt principium operandi in omni re , et istas dicit dialecticus formas specificas siue differentias constituentes speciem et per ipsas quaelibet res habet esse . Quaedam autem sunt formae accidentales quae si immediate manant et fluunt a formis substancialibus introducuntur in instanti cum formis specialibus a natura cum sint sicut propriæ passiones subiectorum et istae sunt formæ , cum quibus quaelibet res proprie operatur . Si autem non immediate manant et fluunt , tunc introducuntur successivæ in tempore ut est color , odor , et sapor , et figura talis determinata sequens suam formam substancialem , quarum quædam sunt proprie ex tota specie sua , ut color pavonis et figura elephantis , quædam communes ut color equi , et gallinæ , et odor violæ . Artificiales autem formæ omnes sunt accidentales et non sunt aliud quam figuræ rerum introducetæ per artem siue sint iuxta uoluntatem artificis , ut figura domus et nauis et nummi siue sint a casu aliquo , ut patet in figuris fragmentorum lapidum quorum quædam remanent in facto esse , ut forma domus , quædam non , sed sunt in solo fieri , ut patet in arte saltandi , et cantandi , et omnes istae introducuntur successivæ in tempore , ut patet ex septimo metaphysicæ , propter quod dixit philosophus ibidem quod artificialia ratione materiæ ponuntur in genere substancialiæ , ratione formæ ponuntur in genere accidentis .

Cum igitur generatio lapidis philosophorū sit a natura mediante agente naturali scilicet igne cum colore suo naturali , et odore et figura naturali quæ sunt formæ accidentales sequentes suam formam substancialem determinatam , sed tandem cum administratione artis , quæ ministravit sibi mate-

teriam debitam naturalem in organis artificialibus , ergo ne cessario forma eius erit naturalis & substantialis , quæ substantialis forma , cognoscitur per suas formas naturales accidentales proprias , sicut & omnis alia de mundo . Et quamvis ministratio & modus ministrationis materiæ , sit uoluntarius , tamen forma quæ in instanti generatur est naturalis . Non igitur poterit dici forma illius lapidis artificialis , ut quidam fatue imaginantur . Eodem modò intelligendum de auro per istum lapidem generato , cuius forma introducitur in instanti , ut patuit , & non successiue , sed dispositio nes præcedentes bene inducuntur successiue . Nota unū notabile , quare formæ dicuntur naturales , in dupli cī dif ferentia &c.

CIRCA decimam rationem & eius solutionem eluci dandam , est præterea notandum , quod formæ naturales dicuntur . Aut ad quarum introductionem natura sola præparat sibi materiam & introducit formam ut in homine , palma marmore etc. Aut quia ars præparat materiam natu ræ , non ultima præparatione & ipsi porrigit , & natura præparat , & disponit sibi ipsi usque ad ultimum cum auxilio artis , & post introducit formam ut patet in generatione uzifur , cerussæ & theriacarum ac omnium compositorum . Formæ enim istorum sunt naturales ministrante arte , quia in talibus natura non potest sibi præparare materiam , nec componere , sed ars præparat naturæ materiam & natura disponit & introducit formam , quod enim præparat alteri materiam ad formam non dat formam , quod autem sibi præparat , & disponit sic quia idem agens disponit ad formā et dat formā . Sunt autem quedam formæ naturales ac cidentales quæ introducuntur à natura sola præter arte , et à

S O L V T I O

natura per administrationem artis , ut sanieas, quoniam omnium harum principium agens est intrinsecum quod est natura . Formae autem artificiales absolute dicuntur accidentales , ad quarum introductionem natura preparat materiam remote secundū magis et minus. Nunquā autē posset natura introducere formam cum deficiat principium extrinsecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à natura hanc materiam & eam preparat , & disponit dispositione propinqua, & introducit successiue formam sicut est forma domus, nauis, & anuli . Satis enim posset ars porrigit naturae ligna , lapides, cementum & clavos , quōd tamen nunquam sciret domum construere nec nauim , sed ars hæc recipit à natura , & sibi ipsi disponit , & formam artificialem facie ex ijs successiue . Propterea formæ naturales rerum substantiales non uariantur in sua specie , quamvis quedam accidentales sic , ratione regionum . Artificiales autem omnes , quam pluribus modis uariantur , secundū uoluntatē artificis uariando figuræ . Similiter ars in artificialibus absolute semper seruat eandem materiam & formam eandem naturalē & uariat formas artificiales ad libitum . In naturalibus autem tam quibus ars ministrat , quam in quibus non , non seruatur eadem materia , sed uariatur materia continuo , ut ad formam diuersam disponatur iuxta uariam dispositionē materiæ . Cum igitur lapis philosophorum generetur d' natura ministrante arte , & diuina potentia uolente manifestare , dicetur ipse & sua forma & aurum alchimiæ , non artificiale , sed naturale penitus . Ars etiam est cum natura annexa , quia principium artis est natura , ut patet ex 2. physicorum ; scilicet secundum quōd exit ex suo principio cœlesti cuius principium est intellectus practicus . Principium autem

naturæ est intelligentiæ, quia opus naturæ est opus intelligentiæ, & ipsa natura est opus & instrumentum eius. patet ergo quomodo ars hæc est naturalis, & similiter opera sua, & forma sua & quo non & forma sua.

Solutio rationis XI.

A D rationem undecimam quando dicunt quòd facilius est res destruere quā construere. Respondet Geber Ispanus in summa sua sic, q̄ non concludunt de necessitate quia coarctemur ad non posse construī credere. Nam quod difficulter construitur, & difficulter destruitur. non autem est impossibile ipsum posse construī. Huius autem causam assignamus quia fortē habuit compositionem. Ideo difficiliorēm resolutionēm habet, ideoque difficulter destruitur. Et hoc est quod facit eos opinari impossibile esse eius constructionem. Et quia ignorant eius compositionem naturalem, ideo illius constructionem et destructionem artificialē ex cursu naturæ ignorant. Acceptauerunt tamen forte quòd sit fortis compositionis, sed quantæ fortitudinis compositionis sit non attenduerunt, hæc est responsio Gebri Ispani, hæc tenus philosophi præcipui & astrologi & Magici, & alchimici. Nos autem cum modici simus intellectus & ingenij nihil contradicimus tanto philosopho, nec contradicere præsumimus, nec audemus cum ipse sciuerit actu & opere hanc mirabilem scientiam. Nos autem quamvis propinqua potentia credamus, eadem semita ipsum deberemus sequi, propter magnam dilectionem & delectationem, quoniam delectatio perficit operacionem ut dicitur 10. ethicorum. Et iterum in eodem. Coaugget enim propriam operationem delectatio, & magis singula iudicant, & certius exquirunt cum delectatione operans

S O L V T I O

tes etc. Sed tamen argumentum in sua efficacia permanes-
re uidetur. Ideo dicimus quod construetio sive factio rei du-
pliciter considerari potest. Vnomodo quando res construitur ex
suis primis principijs generationis, ut sanguis existens in uenis
matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quod est in hoc
principio motus. Alio modo quando res construitur et pre-
cesserunt ferè omnes dispositiones habitantes ad formam, et
est iuxta finem motus, ut ouum ex sanguine illo generatum,
sub gallina per dies septem fortum sive digestum ad genera-
tionem. Potest etiam tertius addi modus, quasi medius ha-
rum existens, scilicet ouum quod gallina peperit. Si pri-
mo modo accipiatur uel 3. uerum dicunt. Facilius enim est
rem destruere, quando facta est, quam ipsam construere in-
cipiendo a primis principijs generationis uel medijs. Et hoc
modo non intelligitur hic. Si uero ultimo modo falsum di-
cunt. Vnaquæq; enim res naturalis quando fit, cum ipsa
fuerit in ultima dispositione, post quam immediate sequitur
forma; facilius est ipsam construere, quam destruere quan-
do facta est, quoniam ipsius constructio fit in instanti, sed
eius destructio quando facta est non potest fieri, nisi præcedant
dispositiones omnes et alterationes disponentes ad corruptio-
nem et sic accipimus hic. Et ideo quia ars alchimiae inue-
nit(hac ultima dispositione disposita) omnia metalla, perficit
ipsa in instanti absque aliquibus alterationibus præcedenti-
bus sola liquefactione præmissa, neque potest ea ita facile de-
struere quando facta sunt aurum sicut construxit.

A D rationem duodecimam et tertiamdecimam patet
ex prius dictis solutio.

Solutio rationis X I I I .

A D rationem decimam quartam, quando dicunt quod

impossibile est alicuius unius rei , duas contrarias operationes per se esse , dicimus quod uerum est respectu eiusdem sed respectu diuersorum est possibile , & haec diuersitas proprie non est ex parte dantis , sed ex parte recipientis , quia omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum rei recipientis & non per modum rei receptae , ut dicitur septimo metaphysice quia agens non disponit materia nisi prout est habilis ad dispositionem hanc uel illam , & post informat eam iuxta meritum dispositionis , ideo uidemus de nutrimento & nutritibili quod in humano corpore diuersa cibaria ualde in unum sanguinem & in unum nutrimentum conuertuntur ab uno agente propter talem ipsorum dispositionem in materia & forma , ita ut cibaria dura mollificet & mollia induret , & ad medium reducat . Vnde Galenus tertio de complexionibus .

Et omnes cibi calidi dum in digestione perseverant , calefaciunt corpus : frigidi autem infrigidant , sed cum nutriunt , augent calorem naturalem in quanto secundum similitudinem unam &c. Et hoc ideo est quia quamvis nutrientia sint inter se ita diuersa in materia & in forma à principio , tamen in comparatione ad nutritibile ab uno agente possunt informari una forma in fine . Propter quod dixit philosophus secundo de anima quod nutritur à contrario & à simili , à contrario in principio , & à simili in fine . Et causa est , quia in fine exfoliantur ab omnibus qualitatibus diuersis quibus differebant & contrariabantur & sunt unum & idem in forma membra naturae , tamen sunt unum per se & aliud per accidens , nec sunt proprie & per se ordinata ad talem finem . Cum igitur metalla imperfecta dum subiacent digestioni naturae , aut sunt de mineris effossa , sunt proprie & per se ordinata à natura ad unum finem , quamvis inter se sint

S O L V T I O

altera & diuersa, & induritiae & mollitiae, & accidentibus alijs. Poterunt tamen ab uno agente multo melius informari secundum similitudinem unam in forma una quam nutrientia diuersa, ita ut dura mollificantur & mollia induren tur, ut in medio perficiantur, sed non est illud quod mollicantur, possit indurari, nec econuerso. Et iō quod est molle nimis non eget mollificatione sed induratione, & quod est durum nimis econuerso. quod eorum per expoliationem solam sit in ijs diuersis subiectis, tali diuersitate ad eundem finem ordinatis, nec tamen fit una mutatio per se & alia per accidentes, sed ambæ per se cum operatio lapidis de se sit unica tantum: in dissimilibus autem a se nil operatur de ys, ideo ratio non ualeat. Vnde Geber in capitulo de dupli medicina, scilicet alba & rubea, dicit quod quatuor corpora imperfecta regent dupli medicina, scilicet alba & rubea, quorum duo regent eis indurantibus, scilicet Iupiter & Saturnus, alia uero duo mollificantibus, scilicet Mars & Venus & argenterum uiuum eget similiter dupli medicina coagulante & in spissante ipsum, scilicet una alba & alia rubea. Et ideo medicinæ corporum imperfectorum et argenti uiui sunt decem medicinæ & hoc intelligendum est in minori opere, quia in maiori opere non est nisi unica perficiens omnia ad album & ad rubeum. Et ideo subdit in eodem capitulō sic. uerū utiq; cum diuturnitatis laboris instantia, & magnæ indagationis industria excusari uolumus, ab inuentionis labore harum decem medicinarum per unius medicinæ beneficium, & inuenimus inquisitione longa, necnon & laboriosa maxime & experientia certa medicinam unam, qua quidem durum mollescit, & molle induratur corpus, & fugitiuum figitur & illustratur foedum splendore inenarrabili etiam eo qui

supra naturam consistit &c. Nec apud quenquam sapientum hæsicandum existimo , si hic lapis unus existēt habeat has operationes oppositas , quoniam si recte considerauerit , causas duricie metallorum , & molliciei & causas fusionis & impedimentum fusionis , & causas citæ fusionis & tardæ , & causas fusionis cum ignitione , & sine ignitione . Et causas fixionis , id est , perseverantiae ad pugnam ignis , & uolatilitatis in fumum ab igne . Et causas perfectionis metallorum & corruptionis , & causas diminutionis & superfluitatis in ipsis , cognoscet statim quòd possibile est quod dictum est . Et ex qua re quibus rebus efficitur lapis ipsa . Postea particulariter tractabitur , hoc autem scire oportet & hic presupponitur .

Solutio rationis . X V .

A D decimamquintam rationem . Ex nunc dictis & post dicendis patet solutio .

Solutio rationis . X VI .

A D decimumsextum argumentum quando dicunt . Metalla omnia perfecta esse in sua specie per suam formam substantialiem , propterea quia sic permanent in natura &c. Dicimus quòd res quæ permanent in natura sic se habent sicut dicunt . Sed aduertendum quòd quædam sunt res quæ permanent in natura in sua specie quæ perficiuntur , quoquo modo per suam formam substantialiem , ad quam est quidam terminus motus , sed quædam ordinantur ad aliam substantialiem formam ultimam , omnino completem & perficiensem post illam , ideo dicentur esse imperfecta , donec sub illa forma prima permanent in relatione ad ultimam . Si autem non referantur ad hanc ultimam formam , sed solum in se considerentur , ipsa sunt perfecta in illa specie per illā suā

S O L V T I O

formam substantialem, secundum quod exigit illa species,
 ideo uidemus in generatione ouorum esse quandam terminū
 motus in acquisitionem suę formę substantialis, qua sic per-
 manent, sed quia sunt ordinata à natura non sic permanere
 sub illa forma, sed ad generationem Auis proprie, ubi fit
 acquisitionis substancialis formę ultimę, iō dicentur esse imperfe-
 cta sub forma ouis quāvis permanent: perfecta aut, cum fue-
 rit perfecta generatio Auis, perfecta, cum ibi sit finis ultimus.
 Similiter & de seminibus plantarum hoc idem patet, unde
 philosophus in libro de morte & uita dicit, quod accidit im-
 perfectis mors & corruptio, sicut ouis & seminibus plantarum
 sed assimilatim quidem & aliquando quam animalibus,
 ita quod dicit hęc imperfecta respectu finis, ad quem ulti-
 mo ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex qui-
 bus fit aliquid, & omnia inter media siue simplicia siue mi-
 xta, in quibus est aliquis terminus motus, habent formę suam
 substantiale perficiēt in specie in qua sunt, scilicet in rela-
 tione ad ultimam formam ad quam ordinatur, habet eas im-
 perfectas, in quibus autem non est terminus stans sed conti-
 nuus, manet forma substantialis prima, quo usque forma
 substantialis ultima introducatur, quamvis forme accidenta-
 les plures superueniant, & uariantur. Ex quibus uerbis pa-
 ter, quomodo stagnum, plumbum, & ferrum sunt perfecta
 in sua specie, & quomodo non & quomodo nobilia & igno-
 bilia. Eodem in artificialibus inducendo hoc idem esse pater.
 Hanc autem multiplicatatem metallorū fecit natura propter
 finem non à casu sed ad commoditatem humanę naturę, di-
 uersa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipsorum mi-
 xtione, quae ex auro uel argento facere non posset. Sed
 aliae res quae non ordinantur à natura ad formam aliam

substantialem sicut triticum, marchasita & equus, dicuntur habere substantialem formam completiuam, absolute, non referendo ad aliud nobile, aut etiam ignobile ad aliud referendo & de ipsis solis arguebat ratio.

Solutio rationis. XVII.

A D rationem decimam septimam, quando dicunt, Quæcunque multiplicantur à natura in sua specie, per continuam generationem &c. Patet solutio ex nunc dictis.

Solutio rationis. XVIII. Et XIX.

A D rationem decimam octauam, & decimam nonam, fiet solutio in capitulis de generatione metallorum cum solutione ultimæ rationis philosophi suo loco, quia solutio harum & illius haberi non potest nisi quibusdam præcognitis.

Solutio rationis. XX.

A D uigesimam, Quando arguitur de entibus à fortuna non potest esse scientia &c. Dicimus quod ad hoc, quod aliquid sit à fortuna non sufficit quod raro accidat sed quod accidat à proposito, id est præter intentionem, ut secundo physiorum, ideo cum alchimia non accidat: nec accidere sic, siue inuestigando eam per sua principia, siue practicæ operando in ea non erit à fortuna, tamen possunt accidere errores in ipsa præter intentionem, sed non ueritas uel perfectio, sua enim ueritas & perfectio est semper & necessaria & perpetua & immutabilis & una tam secundum partem speculatiuam, quam secundum practicam, omnino ut superius est ostensum, & de talibus sunt artes & scientiæ, ut patet pri po posteriorum quamvis artes sint de ijs que aliquando contingunt aliter se habere, ut dicitur sexto ethicorum. Quod si accidat interdum artifici à proposito error & fallacia, hoc non erit ex parte actis uel operis, sed ratione admiculantium

SOLV TIO QVINQVE

et deficientium, aut accidentium tempore operis, ut ex frag-
menta vasorum uel casu, uel à somno tempore non suo &c.

Sequuntur nunc solutiones ad quinque
rationes Aristotelis.

D rationes autem philosophi nos nunc responde-
re oportet.

A D primam iam ex ante habitis patet solutio, quia alchimia transmutat metalla omnia transmutatione naturali ad substantiam et formam auri ut ostensum est et non solum alterat. Inquisuit enim sagacissime alterationes metallorum et principiorum suorum proprias et ueras cum transmutatione ipsorum uerissima, et alterationes sophysticas absque transmutatione etiam inquisuit cum contrarioru[m] eadem sit disciplina, et illam ueram consecuta, et adepta est et illam que est sophistica dereliquit.

A D secundam rationem philosophi, iam patuit solutio cum predicta et etiam infra patebit statim.

A D tertiam patuit solutio supra. Vbi ostendimus transmutationem metallorum esse omnino ueram ex parte nostri iudicij et nostrae cognitionis. Quia non est necesse ut cognoscamus eorum formam specificam nec praexistentem, nec introductam sicut nec in rebus alijs. Sed sufficit quod cognoscamus eorum accidentia et proprietates et passiones que sequuntur formas, ita quod in quocunque metallo transmutato reperientur omnes proprietates et passiones auri mineralis absque superabundantia et defectu, iudicabimus necessario ipsum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Aristoteles uel aliquis antiquorum fuit, qui posset habere co-

gnitionem rerum per formas suas , nec unquam erit aliquis,
quia non subiacent sensibus nostris , & hanc sententiam ostē-
dit philosophus quarto meteororum dicens . Quod enim
facit operationes oculi est oculus, quod uero non , non est ocu-
lus , ideo oculus lapidus uel cæreus, quia non facit operatio-
nes oculi non dicitur oculus sed imago oculi , & serra lignea
non dicitur serra, sed imago serræ & similitudo &c. Dico
tamen quod inter cætera mixta, forma solius auri & lapidis
philosophorum uidetur proprie nota propter perfectam noti-
tiam , seu cognitionem materiæ propinquæ quæ subiacere po-
test accidentibus & oculis nostris , quæ si subiacere non posset
ignota esset , & inoperabilis , sicut in alijs mixtis . Aliorum
autem metallorum non est necesse , ut formas cognoscamus
sed sufficit quod ea cognoscamus esse in semita perfectionis ad
aurum per proprietates & accidentia in materia propinqua
prima & posse formari forma auri . Qui ignorat formam
in sua materia , ignorat possibilitatem transmutationis eius ,
ergo & iudicium , quamvis iudicium sumatur , ab acciden-
tibus & proprietatibus post ipsorum cognitionem . Cum ergo
omnes proprietates & eadem sint penitus tam in auro mine-
rali , quam alchimico , quod cognoscitur per uisum ad om-
nem examinationem & probationem continuam tam in igne
quam extra ignem , ergo necessario iudicabimus utrumque au-
rum esse idem & eadem forma esse formatum.

A D quartam rationem philosophi responsum est simili-
ter supra de proportione mixtionis & miscibilium in mixto
in solutione primarum rationum .

SOLV TIO QVINQVE

Ad quintam rationem Aristotelis. Prætermittenda sunt aliqua & aliarum non solutarum, & ui debitur de actu & potentia, de perfec-
tio & imperfecto.

A T I O N I autem philosophi quinta siue ultimæ R nunc, nos respondere oportet. Compellit enim philosophus per eam necessario alchimistas confiteri me talla omnia adinuicem differre specie & non solum acciden- te sicut quidam longe à uero imaginantur, quia oportet in eis fieri per generationem formam substantialem nouam com plentem esse ipsorum, quæ est forma auri cum sint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Aduertendum est quòd po tentia habet se ad actum sicut non esse adesse, & sicut imper fectum ad perfectum, & sicut materia ad formam. Quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma tam in naturalibus quam in artificialibus, non autem econuerso. Vnde non dicimus quòd sperma sit in potentia sanguis, nec sanguis in potentia cibis, nec cibus in potentia quatuor ele menta. Similiter nec quòd domus sit in potentia ligna, lapis des, & cementum, neque quòd uestis sit in potentia lana vel linum, sed potius econuerso. Quia loquimur in uia & semita generationis rerum & perfectione ipsarum, & fit per mo tum secundum ordines graduales ad esse & perfectionem et actum seu finem. Finis autem motus perficit & compleat eas, propterea denominatur res à termino motus. scilicet ad quem & non à principio motus. scilicet quo, quamvis in artificialibus sit potius econuerso. Cum materia & forma naturalis seruetur eadem,

eadem, & forma artificialis sola, siue figura variatur. Ideo denominatur ab eo ex quo sunt, et ex eo proprie diffiniuntur. Quapropter non omne illud ex quo sit aliquid, dicetur materia illius, & hoc in naturalibus, ut ex uiuo mortuum, & ex uino acetum, ut dicitur octauo metaphysicæ. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quod omnia se habent ad aurum, sicut potentia ad actum, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam, & sicut non esse ad esse. Et hoc patet ex operibus naturæ in suis mineris, quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum ut infra ostendimus, aurum autem non conuertit in aliquod illorum. Cum ergo natura in fine denudat ea à forma illa transitoria sub qua erant, ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum, ergo & ars sic necessario coacta facere, faciet, si debet sequi naturam & sic facit.

A M P L I V S potentiam duplicem omne dicemus, quædam est quæ est sicut dispositio ad formam, quæ tenet se ex parte priuationis, ut ex ignorantie sit sciens. Et quedam est ipsius formæ iam adeptæ, ut sciens cum iam considerat. Prima potentia est triplex; scilicet propinqua, remota & remotissima. Propinqua dicitur quæ approximata agenti una uel modica mutatione facta recipit actum siue formam, ut dicitur nono metaphysicæ & secundo cœli & mundi. ut nutrimentum cum fuerit iuxta ultimam dispositionem ad nutritibile. Remota autem dicitur, quæ pluribus eget mutationibus. Remotissima uero, in qua ulla quasi conuenientia inuenitur, rei quæ transmutatur, ad rem ad quam transmutatur, ut elementa & germinatio granorum nutritibilium, ad nutrimentum nostri corporis. Et de hac remota potentia & remotissima, dicit philosophus nono metaphysicæ quod terra antequam

SOLV TIO QVINQVE

transmutetur in æs, non dicitur esse in potentia ad formam statuae æreæ, nec arbores antequam sint incisa & dolatae ad formam domus. Potentia autem formæ adeptæ dicitur actus, ut patet ex secundo de anima, & est duplex, scilicet prius ut habere scientiam & secundus ut considerare, & impossibile est deuenire in actum secundum, nisi præexistente primo.

Est ergo secundum seriem primo potentia remotissima. Secundo remota. Tertio propinqua. Quarto actus primus qui est forma. Quinto actus secundus qui est habitus procedens à forma. De qua forma dicitur secundo de anima quid actus sunt priores potentius. Et similiter nono metaphysicæ & etiā dixit Aristoteles secundo coeli & mundi. Bonum completum est unum, quod non indiget operatione sua qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum ut suscipiat complementum & ultimum & melior res est, quæ est propinquum complemento bono, & quæ facilius illam recipit bonitate &c. Verba hæc possunt huic capitulo pulcherrime coaptari sic. Inter metalla enim omnia est solum unum quod est bonum & comple-
tum, scilicet aurum & ideo non indiget operatione aliqua ut fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei est ut suscipiat complementum & ultimum, ideo cum cæ-
tera metalla sint, imperfecta & incompleta & non ultima, sed ad aurum, sicut ad ultimum ordinata necessario egent opera-
tione ut fiant bona perfecta completa & ultima, ergo fiunt aurum. Et quia res quæ est propinquior bono completo, &
quæ facilius illam recipit bonitatem est melior, ideo argentum
in primo gradu est melius alijs, æs secundo, & tertio stannum,
quarto plumbum, ultimo ferrum: ut ex diétis in superioribus
& inferioribus est, declaratum.

CVM ergo secundum hanc semitam consideraverimus

arcana naturæ in generatione metallorum. Ponemus aurum solum habere actum primum & secundum, ergo formatum & ens & perfectum & completem & ultimum. Reliqua autem metalla ponemus esse in propinqua potentia, ad ipsum, ergo non formata nec entia actu, nec perfecta, nec completa, nec ultima, Potentiam tamen remotam & remotissimam iam transferunt. Si igitur sunt in propinqua potentia tali, non egent nisi modica mutatione & erunt in termino motus ad quem, siue in actu primo, & formatæ erunt forma auri siue hoc fiat operæ naturæ in suis mineris per tempus, siue operæ artis in momento. Natura ergo denudando ea ab illa forma reducit ea in materiam primam & perficit in formam auri et sic forma facit ars quia denudando materiam datur forma.

R V R S V S dicimus perfectum & imperfectum, tricliciter in rebus dici uno modo in habentibus eadem formam. Alio modo in habentibus diuersas formas, tertio modo in ordinatis ad eandem formam. De primo modo dicimus, quod cum perfectio rei sit per formam & non per materiam, tunc quæcunque peruererunt ad eandem formam, peruenient ad eandem perfectionem cum sint in eodem termino motus sed ratione earum quæ consequuntur ad formam et deseruiunt formæ possunt dici perfecta vel imperfecta, ut homo habens organa completa potest dici perfectus, habens autem ea imperfecta & male disposita dicetur imperfectus & de tali perfectione vel imperfectione non est sermo in metallis.

De Secundo modo dicimus quod in habentibus diuersas formas per se distinctas & non adiuvicem ordinatas, res habentes nobiliores formas alijs habent eis perfectiores, ut homo dicitur perfectior equo & equus asino, & de hac perfectione & imperfectione similiter non loquimur in metallis,

SOLV TIO QVINQUE

quamvis hunc modum quodammodo metallis adaptare possemus . De tertio modo dicimus quod omne quod est in motu ad formam , ad quam ultimo ordinatur , debet dici imperfectum , cum autem fuerit in fine motus debet dici perfectum , & de hac perfectione & imperfectione est loquendum in metallis . Cum igitur solum aurum iam perueniret ad finem motus & sit formatum secundum primam & ueram intentionem naturae , ipsum solum dicitur perfectum , & cum reliqua metalla sint in motu ad formam auri , dicuntur imperfecta , quamvis habeant formas adinuicem diuer-
sas , per quas permanent & terminantur , & sunt perfecta quodammodo in sua specie . Attamen non sunt in ultimo ter-
mino motus in quo est ultima perfectio . per quod patet quo-
modo sit dare gradus in formis secundum antiquos & quo-
modo non , & patet quod non est dare in metallis nisi unam
formam proprie , scilicet auri , quia sub forma illa transito-
ria non perficiuntur . Natura ergo in ultimo termino mo-
tus , denudat ea ab illa forma , & reducit in materiam pri-
mam & perficit in aurum & ibi est status . Eodem modo ars
informando ea liquefacta , cum lapide suo necessario reducit
ea in materiam primam & in momento perficiuntur .

Generationem autem metallorum imperfectorum à natura , non dicimus esse à casu superueniente naturae , & à proposito propter causas impedientes , sicut quibusdam antiquis & mo-
dernis uisum est , et sicut nobis (propter iam dicta) uisum fuit . Sed generata sunt ex propria intentione naturae , cum sint in via & semita ad generationem auri . Ita quod quidam iam extimauerunt , quod natura non generat aurum nisi prout fit transitus per dispositiones & naturas & formas , metallorum imperfectorum . Et quia res casuales à prope-

sito accidentes, non permanent, nec in specie multiplicantur, neque speciem cōstituūt. Oportet ergo necessario dicere, quid imperfecta metalla fiant ex intentione naturae, et non a casu, propter causas impedientes et corrumptentes. Propter complementum enim uniuersi natura sapiens praeuidit, de generatione ipsorum arti, et constituit ea, sicut medium ad transiitum aurum, quoniam diuersa opera facit ars ex aliquo ex metallorum imperfectorum, uel ipsorum commixtione, quae non posset facere ex auro, propter quod quædam eorum debili calore coagulauit, et fecit ea semidigesta, ut Saturnum et Iouem, et quædam superfluo calore adurente coagulauit, ut Martem et Venerem quædam calore satis temperato coagulauit, ut Lunam, quædam non coagulauit propter penuriam caloris et carentiam et separationem agentis studiose, ut argentum uiuum siue mercurium, quædam coagulauit cum omni temperamento, ut solem: unde dicere quasi possumus, quod sicut secundum rationem naturalem, tota terra deberet esse cooperta aquis sed natura operans, respiciens ad complementum uniuersi et commoditatem humanæ naturæ et cæterorum animantium et vegetabilium, coacta fuit dismittere quasdam partes discoopertas. Sic cum omne metallum ex parte naturæ intendentis, deberet esse aurum, natura operans, coacta propter humanam commoditatem alia generauit metalla, natura enim nil fecit frustra, nec superfluum, ut dicitur secundo physicorum. Et similiter dicimus quod sicut natura generat, testiculos in animalibus, non propter necessitatem, sed propter melius, ut dicitur decimoquinto de animalibus: Sic dicere possumus quod natura generat metalla, imperfecta non propter necessitatem sed propter melius cum omne quod facit natura, facit propter alterum istorum, ut

SOLVTIO QVINQUE

ibidem dicitur.

A B experientia autem in mineris acquisita expresse patet transmutationem metallorum imperfectorum continuo à natura fieri uersus aurum, et propterea sōpe reperiuntur mineræ mixtæ minerarum enim fossores in quibusdam mineris stagni et plumbi reperiunt substantiam argenti puram in examinatione et purificatione, et in quibusdam mineris aeris et ferri substantiam auri puram quamuis forte in minerali ferri hoc raro reperiatur propter sui magnum inquincatum et elongationem ab auro, et in quibusdam minerali argenti reperiunt substantiam auri purissimam, ut in regno Seruiae, id est, Rassie, quod est in Sclauonia et sunt sic simul à natura unita ut aurum non appareat sensu, immo uidetur totum argentum, sed per examen quod cum sulphure fit in igne separant hoc ab illo. Ex quibus patet omnina metalla in transitu et uia esse ad aurum, et ideo iam pluris repertum est in partibus Alemaniæ et etiā alibi in minera, argentum imperfectum copiose quod est passum scatesim, id est, indigestionem ex indigentia caloris, et dicunt tunc et consulunt, qui de minerali sciunt, quod sic dimittatur usque ad trigesimum aut plus, sic cognoscunt experti ut fiat opteris, id est completa digestio à calore minerali et erit argētum uerū. Propter quod dixit Geber in capitulo de natura solis, quod à minerali aeris manat squamæ aeris per fluxum aquarum cum arenis et cessante fluxu aquarum squamæ illæ in arena coquuntur, et digeruntur per trigesimum ex solis calore et siccitate arenæ inter quas inuentum est aurum purissimum. Patet igitur experientia ueridica naturam continuo mutare alia metalla ad aurum, quia quamvis sint in quodam termino motus, tamen non sunt in ultimo unde

quasi sicut in generatione embrionis sit comparatio animæ uegetabilis ad sensibilem & sensibilis ad rationalem, quia illæ sunt sicut dispositiones ad rationalem & non sicut formæ, sic similiter imperfecta metalla ad aurum se habere uidentur, quamvis hic non sint permanentes gradus ut in metallis.

Generatio quippe metallorum in mineris diuersimode à fossoribus reperitur quamvis generatum semper sit unum, quandoque enim reperitur aurum generatum in lapide & cum lapide corporatum quasi sit marchasita aurea, quandoque autem non corporatum cum lapide, sed quasi esset uena transiens per lapidem & separata à substantia lapidis, quandoque autem in arenis fluviorum in similitudinem arenarum, non quod ibi sit generatum ut quidam existimant cum ibi non reperiatur minera sulphuris & argenti uulnus, sed aqua discurrens per mineras aureas occultas & profundas, inde dissoluit eas & secum adducit. Aut etiam forte per mineras æreas, quas in fluxu natura perficit in aurum lauando, depurando, & digerendo, propter quod reperimus in mineris aquas profundas discurrentes & alibi fontes & fluvios quorum aquæ habent sapores ferris, aut æris quod ostendit aquas habuisse discursum per illas mineras. Inuenitur etiam simile aurum in partibus Indiae in arenis aridis absque aquarum fluxu sicut dicitur. Argentum autem neque aliud metallum unquam in fluijs & arenis sic dicitur repertum esse, nisi forte es. Inuenitur autem in mineris suis quandoque incorporatum cum lapide ut uideatur marchasita argentea & quandoque sicut uena in lapide, & quandoque sicut uena per terram transiens & est purius prædictis, & quandoque sicut pultes uiscose & illud est purissimum. Plumbum autem & stannum quandoque cum lapiis, quandoque cum terra incorporata inueniuntur.

SOLV TIO QVINQUE

tur, & quandoque reperitur argētum uiuum currens cum eis, ut dicunt quidam. Inuenitur etiam & sic cum lapidibus incorporatum, quasi sit marchasua ærea. Et similiter ferrum. quæ omnia conceruntur cum fortissimis molis & calcinantur post purgantur per ignem & purificantur, & inuenientur fossores saepius ex eadem minera argento prius extracto aurum in ultimo. Et ibi est principium originis mineræ & deficit ibi uena argenti sicut in suo principio. Est autem quādōque hoc aurum in lapide & est lapis habēs foramen apertum spirantem ad lapidem superiorem in quo consecutive erat argentum. Et ergo quasi ex eodem loco euaporauit materia eadem, sed natura puriorē partem saluat in origine & per euaporationem & sublimationem pars impurior ascendit, et diuersitas digestionis & depurationis operata est diuersam metalli speciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet quæ & qualis & quanta sit differentia metallorum adiuicem tā in forma quam in materia & accidente, & tam acē quam potentia. Cum enim in materia tam propinqua quam remota & mixtione & modo mixtionis, non nisi modicum dīstent tunc ipsorum differentia quamvis sit in forma ipsa, non proprie erit differentia specie sicut differētia hominis & equi. Sed eorum differentiae magis propriē sumentur penes materiam et partes eius, scilicet secundum digestuum & indigestum completem & incompletum cum illa sint eiusdem propinqua materiæ penitus, sed indigesta & incompleta ad aurum ordinata. Et sicut non est necesse, quod indigestum existens in semita & via digestionis, continuo reuertatur ad principium digestionis. Ita neq; in materiam suam primam, id est proximam. Cum igitur imperfecta metalla sint in semita & via digestionis continua, & cum indigesta sint

non erit necesse quod reducantur ad principium digestionis, nec in materiam suam primam sed solū digestio continuetur, quo usque fiant aurum. Sed in ijs quæ non habent hunc ordinem gradualem et potētiā naturalē, necessarium est ut in suam primam materiam reducantur. ut si ex bove uel tritico fieri debet homo necesse est ut corruptantur, digerantur, & fiant materia prima hominis quæ est sperma, ex quo fit homo, Ideo ars non inquisuit conuertere animalia nec ugetabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in aurum, sicut neque natura, cum sit impossibile tam apud naturam, quam apud artem nisi in primam materiam, id est in propinquam materiam siue proximam reducantur prius. Ars igitur sequitur naturam in eo quod uult facere ut natura, & extollit naturam mirifice, non uiolando naturam sed ipsam iuuando. Distinctionibus igitur, & generationibus metallorum iam dictis et consideratis patet solutio quinque rationis philosophi, quia natura denudando materiam metallorum imperfectiorum à forma illa transitoria sub qua erat in mineris cum eodem instanti transformauit eam ad formam ad quam ordinata erat, scilicet auri & sic reducit metalla in materiam primam, id est nudam ab omni alia forma & sic transformat ea in aurum. Eodem modo ars facit, quāuis enim per liquefactionem non reducatur in materiam primam, tamen per appositionem, & ingressum & mixtionē lapidis philosophorum, qui est forma auri, fit expoliatio et de nudatio materiæ à forma illa sub qua erant et ab omni alia & transformatio ad formam ad quam ordinata erant in eodem momento, scilicet auri, quia sine liquefactione metallorum non potest esse ingressus nec mixtio, neque transmutatione medicinæ transmutantis, & hoc modo reducuntur in

SOLV TIO QVINQUE

materiam primam: & transmutantur de specie in speciem, secundum ordinem naturae per generationem et corruptionem. quandocunque enim forma submergitur, & materiae immiscetur necessario sic nuda materia, & generatio & transformatio ad formam ordinatam finalē, quia non potest generari forma noua in re disposita; nisi per corruptionem pra-existentis, non ergo erunt simul duæ formæ substanciales in eadem materia sed solum introducta nunc, nec ipsa est accidentalis, sed substancialis. Similiter si uelimus de Ioue, uel de Saturno facere uitru, oportet quod reducamus in materiam primam, non tamen ut perficiantur. Alia ergo reductio est in materiam primam perficiendo, quia retinent nomen generis primum et acceperunt nomen nouæ speciei ad quam ordinata erant. sc. aurum, & alia faciendo ex eis: scilicet uitrum etc. tunc perdunt nomen generis & nomen speciei similiter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant reducuntur ergo in materiam primam per artem secundum ordinem naturalem successuum sicut facit natura, & non sicut imaginantur.

A L I I S autem rationibus accipientibus materiam primam, id est propinquam in quatuor elementa sic respondeamus & dicimus, q̄ transmutatio unius rei in aliam potest summi dupliciter. Vnmodo prout res quæ transmutari debet, est in primo principio termini à quo incipit motus, & hoc est materia prima quæ est chaos & principium & elementum quatuor elementorum. Alio modo prout iam per alterationes multas, seu plurimas remota est à termino à quo & facta est in propinqua potentia ualde ad specie ad quam transmutatur, ita ut modica mutatione facta generetur forma & illa magis dicitur materia propinqua, quæ secundum or-

dinem sequitur materiam primam, sicut dicimus quod elementa sunt materia prima hominis : Sed cibus ex elemētis est propinquior seu propinqua. Sanguis aut ex cibis propinquior: sperma uero ex sanguine propinquius, frustū autē carnis ex spermate illo generatum est propinquissima materia . Si ergo ratio accipit pro materia prima quatuor elementa sic nil arguit contra nos , quia si ex elementis debet fieri homo, oportet necessario quod per dispositiones transeat ordinatas quas diximus . Sed si ex spermate debet fieri homo non est necesse ut in primam materiam redigatur seu reducatur quae est quatuor elementa nec in sanguinem, nec cibum , quia esset retrocedere à forma disposita . Sed oportet ut continuetur digestio quousque materia recipiat formam hominis . Sic si ex elementis debet fieri aurum , oportet necessario ut per dispositiones transeant medias ordinatas, scilicet ut ex eis fiat aqua uiscosa grauis cum terra tenuissima sulphurea, quae sit argentum uiuum . post hoc autem mediante et actione sulphuris in eo fit aurum uel metallum aliud , quod post fiat aurum, si igitur haec metalla imperfecta uolumus perficere in aurum, non est necesse ut in materiam primam reducantur . Similiter quia natura non operatur per illum modum in suis minerali, ergo et ars cum sit sequela naturae tenebit modum naturae . Si autem ratio accipit pro materia prima materiam propinquam, sic ratio magis oppositum arguit , quia qualis est ordo et proportio elementorum ad sanguinem et sperma ut fiat homo , talis etiam est ordo et proportio elementorum ad argentum uiuum et sulphur . Sicut ergo non est necesse ut illa conuertantur in materiam primam quae est quatuor elementa naturae nec in ipsorum intermedia, ut fiat homo . Sic et in proposito , quia sicut natura in suis operibus non

SOLV TIO QVINQVE

intendit retrocedere , sed continuo appropinquare ad terminum sic et ars et per sperma antedictum intelligo menstruum cum a spermate ad materiam spermatis conuertatur , ut sit materia embrionis . Considerando igitur materiam propinquam et remotam et remotissimam et potentias ad inuicem ordinatas , magis ista ratio arguit rem esse possibillem quam impossibilem . Metalla enim imperfecta , sunt sicut medium inter aurum et argentum ex parte una , et sulphur et argentum uiuum ex parte alia , cum aurum sit sicut finis et ista sint principia . Et quia medium est propinquius fini quam principium ideo imperfecta metalla sunt propinquiora auro , quam sua principia que sunt materia prima . Quocunque tamen modo materia prima accipiatur , oportet quod in ipsam materiam primam , id est nudam metallam omnia si debeant transmutari in aurum , reducantur . Sola enim liquefactio metallorum , non reducit eam in materiam primam , id est nudum ut arguit ratio et bene . Sed ostendit aperte materiam ex qua sunt , quia omne metallum cum liquatum est ostendit naturam et accidentia argenti uiui . Vnde dicit philosophus quarto meteororum . Plumbum cum liquatur procul dubio est argentum uiuum . Dixit autem de plumbo potius , quidam de aliis , quia plumbum minus remotum est a materia argenti uiui quidam aliquod aliorum .

N O T A N D V M quod quamvis imperfecta metalla dicuntur sicut medium et transitus ad aurum , argentum uiuum autem sicut principium a quo incipit talis motus , hoc intelligendum est , quo ad naturam , quia quantum ad naturam alia dispositio et aliud tempus transitus est , scilicet ipsius argenti uiui ad aurum , et aliud tempus uniuscun-

iusque metallorum imperfectorum ut per finem digestio, & complementum fiant aurum. sed quantum ad artem sunt eiusdem dispositionis & eiusdem temporis. Cum enim solum argentum uiuum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à sulphure corrupte, et argentum uiuum uulgi non indigeat expoliatione aliqua, ergo oportet quodd per eadem expoliationem istud redeat ad naturam istius. Ipsius nempe coagulatio non impedit identitatem suæ naturæ cum natura istius, quare eadem dispositio, & idem tempus erit perfectionis ipsorum, quoniam potentia & uirtus elixir multiplicata exuberans se per utrumque extendit & perfundit seu diffundit in momento & perficit equaliter communicando utriusque digestionem per suam digestionem exuberantem & excedentem quam habet ita quod in utrisque fiat digestio, et sic est finis huius questionis cum elucidatione debita. Deo gratias.

HANC questionem prolixam sic solemniter & exquisite inuestigata, uentilata, disputata, determinata, robata, cōposuit et ordinauit Magister Petrus Bonus Ferrariensis physicus egregius sub anno à nativitate domini nostri Iesu Christi M. CCCCXXVIII. qui tunc erat in ciuitate Polæ stipendiatus in prouincia Histriæ. In qua inseruie, de cognitione speculativa practica et operatione ipsius. Ita quod quisque intelligat defendendo artem et antiquorū aucloritatibus & rationibus inhærens et proprias sibi rationes adiungens. Rogo autem unumquemque intelligentem ad cuius manus peruenierit hæc præciosa margarita, ut communiceat uiris intelligentibus ad hanc questionem uel artem esurientibus & naturalibus principijs eruditis: ab insipientibus autem pueris ipsam occultent, cum sint indigni.

Visa autem ueritate istius artis, Nunc uidendum est sub
qua parte philosophiae contineatur, & in quo
differant, quae conueniant,
ars & natura.

g

ENERALITER quidem aliqua nunc
prælibata sunt. Sciendu primo, q Exercitia
realia sunt in triplici gradu secundum philo-
sophum 6. metaphysicæ, quia aut sunt
coniuncta motui & materiæ, & de ipsis
est scientia naturalis, aut coniuncta materiæ & separata à
motu & de ipsis est mathematica, aut separata à motu &
materiæ, & de ipsis est metaphysica, id est diuina. sed de
separatis à materia & coniunctis motui, non est scientia,
cum tale ens reale sit omnino impossibile esse. Cum igitur
scientia alchimie sit de ente reali, necessario erit sub aliqua il-
larum partium philosophiae, sed non sub mathematica, quia
scientia alchimie est de ente reali coniuncto motui & mate-
riæ, neque sub metaphysica, id est diuina, quia non est de
ente reali separato. A motu & materia, sicut sunt intelli-
gentiæ etc. Oportet ergo necessario, q sub naturali philoso-
phia ponatur, cum ipsa sit de ente reali coniuncto motui &
materiæ. Similiter entia naturalia concernunt sibi materiam
determinatam, ut simitas nasum, uisus oculum. & ideo
sine sua materia siue subiecto non possunt intelligi. Entia
autem mathematica non cernunt sibi materiam determinatam,
ut linea, triangulus, & numerus, quia talia entia possunt es-
se in qualibet materia, propter quod possunt intelligi circun-
scripta qualibet materia. Entia autem metaphysicæ, id est

diuina cum careant materia nullam cernunt sibi materiam,
quare sic spiritualiter intelliguntur .

A M P L I V S quod omnes artes exordium , & origi-
nem conerabunt à scientiis & manant ab eis siue immediate,
siue mediate . Scientiarum enim principium est intellectus ,
scilicet aut speculatiuus aut practicus . Artium quæ sunt de
ente rationis principium est intellectus speculatiuus . Et si-
cūt principium naturæ est intelligentia . propter quod natu-
ra semper est uerax & principia eius , & opera eius , cum
ipsa orientur ab intelligentia , & intelligentia ab esse diuino .
In quo ueritas omnis relucet , & à quo ueritas omnis manat
cum ipsum sit ipsa ueritas . Cum ergo naturam non possi-
mus dicere falsoam , nec sophisticam , ergo nec artem quæ est
eius sequela , ergo alchimiæ dicemus omnino ueram . Et
sicut principium naturæ est intelligentia . Ita principium ra-
tionis est intellectus , quia omnis ars & scientia est cum ra-
tione . igitur principium artis & scientiæ est intellectus . Et
quia intellectus semper est uerorum . igitur omnis ars et scien-
tia est uerorum . Si ergo ponimus alchimiæ de genere ar-
tium uel scientiarum , necessario ponemus ipsam esse ueroru

I T E M . ipsa enim subalternatur li . meteo . aut li . de mine .
proprie et per se , et liber de mine . lib . meteo . et proprie 4 . Si
igitur scientia mineraliū est uera , ergo & scientia alchimiæ
est uera omnino & eius partes sequentes eam , et sic de omni-
bus artibus et scientijs . Omnes enim artes & scientiæ subalter-
natæ quātuncq ; descendentes et infimæ sunt uera quia oriun-
tur ex principijs ueris , ergo & ars alchimiæ ob hoc est nece-
sario uera . Et si scientia subalternans est uera necessario et
subalternata dicemus ueram , principia enim et priora semper
sunt causæ ueritatis , aut falsitatis posteriorū et ortorū à prin-

SOLV TIO QVI QVE

cipijs & non econuerso , nam principia attestantur ortis ,
& econuerso . Item quorum principia et præmissæ et priora
uera sunt , necessario & quæ secundum ordinem consequuntur ,
& quorum falsa , falsa etc. Principium autem huius artis ,
scilicet alchimie , uidetur esse intellectus uterque , scilicet spe-
culatiuus primo , & practicus secundo . Pars enim quæ do-
cet modum inuestigandi est speculativa , sed pars quæ docet
quod sit ministrandum naturæ , dicetur practica , seu operati-
ua , sicut patet ueraciter in scientia medicinæ . ratione autem
formæ dicitur naturalis , quia sequitur naturam omnino , tam
in forma substantiali quam accidentali , uel in accidentalibus
& secundi hoc dicetur ars ministrans naturæ , ergo natura-
lis & non mechanica , quia non est factio . nec est de ente
rationis , quia non est de ente intellectuali , sed reali sicut
ars medicinæ , et uerius scientia secundum Auen.

C V M igitur ars alchimie , sit sub parte naturalis philo-
sophiae , cum libro de mineralibus subalternetur , oportet ne-
cessario , quod cernat sibi materiam determinatam . Et quia
intentio artis alchimie , est sequi naturam omnino , et per om-
nia , ut faciat idem aurum quod ipsa , quæ & qualis erit ma-
teria apud naturam , erit & necessario apud artem , cum
de potentia materiæ determinate extrahatur forma sua , &
non de materia aliena , si autem fuerit materia non eadem ,
sed quodammodo similis secundum genus , ergo & generata
non eadem sed similia secundum genus , & non secundum
speciem & formam omnino . Cum ergo materia sit una
& determinata omnino apud naturam , & non multiplex ,
ergo necessario illa una determinata materia & ea-
dem erit similiter apud artem alchimie & non multi-
plex . Hæc autem materia est argentum unum , secundum

omnes philosophos tam naturales , quām alchimistas , ergo
 & apud artem alchimiæ materia erit similiter argentum
 uiuum . Et quia materia non producit se ipsam in esse ad
 generationem , & formam , sed ab agente proprio dirigis-
 tur , & informatur tunc necessario oportet , quod illud ar-
 gen. ui. quod est materia dirigatur , digeratur & informe-
 tur à suo agente proprio ad terminū intentum naturæ , que
 est generatio metallorum & auri , & aliorum quorundam
 que nunc relinquimus . Hoc autem agens est sulphur sibi in
 proprijs mineris coniunctū , habens illud argentum uiuum à
 propria uirtute coagulare & digerere per calorem naturalē
 mineralē secundum philosophos naturales . Ita ut in fine di-
 gestionis necessario aliquod metallorum ex eo generetur ,
 & ultimo aurum . Videatur ergo necessario , quod illud idē
 agens esse debeat apud artem coniunctum arg. ui. ut diri-
 gat , digerat & informet illud argentum uiuum , ita ut in fi-
 ne digestionis & complemento generet idem aurum omni-
 no , sicut facit natura ex eo , necessario ergo oportet , q idem
 ar. ui. et idem sulphur , quod subiicitur operationi naturæ , sub-
 iicitur ēt omnino operationi artis et non aliud , quantūcunq;
 simile uideatur secundum genus & apparentiam , nisi n. es-
 sent subiecta actibus nosiris , impossibilis esset hæc ars omni-
 no . Veruntamen modus agendi & digerendi & informan-
 di artis est diuersus à naturali , & similiter organum siue
 locus & tempus , sed æquipollent ad eundem ultimum finē .
 Propterea quod sicut natura generat aurum ex illa materia ,
 sic ars formam auri eliciendo ex illa materia generat , cum
 qua forma oē metallum , cum sit sibi materia per conflatio-
 nem conuertitur in purissimum compositum , scilicet aurum ,
 omnis enim forma adueniens materiæ suæ dispositæ , informatæ

eam necessario, cum actus actiuorum sint in paciente disposito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis, absque intentione naturae, et in vegetabilibus et partibus suis, et animalibus et partibus suis, et superfuitatibus, in unum laborant: quia alterant alterationibus uanis et extraneis non disponentibus ad formam, quare non transformant, cum in tali bus materiebus et agentibus nulla sit habitudo, nec proportio, nec dispositio per se informans metalla imperfecta forma auri, nisi forte in primam materiam, id est, proximam redigantur. Dicere ergo plures materias posse subiici naturae, et arti huic, esset quasi entia naturalia dicere, mathematica esse uel econuerso. quod est omnino inconveniens.

Sic ergo patet quod ars ista est naturalis, et quare et modo et in principiis naturalibus et efficacibus est imitatrix naturae, et eius sequela, et ex parte eiusdem materiae, et eiusdem formae omnino tam substantialis, quam accidentalis cuiuscunque modi: propter quod in examinationibus nullum iudicium ignis pertimescit, qualecunque sit illud, sed quiescit in eo et gaudet in ipso sine sui diminutione et mutatione aliqua sicut minerale purissimum et purificatum, quod in experientia uere patet, si enim deficeret in examine aliquo non esset idem cum minerali, propter quod sicut in forma quae est res diuina non est inuenta Hypocrisis, neque falsitas, neque malitia, sed pura ueritas in iudicio ignis, absque ulla iniquitate, sic in suo composito, cum compositum contrahat suum esse tale a forma sua tali. quare patet, quod sit uera et naturalis et cui subalternetur.

Restat nunc determinare de principiis metallorum. Tam in generali quam in particulari et de eorum generatione et transmutatione ad metalla omnia secundum naturam et de

monstrare quomodo & in quibus ars possit sequi naturam . Nam si quis in legendis libris deses extiterit in præparandis rebus, promptus esse non poterit: liber nanque librum aperit, & sermo sermonem explicat , quia quod in uno est diminutum in alio est completum, non enim poterit in practicam leuiter assuescere, cuius mens in theorica renuit insudare, ignoratis enim principijs contingit & fine necessario ignorare.

D E P R I N C I P I I S M E T A L L O R V M I N
generali & de eorum generatione & transmutatione
ad inuicem secundum naturam , & ostendetur
quomodo & quibus modis ars potest sequi naturam .

V M omnis generatio sit ex conuenienti
uniuoco , sicut dicit uenerabilis Aristoteles
septimo metaphysicæ , & uideamus omnia
metalla deducta ad speciem per coagulatio
nem & per unum modum mixtionis & esse liquabilia &
coagulabilia & simul miscibilia , & retinentia similiter no-
men & speciem siue coagulata siue liquata : ideo eorum ma-
teriam oportet nos ponere unam solam , scilicet humidum
aqueum , quia non potest unum ex eisdem , & eodem mo-
do commixtum pluribus secundum speciem differentibus esse
conueniens . Tale autem humidum semper querit terminū
alienum non quiescens in termino proprio , quia terminari
termino alieno essentialiter & primo inest humido aquo , id
est , elemento aquæ , taliter autem terminari omnibus inest
metallis dum liquata sunt ergo &c. Similiter quacun-
que à frigido congelantur abundant in sua materia prima

DE PRINCIPIIS

humido aqueo, ut dicitur quarto meteororum, talia autem sunt metalla, & eis similia. Et quia humidum aqueum facile evaporat ab igne, metalla autem suas conservant humiditates etiam in magnis ignibus, ideo humiditates metallorum non simpliciter aqua, sed ut est passa cum alijs elementis. Ut autem natura aquæ in metallis permaneat cum durabilitate, ideo oportet ut sit uiscosa & unctuosa ut possit permanere, ut patet in humido nutritiuo animali. Et quia humidum uiscosum uidemus in pluribus inflammabile facile & ab igne non separari donec finiatur, tale autem humidū non reperitur in metallis, ergo non uidetur solum humidū uiscosum & unctuosum metallorum esse materiam. Sed ut est passum à terreis partibus.

V N D E notandum quid in generatioue metallorū est duplex humiditas, una uiscosa extrinseca, quæ non uenit ad unionem totalem cum terrestribus partibus rei, & hæc inflammabilis & sulphurea, & alia est humiditas uiscosa intrinseca, & hæc una & similis est per totum cum partibus terreis & hæc non est inflammabilis sed incombustibilis, quia in suis partibus terreis tenuissimis adæquata & commixta est mixtione forti taliter, ut minimum unius sit idem factum cum minimo alterius, & unius plurimum cum plurimo alterius, & facta sunt à propria digestione argentum uiuum. Ideo pars humida non derelinquit partem siccā in igne nec econuerso. Sed aut cum tota sui substantia recedit ab igne, aut cum tota permanet, & hoc facit quod pars humida nō adhæret tangenti, quia partes terreæ ipsam ligant & temperant æqualiter, pars etiam siccā non terminatur termino proprio, quia partes aqueæ ipsam soluunt & æqualiter contemperant, ideo humidum & siccum æquantur in ipso.

EST ergo materia metallorum omnium prima, humi-
dum uiscosum, incombustibile, subtile, incorporatum terrestri
subtili, & equaliter & fortiter commixto per minima, in cauer-
nis terræ mineralibus. Materia autem proxima eorum est
argentum uiuum generatum ex illorum forti commixtione.

Sed cum materia non producit se ipsam in esse. ideo sagax
& sapientissima natura adiunxit sibi agens proprium, scilicet sulphur, ut ipsam digerendo & coquendo in metalli for-
mam conuertat. Est enim sulphur quædam pinguedo ter-
ræ in mineris proprijs generata per temperatam decoctionem
& inspissata & indurata, & habet sulphur se ad argentum
uiuum sicut masculus ad foeminam & sicut proprium agens
ad propriam materiam. Et quoddam sulphur est liquabile de
sui natura, & quoddam non ideo quæcunque natura face-
re uoluit liquabilia, adiunxit eis sulphur liquabile, ut de poten-
tia materiæ extrahat similem liquefactionem. Et hoc fuit
causa liquefactionis metallorum in igne & coagulationis ex-
tra ignem quamvis argentum uiuum de sui natura semper
sit liquidum.

Quæcunque autem uoluit natura, non
liquabilia fieri, adiunxit sulphur non liquabile, tamen co-
agulatum, ut in marchasita, magnesia, & antimonio, &
sulphur in marchasita est non fixum & combustibile, in an-
timonio autem fixum, & incombustibile. Est ergo
materia prima propinqua & proxima & uniuoca metallo-
rum omnium argentum uiuum non in natura sua, sed ut
est ab agente proprio, scilicet sulphure liquabili in cauernis
terræ mineralibus coagulatum, & cum ipso sulphure com-
mixtum. Ergo materia hæc, aut omnino sibi consimilis, erit
materia argenti, si generatio debeat fieri ex conuenienti &
proximo. Oportet ergo necessario dicere illa duo simul cōmis-

D E P R I N C I P I I S

cta esse principia tam artis quād naturae. Quia igitur sic conueniunt in materia proxima & agente & modo mixtionis, ideo habent inter cetera mixta circularem generationem adinuicem, ut dixit Hermes, Rasis & alijs philosophi. Sicut enim elementa parum distant à materia sua prima ex qua sunt, & ideo adinuicem circulariter generantur, sic & metalla, sed aliter. Quia generatio metallorum est omnino reciproca & conuerienda propter aequalē quasi suam per fectionem & paruam distantiam à materia sua prima, nec hoc magis ordinatur ad istud quād econuerso. In metallis autem secus est, quia omnia de se sunt imperfecta præter solum aurum, scilicet in aliquo gradu imperfectionis: & ordinantur omnia ad aurum solum, sicut ad finem ultimum, ideo non reuertuntur postquam facta sunt aurum. Signum autem transmutationis eorum à natura in aurum est mixtio eorum in una minera & successiva mutatio. Si enim essent perfecta & completa ad naturam unam & completionem unam determinatam, scilicet ad illam in qua sunt, tunc prout dubio non essent conuertibilia ad aliam, nisi prius reducerentur in non metallum. Cum igitur primo & ultimo retineant nomen metalli, non egent nisi forma, qua nominantur nomine alterius metalli, scilicet auri, & hanc formam nouam & ultimam dat natura in mineris absque liquefactione, & ars exera mineratas cum liquefactione.

Ex dictis nunc, & prius patet, quod natura duplē modū assumit in generatione auri, unum per se & primo, scilicet quia generat aurum in mineris proprijs & ex suis principijs. Alium per se, sed non primo, scilicet quia primo generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principijs in sua minera, & conuertit ultimo ipsum in aurum.

Sequitur ergo ars naturam in generatione auri secundo modo, scilicet quia generat ex imperfectis metallis aurum sicut facit natura. Primo autem modo impossibile est artem sequi naturam &c.

N O T A N D V M circa illam literam , ex dictis ergo nunc &c. Quod secundum philosophum nono metaphysicæ , quod plures possunt esse materiae eiusdem , scilicet mediata & immediata . Et sic duobus modis fit aliquid ex aliquo , scilicet mediate & immediate , ueruntamen oportet quod materia mediata ueniat ultimo ad immediatam . Vnde dicit ibi quod ad identitatem rerum producendarum requiritur idem tias agentis & materie , quia si materiae sint diuersæ inter se necessario res quæ producuntur erunt diuersæ . Ideo ad habendum perfectam notitiam cuiuscunque rei , oportet assi gnare causas eius omnes proximas , & cognoscere . Cum igitur in arte alchimiæ sit eadem materia tamen mediata quam immediata , sicut apud naturam & reducat mediata , ad immediatam sicut facit natura , & sit idem , scilicet secundum eandem intentionem agens , quæ est expoliatio argenti uiui totalis , post decoctionem completam , à sulphure corrū pente , quod ipsum decoxit sicut facit natura , & sit eadem forma , scilicet sulphur intrinsecum argenti uiui , introducētū de potentia materie , sicut facit natura , quod sit idem finis , scilicet unio istius formæ cum materia ut fiat aurum , sicut facit natura , cum forma & finis sint idem , tunc necessario idem aurum erit hoc & istud , quia quorum causæ sunt omnino eadem omnes , oportet necessario ipsa esse eadem . Si quis callidus artifex sciret transmutare materias qualescumque extraneas & mediatas , siue sint de numero mineralium aliorum , aut vegetabilium , & plantarum , aut animalium ,

D E P R I N C I P I I S

partium, aut superfluitatum, reducere ad materias proximas & immediatas auri, proculdubio posset facere uerum aurū. Sed quia hoc est impossibile, ideo talium operatio est inanis, quia non potest fieri generatio nisi ex conuenientibus & proximis & immediatis, ut dictum est. Hoc autem nullo modo potest ars efficere ex illis, etiam si uita eorum perpetuaretur. Et hoc insinuat Geber in fine capituli de medicinis primi ordinis, scilicet q̄ omnis medicina alterans, aut est ex argento uiuo, aut sulphure, aut amborum commixtione, aut ex aliquibus habentibus naturam eorum. Quidam uero plures adiuenerunt medicinas. Sed unam ex duobus necessario euenire contingit, quia aut ex eisdem, aut eandem naturam habentibus, illos medicinam creare necesse est: aut medicinam componunt, quæ ei quod non est æquipollit cum alteratione sua, & quæ nec mundo prodest, nec mundi partibus, donec motor in sublimi naturæ mobili quieuerit incorruptus. Et capitulo de procreatione magnisæ, tutiæ, & mamaschitæ, ostendens, quòd sint composita ex sulphure & argento uiuo, propter alterationem in colore auri uel argenti quam faciunt in corporibus dicit. Quæcunque enim alterantur, uel per argenti uiui uirtutem uel sulphuris, aut horū similium necesse est alterari, quoniam hæc sola communicat ad ipsa corpora in natura &c. Et quanta differentia est ultimæ dispositionis metallorum imperfectorum quando fiunt à natura in mineris aurum perse, sed non primo modo, ad dispositionem ultimam auri, quando fit à natura primo, tanta similiter est differentia ultimæ dispositionis naturæ utriusque modi auri secundum artem. Sed est eadem penitus cū naturali quæ est per se non primo. Ultima enim dispositio secundum naturam utriusque modi nihil aliud est, quam ex-

poliatio argenti uiui per digestionem completam omnino à sulphure corrupte, quod ipsum decoxit & in eodem instâti informat illud argentum uiuum forma auri. Et quia ars eodem modo operatur in expoliatione ista, tam in generando Lapidem philosophicum, quam in perficiendo metallo & compiendo cum ipso. Ideo ultima dispositio cum informatione secundum naturam utriusque modi, qudm secundum artem, est penitus eadem. Modus autem expoliandi quamuis diuersus sit, tamen non diuersificat rem in forma, quia modus rei non est idem quod ipsa res. Quia si natura non transmutaret ipsa metalla imperfecta in aurum, forte quod ars non posset peruenire ad illud & sic ars uana esset uel noua. Talis est generatio sanguinis in corpore humano quia generatur per se & primo, & generatur etiâ ex phlegmate per se sed non primo, cù phlegma sit sanguis indigestus & uia media ad sanguinem.

Hic ponitur solutio rationis 18 & 19.

M P L I V S dicimus quod sicut impossibile est quod natura sequatur artem in generatione lapidis alchimici quia cum ipsum in argenti uiui similitudinem generasset perficere non potuisset cum elementa coniungere nesciuisset. Ita econuerso est, impossibile enim est ut ars sequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum modorum penitus. Et hoc dico quantum ad dispositiones præcedentes & habitantes ad ultimam dispositionem, quamvis ultima sit eadem penitus. Et sic eandem ultimam dispositionem uel consimilem dat ars & natura, sed aliter dispositiones præcedentes hanc ultimam, sunt enim diuersæ in arte & in na-

DE PRINCIPIIS

eura . Et sic patet solutio 18. rationis , & nisi natura ha-
beret hunc modum generandi aurum ut dictum est , ratio hæc
quasi esset insolubilis propter generationem formarum . Et
quia ars faceret , quod natura non posset , nec uere posset sol-
ui nisi cum exemplis atramentorum . Similiter patet solu-
tio rationis 19. quia generatio cuiuslibet auri secundum natu-
ram , & huius auri secundum artem est eadem omnino , quæ
generatio est in expoliatione sulphuris agentis & dirigentis
& inquinantis omne metallum , generatio enim fit in fine
actionis nouæ formæ , scilicet auri , secundum dispositionem &
legem datam à natura . Dispositiones autem præcedentes
hanc ultimam quamvis sint diuersæ in arte & in natura , nō
impediunt generationem eandem & formam , ita quod quæ-
uis sit generatio quodammodo æquiuoca quantum ad disposi-
tiones præcedentes & habitantes , tamen uniuoca est in fine .
Et per hunc modum omnis generatio æquiuoca reducitur ad
uniuocam si generet eandem formam , ut patet in nono me-
taphysicæ . Similiter & de corruptione dicendum est .
Et ideo si aliquis per aliam medicinam , siue per aliud elixir
sciret sic metalla expoliare , generaret uerum aurum .

S E D impossibile est quod hoc fieri possit , nisi per hunc
lapidem ut tota alchimia clamat , unde philosophus secundo
physicorum dicit , non sunt autem omnia ex unoquoque se-
mine sed ex tali , & undecimo de animalibus dicit , Non erit
autem ex quolibet semine quodlibet , sed istud erit ex semine
isto & hoc ex hoc . In uanum ergo laborant in alio quam
in argento uiuo cum sulphure , sicut natura docuit .

V B I notandum quod sulphur occultum in argento uiuo
est dans formam auri , sed per uitatem caloris auri minera-
lis & sulphuris extrinseci , ergo quocunque aliud metallorū

colore aureo , cum tutia , aut sulphure extrinseco , aut cro-
co ferri , aut chalcātho , aut quibusunque alijs , siue simplici-
ter , siue commixte , sophistice colorant , & non dant formam
auri .

E T nota ibi . Sed impossibile est &c. Alia enim nō sunt
de intētione naturæ in generatione auri . propterea in mineris
auri & metallorum nil eorum reperitur , & ideo quia tale
aurum est sophisticum semper inficitur ab aere & igne igni-
tionis & pulueribus corrosiuis quibus fit cementum , aut si
sustineat omnia hæc & cementum sicut istud quo fecit iam
quidam ut audiūimus , de argento reduc̄to ad pondus auri ,
dicimus quod non habet molliciem ad malleum & flexionem ,
nec ignitionem auri , nec fusionem , nec sonum mutum auri ,
sed erit ut argenti . Nec bibit argentum uiuum facile ut au-
rum . Nec possunt cum eo deaurari metalla ut audiūimus
ab illis . Ex quibus patet quod cementum non est ultimum
examen auri , sicut communiter aliqui existimant . Nō omne er-
go istud quoā alterat metalla imperfēcta in simili colore , si-
mili colori auri est potens facere aurum . Sed quod post ultimā
operationes transmutat , unde Geber in capitulo de ponē-
tibus artem in aluminibus & salibus & corporibus & gem-
mis , dicit . Possibile tamen est in ijs omnibus alterationem ali-
quam inueniri . Sed remota est ualde & maxime laboriosa .
Et in eodem capitulo de ijs qui ponunt artem in uegetabilib-
us , dicit . Qui autem in uegetabilibus eam ponunt , sed nō
in eis , quoniam potius deficien̄t à labore quād laboratum per-
fici sit possibile . Cum igitur lapis philosophorum post habi-
tas alterationes transmutet , ipse solus faciet aurum , & hoc
est rationabile , unde philosophus decimoquarto dicit . Omnia
irrationabilia repugnant sibi ipsis & rationabilibus . Et 10.

D E G E N E R A T I O N E

ethicorum dicit, omnia uera uero consonant, falsum autem
uero dissonat, uerum autem est ens, et unum, et bonum et
pulchrum convertuntur. Vnde quarto metaphysicæ per locū
a contrariis, falsum, et multiplex, et non ens, et malum,
et turpe, adinuicem convertuntur.

De principijs metallorum inspeciali, et de eorum ge-
neratione secundum intentionem naturæ. Et
de signis generationis, ostendens quomodo
ars debet eodem modo sequi naturam in
similibus signis, et similibus prin-
cipijs in generatione lapidis
philosophorum.

IN quo toto naturæ secretum inseritur.

ICEMVS denuo, quod quandocunque in ali-
D. quo uno inueniuntur duo composita ad constitu-
tionem illius, et unum illorum componentium in-
uenitur sine alio, necesse est et reliquum componens sine reli-
quo inueniri. Sicut probat philosophus octauo physicorum,
que mouentur et mouent, in quibus quia motum inuenitur
sine mouente, oportuit etiam quod mouens absque moto re-
periretur. Ex quo patet quod si a tali composite, unum com-
ponentium separaretur, necessarium est, quod reliquum de
reliquo si separetur, separetur seorsum. Quia igitur, natu-
ra ad generationem metallorum omnium, pro principijs re-
cipit argentum uiuum cum sulphure mixtum, et genera-
simul in mineris eorum, cum bona digestione et liquefactio-
ne metallica, suavi, absque strepitu et stridore sint collecta, fi-
de credimus et experti fuimus. Et non recipit argentum ui-

uum uulgi nec sulphur eius sicut ostendit Geber capitulo de principiis naturalibus huic magisterij . Et ipsa simul suauissime sublimando & conuoluendo & lauando decoquit & digerit , & in fine actionis elicit & separat per se argentum uiuum . ergo & sulphur remanebit separatum per se , & si-
c ut tunc natura in instanti perficit & informat istud argen-
tum uiuum forma auri in quo argento uiuo tota natura in-
tentio per se fuit . Sic & sulphur seorsum sine aliquo regimi-
ne derelinquit . Et ideo natura post cōpletam actionem absq; sulphure ipsum fixerat & perficit , ex cuius remanentia ante completam decoctionem ab auri substantia & forma degene-
rat , & fit aliud metallum , aut istud ex eis commixtum ut supra diximus . Patet ergo quae sit materia metallorū apud naturam , & quid agens & quis finis in agendo . Quia igi-
tur ars hæc in mineris metallorum non reperit aliquid , quod sit in natura argenti uiui , nec aliquid quod sit in natura sul-
phuris . Sed aliquid ex ipsi generatum aut commixtum & in naturam terræ redactum . Et inuenit illorum mineras sim-
plices separatas ab inuicem & à metallis . ideo ars sequens na-
turam recipit eandem materiam , ut natura commixtam de minera propria siue omnino similem in mineris propriis exis-
tentem , & est ex eisdem principijs composita penitus sicut
materia mineræ metallicæ cū liquefactione suavi , absque stre-
pitu & stridore , quam natura de se ulterius non transmu-
tat , nec ad generationem metalli nec alterius rei , unde dis-
xit Auicenna . inuni tantæ adhærentiæ liquefactionem & de
inde similitudinē mineritatis , et in hac materia nullā natura
reliquit artem sibi hæredem . Sicut ergo natura in fine
suæ actionis separat argentum uiuum per se , & ipsum infor-
mat in instanti forma auri & operi suo finem imponit , sicut

DE GENERATIONE

cætera agentia naturæ id & sulphur remanet relictum seorsum postquam peregit totum opus naturæ. Sic & ars in sua operatione omnino habere debet. Cum igitur artifex in magisterio decoctionis uiderit argentum uiuum de cōmixto separatum, ergo sulphur, quod decoxit est etiam sulphur separatum. Hoc enim est completae & finalis decoctionis sicut natura nos docuit. ergo necessario cogitur artifex, ut informet illud argentum uiuum forma lapidis philosophorum & operi finem imponat sicut facit natura, omnis enim materia recipit formam suo tempore prout est capax formæ & non prius, nec posterius.

Nota quia hic totum naturæ & artis secretum inseritur.

O T A circa illam literā præcedentem. Sicut ergo Natura in fine etc. Notandum q[uod] o[ste]n[der]et, quod terminatur, aut terminatur termino proprio, ut est corpus terrestre siccum, lapis, lignum &c. Quia seruant figuram suas stando in terminis propriis, aut terminantur termino alieno, ut corpora aquæ humida sicut aqua & oleum, quia non seruant figuram suas sed recipiunt alienas ratione diuersi corporis continentis, ut probatur 4. meteororum. Propterea omne liquabile, cù liquatur terminatur termino alieno, quia partes aquosæ tunc uincunt, cum autem coagulantur, terminantur termino proprio, propter partes terrestres uinentes tunc, quia fit conuersio elementorum de contrario ad contrarium.

Nota de argento uiuo &c.

C V M ergo argentum uiuum oritur in magisterio, tunc terminatur termino alieno propter partes aquosas tunc uin-

centes. & si uelimus ipsum retinere , oportet necessario ut faciamus ipsum terminari termino proprio , ergo oportet nos coagulare ipsum cum suis partibus terrestribus non cum aliis , ut sint uincentes aquosas .

Nota de conuersione elementorum .

E T tunc fit conuersio elementorum de contrario ad contrarium , ex aqua enim tunc fit terra ex aere ignis , sive enim partes terrestres nihil aliud sunt , quam aurum occultum philosophorum , sive corpus , sive fermentum , aut uenenum . Similiter cum digestio fuerit completa , patet illud per digestum completum . quia omne sulphur superfluum & corrupiens est separatū , tūc debet imponi finis operi necessario .

Nota de sulphure superfluo etc.

S V L P H V R enim superfluum erat duplex in principio digestionis scilicet subtilissimum , igneum & comburens & per evaporationem in sublimatione est diuisum & separatum . Aliud uero grossum terreum & feculentum , separatum in fundo uasis , super quam fecem stat substantia munda , aqua lis & temperata uolare uolens . Nam sicut in digestione mysti & sanguinis separatur superfluitas una subtilis et ignea , & alia terrestris , & quod remanet in medio est mundum aequale & temperatum : sic in hoc opere , & omnis superfluitas est contraria ei cuius est superfluitas , quare eget diuisione & separatione . hoc autem facit digestio sive decoctio , mensurata per artem , tunc enim debet retineri uolans , & termino proprio terminari , quod tunc terminabatur termino alieno . Quod si hoc signum artifex non perpendat , uacuus a proposito & in desperatione sicut si non decoquatur complete , quousque fixa separatio argenti uiri a sulphure , opus remanet imperfectum & diminutum . Sicut remas

DE GENERATIONE

nent imperfecta metalla in comparatione ad aurum . Et hoc est argentum uiuum philosophorum , quod habetur solum de corporibus liquefactis & de sulphure & arsenico &c. Hoc est quod recipit coniunctionem cum vitro , id est , corpore suo , siue fermento , siue ueneno uel sale . hoc est , quod bibit uirum sicut sitiens aquam frigidam ualde , hoc est , quod coniungitur soli & Lunæ , hoc est , electrum naturæ . Et hoc est spiritus qui dicitur seruus fugitiuus , de quo dicit in lumine luminum expositor , beatus qui hunc serum humilem coaptat , quia eius natura ad omnia se inclinat , cum totius naturæ sit ultimum , hoc est , lac virginis . Non illud quod discunt , de litargirio & alumine nisi analogice . hoc est , illud separatum à suo corpore , & coniunctum est suo corpori , de quo omnia mirabilia philosophis & poetæ & reliqui concinerunt . Et hoc credimus esse absconditum & miraculu totius artis . Ex quibus liquide innescit , quod sit expoliatio argenti uiui à sulphure , de qua dicit Geber , capitulo de coagulatione argenti uiui , seu Mercurij . Cum igitur sulphuris proprietas sit cum argento uiuo , rubeum uel citrinum secundum mensuram suæ quantitatis creare colorem , eius ablationis proprietas erit argento uiuo albedinem dare per ignem . Ex quo patet quod color qui apparet in fine completa decoctionis est albedo , quia cum tunc oriatur , argentum uiuum purissimum cum suo sulphure decoctum & ab ipso omnino expoliatum , ergo oportet quod color sit candidus , unde dixit Rasis in lumine luminum huius nouissima signa candor & crystallina serenitas monstrat . Et Miluescindus . Nota quod omnibus attente peractis & perceptis si albatorem tamen ignoras , speratam amittis latitudinem , & Lilium . spiritus & anima , non uniuntur uero modo nisi in albo colore

lore. Idem. totius operis initium & fundamentum est albedo. Item in turba philosophorum. Scitis firmissime, quod si parum auri in confectione ponatur, exiet tinctura patens candida. Et Rasis in lumine lumen. Rubescere nanque candorem signat. Rosinus. recta huius operis emendatio est albedo.

C I R C A istam literam. Ex quibus liquide &c.

Notandum quid albedinis proprium est ab omnibus alijs coloribus facile immutari & uinci per eorum compositionem. Sed tamen magis & minus, ita ut parua quantitas cuiuscunque coloris magnam partem immutet albi & non econuerso, cum in albo sit quaedam puritas & simplicitas que non sustinet alterius commixtionem, ut patet apud pictores & tingentes lanam & sericum. Est enim albedo elementum et fundamen- tum omniū colorum. Similiter in saporibus hoc patet, quoniam sapor insipidus cum sit simplex ut est in aqua, recipit im mutationem omnium aliorum savorum & non econuerso secundum modum dictum. Similiter in odoribus hoc patet si- cut in aere & similibus. In metallis autem solis & eorum principis est secus, quia modica quantitas argenti uiui dealbat multam quantitatem auri & aeris & non econuerso, cum ex eis sit amalgama, ita ut in manifesto ostendant albedinem, argenti uiui in actu & in occulto seruent citrinitatem & rubedinem. Sulphur autem quia non seruat colorem suum, nec aliud cui miscetur seruare permitit, propter suam adustio- nem relinquimus.

Nota digestionem argenti uiui.

C V M igitur per digestionem alchimicam ex principijs metallorum orietur argentum uiuum, apparebit albedo me- ra & sincera, ac simplex in actu & manifesto & tunc de- bemus esse rati & firmi quod sub illa albedine est citrinitas

DE GENERATIONE

auri et rubedo in occulto ut dicitur in turba philosophorum , quia, donec uincit argentum uiuum , apparet albedo simplex , cum autem uincitur apparebit cincinitas et rubedo . uincit autem dum fluxibile est , uincitur autem quando coagulatur . Coagulatur enim ab eo quod est in seipso ad perfectionem et non ab alio , hec autem est sulphur diuinum , quod est in ipso quod est album in actu propter potentiam et uirtutem argenti uiri dominantem et superantem tunc in colore , et est rubeum in potentia propinquissima que cum actu fiet semper dominabitur , et haec est de natura solis et forma solis , et cor eius et flos auri , et arbor aurea , et aurum philosophorum , et est aqua sicca lapidea , et puluis siccus , et ignis et terra , et lapis rubeus , et secretum secretorum secundum omnes philosophos . Sed argentum uiuum est de natura lunae , et spiritus lunae , et aqua humida , et puluis humidus et aer et anima et lapis albus , et aquila uolans et lac uirginis , mulier superba . Cum autem istae duas aquae coniunguntur , coagulantur in albo colore , et fit electrum proprium qui est lapis commixtus ex auro et argento , cuius color est argenteus et albissimus tanquam nix , et tunc fit partus uirginis et identitas generantis et generati secundum antiquos , et haec est consecratio alchimiae , ex similibus et contrariis , et in hoc fit pax et concordia elementorum , et perpetuitas scilicet in albo colore .

Nota duo secreta et quomodo ars est
sublimior ipsa natura .

X quibus dictis duo secreta reuelantur nobis in arte ista . Primum est modus operandi . Secundum est materia circa quam que adeo secreta , quam-

uis satis exposita sint, attamen dicimus de primo, quod uolentes sequi naturam, omnino in generatione coloris auri actu sensibilis et imponere tunc finem errant. Sed oportet quod in colore albo componant rubeum, et appareat aciu totum album, propterea duo magisteria sine due decorationes diuerse sunt necessariae in hac arte. In natura uero una sola. unde dixit Geber in proœmio. Scias filii quid in hoc errante artifices, quia naturam in omnibus proprietatum differentijs actionis, imitari considerant, de secundo iterum dicimus, quod cum præter animam humanam, omnis forma alia cuiuscunque rei tam animalis quodam vegetabilis et mineralis introducatur ab intrinseco de potentia materiae. Sola autem anima humana ab extrinseco et primo motore detur, hinc est quod uolentes reliquis metallis dare formam auri, oportet necessario, ipsam dare ab intrinseco et de potentia materiae illius circa quam operatur natura, si debet uere imitari naturam, tunc enim erit generatio ex conuenienti et proximo. Quia igitur natura recipie pro materia quod dictum est, ergo ars coacta erit recipere istud idem, propter quod uidemus quod argentum uiuum uulgi cum conueniat omnino cum illo argento uiuo philosophorum uniri et permisceri cum auro, unde philosophus quarto meteororum. Et quia argentum uiuum cum corporibus metallicis commiscetur, iam est de illorum substantia et ceteris. Reticuit autem de sulphure quia non sic uidetur de substantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiscebatur sulphur, magis participabit naturam sulphuris: et cui magis argentum uiuum, magis participabit naturam argenti uiui. Sed cum sulphur nullo modo permisceatur auro, ergo solum argentum uiuum erit tota materia auri, cum haec duo sola sint elementa ductilibium. Cum igitur lapis

DE PRINCIPIIS

philosophorum sit forma auri & debeat metalla reliqua informare, ergo ex sclo argento uiuo ipsum generare est necesse. Sicut etiam forma alicuius rei est per se nobilior & in sublimiori gradu auro & argento uiuo & sic simpliciter altior & sublimior est artis operatio quam naturae. Et haec forma fuit illa quae induxit philosophos antiquos ponere formas a materijs separatas & dari ab extrinseco. Sicut ponit philosphus quarto metaphysicæ, accusans platonicos. Forma. n. quæ est eiusdem naturæ cum materia semper datur ab intrinseco quæ autem diuersæ naturæ ab extrinseco ut intellectus.

Nota quod de forma & materia fit compositum,
quæ materia est argentum uiuum & imperf-
fecta metalla, compositum aus-
tem est aurum.

O T A quid in istius operis fine reperitur, ali-
n quid quod est sicut forma per se, & cum alia sibi
coniunguntur fit compositum, quod quidem est
forma auri ueraciter. Et ideo informat metalla imperfecta
forma auri & est forma uere separata a tali materia per-
fectibili, tamen haec forma est fundata in materia cum ipsa
sit corpulenta. Sed sicut forma sola nihil ualeat, quia suas
uirtutes & operationes manifestare non potest nisi coniunga-
tur materiæ ut fiat compositum, quæ materia est argentum
uiuum & imperfecta metalla, compositum autem est aurum.
& hoc modo aurum nobilius est lapide.

E X dictis ergo liquidissime patet, quod semper su-
perius dictum est. scilicet quod sit solus unus lapis tam ad
album quam ad rubeum, omnia metalla perficiens in au-

rum, ut tota alchimia clamet, nam cum forma omniū individuorum eiusdem speciei sit tantum unica in specie, ita ostportet quod forma omnis auri sit tantum unica, quia igitur omnia imperfecta metalla debet fieri aurū per alchimiā, ergo per unam formam solam, ergo per unum lapidem solum, omnis igitur alia forma est inutilis & sophistica.

Amplius notandum quod in mineris argenti uiui, nunquam reperitur sulphur nec econuerso: propter quod natura nunquam in aliquod aliud transmutat eum quoniam separatio agentis & patientis facit necessario, ut non fiat actio & passio, ergo nec generatio. Ars autem ipsa coniungens generat usque, aut aliud, in mineris etiam metallorum non reperitur argentum uiuum, nec sulphur in sua natura. Sed quoddam tertium ex ipsis ambobus commixtum & digestum, obtinens naturas uirtutes & proprietates ipsorum, ut ex eo possit generari unumquodque metallorum secundum ipsumsū cōpositionis diuersitatem & digestionis & loci. Quicunque ergo ignorat radices mineralium, & simplices & compositas, ignorat radices & principia naturae, ergo & artis, non igitur adhæreat huic arti, nisi eam primitus inuestiget. Et hoc nouit Avicenna in sua epistola capitulo de medicina sumpta ex animalibus, comparans operationem artis figuratiuæ ad operationē naturæ dicens. Et inuenimus aquam animalium, hoc est, sicut argentum uiuum, quod est in mineralibus, & olim ipsum, hoc sit sulphur & arsenicum, quod est in mineralibus: & calcem eius. hæc sicut calx quæ est in mineralibus, & elixir aggregatum ex eis, quod est sicut elixir, quod est ex mineralibus, tamen hoc est largius & melius & abundantius operis & sublimius &c.

Epilegat & concludit, quæ dixit & quare philosophus
negauerit hanc artim, & quando posimodum
confessus est eam.

ATIONEM autem nunc assignare uolentes
r cur ipsam alchimiam prius negauerit, ut multis
tis uisum est, ipsum sic dixisse in fine quarti me-
teororum dicamus primo, enucleando illam literam, uideli-
cet: Et hæc forma fuit illa quæ induxit philosophos anti-
quos ponere formas à materijs separatas.

VBI nota quid accusatnr hic Platonici & Pythagorici
& eorum sequaces per aliquos modernos, quid ipsi posuerunt
ideas, id est, formas separatas à materijs uelut si in aere per
mancerent & dari ab extrinseco & secundum meritum di-
spositionis materie, ideæ illæ infundunt formas, ideo diuersi-
tatis dispositionis materie exigit diuersitatem formæ. infor-
mantur: ergo materie & perficiuntur secundum suæ dispo-
sitionis diuersitatem hanc autem opinionem improbare nitit
philosophus octauo metaphysicæ. Sed sciendum quid Pla-
to in suis dictis quasi semper fuit mysticus & figurarius, ita
quid sensus uerborum est alijs à figura & significatione &
sic etiam fuerunt alijs philosophi huius artis, in ihsius enim ope-
ris fine inuenitur aliquid quid est sicut forma per se, ut hic
dicitur & cum coniungitur fit compositum &c. quod quidē
est forma auri uerax, licet talis forma sic fundata in mate-
teria cum ipsa sit corpulenta. ad aliud ergo refertur inten-
tio Aristotelis & ad aliud intentio Platonis & aliorum. Et
ideo Aristoteles præcauens sibi de reprehensionibus, quas fecit
contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio metaphysicæ,

quod reprehendit eos secundum literam et sonum literæ: nū= quam autem uoluit eos reprehendere secundum sensum mistis= cum & occuleum & analogum, neque potuit. sed quia in seueñtute hoc archianum ei innotuit, eorum intentiones tunc laudauit, & eorum dicta approbauit. Qui autem querit scire ueritatem alicuius rei particularis, non ponat eam uniuersalē, ne defraudetur & sit proterius et si psum decipiatur: sed conformet mentem suam illi rei, eo modo quo se habet res illa: sic enim fiet inquisitio ueritatis. Vnde Aristoteles cū iuuenis & sicut uniuersalis esset & nondum expertus, sed so la ratione motus probauit hanc artem non esse ueram, quā tamen postea approbauit sicut antiqui philosophi & experti, scientes hoc tam ratione diuina, quā experientia humana certa &c. In speculatiis enim solis magis discernimus ueri= tatem in uniuersalibus quam in singularibus, ut est ex pri= mo posteriorum. In operabilibus autem econuerso. unde dici= tur primo Politicorum: Considerantes particulariter, magis ueritatem discernunt: uniuersaliter enim dicentes solum, se ipsos decipiunt. Cum igitur haec scientia sit operativa & singularis habita cognitione uniuersalium suorum, oportet de uenire ad singularia in operatione, & tunc discernere ueri= tatem & iudicare, & non prius iudicare enim in operabili= bus secundum uniuersalia & errare contingit. secundum par= ticularia autem non. unde dicitur sexto ethicorum. singula= rium est prudentia quæ fuit cognita experientia. Et quia prudentia non est in iuuentute, ut dicitur sexto ethicorum, sed in seueñtute, cum ipsa in longa experientia uersetur tem= poris, ideo etiam philosophus cum iuuenis & sicut uniuersal= lis esset intentus in inquisitione philosophiae & cognitione ex= perientiæ carens hujus artis, sola ratione motus hanc artem

---

D E G E N. M E T A L L.

esse ueram opinatue negat . Antiqui autem philosophi ex experti scientes hoc tam ratione diuina quam experientia certa , sententiauerunt & iudicauerunt hanc artem penitus esse ueram & sequentem naturam , unde philosophus effectus se nex eam subtilissime inquisiuit , et per antiquorum dicta & ipsam cum ratione possibili perpendit ueram , et ipsam experientia habuit & oculis uidit & manibus tetigit &c. & ideo scripsit eam Alexandro regi discipulo suo in suo libro de secretis secretorum capitulo de lapidibus preciosis , eodem modo quo antiqui philosophi alii scripserunt , sed occulto , figurato & uelato sermone , immo totus ille liber est uelatus & mysticus . quare patet &c .

SEQVNTVR RATIONES PRINCIPAL
 les probantes artem alchimie esse ueram aliter
 quam supra, et quod aurum lapidis est
 purius et perfectius ipso
 naturali.

ED O P O R T E T antequam has rationes aggrediamur, ut queratur primo et determinetur utrum aurum et argentum, quae sunt per lapidem philosophorum, sint eiusdem perfectionis cum illis, quae sunt ab ipsa natura: uel alterius sunt perfectionis. Ad quod respondetur breuiter, quod aurum sive argentum, quae sunt per lapidem, sunt puriora, meliora et perfectiora ipsis mineralibus. Et rō est, quoniam aurum alchimicum est omni sulphurea superfluitate mundatum. minerale autem quocunque sit istud habet sulphuris alicuius adhaerentis commixtionem, et hæc causa est, denigrat enim, quare sulphur ingreditur et adurit ipsum et ob hoc in igne minuitur. Cum autem illud sulphur per ingenium artis aufertur, remanet purum, simile quasi auro, et de cætero non minuitur, cum sulphur adurens non ingreditur in ipsum, aurum autem alchimicum est æquale minerali, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit, ut est aurum obrizon.i.abradians, scilicet purissimum. Dixi autem, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit, propter aurum ab illius colore remissum, hoc enim tale et si habeat formam perfectam auri, tamen accidentia sequentia formam, ut color totalis non sunt, omnino completa in ipso, et quia natura in illo perfecto posuit ultimos terminos, seu gradus perfectionis, ultra quos non potest esse

RATIONES ARTIS

transitus : ideo simileter ars ultra transcendere non conatur, cum sit impossibile, est ergo uerunque aequa perfectum, quamvis possit ars suum colorare eodem colore magis intensio quam natura suum & minus sicut nult. Sed quia hoc effet deniare a recto tramite naturae & intentione ipsius perfecta & non est simile operi naturae, ideo ars colorat in gradu naturae. Cognoscere igitur oportet haec duo principia in natura, scilicet materiam determinatam propinquam & praeclaram modum agendi qui ex intentione naturae consistit, in illa materia, dirigit & extollit artem, ut consequatur omnino naturam & hoc proprie in liquabilibus mineralibus, ut dictum est, ignorans ergo principia naturae non adhaeret huic arti, quoniam potius erit sophista quam alchimista. hoc idem ait Geber in principio summae sue. Scias fili quod qui principia naturalia in se ipso ignorauerit &c.

N V N C ad rationes principales accedamus & ad eius confirmationes ad ostendendum artem alchimiae esse ueram & prima ratio talis est.

O M N E indigestum ordinatum ad digestionem, & omne impurum habile ad purificationem potest complete digeri & depurari, sed metallorum imperfectorum quedam sunt indigesta & impura, ut Iupiter & Saturnus & quedam impura tantum, ut Venus & Mars, & sunt habilia ad digestionem & purificationem completam, ergo ipsa possunt, digeri & purificari complete, sed complete digestum & purificatum est esse aurum & argentum & proprie aurum ergo ipsa possunt conuerti in aurum & argentum. Maior patet per philosophum, quarto meteororu, capitulo de digestione, optesi & epfesi, qui dicit quod cum indigestionem patiuntur, scilicet Molensim, quæ contrariatur epfesi &

scatesin, quæ contrariatur optesi, est ex indigestione caloris : & si calor digestius sufficiens exhibeat, coquuntur & digeruntur complete. Finis enim digestionis est natura, ut ibi dicitur, id est generatio formæ in materia, ut in fine digestionis. Et cum in omni digestione sit aliqua superfluitas, oportet quod per digestionem fiat separatio eius: quia calor homogenea congregat, & segregat etherogenea, ut ibidem dicitur & secundo de generatione & corruptione. calor etiā digerens res indigestas, generat speciem nouam propter quod dicit philosophus quarto meteororum, quod simplex generatio & simplex permutatio harum uirtutum, scilicet calidi & frigidi est opus digestionis, & generant, cum sunt uincientia materiam, id est humidum & siccum. Calor etiam exterior equipollit naturali iuuando ipsum, ut complete digerat & citius & melius. unde dicit philosophus quarto meteororum. Quandocunque enim digeritur materia compleatur & fit, & principium completionis à calore proprio accidit, quamvis per aliquod extrinsecoru administrantiu cō pleatur, quemadmodum cibus partim digeritur per balnea & per alia similia, & principium est caliditas quæ in ipso est &c. Et dicit Auic.cap.de signis cōplexionū, quod cum calor naturalis fuerit debilis, sumendo res exteriores calefientes iuuant ambo se iniucē in calefaciendo, propter quod uidemus in maturatione fructuum quod deficiente calore exteriori, scilicet solis non maturantur fructus. Minor patet etiam, quia digestio & indigestio in metallis est optesis & scatesin, ut dicitur quarto meteororum capitulo de corporibus mineralibus. Optesin autem passum est aurum solum ex completa actione caloris. Reliqua autem metalla scatesin ex indigentia caloris non digerentis & non depurantis com-

RATIONES ARTIS

plete, ita quod etiam argentum quoddam scatesim passum est in coparatione ad aurum: Optesin autem passum est aurum. Notandum quod digestio epesis et oppositum eius molensis dicitur elixatio et fit a calido et humido extrahendo de materia que digeritur, multum de humido naturali. Cum autem non completur haec digestio dicitur Molensis. Sed digestio optesis, et eius oppositum, que est scatesis, dicitur asfatio, et fit a calido et sicco cum consumatione humidi naturalis materie que digeritur, propter quod assa sunt humidiora humiditate naturali elixis, ut probatur quarto meteororum. Attende secundum Albertum Magnum quod alterius est modi evaporatio humidi in elixis, et alterius in assatis. Cuius ratio, quia spiritu calido existente in aqua calida circumstante, aliquod elixibile, atrahit ad se humidum illius elixibilis, quod humidum in elixibili libenter exit, quoniam inuenit suum simile in circumstantiis humorositate. Oppositum est de humido assabili, quia inuenit siccum oppositum cum calore circumstante ipsum et sic remanet in profundo assabili humiditas naturalis. Quod si assatio rigida et aspera, seu fortis esset, humiditatem naturalem dissiparet citio etc. Si igitur calor digestionis optesis complete exhibetur eis per artem, ut iuvet naturalem calorem digesta et depurata completae erunt, ergo erunt aurum. Sed talis calor potest sic exhiberi, immo et locus etiam secundum philosophum, ibidem qui dicit sic. Et nihil differt siue in organis naturalibus siue etiam artificialibus. si autem propter eandem nimirum causam uniuersa erunt etc. Et post dicit. Optesis ergo et epesis fiunt quidem arte etc. Sic igitur fit generatio metalli noui ex alio metallo, et transformatio per digestionem completam in organo artificiali.

Quia quod incipit generare per digestionem debet completere istud per digestionem, quia idem agens disponit ad formam & dat formam. Hoc autem est natura sive sola sive auxiliata per artem. Non autem est necesse quid in eodem loco, & maxime in mineralibus liquabilibus ut patuit. Nonne uideamus plumbum & aurum & metalla omnia generari in mineris a natura ex suis principijs quae sunt sulphur & argentum uiuum? Sed necesse est primo congelationem istorum principiorum adiuicem fieri ad generationem omnium metallorum taliter, ut fiat ex eis quedam natura media, quae sit sicut uia & transitus a mollicie argenti uiui ad duriciem metallorum malleabilem. Hac autem media natura sic coagulata & non depurata est, ex qua propter diuersam digestionem & diuersam habitudinem & proportionem miscibilium in quanto, quali, loco, & tempore, generatur omne metallo diuersum propter finem diuersum, qui fines omnes ordinantur & terminantur ad unum in natura scilicet ad aurum. Ars ergo uolens sequi naturam ad tales finem inquirit, & inuenit haec principia congelata a natura in hanc naturam medium: & non d. puratam, & conatur digere & depurare tales materiam cum calore ignis ut ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla imperfecta perficiat in aurum, cum ordinata sint a natura ad hunc finem. Et sicut differunt forma quam generat ars a compositione quod generat natura, quamvis ad unum finem ultimum ordinentur. sic conueniens uidetur ut regimen artis differat a regimine naturae, non in materia, sed in digestione in calore, & loco & tempore, & habitudine & proportione miscibilium, uidetur ergo quod digestio & locus & ortus generationis metallorum, id est, formae metalloium sci-

R A T I O N E S A R T I S

licet auri tum alijs circumstantijs sit penitus possibilis apud artem . si igitur digestio quem admodum dictum est , & locus sive organum artificiale , æquipollat naturali , ergo necessario quo ad locum & digestionem ars alchimiae est possibilis . Et cum digestio compleatur à calore naturali intrinseco , et calor extrinsecus æquipollat naturali iuuando ipsum , ergo calor exterior in alchimia iuuabit naturalen ut complete digerat metalla quæ indigesta sunt , ergo ars est possibilis . Et quia philosophus secundo cœli & mundi dicit .

Oportet igitur qui uult inquirere rem & de ea perscrutari ut contradicat sibi contradictione sana conuenienti aptationi rei quaesitæ . & potest hoc facere quando inquirit & scit omnes differentias illius generis &c . Vt si de metallis imperfectis queratur , dicentes si imperfecta possimus perficere in se quando naturam utrum econuerso perfecta possimus facere imperfecta , & uidetur quod sic . Nam si possimus formare res perfectas multo magis imperfectas maxime iuxtam generis , præseritum cum sint via & semita & medium ad perfecta & non possit fieri transitus de extremo ad extremum nisi per mediū . Dicitur cum ars non intendit , nec possit generare aliquid metalorum de nouo omnino , sed solis imperfecta perficere ministrando naturæ incongruum . & irrationale uidetur ut perfecta niteretur imperfectare , quia neque natura hoc facit in suis mineris . Similiter nec unum imperfectum in aliud imperfectum , quia natura non facit hoc (nisi forte Saturnum in Iouem) quod tamen ignotum est , quia imperfecta sunt in via & semita ad perfectionem & non econverso , absque transitu aliquorum imperfectorum ad aliquid imperfectum primo . Item natura generat aurum quandoque ex suis principijs absque transitu per dispositio-

nes ex semitas alicuius alterius metallorum. Similiter generat idem aurum per dispositiones ex semitas alicuius illorum, tamen non uidetur mihi quod ars possit sequi naturam realiter, scilicet quod generet elixir tale quod conuertat metalum aliquod in eis, aut Saturnum, aut Iouem, vel Martem, nisi secundum similitudinem quandam, quia non credo quod possit occultare in argento uiuo sulphur taliter et tantum ad suum elixir componendum, quod talis conuersio permutatio fiat. Immiscere etiam partem sulphuris determinatam in eis, scilicet imperfectis, ita determinatam et tamen diversam in quantitate et qualitate penitus ignoramus, sed non miscere absolute. Quamvis Geber dicit capitulo de sublimatione Mercurij et capitulo de coagulatione quod accidit illa fieri per non rectam depurationem arg. ui. a sulphure. hoc autem usque nunc ignoro. Sed quia expoliatio arg. ui. a sulphure sibi commixto quod ipsum decoxit taliter est possibilis ita ut remaneat argentum uiuum purum solum mortificatum. Ideo possibile est ut imitetur naturam in generando a, et b. Et quod Geber dicit: quod accidit illa imperfecta fieri propterea etiam dico quod hoc est casualiter nobis ignorantibus, et non secundum nostram uoluntatem etc. Et sic patet quod perfecta imperfecti non possunt.

ET si dicatur nunc, Confuemur satis quod per suum elixir, debes transmutare imperfecta ad perfecta sufficienter digesta in multo tempore vel in pauco, quoniam omnis digestio requirit sibi tempus sufficiens, sed quando ueniunt ad proiectionem eius super imperfecta liquefacta ut perficiantur. cum haec digestio digerens complectiue imperfecta fiat in momento aut in parua hora ualde, non uidetur quod sit tempus sufficiens talis digestionis complectiue imperfectorum, quare eas

RATIONES ARTIS

lis transmutatio nulla erit , sed erit forte alteratio similis ei .
 Et nos respondemus quod digestio solius auri & elixir est cō-
 pleta , aliorum autem metallorum incōpleta & imperfēcta ,
 in diuersis gradibus imperfectionis , & tamen digestio auri
 à digestione elixir , differt ualde , quoniam digestio auri est
 sicut compositi sufficiens sibi soli , propter quod si cum ali-
 quo indigestorum commisceatur in conflatione non potest di-
 gerere istud , nec de sua digestione sibi conferre , ut trans-
 formet illud in aurum , sed digestio elixir est sicut formæ ,
 & non solum sibi soli sufficiens , sed exuberans , ut diffun-
 di , extendi & multiplicari possit , per alia propterea
 quod si cum aliquo indigestorum commisceatur in cōflatio-
 ne , extendit suam digestionem exuberantem quam habet
 usque ad terminū certi numeri taliter , ut ex ambobus fiat
 unum compositum , scilicet aurum , sicut ex materia & for-
 ma in momento uel parua hora ualde , non tamen in tali
 proiectione sit digestio in momento , sed in sufficienti tempo-
 re iam facta est in ipso elixir , quando ingeniose ad ignē
 decoquebatur , propter quod digestio exuberans seu abun-
 dans ipsius elixir , & indigestio imperfectorum quæ dicun-
 tur semidigesta habent proportionem adiuicem in certis
 numeris , & ponderibus , quibus obseruatis fit aurum pu-
 rissimum in momento . si enim de imperfectis deberet ex-
 trahi forma sua , scilicet auri , egerent digestione omnino in
 tempore sufficienti , sed hoc non est sic , immo forma dige-
 sta , ut dictum est , associatur materiae , & fit aurum pu-
 rissimum , & ideo aurum alchimicum non plus habet de
 potentia transmutandi , nec minus nisi sicut minerale , cum
 sint comparia .

**E T si de argento uiuo obijciatur , quod non sit semidi-
 gestum**

gestum ut illa alia, sed omnino crudum & indigestum, quomodo ergo in tali momento perficietur ut illa? dicimus quod tota perfectio consitit in solo argento uiuo, ut inde terminatione, ostendetur expresse, quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur a sulphure corruptente, & solidum argentum uiuum ipsorum perficitur in aurum, in ipso momento, quare cum eorum argentum uiuum sic expoliatur, sit eiusdem naturae cum isto & econuerso, & eodem momento recipiunt digestionem & perfectionem aequaliter, quia diffunditur & multiplicatur, per ipsum elixir, quod perficit & compleat ea in eodem momento uel tempore aequaliter. Confirmatur sic. cognoscere causam materialē propinquam & determinatam, & modum agendi qui ex intentione naturae consitit, est totalis causa imitandi naturā, ut faciamus eadem mineralia liquabilia, penitus ut natura. Hoc patet per philosophum quarto meteororū in exemplo de atramentis ubi ostenditur quod ars potest imitari naturam, sic proportionaliter, quia in auro & argento que sunt liquidabilia, sicut & atramenta & homogenea per totum magis cognoscimus materiam determinatam propinquam, scilicet argentum uiuum cum sulphure congelatum, & modū agendi qui ex intentione naturae consitit, quia cum calore suauissimo digerit & suaviter decoquit arg. ui. cum sulphure sibi commixto, & in fine motus separat de commixto sulphur & hoc proprie in auro, ergo similiter erit possibile ut imitemur naturam in generatione auri & argenti.

N O T A circa literam istam, & hoc patet per philosophum. Quod uolentes ostendere per simile quod ars potest imitari naturam perficientem metalla imperfecta. Accipimus exemplum philosophi quarto meteororum capitulo

R A T I O N E S A R T I S

de corporibus mineralibus de atramentis, natura enim in mineralis atramentorum generat atramenta in quibus est uirtus ferri uel aeris innata, & quandoque in mineralis illorum per modum stillicidij & gomositatis, unde dicit ibidem.

atramenta conceperunt uim mineralem aliquorum corporum liquabilium, & quod cuperit uim ferream erit rubeum uel croceum ut colcotar, quod autem cuperit, uim aream, erit uiride ut chalcanthum, aliquorum autem corporum nihil. quorum causa, quia aqua mineralis per uenas mineralis transiens, dissoluit, digerit & commiscet subtilitatem quamdam sulphureitatis eorum cum substacia subili lapidum mineralium cum quadam uirtute salsuginosa & aluminosa & fuit & distillat inde paulatim, & ista inuicem per uirtutem mineralium, commiscetur, alterantur & digeruntur & se inuisum alterant & alterantur quoisque ex ipsis per processum temporis, per coagulationem generetur atramentum in termine motus, quia tota materia compositionis atramentorum est ex substacia tenuissima sulphuris, salis & lapidum cum uirtute aliquorum corporum liquabilium resoluta, ut dicit philosophus. Et dico quod ibi etiam est uirtus aluminosa quae in sapore manifeste patet cum ibi sit ponticitas. Ars autem cum ipsa sit imitatrix naturae, ut dicitur secundo physicorum & quarto meteororum. Assumit sibi substaciem aeris, uel ferri, & secundum ingenium artis ministrat naturae, quemadmodum expedire, & facit, ut sulphureitas aluminosa cum rubidine aut uiriditate florescat, post soluit, distillat & congelet & reiterat plures ingeniosae sicut uult, miscendo cum eis quaecunque permiscet natura, ita quod in termino motus generentur eadem atramenta omnino in proprietatibus, passionibus & operationibus &c. sicut in aliis mineralibus atram-

mentis. Testatur autem nobis philosophus, ibidem qui dicit quod ista duo atramenta, scilicet chalcanthum & cholcothar per artem fieri & componi possunt. Similiter experientia al chimistarum demonstrat nobis hoc per oculum. Similiter sci mus quod in partibus Constantinopolis lapides cuiusdam mineralia cha'cinant, post in aqua soluunt & decoquunt in uasis donec fiet alumén, quod dicitur alumé de rocha & de alo. Si igitur ars ministrando natura generat tales res minerales, quales sola natura in suis mineris omnino in breui tempore et in alio loco & præter determinatum modum quantitatis, cō ponentium & mixtionis & proportionis, quia hæc sunt nostra soli naturæ que metitur hæc omnia absque consideratione artis, & ars cognoscit propinquam materiam, ex qua operatur natura & modum agendi. Eodemmodo possibile erit arti inseguendo naturam in generatione auri & argenti, quia cognoscit materiam propinquam & modum secundum quem operatur in ipsis natura. Et si queratur quare in sulphure & arsenico, cum sint mineralia liquabilia & cognoscamus materiam, quia sunt pinguedo terræ, non etiam possumus imitari naturam. Respondemus per nunc dicta quia materiam propinquam & determinatam non cognoscemus, nec inuenire possumus, nisi in genere & confuse ualde, scilicet quia sunt pinguedo terræ, & hoc non sufficit arti, quia non qualiscunque pinguedo terræ, immo talis pinguedo appropriata & determinata ad hoc et non ad aliud. Modum autem agendi satis cognoscimus et si materiam dictam reperiremus, utique sciremus ea formare per artem et sequeretur naturam secundum modum generationis atramento rum sed non metallorum. Est autem potissima causa ut natura non possit generare aliquid simile alteri non reperire

RATIONES ARTIS

materiam similem illi, ut dicit philosophus primo cœli et mūdi, quando dicit cœlum est faciūm ex tota materia sua, nec est ex se extra se aliquid, & non potest fieri cœlum aliud. Modo dico ad propositum, quid sicut carentia materiæ est potissima causa in aliqua re, ut non generetur alia sibi similis. Ita & inuentio materiæ eiusdem, debet esse potissima causa ut possit generari res alia similis illi, quia si oppositū in opposito & propositum in proposito, ut probatur quarto & sexto topicorum, & sicut est in natura, sic similiter etiam in arte, quia igitur ars reperit illam materiam eandem auri & argenti quæ est omnino materia naturæ, ergo ex parte materiæ ars erit possibilis. Similiter etiam ex parte agentis, ut ostensum est in exemplo atramentorum, quia ars approximat illi materiæ agens naturale, sed aliter quād natura, quia non ut aurum uel argentum uel aliud metal lum generet, sed formam auri uel argenti tantum & solā formam ex illa materia elicit ut in determinatione patebit, ergo alio agente uitetur scilicet igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta perficit in momento. Et quia eiusdem est cognoscere materiam & formam ut dicitur secundo physiscorum & septimo metaphysicæ, neque est sermo propter materiam tantum sed propter formam, ut probatur undectimo de animalibus, quia non est inuenta materia nisi propter formam, tam in artificialibus quād in naturalibus & ambo propter compositum & compositum propter operationem ut dicitur scūdo, colliget. Ideo cū ad alchimistam pertineat considerare materiam auri & aliorum metallorum, ad eundem etiam spectabit considerare formam ipsorum & cognoscere, quoniam si non cognosceret formam auri sicut & materiam nunquam posset uere sequi naturam. quibus cognitis,

debitus modus agendi in debita materia est totalis causa generi formam ex illa materia & dicitur solum forma quæ coniuncta metallis imperfectis, ut materiæ, statim fit compositum, id est, aurum. Item confirmatur possibili posito in esse nullum sequitur impossibile. Sed ars alchimiæ est possibilis, patet sic quia metalla imperfecta & argentum uiuum sunt in potentia propinquæ ad aurum & argentum quo ad naturam & in propinquiori quo ad artem, ergo possibile est per artem & per naturam reduci in ælum illum, aliter enim esset frusta talis potentia, quod totum declaratur in determinatione, ubi opera naturæ in mineralibus & eorum adiuicem transmutationibus occultis, cum instantia uera citer inquiruntur.

Ratio II.

SECUNDО sic & principaliter, quorumcunque causæ propinquæ sunt similes eadem, & modus mixtionis idem. ipsa sunt uel esse possunt de facili idem. sed metalorum omnium causæ propinquæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet per philosophum secundo coeli & mundi, qui dicit, quid causæ similes eadem sunt similes similibus causatis, & in decimo de animalibus dicit, quæcunque habent easdem causas habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus causarum, materia enim ipsorum est una, scilicet que dicta est, similiter agens est unum, scilicet sulphur, accensum calore suaui mixtum cum argento uiuo. Similiter forma est una, ad quam ordinantur, scilicet ad formam cuius. Similiter finis est unus sicut & forma. similiter conueniunt in modo mixtionis, propter quod funduntur ad ignem & in uicem permiscentur sola, & sub mallei percussione, per omnem dimensionem extenduntur, quod est magnum signum

RATIONES ARTIS

Et probabile quod sint similia et adinuicem ordinata ad unum finem ultimum antedictum propter marchasita et sibi similia, quamvis ex eisdem causis proximis sint, tamen quia modus mixtionis est ualde diuersus predictas non sustinent passiones, ideo non uidentur ordinata ad finem.

Ratio III.

TER TIO principaliter in iis que habent symbolum et conuenientiam in materia, facilis est adinuicem permutatione et transitus. Sed metalla sunt huiusmodi, ergo et cetera sed conuenientius est, ut imperfecta permutatio fiat ad perfectum quam econuerso, ergo et cetera. Maior patet per philosophum secundo de generatione et curruptione, ubi ostendit, quod elementa quae tantum in una qualitate contrariantur et in alia conueniunt, facilius propter symbolum possunt converti, quamquam quae in ambabus contrariantur, unde dicit et facilius est unum quam multa transmutare. Et causa transformationis ipsorum adinuicem est, quia ualde modicum distant a prima materia ex qua generata sunt, cum materia prima recepit dimensionem et partitionem in ipsa quantuor elemeta, unde propinquitas ultima in materia prima, est maxima causa ut una res facile in aliam transmutetur. Minor satis patet quia metalla omnia sunt ex eadem materia prima propinqua quae est sulphur et argentum uium, propterea sola in conflatione adinuicem commiscetur, unde qualis est proportio et symbolum elementorum adinuicem propter materiam primam ex qua constant in transmutatione, talis etiam est metallorum, unde dicit Hermes Trimegistus, quod generatio et transmutatione et conuersio metallorum adinuicem, est sicut elementorum. Similiter locorum propinquitas, in quibus sunt, multum confert, ueruntamen

hæc similitudo sic differt, quia elementum unum non est ad aliud ordinatum sicut imperfectum ad perfectum, quia unumquodque in sua specie est in ultima perfectione. Ideo non transmutatur unum in aliud, ut perficiatur, sed ut perpetueretur, in mundo generatio et corruptio debita continua et reciproca et similiter mixtorum. Sed secus est de metallis, quia unum solum inter cetera metalla perfectum et completem est, scilicet aurum ad quod omnia alia ordinantur, tanquam ad finem. Si igitur elementa sic adinuicem transmutantur, propter conuenientiam et qualitatem et quia parum distant a materia prima ex qua sunt, nec est unum ad aliud ordinatum sicut imperfectum ad perfectum, quanto magis hoc erit in metallis, in quibus est quasi totalis conuenientia? Sic enim conueniunt in materia quod eorum materia est eadem penitus et eodem modo digesta, siue sic maneat siue uersus aurum alterentur quod non est sic in elementis. Et perpenditur hoc uisu, quia in conflatione et ante et post conflationem uidentur similia in sua materia prima et proxima praedicta, ergo ualde conformia et habilia ad ultimam formam, Similiter nullum mixtorum est, quod servet naturam propriam materiæ suæ primæ et propinquæ et accidentia et proprietates ab exordio eius usque ad informationem, quæ emcunque, nisi metalla sola, quod patet in liquefactione. In elementis autem, non sic: Magna enim differentia eorum apparet in uisu, et auditu, et tactu, et gustu, et odoratu: neque ante ipsorum mixtionem adinuicem, nec in mixtione, nec post, neque ante transmutationem ipsorum habent similitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miscentur adinuicem, ideo non debet habere tam bonam transmutationem adinuicem sicut metalla,

R A T I O N E S A R T I S

eorum enim transmutatio est sicut de cōtrario in contrariū , quia dominatum transfertur in dominans , metallorum autem est sicut imperfecti uersus ad perfectum . Quia ergo ars alchimiae habet symbolum , & conuenientiam in metallis uidit , & uidit ea transmutari à natura , in suis mineris uer sus aurum , & fieri aurum , ideo ars ingeniata est sequi naturam modo mirabili extra mineras , ut ea transmutet in tale aurum sicut facit natura sola . Causa autem forte quare ars imitatur naturam & econuerso , uidetur quod sicut natura est opus intelligentie & ab ea dirigitur sicut à cognoscente , sic & ars est opus intellectus & ab eo dirigitur sicut à cognoscente , quare sic agit propter finem , sicut ergo intellectus imitatur intelligentiam & econuerso , sic ars imitatur naturam & econuerso , ita quod ab arte resulget opus intelligentie & influxus & econuerso . In intelligentia enim & mente diuina sunt ideæ omnium naturalium , in intellectu autem ideæ omnium artificialium , quare cum intellectus recipiat ab intelligentia de ideis naturalium , & intelligentia ab intellectu , de ideis artificialium secundum quod est possibile sequitur quod ars imitatur naturam & econuerso & quod ars aliqua perficiat quæ non potest natura & econuerso iuuando se .

Ratio I I I I.

Q V A R T O arguitur sic , quicquid est in medio motus ad aliquam formam suscipiendam potest duci ad terminum motus nisi impediatur . Sed metalla imperfecta sunt huiusmodi , aurum autem in termino motus , ergo &c. Maior est nota , quia si existens in principio motus est in potentia ad terminum motus : multo magis quando est in medio motus , cum medium magis propinquum est extremis , quod extre-

num extremo. Vnde philosophus secundo & octauo metas physice. Dicit quod aliquid sit ex aliquo duplicitate, aut tanquam ex medio & imperfecto sit extreum & perfectum, ut ex pueru uir, aut ex uno extremo ad extreum, ut ex aqua aer, ubi probabitur infra, ubi ostendetur arg. ui. & sulphur esse principia metallorum omnium & existere in principio motus, aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, immo iuxta finem motus.

Ratio V.

QVINTO & ultimo arguitur sic, quicquid uel omne, quod est in potentia ordinaria ad aliquam formam, sicut ad finem potest duci ad finem illum, sed metalla imperfecta sic sunt in comparatione ad aurum, ergo etc.

Maior est nota, quia ad hoc ut aliqua res recipiat formam oportet quod sit in potentia ordinaria ad eam, natura enim deducit res de potentia ad actum secundum ordinem, sic & ars. Minor probabitur in determinatione generatione metalorum etc.

sufficiant ergo nunc haec rationes, affirmantes artem alchimiae esse omnino ueram. Quia hucusque semper fuit consuetudo facere rationes ad hanc artem destruendam, ad construendum autem nemo consuevit, propter difficultatem prout prius uisum est, quam difficultatem aperiimus sufficienter & bene etc. haec Bonus.

T A B V L A E O R V M Q V A E
S E Q V V N T V R.

- I. Cap. IN quo queritur ex qua materia sit lapis philosophorum, eandē materiam tractat Arnal.de villa noua , uide eum & nota notanda . Etiam nota , quia alchimistæ uocant lapidem , omne illud , quod non euaporat ab igne , & idem uocant corpus & substatiā . Illud uero, quod euaporat ab igne : & quod dat colorem lapidi , ut sulphur & arg. ui. uocant spiritum & animam .
- II. Cap. IN quo uidetur, an sulphur sit materia lapidis , ut quidam uidetur uelle . Nota ibi responsonem quia subtilis & bona concordans philosophos.
- III. Cap. IN quo uide de elementis lapidis philosophorum & de eorum compositione.
- IV. Cap. DE fermento & eius conditionibus, proprietatibus & conuersione &c.
- V. Cap. QVID sit theriaca, & quid dicatur uenenum in lapide philosophorum .
- VI. Cap. QVID sic, coagulu, quid lac, quid masculus & quid femina in lapide philosophoru .
- VII. Cap. IN quo comparat , generationem auri ex sulphure & argento uiuo , ad generationem fetus ex spermate & sanguine mensstro, et auis ex ouo. Et omnia ibi notanda , & inde de germinatione granorum

frumenti.

VIII. Cap. ET est instantia pulchra & bona de ære et ferro, ex quibus non uidetur posse fieri aurum uel argentum per alchimiam uel lapide philosophorum. Et soluit. Nota igitur solutionem quia est bona in practica & speculativa.

S V N T autem hæc prædicta una cum quæstione superius determinata, fideliter & digenter excerpta, ex tractatu Magistri Boni Lōbardi de Ferraria physici qui tractatus fuit collectus ex concordantijs omnium antiquorum philosophorum & est introductorius ad artem alchimiæ. Et secundum eundem uocatur pretiosa margarita nouella.

I N Q V I T enim magister Bonus, cum autem à principio introitus ad hanc artem incepissemus gustare aliquid, fuit statim nobis uisa facilis, sicut ferè omnibus accidit prima facie, qui intrant ad eam, & dubia ualde pauca et leuia que quasi spernebamus, occurrebant nobis. Sed cum ualde ultius gustaremus perceperimus quod eramus decepti, & fueramus tanquam pueri lactantes, ignorantes masticationem durarū rerū & difficilium, & non potentes, & sic ut ē iuuenes imprudentes, uolentes ambulare per semitas senum & sapientū credentes scire quod nesciunt, & senes & antiquos reputant ignorare. Conuersi igitur uidimus, quodd oportet senū cōsilio nos penitus adhærere & ab eo nō recedere. Et cū inspiceremus eornm dicta, tunc ceperunt emergi dubia plurima & difficilia & obscura quæ quotidie nos molestabant, ad solutiones inueniendas tam speculando quam practicando. sic.n. speramus, finē huius artis uerū attingere posse diuina bonitate & clementia præposita & sui gratia reuelante &c.

Q V A E R I T V R E X Q V A M A T E R I A F I T
lapis philosophorum. Ad uidendum hoc, primo oportet scire materiam metallorum cum suis causis, proprietatibus & passionibus.

C A P . I.

I C I M V S ergo secundum sententiam
 quam ponit Geber pollens ingenio mirabili
D & subtili in summa sua, tractatu de es-
 sentia & procreatione metallorum, quod
 cum metalla materialiter composita sint
 ex sulphure & argento uiuo quamvis sulphur sit loco agē-
 tis, potius quam loco materie, tunc ex eorum diuersitate
 adiuicem in eorum commixtione & digestione, diuersitas
 plurimas contingere necesse est, hæc autem diuersitas po-
 tius est ex parte sulphuris, quia reperitur album, liuidum,
 rubeum, croceum, uiride, nigrum, omne autem argen-
 tum uiuum omni argento uiuo est simile quantum est de se,
 quia semper est album, lucidum, liquidum, non adhaerēs tan-
 genti, grauissimum, nunquam enim repertum est argentum
 uiuum alterius coloris & conditionis. Si autem metalla
 reciperent diuersitatem in substantia & colore, ratione argē-
 ti uiui in suis mineris, tunc hanc eandem diuersitatem in
 argento uiuo uulgari fecisset sicut in sulphure uulgari, hoc
 autem nusquam uisum est. Quia si aliqua terreitas liuida
 aut nigra in ipso reperiatur, hoc est ex admixtione alicuius
 substantiae plumbeæ aut sibi similis secum commixtæ, pro-
 pterea sophystice quidem argentum uiuum fraudantes deci-

mam partem plumbi ei commiscent quod per expressiones
et ablutiones acres separatur. Potest autem sulphur cu
sit proprium coagulamentum argentii uiui esse diuersi colo
ris et fixum uel uolatile parum uel multum aut aequale,
sed argentum uiuum cum semper sit album, et albedo sit
sicut elementum colorum in quo uariantur omnes colores.
Ideo argentum uiuum recipit a sulphure omnem diuersita
tem colorum, et ex hoc omne metallum diuerso colore co
loratur, et generantur alia diuersa ut est marchasita, ma
gnesia, antimonium et tutia, potest similiter argentum
uiuum fixum esse uel uolatile, parum uel multum aut
aequale. Similiter etiam ex parte mineræ, potest omne di
uersitas quia munda uel immunda sive corrupta et caloris
exasperantis uel temperati secundum magis et minus. Ex
ijs ergo arguimus unumquodque metallorum secundum
adhærentiam sulphuris exterioris et argentii uiui ad ipsum
facilem uel difficilem participare parum aut multum de
utriusque illorum substantia, a solum unius ipsorum, quia
uel aliud adhaeret metallis nisi sulphur uel argentum uiuum
quaे sunt ex ipsis cum sint eiusdem naturæ, nisi forte artifi
ciose ualde. Dico autem adhaerentiam quaे est per mixtio
nem propter conuenientiam in subiecto, quia omnis mixtio
fit ratione similitudinis, quaे acquiritur in digestione a na
tura quāvis prius fuerint diuersa, propterea metallum cum
metallo, et uitrum cum uitro, et sibi similibus miscetur,
hoc autem, non cum alio nisi forte laboriose. Secundum
hunc ergo gradum iudicandum est in metallis per eorum cu
eis adinuicem mixtionem, de hoc esse plus uel minus, uel
unum solum secundum sensum, cum illa duo sola sint prin
cipia metallorum. sunt enim hæc perfecta principia ex quis

Q V A E S I T

bus sunt hæc , ut dicit philosophus quarto metaphysicæ, unde idem quarto meteororum in fine capitulo de corporibus mineralibus , dicit sic . Et ideo miscetur argentum uiuum cum istis corporibus quia est de illorum substātia &c. Et recipuit de sulphure, quia non sic uidetur de illorum substātia.

Not. i totum .

D I C A M V S ergo quòd sulphur fixum tardat fusionem & liquefactionem in metallis & ipsam impedit , et propterea ubi eius quantitas multum superat quantitatem argenti uiui , quia ergo in ære eius quantitas non superat quantitatem argenti uiui sed quasi æquatur, ideo solum tardat fusionem in eo & quia in ferro quantitas eius multum superat quantitatem argenti uiui & ipsum inquinat, impedit fusionem ferri, ideo ferrum non funditur . Experientia autem hoc nobis demonstrat , quia cum uolumus facere sulphur fixū oportet ut ipsum prius calcinemus, calcinatum autem nullam dat fusionem, ergo ubiunque ponatur illam de se impediet . Sulphur autem non fixum accelerat fusiones cuius signum est, quia arsenicum quod est de natura sulphuris ferrum ignitum fundit , quòd autem arsenicum sit de natura sulphur dicit Geber & alchimistæ omnes . Et experientia etiam hoc demonstrat , quia fossores minerarum examinant argentum & as ad ignem ut ea purificant ab immunditijs & ascendit tunc fumus sulphureus citrinus in odore sulphuris , quasi si colligatur seorsum & in uasis sublimationis ponatur ascendit & adhæret spondilibus uasis in substātia realgaris & est omnino idem realgar cum eo , quod fit de aurī pigmento de sua minera extracto . hanc experientiam manibus proprijs fecimus & oculis nostris uidimus . Quia ergo in ijs mineris inuenitur sic substātia auripigmenti mixta, ideo

iudicamus ipsum ex hoc et odore & substātia sui habere materia sulphuris . Et ex prædictis iudicamus in ære eē utrūque sulphur quia funditur sed cum difficultate . Similiter dicimus quid sulphur fixum est causa duricie metallorum , sicut patet in ære & ferro . Et est etiam causa fixionis metallorum , ut patet in eisdem . Et etiam causa ignitionis ut patet in eis . Sed sulphur non fixū est causa fusionis sine ignitione & causa molliciei & causa uolandi ab igne sicut patet in Saturno & Ione . Argentum autem uiuum , siue fixum , siue non fixum est causa metallicæ fusionis . Sed fixū est causa duricie & causa fusionis &c . Et causa ignitionis cum liquefactione , ut patet in ære auro & argento , funderetur etiam ferrum ratione sui argenti uiui fixi quod habet , sed sulphur fixum quod habet , ipsum ualde superat & impedit . Non fixum autem est causa molliciei & uolatilitatis ab igne & fusionis sine ignitione sicut in Saturno et Ione . Ista enim ambo corpora semidigesta sunt & per coagulationem modicum remota à natura argenti uiui . Ex quibus patet quæcunque corpora , tarde funduntur cito coagulantur & econuerso .

DE adhærentia uero ipsorum ad metalla iudicamus et per sensum . sulphur enim facile adhæret ferro & æri combusturendo ipsa . Commiscetur autem argento facile , quia habet partes aliquas sulphuris adurentis . id est , non fixi sibi commixtas quæ per artificium facile separantur . Plūo autem commiscetur facile , quia multas habet partes sulphuris non fixi sibi commixtas . Stanno autem non facile propter multitudinem argenti uiui superantem quantitatem sulphuris , & quia suum sulphur est occultum profundum . Sed auro nullo modo adhæret nec ingreditur ipsum , quia non

conueniunt, sed sunt diuersæ naturæ. Sed argentum uiuum facilime cum auro commiscetur propter similitudinem in substantia, post aurum autem argento, post argentum stagno & plumbo, & hoc propter argentum uiuum indigestum in eis, & ideo tam cito funduntur immo quasi facilius adhæret eis, propter hoc. Post ipsa autem æs, cum difficultate recipit ipsum propter nimium sulphur eius. Ultimo autem ferrum, immo ferro non nisi per artificium adhæret. Et iterum adhæret plumbo magis propter indigestionē, quam propter quantitatis multitudinem argenti uiui, habet enim plumbum multum de sulphure sicut in sui resolutione per fumum ostenditur, seu perpenditur. Stagno autem propter utrumque adhæret, scilicet propter indigestionē & propter multitudinem argenti uiui. Sed argento propter multitudinem argenti uiui bene digesti & sui perfectionem. æri autem difficulter propter multitudinē sui sulphuris sordidi & fixi & non fixi. Ferro autem difficillime, scilicet non nisi per artem propter paucitatem argenti uiui & magnam copiam fixi sulphuris & sordidi & terrei. Ideo ferrum (dico terra de minera lapidum) conglutinat duo ferra candentia per malleationem propter similitudinem. Sed auro secūdum totum maxime adhæret, propter maximam copiam argenti uiui, quæ est in ipso & sui ultimam perfectionem & complementum intentum à natura. immo ipsum est totum argenum uiuum absque sulphure extrinseco.

EX habitis ergo expresse collige, quod argentum uiuum fixum fusibile est causa totalis perfectionis & ipsum non fixum est diminuens à perfectione & diminutum. Sulphur autem siue fixum, siue uolatile corruptionis est causa & imperfectionis dum remanet in metallo. Ergo hunc uenerabilem la-

pidem ex solo argento uiuo sine alicuius sulphuris extrinseci
comixtione colligere necesse est. substantia enim auri hoc ad
sensem ostendit, quod nihil in mundo inuentum est amicabi-
lius & similius & mixtibilis & unibilis ei quam ipsum,
tam absque conflatione quam cum conflatione, propterea dicit Geber capitulo de natura argenti uiui, quod absque ipso
nullum metallorum potest deaurari. . Sulphur autem in ijs
omnibus penitus ab auro est dissimile. Veridice ergo patet
quanta conformitas, quanta similitudo, quanta identitas sit
argenti uiui ad unumquodque metallorum & econuerso.
Et si quis negat hoc indiget sensu uisus, quemadmodum qui
negat niuem esse albam. Cum ergo per ingressum &
commixtionem huius lapidis cum metallis in conflatione
debeant metalla in aurum perfici, expresse patet solum ar-
gentum uiuum esse perfectuum huius operis sine alicuius
sulphuris uel alterius rei commixtione. Propter quod
dixit Geber capitulo de procreatione auri. Quæcumque
igitur alterare uolueris ad exemplum illius alte-
ra. Vnde Rasis in 70. preceptis scilicet in libro utilitatis
dixit. Mercurius est radix omnis rei & ipse solus est præpa-
randus, & erit ex eo tinctura bona & impressio uehemens
& fortitudo. Et Alphidius. attende fili mi quod omne sapien-
tum opus & philosophorum in solo consistit argento uiuo.
Et Geber in capitulo de procreatione Veneris. studeas igitur
in omnibus tuis operibus argentum uiuum in commixtione
superare & si solum argentum uiuum perficere poteris per-
fectionis pretiosissimæ indagator eris, & eius perfectionis
semita, quæ supra opus naturæ uincit letaberis. mundare
enim poteris intime ad quod natura, non peruenit &c.
Ideo capitulo de principijs magisterij dicit. Consideratio au-

tem rei quæ ultimo perficit est consideratio electionis pure substantiæ argenti uiui, & est medicina quæ ex illius materia sumpsit originem & ex illa creata est &c. Item capitulo de quinque differentijs perfectionis. Per hoc igitur patet ex quibus medicina elicetur nostra, nam per ea elicetur quæ maximæ corporibus adiunguntur & amicabiliter eisdē adhaerent alterantia. Ideoq; cum in rebus ceteris exquirendis non inuenimus inuentione nostra rem aliam magis quam argentum uiuum naturis corporū amicari in natura sua. Vnde eis miscetur, & postea figitur igne lento per hoc opus nostrum in illo impendentes reperimus ipsum alterationum ueram esse medicinam in complemento cum alteratione uera, & peculiosa non modicæ &c. Idem sermone uniuersali de medicinis secundi ordinis. Probauiimus nam ex nostris sermonibus, sulphur cuiuscunque generis perfectionis esse corruptuum, argentum quippe uiuum perfectum in operæ naturæ, completis regiminibus, igitur & naturam imitantes in quibus est possibile nos sequi operibus, & argentum similiter in huius magisterio uiuum assumimus in cuius perfectionis medicina lunari scilicet & solari &c. Idem in capitulo de procreatione Martis dicit. Laudetur igitur benedictus & gloriosus Deus altissimus qui creauit illud, scilicet argentum uiuum, & dedit ei substatiæ, et substatiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus possidere ut in ipsa possit inueniri hæc perfectio per magisterium aliquod, quod in illo propinquæ potentia inuenimus, ipsum enim est quod ignem superat, & ab eo non superatur sed amicabiliter in ipso quiescit gaudens co &c. Et idem uoluit capitulo de coagulatione Mercurij per præcipitationem. Et quamuis ibi dicat, quod hæc medicina elicetur de corporibus metalli-

cis cum suo sulphure & arsenico præparatis & ex alijs solis similiter sulphure & arsenico, dicimus quod nullum est, sed ipsius uerba ibi & alibi similia iuxta sonum literæ non intel liguntur, quia ibi lateat anguis in herba. Vnde dicit ipse capitulo ultimo ubi concludit. Et eam similiter occultauimus, ubi magis apertæ locuti sumus, non tamen sub ænigmatæ, sed sub plana sermonis seriæ &c. Et dicit Morienus, quod si fumus albus non esset, id est, nisi nullatenus aurum purum alchimia fieri posset &c. Et ad quid plura de hoc Hermes enim & Senior & Plato & Alexander & quilibet philosophus in hac arte peritus hoc uelle uidetur. Et sensus uisus propter eius ultimam amicitiam in mixtione & iniciem unionem hoc credere nos inducat. Ex quibus noscitur quod hic lapis unus, omnia metalla perficiendo & ad unum medium reducendo potest dura molificare &c.

Instantia. An sulphur sit pars materialis Auri & lapidis philosophorum.

ED dices ex uerbis tuis sequi uidetur quod sulphur possit esse pars materialis auri & lapidis philosophorum cum argento uiuo, quod negasti, nam sulphur mutatur & miscetur facile cum argento uiuo, ergo uidetur habere magnam conuenientiam, conformitatem & similitudinem cum eo, si gitur argentum uiuum probatur esse materia auri & lapidis philosophorum, quia super omnia conformitatem habet cum eo, scilicet auro in mixtione ergo similiter & sulphur, cum habeat magnam conformitatem cum argento uiuo in mixtione, præsertim cum sulphur sit sicut suum coagulum proprium, ut dicit philosophus

quarto meteororum. Qui dicit & proprium quidem argenti uiui est quod coaguletur ex uapore sulphuris, & fortassis hoc modo gelatur ut plumbum &c. si quis ergo uoluerit coagulare argentum uiuum ut faciat aurum aut lapidem, oportet quod hoc faciat cum sulphure, ergo sicut mixtione sulphuris coagulatur argentum uiuum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile ut prius, ergo absque commixtione sulphuris cum argento uiuo & eius permanentia cum eo, non poterit generare aurum nec lapis philosophorum. Item cum aurum omne sit citrinum secundum magis & minus & lapis philosophorum rubicundissimus, & tinctura auri detur a sulphure, ut uult philosophus quarto meteororum & Geber, & Rasis, & omnis alchimista, ergo & sulphur necessario erit pars materialis eius, quoniam sulphur est tinctura & colorat argentum uiuum omni colore, quia argentum uiuum est album & non est uisum alterius coloris, ergo eadem causa erit pars materialis lapidis philosophorum. Et nos respondemus ut prius, scilicet quod solum argentum uiuum est tota causa materialis & tota substantia lapidis philosophorum.

S E D est sciendum quod argentum uiuum in sui prima creatione habet multas partes terreæ substantiæ sulphureæ albo in actu subtilissimæ quæ sunt de substantia materiali ipsius sine quibus substantia argenti uiui constare non potest, quæ ipsum naturaliter albo colore colorant, sed in magisterio ipsum albo colore albificant, & rubificant sicut uolumus regendo naturam ipsius. Quod autem argentum uiuum sit compositum patet per philosophum quarto meteororum. assertentem compositionem eius qui dicit. argentum uiuum est, ut aqua quæ miscetur cum terra subtili nimium sulphu-

rea mixtione forti donec non quiescat in superficie plana, & hoc est ex siccitate magna terrea quæ inest illi, & ideo non adhaeret tangenti, estq; albedo eius ex claritate illius aquæ & ex albedine illius terræ subtilis &c. Et hoc idem innuit Geber capitulo de natura argenti uiui. Et propter hoc tale sulphur cum conueniat in generatione & communitate quædam cum sulphure extrinseco commiscetur cum argento uiuo & ipsum coagulat, & est utrunque sulphur non fixum, & unumquodque ipsorum coagulat & colorat argentum uiuum. Sed cum argentum uiuum fuerit coagulatum & fixatum cū solo suo sulphure intrinseco et coloratu suo albo colore, uel rubeo in magisterio, tunc sulphur extrinsecu non poterit de cætero in ipsum ingredi & commisceri, quia dissimilia facta sunt. Propterea non ingreditur in aurum, non igitur potest esse materia uel pars materiæ lapidis, nec ipsum tingens, sicut nec in auro mineræ.

EX quibus secretum maximum panditur in hac arte, scilicet quod argentum uiuum non coagulatur, coagulatione quæ fit per mixtionem, nec coloratur nisi cum sulphure, sed cum solo suo sulphure intrinseco ad perfectionem, cum extrinseco uero coagulatur & coloratur ad corruptionem. Quæcunque igitur coagulant argentum uiuum quocunque modo sit, coagulant per virtutem sulphuris, ut uapor Saturni, atramentum & quæcunque talia, quia non posset esse, p[ro]duæ diuersæ res in substantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant, nisi per aliquid unū idē cōe eis. Dico aut̄ coagulationem quæ est per mixtionem cum permanentia metallicæ fusionis. Propterea si aliqua alia ipsum coagulant siue mineralia siue vegetabilia siue animalia sunt extranea, & aliter coagulant, et colorant, quia non proprie sed cōiter. Cū igit̄

tur sulphur extrinsecum , quamvis sit sicut generans , non possit esse materia , nec pars materie auri , neque lapidis philosophorum , concludimus quid nec aliquid aliud de mundo nisi solum argentum unum . Propter quod patet solutio ad obiectum . Oportet ergo quid per artificium quoddam occultissimum & diuinum ex solo argento uno generemus argentum uerum mediante sulphuris actione extrinseci sibi à natura mixti & absque illo sulphure ipsum coagulemus , quoniam generans non potest esse pars materialis generati . Hoc enim tale erit facilis liquefactionis metallice & tenuissimæ in modum cause & fixæ super pugnam & asperitatem ignis & complebit omne metallo in aurum subito sequendo naturam . Cum enim in se concludat omnes differentias perfectionis absque diminutione & superfuitate , conuertet omnia in unum medium quod est aurum .

Capitulum secundum , in quo probat quid sulphur solum sit materia lapidis philosophorum & auri secundum antiquos philosophos , & soluit .

M P L I V S idonee satis hæsitabunt aliqui , transcurrentes libros philosophorum in superficie , scilicet uidetur quid magisterium hoc sit totum in solo sulphure . dicit enim Rosinus ad Euthesiam quid sulphur incombustibile quod aduersus ignem pugnauit est quod querunt philosophi & in fine libri eiusdem dicit . Certum igitur habeas , quid nulla tintura sit unquam nisi per aquam sulphuris mundam . Idem in eodem dicit quid color pretiosus philosophorum exit de sulphure & nunquam potest sulphur quod naturaliter fugit postea fugere . Item Salomon filius

David . prætulit enim Deus omnibus lapidibus sulphur , ideo apud nos prætulit ipsum & apud ignaros uile est &c.
Item Geber capitulo de natura sulphuris per Deum altissimum illud illuminat , omne corpus quoniam est alumen & tinctura &c. Item Bulus in turba philosophorum , aqua munda ex solo est sulphure non tamen ex solo uno sulphure , rerum ex pluribus rebus quæ unum sulphur facta sunt .
Item Anaxagoras in eodem . Scitote quod huius operis perfectio est aqua sulphuris . Item Pythagoras in eodem . Scitote q[uod] nostra compositio nil aliud est quam aqua sulphuris , et sulphuris munda aqua ex solo est sulphure . Idem in eodem tota operis perfectio sit cum sulphura sulphuribus continentur . Et breuiter omnes philosophi , hoc idem uelle uidentur .

A D hanc questionem ut supra respondemus , scilicet q[uod] in solo argento uino est tota perfectio . Et quia ipsum habet in sua compositione partes sulphureas siccas , ipsum tingentes & colorantes albedine aEtu & rubidine in potentia . Ideo hoc sulphur est ipsum perficiens & informans . Et quia non potest educere seipsum in esse , ideo natura commiscuit ei sulphur extrinsecum in suis mineris , ut ipsum decoquat & extrahat de potentia in actum . Et ars eodem modo ut natura operatur . Et quia humidum aqueum & siccum terreum sulphureum , penitus in ipso facta sunt idem per omnem modum , ideo aut cum tota substantia in igne permanet , aut cum tota substantia recedit , quia pars unius aliam non derelinquet , ut dicit Geber . Vnde dicit philosophus 4. meteororum materia ductibilium est substantia aqua mixta , cum substantia terrea mixtione forti . Neque potest unum separari ab alio . Et congelatur substantia aqua illius cum frigore . Post actionem caloris in ipsum quæ est opteris &c.

INSTANTIA

Et hoc sulphur occultum sit manifestum in magisterio artis cum maxima sapientia . Sic igitur argentum uiuum , quod secundum se totum ostendebat naturam argenti uiui in manifesto prius , ita quando cum hoc suo sulphure in fine magisterij coagulatum est , cum totum in manifesto ostendat naturam sulphuris , dicetur sulphur . Et hoc est sulphur quod coagulat suum argentum uiuum , quod est ignotum uulgo . De quo dicit senior . Satis fecerunt sapientes antiqui hominibus quando dixerunt . Sulphur nostru non est sulphur uulgi , quia sulph . uulgi cōburit cōbustione nigredinis & corruptionis & comburitur . Sed sulphur sapientum comburit , cōbustione albedinis & meliorationis &c. Et hoc sulphur est quod albificat & rubificat & coagulat & perficit argentum uiuum in substantiam auri secundum naturam , aut lapidem philosophorum & auri secundum artem .

HOC notandum est quod cum omnis res composita sit ex materia & forma & res habeat esse & denominationem & diffinitionem à forma , ergo quanto res magis habet de forma , tanto magis de entitate , ergo etiam magis de uirtute & operatione , cum ipsa consequenter ad formam . Et cum forma sit in genere qualitatis primo & per se , non autem à quantitate nisi per accidens , quoniam quantitas & passio attribuitur materiæ . Cum ergo in magno quanto est parum de operatione , ergo parum de uirtute , ergo & parum de entitate , ergo & parum de forma . Et cum in parvo quanto fuerit multum de operatione , ergo plurimum de uirtute , ergo plurimum de entitate , ergo & plurimum de forma . Forma enim recipit extensionem subiecti in quo est & diuisiō nem . Item dicitur in libro de causis propositione decimaseptima , quod omnis uirtus unica est fortior quam uirtus multi-

plicata . Si ergo ita est , dicimus quod sulphur rubeum lumen occultum in argento uiuo cum sit forma auri est tingens & transformans omne genus metallorum in durum . Propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati sulphuris , scilicet formae , quam quantitati . Propterea eius rubedo intensa trahit ad nigredinem , scilicet ad colorem hepatis uel aloes , ut dicitur libro trium uerborum . Ideo qualitas magi sulphuris non est tingens aurum , neque elixir sicut illud modicum , quod est forma . sive qualitas argenti uia in quo est . Cum ergo una pars ipsius informet & tingat mille partes cuiuslibet metalli in aurum secundum philosophos , ergo oportet quod habeat multum de uirtute , ergo multum de entitate , ergo multum de forma & hoc bene ostendit color eius in sua materia , immo ueraciter loquendo , ipsum est pura forma auri . Ideo potest extendi eius operatio propter rubedinem in magna quantitate cuiuslibet metallorum & tingere eam in citrinitatem auri & perficere . Ratio est quia cum in istis sulphur rubeum sit idem omnino cum suo argento uiuo , & econuerso , quamvis quandoque argentum uiuum dicatur materia & sulphur suum forma . & habet perficie metalla , oportet quod perficiat ea , inquantum habet naturam arg. ui. & calorem , scilicet quod expolientur à sulphure extrinsecus adueniente & corrumpente & remaneant alba albedine argenti uiui cum abstersione sui coloris pri- mi . Ergo oportet quod in eodem momento , quo expoliantur & fiunt alba recipient ab illo sulphure & rubedinem & citrinitatem auri & formam , nisi enim expoliarentur & desalbarentur non possent tingi & perfici . hæc autem tinctura est sulphur sapientum .

QVOD autem tales colores diuersi sic dari possint sic

INSTANTIA

patet: quia ex Saturno fit albissima cerasa quæ sine aliquo
 ius adiunctione per solum ignem citrinatur, & in fine rube-
 scit per suum intrinsecum sulphur & dicitur minium. Et
 ideo Rasis in lumine luminum dicit quod hoc opus operi mi-
 niario assimilatur, quia hic lapis cum germinat habet tin-
 eturam suam totam in seipso sicut minium. Et hoc proprie-
 est sulphur philosophorum & lapis eorum & sulphur diuinum.
 Et hoc est sulphur occultum cum quo omnia deauratur &
 decorantur. Hoc est umbra solis & coagulum ar-
 genti uiui coagulans omne liquidum & in suam naturam
 conuertens. Hic est qui cum uolantibus uolat, & cu quie-
 scentibus quiescit, & omne quod est, propter suum robur,
 ad se conuertit & uincit, & est aurum philosophorum,
 quia omne cui iungitur conuertit in aurum. Hic est ques-
 tus à multis & iuuentus à paucis. Hic est qui ab antiquis,
 quinta essentia nuncupatur, & est sal armoniacum & ace-
 tum philosophorum, & æs & corpus, & terra quæ dicitur
 mater elementorum, ad quam conuertuntur omnia elemen-
 ta & hæc est arbor aurea de cuius fructu qui comedenter
 non esuriet unquam. Hic est lapis omni pretio carens, qui
 absque aliquibus sumptibus inuenitur. Hic est in igne nutri-
 tus & generatus & in igne gaudet. Hic est qui omni nomi-
 ne nominatur, in omni rei similatur de mundo, à philoso-
 phis minor mundus dicitur, quia sicut homo dicitur minor
 mundus quia in eo omnium rerum similitudo & participa-
 tio reperitur. Ita hoc sulphur dicitur minor mundus.
 Et hoc est sulphur, quod est perfectio & archanum philosophorum quod non inuenitur nisi ab eo qui ipsum noscit & accipie. Et hoc est sulphur secundum quod coniungitur primo sulphuri, ex quibus fit tertium sulphur de quo dici-

tur sulphura sulphuribus continentur. Et hoc est sulphur,
de quo auctoritates adductae arguunt.

Nota de aqua & oleo sulphuris.

A Q V A autem sulphuris uel oleum sulphuris est argē
tum uiuum, de sulphure composito extractum. Et est aqua
uiua. Et hoc est quod proprie dicitur lac uirginis, & aqua
sincera coelestis & gloria. Et auis uolans, quæ substantia
liter idem est cum sulphur dicto. Sulphur autem uulgi est
diuersum ab ys & sic pater solutio quæstionis & argumen=

torum.

An sulphur solum sit tota materia auri,
& nota bene.

M P L I V S aduertendū occurrit plurimum, q
a propter dictas auctoritates sulphuris & alias simi=les, quidam ignorantes metallorum principia & naturas dixerunt, quod aurum est materia iter totum ex sulphure citrino purissimo cum omni æqualitate in uentre terræ digesto & habet ibi modicum de argento uiuo à quo recipit luciditatem & extensionē sub malleo, sed à sulphure recipit substantiam, colorem, fusionem, & reliqua accidentia propria. Item quod argentum uiuum nō ingreditur ibi nisi sicut temperans materiam ad extensionem, eo modo scilicet quo frigiditas ingreditur in opus naturæ, quia instrumentum proprium naturæ est caliditas & non frigiditas. Propterea suas operatioes in sulphure uulgi impedites uacui semper à proposito fuerunt. Declarantes autem hoc dicimus nō secundum ueritatem huius scientiæ, sed astrologiæ &

INSTANTIA

aliarum & omnium ueterum philosophantium quod omnes antiqui philosophi posuerunt numerum metallorum. Iuxta numerum astrorum errantium cum metalla habeant etiam motum erraticum, & cum ipsa astra sint septem numero. Ita septem metalla reperierunt quae attribuerunt ipsis, tanquam causis efficientibus & mouentibus ea, conueniunt enim sicut causae superiores cum suis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuitur plumbum. Ioui stannum. Marti ferrum. Soli aurum. Veneri aes. Lunae argentum. Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiatur, nisi dicta sex numero, scilicet quae perueniunt ad coagulationem, cum liquefactione & extensione.

Et ideo philosophi tunc reuersi sunt, ad materiam propriam ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipsa materia sit eorum substantia & dixerunt omnes quod erat argentum uiuum, quod attribuerunt Mercurio. Ita quod coacti ab ipsa ueritate posuerunt materiam metallorum de numero metallorum ut coplerent eorum numerum iuxta numerum planetarum. Si igitur sulphur esset materia & substantia metallorum ex qua fiunt, tunc oes antiqui posuissent sulphur & non argentum uiuum. Nullus autem eorum hoc unquam posuit.

Ex quo patet etiam argentum uiuum esse originem, materiam & substantiam metallorum. Non autem sulphur.

N O T A circa istam literam præcedentem. Et ideo philosophi quod Aristoteles secundo physicorum & septimo metaphysicæ improbat platonicos & Pythagoricos & eorum sequaces antiquos, quia non cognouerunt de causis nisi materiam & omne aliud à materia erat accidentis in materia, cù sola materia esset substantia omnium rerum. Sed tamen est notandum quod Aristoteles & alij sic improbantes nō habue-

rune antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes causas alias à materia sicut & ipsi. sed aliter tradiderūt de cognitione earum & ad aliud suam referentes intentionem, quia in hac arte fere omnia locuti sunt mystice & in natura libus & in alijs scientijs. Materia enim alchimiae que dicitur prima materia & Chaos secundum antiquos in qua sunt omnia in confusione, figuratiue est argentum uiuum philosophorum per digestionem quandam propriam generatum; quæ est lapis eorum quæstus, occultus sensui & manifestus intellectui quæ est forma & flos auri. Et quia ista materia est omnino necessaria, & debet esse necessario maxime cognoscibilis si materia formam auri debeat adipisci. Ideo oportuit eos maxime supra omnia tractare de materia, qua fere & uere & infallibiliter cognita & forma auri immediate cognoscitur, similiter & finis immediate cognoscitur, cum forma sit idem quodd finis. Similiter & agens, cum natura sit agens cum calore sulphuris in ipso argento uiuo, prout ab arte regitur. Ita quodd cognita materia uere & absque defectione aliquo statim disponitur homo in ueram cognitionem aliarum causarum omnium & ipsa ignorata ignorantur aliæ cause omnes necessario, non autem econuerso, propter quod oportuit eos maxime tractare de cognitione materiæ, non autem sic de alijs.

D I X E R V N T etiam omnia alia à materia esse accidentia hoc, quamuis improprie ad rei ueritatem, quia cum materia fuerit orta ipsa de se est disposita ad receptionem formæ & inclinatur ad receptionem ipsius sicut imperfectio ad id quo debet perfici, & per artificis scientiam fit ipsius informatio & per ignorantiam eius fit totius destrucción. Et per hunc modum dixerunt formam esse accidentis cū ipsa posse

INSTANTIA DE SVLPHVRE.

fit inhærere materiæ & non inhærere . Sed postquam adhæsit ipsa inseparabiliter adhæret , & dicitur forma substantialis apud eos cum ipsa det esse materiæ & substantiam propriæ . Vnde si ipsorum uerba secundum eorum intentionem intelligentur unusquisque uidebit quod ponunt formam esse substantiam rerum sicut & materiam & similiter accidentis diversis respectibus , forma enim substantialis est principium essendi magis quam materia cum ipsa sit actus , materia uero potentia . Et quia secundum ueritatem formarum nominantur substantiae rerum . Materia tamen alio modo potest dici magis substantia , scilicet in quantum principium inest unicuique rerum , & ex ea extrahuntur omnes forme , & quia ipsa est quæ perpetuari habet in rebus , ut declarari habet secundo physicorum . Vnde dicit philosophus undecimo de animalibus quod materia est prior generatione & tempore forma autem ratione . Cum igitur forma quælibet existens in materia extrahatur de potentia suæ materiæ & non econuerso . Ideo ignorantis & præter rationem laborant illi qui uolunt extrahere formas de materia absque cognitione materiæ , quia ex materia extranea non extrahitur forma propria quæ desiderant . Si quis ergo uelit cognoscere formam auri operetur necessario ut prius cognoscat materiam lapidis philosophorum & per consequens disponitur in cognitionem forme eius . Per quod patet quod prima & principalis cognitio rerum incipit à materia , hæc enim primo subiacet sensui , cum suis accidentibus . Bene ergo dixerunt antiqui incipiēdo à materia , tamen quia cognitionis ex parte materiæ & si sit prior , tamen est imperfecta & incerta , cognitionis autem forme in sua materia cum sit ultima est perfecta & certa & in ea status . Et hæc sufficiente de materia lapidis philosophorum .

Capitulum tertium, in quo uidendum quæ sint elemen-
ta lapidis philosophorum & quomodo con-
ueniant in auro & omnibus mixtis, & etiam
in coelestibus secundum antiquos phi-
losophos huius artis.

Ter quia diximus, quod omnia elementa in lapide
philosophorum sunt depuranda primo & post &
qualiter miscenda & ponderanda & commiscen-
do ut compositum perpetuetur, ideo de ipsis narremus.
Sunt quamplurimi hanc artem moderno tempore inquiren-
tes & fuerunt antiquitus & semper erunt, & operantes in
superficie iuxta sonum primum uerborum, quidam, po-
nunt ex partibus animalium, sicut sanguine, ovo, cerebro &
spermate, aut superfluitatibus, ut capillis, stercore, urina, &
sibi similibus, aut etiam ex uegetabilibus, sicut frumento &
similibus alijs, præmissis putrefactionibus infimo, per distilla-
tiones, distillant aquam limpidam per se, secundo oleum albū
per se, quod est aer, & fex, quæ est remanens in fundo est
terra in qua est ignis, id est, tinctoria uel post oleum album
sequitur oleum círimum uel rubeum, quod est ignis. Post
calcinant terram totiens quoisque figatur, & imbibunt,
eam cum aquis & oleis albis pluries distillatis ad album, &
cum oleo rubeo in fine ad rubeum diuidendo pondera eorū
& coniungendo sicut litera sonat, & dicunt, quod per ta-
lem diuisionem talium elementorum & depurationem &
coniunctionem fit fermentum uerum & elixir magnum et
lapis philosophorum. Sed isti ab elementorum & ipsorum
materia prima secundum alchimistas & operatione ipsorum
sunt ualde remoti. Quia oportet quod omnis forma extra-

hatur de potentia suæ materiæ propinquæ , cum igitur nullum illorum sit nec esse possit materia auri nec ex eis generabitur forma auri , ergo nec lapis philosophorum , ergo neque elementa lapidis generabuntur ex eis . Omnis enim forma debet esse uniuoca & eiusdem generis cum sua materia ex qua sit & potentialiter in materia sua .

SEDIsti ab elementorum &c. Notandum est quod inuestigatio per quam deuenire possumus in cognitionem ueritatis cuiuslibet rei , sumitur necessario ab essentia & natura rei , & ab accidentibus propriis ipsius , & non ab extraneis , & per consequens operatio in generatione ipsius si sub iacere possit actibus nostris , ut inuestigatio in cognitione hominis sumitur ab essentia & natura hominis , non autem à natura ligni , & neque ab essentia lapidis &c. si ergo ab extraneis quis uoluerit inuestigare ut cognoscat naturam rei et essentiā stabit in extraneis , ergo si operabitur in generatione illius rei extranea generabuntur . Quia qualis fuerit inuestigatio talis & cognitionis , ergo & per consequens talis operatio & generatio . Cum ergo alchimia inuestigando inquirat transmutare oimnia metalla in aurū , ergo prius inuestigando habere oportet cognitionē auri et aliorum metallorū . Et hæc cognitionis necessario erit à natura & essentia ipsorum & accidentibus propriis , ergo & operatio & transmutatio sumetur similiter ex eisdem . Non ergo inuestigatio sumpta ab extraneis est necessaria nec utilis , cum non ducat nos in cognitionem rei per accidentia , sed potius in maiorem ignorantiam , ergo nec operatio sumetur ab ipsis cum non possit fieri recta operatio abque recta cognitione & inuestigatione precedente , Tales enim sic operantes absque investigatione et cognitione fortius laborant sicut uident et audiunt alios operari

operari sed non sperent aliquo modo à fortuna iuuari in operibus suis. Et sciatis quod cognitio essentiæ & naturæ rei sumitur à cognitione principiorum suorum, principia autem sumuntur, aut à per se notis, aut à superioribus scientijs: principia autem rei sunt cause sue propinquæ. Mirabile ergo uidetur & fatuum cum instantia, quomodo & quare conantur operari cum predictis extraneis, cum per illa non sit cognitio neque inuestigatio aliqua causarum & principiorum auri, scilicet uel argenti hanc eandem sententiam inuestigandi in habenda cognitione ueritatis cuiuslibet rei, ostendit & affirmat philosophus in primo de anima, qui dicit, quælibet res debet inuestigari per sua principia, hanc etiam sententiam principiorum & elementorum cognoscendam ostendens Geber dicit de principijs &c. Cognoscere uero non est possibile transmutationes corporum uel ipsius argenti uiuui. Nisi super mentem artificis primo ueniat uera cognitio eorum naturæ secundum suas radices prius, ergo corporum principia notificabimus &c. Hoc autem totum recipit ingenium & similitudinem per philosophum tertio metaphysice dicentem. Quod eadem sunt principia essendi & cognoscendi. Et in secundo eiusdem dicit. Quod sicut res se habent ad esse, sic ad intelligi & cognosci. Quapropter bene uidimus quod in omnibus rebus reperiuntur tres modi, scilicet modi essendi, modi cognoscendi, seu intelligendi & modi significandi: qui tamen tres modi sunt unum & idem essentialiter: Sic quidem modus inuestigandi & cognoscendi elementa in auro & lapide philosophorum, patet uere. Nec de cetero egimus nisi inuestigatione modi operandi in eis, quæ inuestigatio fit respiciendo ad modum operationis naturæ et non aliter. Oportet ergo sequi naturam in materia & principijs & ele-

DE ELEMENTIS

mentis similibus , in modo autem operandi quantumcunque possumus.

N O S ergo antiquorum sententias occultas ex uerbis barbaris elicere uolentes de elementis dicimus quod in omni mixto quatuor ad mixtionem conueniunt elementa, quorum duo sunt inclusa ut ignis & aer , & duo includentia ut terra & aqua & ideo in omni mixto uidetur superabundans terra & aqua. ignis autem & aer sunt principia magis formalia & mouentia, alia uero magis materialia & quietem facientia & uirtus ignis & aeris proprie apparere non possunt , nisi in terra & aqua , sicut nec uirtus formæ nisi in materia , quia sicut forma est inclusa in materia sic ignis et aer in terra & aqua . Vnde philosophus decimo septimo de animalibus dicit & forma ignis non appareat per se omnino, quoniam ignis habet formam propriam & forma eius non appareat nisi in alio corpore &c. Item Rasis in 70. libro reprehensionis , omne compositum componitur ex quatuor naturis duabus manifestis & duabus occultis . Cum igitur inclusa sunt fortia, includentia uero debilia , tunc mixtum facile corrumpitur, quia principia formalia exhalit per quæ datur forma, color , sapor , odor & similia & materialia remanent, non tamen ex toto deserunt illa hæc . Si autem econuerso non faeile corrumpitur mixtum, quia propter fortitudinem includentium inclusa non facile resoluuntur . Si autem ambo debilia tunc totum mixtum facile corrumpitur , quia una pars elementi nō pōt aliam retinere ut patet in camphora . Cumq; in fortitudine elementa æquantur secundum omnem modum possibilem natura tunc inuicem pariter continentur , & pars minima cuiusque temperatur , ligatur & retinetur à sua compare & contraria æqualiter . Ita ut hu-

midum & siccum sunt aequalia in uirtutibus & calidum & frigidum, & sunt omnino unum absque diuersitate & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi non sit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas sed identitas & similitudo totalis.

DE elementis igitur secundū alchimistas dicimus, quod elementa in hac arte sunt humidum & siccum, id est, aqua & terra & in aqua est aer & in terra ignis, ueruntamen primum elementum & radicale de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, est humiditas siue aqua, id est, liquefaction, aut secundum alios est terra, sed quicquid sit ad idem uertitur. Et de hoc Empedocles & quidam antiqui dixerunt quod solum unum elementum est genere alteratio- ni & permutationi & quod omnia generata sunt ex spissitudine unius elementi, quia quando inspissatur aqua tunc cum qualitates terrae uincant qualitates aquae ex aqua fit terra, ergo tunc quatuor elementa conueniunt, & faciunt mixtū secundum eos: quos philosophus redarguit in libro de sensu & sensato, dicentes quod omnia facta sunt ex aqua. Vnde dixit Morienus & Hermes quod ex grossitie aquae terra concreatur & ali⁹ antiqui quod terra natat super aquas & est super aquas fundata. Et quia aqua & terra adaequantur in pondere & uirtutibus & aer adaequatur aquae & ignis terre, et sic mixtum sit perpetuans, ergo necessario quatuor elementa conueniunt aequaliter in compositione lapidis philosophorum & auri. Signum huius est quia cera dum liquefacta est ipsa tota dicitur aqua secundum eos ratione humiditatis fluxibilis, dum autem coagulata est ipsa tota dicitur terra ratione siccitatis quia quolibet aequaliter ponderat. Vnde Alexander in fine suae epistolae dixit. Scias quod philosophi om-

DE ELEMENTIS

ne calidum ignem uocauerunt, & omne fluxibile aquam,
& omne coagulatum terrā uel lapidem &c. Et neque aqua
nec aliquid elementum simp' ex confert nobis aliquid utile in
arte nisi omnia diuisa & depurata inuicem coniungantur
& æquentur perpetue: ergo necessario cum generata erit
aqua munda & candida oportet quod eī terram coniunga-
mus, eadem hora & coniunctis illis duobus omnia quatuor
coniuncta erunt, & tunc perfectum est opus. Et si non con-
iungantur tūc aqua resolutur in fumum cum terra & per
consequens alia elementa propter uim et perseverantiam ignis.
Et opus annihilatur, propter quod oportet artificem cognos-
cere elementa simplicia penitus, antequam ipsorum compo-
sitionem incipiat ut sciat ea recte componere ad constitutio-
nem compositi. Vnde dicitur in lumine lumen. Oportet
antequam inhumentur elementa ut simul cognoscatur pon-
dus cuiuslibet & eius similitudo & de coniunctione non est
sperandum aliter. Item ibidem. Si uis elementa miscere
necessa est, ut elementorum cognoscat naturas & componas
contrarium cum contrario &c. Similiter in ceteris arti-
bus & sciētijs oportet primo habere ueram cognitionem sim-
plicium quae dicuntur elementa antequam deueniatur in cer-
tam et determinatam compositionem ipsorum, quia simplicia
non considerantur per se sed inquantum ex eis fit suum com-
positum. Vnde Alexander in suis secretis dicit. elementa sim-
plicia nihil profundunt, cum autem complexa sunt mirabilium
& altissimarum operationum, sic de alijs philosophis. Vn-
de conuertere elementa & quod queris inuenies: conuertere
autem elementa est facere humidum siccum & fugiens fixū.
Item Aristoteles in secretis secretorum id idem loquitur de cō-
uersione elementorum. Sciatis quod omnia elementa tunc

conuertuntur in terram actualiter & elementa alia sunt &
remanent cum ea in potentia & virtute . Propter quod di-
xit Hermes terra est elementū & de terra omnia facta sunt
& ad terram conuertuntur . Moyses terra est mater elemen-
torum , omnia de terra procedunt & ad terram conuertun-
tur . Sic recitat Morienus . Hæc autem terra est , corpus &
fermentum , per quam omnia alia elementa perpetuantur
cum ea . Secundum hunc ergo modum in compositione la-
pidis philosophorum & in auro conueniunt quatuor elemen-
ta . æquātur enim ibi omnia elementa æquatione uera , secun-
dum omnem modum possibilitatis naturæ . Vnde Rasis in li-
bro perfecti magisterij loquens de corpore & spiritu , pro-
ut sunt principia & elementa lapidis philosophorum ratione
qualitatum contrariarum temperatarum in eis dicit sic . Cū
uero alternatim modo congruo despontantur , generatur ab
eis substantia temperata , quam non potest ignis uiolentia su-
perare , nec terræ feculentia uitare , nec aquæ limositas con-
demnare nec contactus aeris obumbrare &c. Et ideo aurū
& lapis philosophorum non corrumpuntur , in igne quan-
tumcunque stent in igne , ipsa enim generata sunt in igne :
& sicut locus ad generationem rei sic & ad conseruationem
eius , quia omnis res ferè tam uegetabilis quād mineralis et
similiter animalis in loco proprio generationis melius quād
alibi conseruatur : quia igitur lapis philosophorum & simi-
liter aurum præsertim alchimicum sunt generata in igne ,
ergo proprius locus conseruationis & melior erit ignis , quia
inter ea actio non fit nec passio corruptiva , quia quando-
cunque agens tantum potest in agendo , quantum patiens in
patiendo , & econuerso tunc perpetuatur patiens per actio-
nem agentis , quia ergo lapis philosophorum tantum potest

DE ELEMENTIS

contra ignem in patiendo quantum ignis in agendo , ergo est perpetuus in igne , patitur enim passione quæ est salus & perfectio, non autem passione quæ abiicit à substantia .

EX quibus directe patet ueritas & intellectus antiquorum philosophorum de generatione corporum coelestium quam posuerunt ex elementis & ipsa esse incorruptibilia . Posuerunt enim cœlum & cœlestia sic mixta & ideo incorruptibilia facta, quoniam principia materialia non possunt à formalibus separari , nec econue: so cum in eis non fiat actio & passio propter equalitatem in uirtutibus actiuis & passiuis : & ideo natura sagax secundum eos posuit ignem , seu sphærā ignis iuxta cœlestia ad conseruationem ipsorum cum sit maxime actiuus . Qualiter ergo est proportio illius ignis materialis ad lapidem philosophorum & aurum , talis est proportio ignis elementi in sphera sua ad cœlestia corpora . Sicut igitur hæc in hoc igne conseruantur in esse suo absque corruptione aliqua , sic & illa , scilicet cœlestia in illo igne , & tales res gaudent igne , ut dixit Alexander : Verumtamen cœlestia sic à solo Deo processerunt iussu Dei . Lapis autem philosophorum & ipsorum aurum , a Deo non solo sed à natura etiam , non tamen à natura sola , sed ut est ab artificiis uoluntate directa iussu Dei : quoniam natura sola non potest nec scit in ijs equare elementa in uirtutibus , ut perpetuentur in mixto , nisi prout est ab artificiis uoluntate directa . Et per hunc modum etiam , scilicet uoluntatis diuini nrae , cœlestia corpora incorruptibilia sunt , ut dicit Plato . Et sic patet quomodo ars iuuat naturam , ideo non possumus sequi naturam in modo sui operis , sed sic in opere . Ex quo patet quod nostra uoluntas cum sapientia ingreditur opus hoc , sicut complens & perficiens , & præparans , quia no-

luntas cum sapientia cognoscit naturam & opera eius & ipsam sequitur & gubernat propter eundem finem, ut superius dictum est.

I V X T A dicta. Sunt ergo omnia elementa numero quatuor, ratione quatuor qualitatum primarum: & sunt conuertibilia ad inuicem quia quodlibet est in quoilibet, potentia & uirtute, propter quod reciproce continuo generantur & corrumpuntur. in substancia autem ab exordio mundi unum solum est elementum quod est materia prima, ex cuius divisione propter repugnantiam quatuor qualitatum, genera ea sunt quatuor elementa quae erant ibi in potentia. Similiter in huius lapidis ortu sunt quatuor elementa in potentia in uno quod est materia prima que inenarrabili artificio diuiduntur & complectuntur. Censemus porro hunc lapidem esse perpetuum & incorruptibilem super ignem, non solum propter adequationem quatuor elementorum in uiribus suis, sed & propter coniunctionem quinti elementi cum illo, quia sicut maior mundus ex quatuor elementis corruptilibus est compositus & uno incorruptibili quod dicitur quinta essentia. Sic & ars, diuina uirtute quatuor elementa lapidis corruptibilia nexus & nodo unius incorruptibilis, quod quinta essentia dicitur in hoc minori mundo indissolubiliter copulauit, quod etiam quintum dicitur elementum. ideo dixit Auicenna, hoc esse unum quinque elementorum: unde Alexander dicit. Initium huius artis ex quatuor est uiribus peragentibus, scilicet appetituua, retentiua, digestiuua & expulsiua siue mundificativa & quinta, scilicet anima, seu uita stans, ortus & lumen clarissimum propter quod dicit ea non esse calidam, nec frigidam, nec humidam, nec siccam. Est autem haec quinta essentia sulphur diuinum incorruptibilem

D E F E R M E N T O .

le , quo compositum incorruptibile perpetuo perseverat . Et sicut humidum & siccum sunt elementa huius artis secundū modum quem diximus , sic etiam anima spiritus & corpus , cum sint unum & idem tum humido & sicco & econuerso . Eodem fixum & uolatile sunt elementa . Similiter etiam candidum & rubicundum . Ad hoc etiam sulphur & argentū uiuum , similiter aurum & argentum uiuum : quoniam eadem est sententia omnium & quia inter omnia elementa quatuor sola terra est fixa & ars alchimie uult suum lapidem esse fixum , ideo oportet necessario quod in fine operis convercantur omnia elementa in terram , id est , fixionem secundum philosophos . Quae igitur dixerunt antiqui philosophi ante Aristotele de elementis & post ipsum in hac arte & de elementis & ipsorum generatione ex uno solo elemento , aut duobus , aut tribus , aut quatuor , & ipsorum corruptibilitate , & perpetuitate secundum allegoriam dixerunt .

De fermento , & modis , & conditionibus , & proprietatibus & conuersione quam facit , secundum philosophos huius artis dicemus .

C A P . I I I I .

d E fermento ergo sine quo ars alchimiæ perfici & compleri non potest , philosophi occultissime & uelatis sermonibus certauerunt , quoniam ipsum est de secretissimis terminis huius artis . sicut ergo intelligimus disseramus nunc . Apud philosophos fermentum dupliciter uidetur dici . uno modo ipse lapis ex suis elementis compositus & completus in comparatione ad metalla . Alio modo illud quod

est perficiens lapidem & ipsum complens. De primo modo dicimus, quod sicut fermentum pastæ uincit pastam & ad se conuertit semper, sic & hic lapis, conuertit ad se metallæ reliquæ. Et sicut una pars fermenti pastæ habet conuertere infinitas partes pastæ uicissim & non conuerti, sic & hic lapis habet conuertere plurimas partes metallorum ad se & non conuerti. Et sicut pasta alteratur & conuertitur ab eo quod suæ naturæ est & quod sumpfit originem ex ea, nec conuertitur à re extranea. Simili modo metallæ alterantur & conuertuntur ab eo quod suæ naturæ est & quod sumpfit originem ex eis & non ab alia re extranea. Et sicut pasta non alterat nec conuertit aliam pastam ad se, nisi prius alteretur & recipiat uirtutem quandam additam per quam recipit potentiam alterandi & conuertendi aliam pastam ad se, simili modo hic lapis non alterat, nec conuertit metallæ ad se, nisi prius alteretur & conuertatur & recipiat uirtutem quandam additam per quam habeat potentiam alterandi & conuertendi metallæ ad se, unde dicitur in turba philosophorū, quod non alterat nisi prius alteretur, nec colorat nisi prius coloretur, nec mutat nisi prius mutetur. Et sicut fermentum recipit illam uirtutem alterandi, conuertendi & transmutandi aliam pastam à calore quodam occulto ibi decoquente per caliditatem aeris continentis & digerente & extrahente in actu de potentia materiæ quod erat ibi in potentia, per quam uirtutem conuertit aliam pastam in potentia existentem omnino ad se, simili modo hic lapis recipit uirtutem alterandi, conuertendi & transmutandi omnia metallæ à calore quodam, scilicet artis decoquente digerente & extrahente in actu de potentia materiæ, uirtutem illam per quam metallæ omnia ad se conuertit, quoniam sine calore non est digestio nec ope

DE FERMENTO

*ratio nec motus, ut dicit Theophilus. Veruntamen est scien-
dum quod est diuersitas magna in hoc fermento et illo. Nam
pastae per ealem decoctionem nihil aufertur, quando fermen-
tatur cum in ea nihil sit superfluum, sed in hoc oportet, ut
per decoctionem demandantur partes superfluæ corruptentes si-
cūt facit natura in decoctione auri, quibus demptis dirigitur
lapis et recipit tunc uirtutem alterandi, conuertendi et trans-
mutandi ex se solo non ex alio sicut patet in pasta per inge-
nium ualde extraneum et profundum artis ministrantis.*

*Vnde Rasis libro perfecti magisterij dicit quid omnia sunt in
idipsum, scilicet calidum, frigidum, durum, molle, humidum,
siccum, graue, leue, asperum et lene etc. Et Aucenna in
fine sui tractatus, hoc elixir tingitur tintura sua et sub-
mergitur oleo suo et figitur calce sua etc. Sicut igitur fermentum
massæ fit ex massa et oam aliam massam ad se conuertit sic
et fermentum metallorum fit ex eadem substantia metallo-
rum et omnia metalla ad se conuereit, et cum metalla sint
generata ex sulphure et argento uiuo, ergo et hoc fermentum
cum generabitur ex eisdem et cum hoc fermentum conuer-
tere debeat omnia metalla in aurum, et aurum fit ex solo ar-
gento uiuo purissimo absque permanentia sulphuris genera-
tum, ut infra probabitur, ergo ex solo argento uiuo, hoc
fermentum siue lapis fieri debet per alchimiam.*

*E X quibus liquide patet, quid hoc fermentum siue la-
pis dupli de causa potest dici fermentum. Prima quia si-
cūt fermentum massæ non fit nisi ex simili substantia no[n] extra
neā per quam omnem massam ad se conuertit, simili modo
et hic fit ex substantia metallorum et non ex re extranea.
Secunda causa quia sicut fermentum massæ remanet idem
quod prius s. cum uirtute conuertendi addita omnem mas-*

Sam conuerit ad se , sic & hoc . Ex quo patet quod argen-
tum uiuum fermentatum & ad materiam fermenti conuer-
sum , conuerit ad se omne liquabile sui generis , scilicet om-
ne metallum cum sint similis liquefactionis sicut ipsum ar-
gentum uiuum . Et cum ipsius generatio proprie secundum
materiam sit ex argento uiuo solo sicut est aurum , ergo ova-
nia conuertet in aurum .

S E D aduertendum occurrit , quod conuersio metal-
lorum per ipsum ad substantiam auri , est non conuertere
omnino ad se sicut fermentum pastā conuertit . Et ratio est ,
quia tunc sequeretur quod per ipsius conuersionem nunquam
haberemus aurum , nec aliud metallum , quia sicut tota pa-
sta conuertitur ad naturam fermenti & fit fermentum , &
sic metalla omnia fierent , lapis ille siue fermentum : de hac
autem conuersione non curat alchimia . Sed ego imaginor
quod conuersio metallorum , per ipsum sit reductio ipsorum
ad quoddam medium , scilicet in substantia , in colore , in di-
gestione & in fusione & in sonoritate , & per hanc ealem
conuersionem sient aurum . In substantia quidem quia cum
aurum habeat substantiam medium in duritate & mollitie
inter omnia metalla propter eius summam perfectionem . Ita
hic lapis conuertit & reducit , omnia metalla ad substantiam
medium sicut est illa substantia auri . In colore uero quia que-
dam sunt nigrae , ut Saturnus & Mars , quedam rubea
ut Venus , quedam liuida alba ut Iupiter , quedam alba al-
bedine uera ut Luna , quedam crocea ut Sol & hic color est
medius omnium , ad quem hoc fermentum conuertit .
In digestione uero , non omnis digestio fit per calidum , calis-
cum autem comburens generat Venerem & Martem , dimi-
nutum autem Saturnum & Iouem . Temperatum autem

DE FERMENTO

generavit Lunam & Solem , sed magis proprie solem . Vnus de Rasis libro septuaginta præceptorum libro primo . Melius quod est in lapide est digestio & digesio quidem est æqualitas & applicatio ad complementum . In fusione uero , quia Venus funditur cum difficultate , Mars autem non nisi cum difficultate , & ingenio , Iupiter autem & Saturnus facile , Sol autem , & Luna medio modo . Ad hoc autem medium conuertuntur per dictum fermentum . In sonoritate uero , quia quædam sunt muta in sono ut Iupiter & Saturnus , quædam in sono acuta , ut Mars & Venus , & Luna , Sol autem tenet medium . Ad quod per hunc lapidem reducuntur . Sed in pondere & extensione sub malleo omnia præcellit propter suam ultimam perfectionem . Quia ultima subtilatio partium metallorum & suorum principiorum & uniformitas in substantia est causa magni ponderis & aliarum conditionum , contrarium autem contrarij . Reductio autem talis fit per ipsorum commixtionem secundum determinata pondera . Et quamuis lapis hic conuereat , quodammodo tamen etiam conuertitur & patitur . in omni enim mixtione fit actio & passio mixtorum adiuicem & mutatio in quodam tertium , quamuis aliquod eorum prædominetur , secundum diuersam ipsorum proportionem , ut patet primo per rigeneseos .

F E R M E N T V M autem secundo modo dictum est illud quod est lapidem perficiens , & ipsum complens sine quo lapis philosophorum constare non potest & hoc proprie est fermentum . In quo tota artis est difficultas .

F E R M E N T V M autem &c . Nota quod fermentum dicitur quasi a feruore , quia feruere , ebullire & crescere facit pastam & habet substantiam unam per totum similem

et habet uirtutem uictricem et dominantem occultam et conuersuam pastæ in sui similitudinem, rectificando enim reducie eam ad statum digniore et meliore: Vnde Hermes. Scias quod fermentum pastæ non sit nisi ex sua natura, ita similiter et fermentum auri et c. Relinquitur quod fermentum compositum est ex diuersis uirtutibus occultis in una substantia. Ad propositum. Cum ergo corpus quod est occultum in argento uiuo philosophorum per alchimiam generato habeat substantiam unam per totum similem et conuertet in sui similitudinem totum illud argentum uiuum dictum cum ei miscetur per uoluntatem artificis et faciat ipsum feruere, ebullire et excrescere secundum similitudinem quandam per uirtutem suam occultam uictricem dominantem et conuententem ipsum corrumpendo, id est, mortificando rectificando et reducendo ad statum dignorem et meliorem, ideo digne nominatum est illud corpus fermeneum. Argentum enim uiuum de se nihil ualeat, cum autem cum illo suo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo semper et uita uiuit incorruptibili in æternum et cum suum corpus sit de natura solis, oporeet quod totum illud couerterat in naturam Solis et totum fiat fermentum conuertens omnia in Solem.

HOC autem fermentum est occultum sensui, sed intellectu et rationi manifestum, et est corpus retinens animi, et tunc animas suas uires demonstrat cum suo corpori est unita, quas sine unione monstrare non potest.

Cum ergo animam candidam ortam areifex uisu perpendiculariter, suo corpori eodem momento coniungat: non enim potest anima sine suo corpore detineri, talis autem unio fit mediante spiritu, quia anima non potest uitam habere in corpore suo nec perseverantiam nisi per spiritum et talis unio et

DE FERMENTO

coniunctio est finis operis . Neque est intelligendum quod
hoc scilicet corpus cui coniungitur , sit aliquid nouum & ex
traneum quod addatur , nisi quod erat occultum sit manife
stum & econuerso sicut patet in cera liquefacta quando coa
gulatur : ita quid uirtus corporis tam fortis est quod anima
de cætero in æternum separari non potest . Vnde dicitur in
turba philosophorum quod corpus habet maiorem uim fratri
bus suis , id est , anima & spiritu : & dicit Plato in stolli-
cis . Non retinetur res nisi a fortiori illa . Vnde sicut pasta
absque suo fermento intrinseco fermentum non potest . ita si
ne hoc corpore spirituali occulto lapis non potest fermentari ,
nec perfici nec compleri . Quamuis in rei ueritate ipse la-
pis secundum se totum , secundum corpus , secundum animam
& secundum spiritum semper sit idem secundum rem . Std
secundum diuersas relationes & intentiones philosophorum
dicunt ipsum esse nunc hoc , nunc illud . Et hoc uoluit Plato
quando dixit quod materia fuit in infinitum nisi forma
sistat fluxum , oportet enim quod corpus retineat animam
ne ipsa fluat . Et sic intellexit Rosinus , & antiqui primi
quando dixerunt , omne corpus quod animam inuenit , fa-
cile ipsam occupat . Et de hoc prophetauit Plato quasi diem
iudicij qui dixit in quarto stollicarum & Hamec in cōmen-
to scilicet . Oportet quod coniungatur anima cum suo primo
corpore de quo fuit & non cum alio , quod nisi feceris defi-
cies à proposito sicut plures ignorantium eo quod ignorare
hoc secretum . Et ideo Rasis in lumine luminum appellat
hoc corpus spirituale occultum , quod est fermentum formæ .
Cum dicit , non ingrediendi uero causa est , quia ipsum corpus
est forma , spiritus uero materia &c . Et uere & subtili-
ter loquitur , quia sicut materia non habet esse sine forma

sed totum esse suum & dependentia est à forma . Ita animet mediante spiritu , non potest esse in ipso lapide , nisi per corpus , quia eorum esse , & perfectio dependet à corpore . Ideo corpus est uinculum et forma eorum quamvis sint idē . Similiter igitur patet quid corpus sit forma quia illud quod disponit rem ultima dispositione & ipsum complet est forma specifica eius , sed corpus est huiusmodi ut diximus ergo etc . Similiter cum omne compositum sit ex materia & forma , & ipse spiritus met sit materia , ergo corpus erit forma . Similiter cum fixum sic informas tam lapidem quam aurū , & sit de natura corporis . Mercurius autem sit qui figitur & informatur , & sic de natura spiritus , ergo corpus est forma . Et iterum , quia quod est principium totalis cognitionis alicuius rei , est forma specifica eius sed ipsum corpus sic est ut diximus ergo &c . Ideo notanter dixit Plato in primo stollicarum . Cognitio corporum ad qualitatum , principium eorum est , ex eo quād facit opus facile &c .

HOC ergo corpus est , quod est forma & fermentum & perfectio & tinctoria quam philosophi quæsierunt , & est sol & aurum philosophorum : quod est album in actu et rubeum in potentia & album est imperfectum & perficitur rubidine & non alio ut dicitur in turba philosophorum . Et hoc est quod dixit Rosinus scilicet sol albus est apparitione , rubens uero experimento . Et Anaxagoras dixit . Solem esse lapidem rubeum ardentem , anima autem cui iungitur sol spiritu mediante , est alba & est de natura lunæ & dicitur argentum uiuum philosophorum . Et ideo nunc patet ueritas eius quod dixit Hermes scilicet quod sine rubeo lapide nulla fit uerax tinctoria . Et patet ueritas eius quod dixit Moriennus , scilicet quod ad effectum non perueniunt , donec

DE FERMENTO

sol & luna in unum corpus redigantur, quod ante Dei præceptum euenire non potest. Et patet etiam quomodo sine sole ars alchimiæ non perficitur nec completur, quoniam ipse est uerum fermentum tam solis quam lunæ. Et patet etiam ueritas eius quod dicit Rasis in lumine luminum, scilicet rubicundus seruus candidam ducit uxorem. Et similiter ueritas eius quod dicit alibi. Nisi quis ruborem cū candore adiiciat etiam ad ruboris fulgorem accedere non potest. Et patet similiter quomodo duplex est aurum, unū album aliud rubrum. De quibus dicit Rosinus. Tu uero nisi aurum in aurum ponas uel habes. Et de hoc auro albo dicit Rasis libro perfecti magisterij quod ipsum est corpus neutrum quia nec ægrum nec sanum & hoc aurum album est argentum uiuum. De quo dicit Geber capitulo de argento uiuo, quod nullum metallorum submergitur in ipso nisi sol & quod est medium coniungendi tinturas. Et iterum de hoc sole & argento uiuo dicit capitulo de natura solis. Cum ipso similiter commiscetur spiritus & figuntur per ipsum maximo ingenio, quod non peruenit ad artificem duræ ceruicis &c. quæ uerba uidentur plana, sed sunt ualde deceptoria. Et q[uod] hoc sit uere fermentum uidetur uelle Hermes in 7. qui dicit. Et notandum quod fermentum confectionem dealbat, combustionem inhibet, tinturam continet, ne fugiant corpora lenifical, & se inuicem ingredi facit & coniungi, quod finis est operum &c. Et Morienus fermentum auri aurum est sicut fermentum pastæ pasta est.

EX quibus omnibus liquide patet quomodo sol & luna sunt eiusdem naturæ, & quod luna præcedit solem, & ordinatur ad ipsum, & quomodo sol est occulus in luna & quomodo de uentre lunæ sol extrahitur. Ideo dixit Senior

quod sol est oriens in luna crescente. Et Zeno in turba philo sophorum. Scitote omnes huius artis inuestigatores, quod nisi dealbetis non potestis rubeum facere, eo quod due naturae, nihil aliud sunt quam rubeum et album et de albo fit rubeum et album. Item Dardanus in eodem: sciatis firmissime quod si parum auri in compositione ponatur exiet tinctura patens candida. Item Alphidius in eodem: scitote quod totius operis initium est dealbatio cui succedit rubor post quod est operis perfectio. Vnde dicit Lilium. Quia spiritus et anima, nunquam uniuntur uero modo nisi in albo colore, eadem enim sunt res que dealbant et rubificant intus et extra ut idem in eodem dicit. Et quia hoc totum, scilicet corpus et anima simul unita per spiritum est de pura natura auri, ergo quicquid conuertit, penitus conuertet ad naturam auri: quia quamvis haec tota massa sit in fine primi magisterij et primi gradus alba propter naturam lunae ibi tunc apparentem. Attamen quia Sol est ibi occultus et sicut dominans cum sit fermentum, facit illam massam in potentia propinquissima rubeam in secundo magisterio et gradu. In magisterio autem tertio quod est gradus tertius et decoctio secunda et ultima, fermentum dominatur in actu et conuertit totam illam massam in naturam rubedinis actualiter talem ut est in croco ut dicit Zeno et Rasis et Lilium etc. Amplius dicimus quod hoc fermentum est istud forte et fortissimum, quod omnia uincit et ad se conuertit. Item relinquitur ex dictis quod non ex aliqua alia re fit hoc fermentum quam ex illa substantia de qua est aurum, et quia aurum est ex solo argento nivis: et ultimus finis intentus est generare aurum quod enim est principium in intentione est ultimum in operis executione. Vnde Geber ubi loquitur de

DE FERMENTO

numero decem medicinarum ponit quod per hunc lapidem conueritur argentum uiuum in aurum & omne metallum similiter, & sic omnis philosophus. Non autem intelligitur quod fermentum hoc de quo loquuntur alchimistæ, quod cōuertat alia in seipsum quemadmodum fermentum massæ cōuertit ad se continue in infinitum illud quod est sui generis.

C O R P V S igitur hoc &c. Notandum quod antiqui philosophi huius artis appellauerunt corpus circa illud q̄ secundū dū potentia naturalē habet fixionē & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perseverantia. Et super hoc habet potentiam retinendi secum in commixtione istud, quod non est corpus, & est de sui natura incorporeū aut siue non corpus siue animam, appellauerunt, omne istud quod secundum sui potentiam naturalem non habet fixionem, nec permanentiam ad pugnam ignis, sed eleuatur & euolat ab igne & super hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum quod est de sui natura. Et hoc est anima. De qua quidam philosophorum dixerunt eam esse aerem, quidam ignem, quidam uaporem incorporalissimum, quidam substātiā tenuissimam, quia secundum analogiam locuti sunt. Spiritum autem appellauerunt omne illud, quod subtilitatū uel solutum uel liquefactum ad ignem secundum sui potentiam, naturalem habet potentiam resoluendi corpus cum anima in uaporem, uel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, ut non evaporent, quia spiritus cum aqua lis fuerit facit corpus retinere animam, & cum fuerit fortis facit animā separari à corpore et manet cum corpore, quoniam sine spiritu, nec anima cum corpore manet, nec à corpore separat, cum ipsorum sit uinculum: una tamen & ea dem res in substantia est habens omnes istas proprietates &

operationes dum enim in liquefactione permanet ratione subtilitatis dititur spiritus sine quo spiritu non potest fieri generatione animæ, & corporis, nec coniunctio animæ & corporis: unde in toto magisterio dominatur spiritus in actu usquequo generetur anima & corpus, dum autem uolare potest ab igne dicitur anima, dum autem manere potest in igne & perseverare dicitur corpus. Si ergo tempore generationis: anima steterit in igne & seruauerunt uires eius per uim spiritus, tunc uolat ab igne & trahit secum corpus ad uolatum & permanet operans uacuus à proposito, & expectat quod iam uenit & iam recessit & nunquam de cætero est uenturum & uidetur mirabile ei. Si enim præualuerunt uires corporis tunc super uires animæ, per æqualitatem spiritus, conuersum de actu in habitum, tunc corpus retinet animam ne unquam habeat uim fugiendi ab igne & operans tunc habet propositum ut habuerunt antiqui tunc spiritus permanet cum eis semper, quandoque in actu, & quandoque in habitu: quod totum concipitur ex uerbis Platonis in turba philosophorum & in stolicis & ex uerbis Senioris, & Haly, & Rasis & aliorum omnium. Quia ergo hoc corpus perficit & retinet animam & dat esse sibi & toti operi, & anima in hoc corpore demonstrat uires suas, & per spiritum sit hoc totum, ideo digne quamuis metaphorice dixerunt corpus formam esse unum. ergo & idem secundum substantias, quandoque dicitur spiritus, quandoque anima, quandoque corpus diuersis respectibus. Alia igitur est consideratio spiritus, animæ & corporis, quo ad philosophum alchimistam, & alia quo ad naturalem philosophum & metaphysicum, immo ualde diuersa subtiliter speculantii. Et sciaris similiter q̄ spiritus procedit æqualiter ab utroque necessario.

DE FERMENTO

SED dices quomodo intelligitur illud quod Plato dicit
in quarto stolicarum , superfluum est apud operantes hanc
scientiam , quia qui preparauit semel hoc opus ditatus est ab
iteratione operis , hoc autem non uidetur illi qui non est peri-
tus in ijs scientijs superioribus &c . Idem ibidem oportet q
spiritus coniungatur cū corpore de quo fuit principium ope-
rationis & diues sit operans per hunc effectum spiritus , sine
hoc quod iteret , opus . Velut qui trahit ignem à lapide diues
est ab igne quia poterit multiplicare & augmentare sine ter-
mino : ita quod afficitur tædio operans & oportebit ipsum
derelinquere partem . Item Rasis in primo 70. præceptorum .
Qui semel perfecit opus ditatus est , & idem libro perfecti ma-
gisterij , neque indigebis huius rei reiteratione , ex quo ipsam
semel recte peregeris . Ego autem rationabiliter non pos-
sum imaginari illud nisi solum illud sicut dictum est . Non
enim hoc fermentum multiplicat seipsum in infinitum : ita
quod minima pars eius extenditur semper in infinitum . Ad
illud autem quod dicit Plato & Hamec & Rasis dicimus q
eorum dicta non intelliguntur secundum sonum literæ . Nā
qui errat in opere experiendo eget reiteratione secūdo & ter-
tio , & totiens quoisque quod appetit comprehendat : ut ibi
dicit Rasis . cum autem semel perfecerit non eget reiteratione
illa , scilicet perfectionis , quia aliter reiterat perfectus & im-
perfectus in opere . Volunt ergo quod postquam opus semel
recte peregeris ex cognitione conditionum omnium & circun-
stantiarum quod tu es diues ratione cognitionis , quia potes
reiterare quotiens uis sine fallacia : & ideo non æges reitera-
tione huius rei ratione cognitionis cum ipsa sit infinita , ne-
que ratione probationis , sed sic ratione operis . Item dicit Ra-
sis in lumine luminum & expositor , non nisi semel eges la-

pide, id est, ut cognoscas eius pondera. Morienus, ecce quia cognitio & scientia huius rei infinita uidetur, sed operatio pluries reiterata & finita.

V N D E dicendum quod cum operans in operatione sua scilicet in decoctione et putrefactione peruerterit ad finem pri-
mi gradus in quis apparet color primus, & simplex, post
antecessionem omnium aliorum colorum quare color est albus
tempore maturationis apparet tunc statim incipitur secun-
dus gradus operis, & hic secundus gradus est fermentum
& fermentatio massæ. Tunc enim elementa omnia debet &
qualiter ponderari & commisceri & non palpari, cum sint
facta illo colore simplicia & mundissima & cum commixta
sunt, facta sunt perpetua super ignem, & operans factus
est diues, tunc per hunc effectum non eget reiteratione illius
effectus in illo magisterio, scilicet cognitione ut alias reiteret
quando uult nouum opus. Quia si tunc non coniungat ele-
menta evanescunt ab igne propter uim spiritus & rei uolati-
lis dominantis & fit pauper cum perdet diuitias acquisitas.
Vnde hanc difficultatem inquirendi & inueniendi fermentum
infinitum insinuans Geber hoc spoliationum capitulo de au-
ro & perditionis operis in hora una & inuentionis dicit sic.
Et sciatis quod nisi posueritis leuamentum, amittitis totam per-
fectionem & haec est clavis omnium philosophorum. Haly
in suis secretis qui hunc lapidem honoratum cum germinauit
non inueniet, non surget aliis loco suo. Et Plato in stollicis,
caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nocium.
Si enim contraxerit opus in solutione moram fortasse aug-
mentabitur in corruptione. Vnde caue ab hoc etc. Idem
in eodem: ditatus est operans ab eo quod retinetur, cum per-
uenerit ad terminum in quo nihil potest uideri subtilius. No-

DE FERMENTO

tamen sum fidei iussor de defecitu & diminutione, quoniam est in loco multorum accidentium & defecatum. Ita quod potest esse & cum saluatione & cum errore &c. Vnde alius dicit: quomodo est quod putrefactio fuit eius cibus & uita, deinde facta est eius mors & ruina. Et ipse respondet per exemplum foetus in matrice. Et hoc est quod uoluit Pythagoras & Eraclitus & alij antiqui, scilicet quod omnia sunt in continuo fluxu, & tam cito uelociterque mutantur, ut nulla natura permanente aliquo tempore sit fixa in rebus sed continua & subito permittetur. Nōne uidemus in ijs que per aratem coquuntur que nostrae subiacent uoluntati, ut panis & confectiones de melle & de zuccaro solidae substancialiæ cum fuerint in complemento suæ decoctionis perfectæ sunt & ab igne remouenda sunt, & si ulterius coquuntur comburuntur & destruuntur, quamuis completa & perfecta sint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde etiam Haly adducit nobis exemplum de sapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ quam si artifex transgreditur corrumptit ipsum quamvis non sit totalis similitudo.

EX quibus liquide patet quod oportet artificem, continuo esse uigilem cum fuerit in opere, ut cum peruerterit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis in quo subtilius non potest uideri: ibi permaneat quia uoluntas perficit secundum gradum & coniungit primo, & reiteratione eius non eget si recte peregerit, & ditatus est, immo si reiterare uellet non posset. Quod si ulterius transcendat, euanescit opus (quia summa uolatilis que est de natura spiritus superat summam fixi que est fermentum propter uim caloris ignis, & sic euanescent omnia elementa. Quicunque ergo tunc

per compositionem sciunt concordare & pacificare elementa cum sint contraria perficiet opus & faciet mira & non aliter. Vide ergo ne radicem hanc prætereras, nec aliquā eius quæras mutationem.

C A V S A quippe eius quid diclum est quid in fine perfectæ decoctionis & putrefactionis natura generat ministratione artis materiam simplicem nudam non coniunctam formæ sua: quā antiqui vocauerūt materiam primam propter similitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur, de qua dicit Plato in tertio Thimei, quid cum materia primam imaginamur, patimur uelut somniantes: & eget hæc materia coniunctione cum forma sua quæ est fermentum quidem fermentum occultum est in gremio eius: que coniunctionio debet fieri statim in ortu materiæ, ut materia permaneat & perseveret, natura enim sola hanc coniunctionem facere non potest, quia actio naturæ est continuo cū igne & actio ignis est infinita ut dicitur secundo de anima, & est irrationalis & omne quid efficit de se destruit, sed anima artificis mensurans ipsum imponit sibi finem, quando uult & conseruat quod generauit ignis. Cum igitur artis sapientia ipsa coniungit post completam actionem naturæ faciendo naturam ab actione desistere: & de cætero in igne poterit conseruari in infinitum absque aliqua mensurazione ignis facta ab artifice, quid est mirabile, quia igne gaudet, sic res quælibet inanimata in loco proprio suæ generationis. ideo artifex tunc ab operatione & uigilia est totaliter absolutus & potest quiescere. Vnde dicit, Socrates in turba philosophorum, de haec coniunctione. Ci autem noto nil aliud est quam opus mulierum & ludus puerorum &c. Non enim artifex plus laboris eget, occupatione illius, sed debet

D E F E R M E N T O .

ab eo quiescere, aut quæcunque uult ab hoc magisterio potest agere. propter hæc coniunctio facillima res est. Tunc enim sola custodia totum complet negotium, ut dicit Rasus in lumine luminum. Sic enim elementa tunc coniunguntur & perpetuantur propter uim frumenti. Vnde dixit, Morienus: & in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebunt. Et sicut elementorum ablutio & depuratio fit per præsentiam ignis sic eorum, scilicet ablutorum coniunctio & perpetuatio & fermentatio fit per ipsius absentiam. Vnde Rasus libro trium uerborum. Et hoc fit uirtute Dei temperamento ignis & moderantia terminorum ignis. Vnde Morienus: eius ignis est tota huius rei uera at perfecta probatio &c. Et Pla-
to in stollicis in trigesimo. Igneitas contrariatur in hora coa-
gulationis.i.fermenti. Idem in lib. sanationum. Cōmodum &
incōmodum huius rei prouenit à cōmodo uel incōmodo ignis.
Nota circa literā. Ci dūt noto.i. plūbo quod ē fermenti corpus.

De tempore fermentandi.

A M P L I V S sciendum est quid hoc tempus fermenti & fermentandi massam est tempus, in quo germinat lapis, quia oritur sicut germinantia, sicut dicit Haly, & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio proprie est uegetabilium & redditio rei post corruptionem ad id quod erat tempore præ finito. Ideo cum hic lapis quasi germinet, redeundo ad id quod erat similabitur quasi uegetabilibus. Cum igitur esset in principio argentum uiuum coagulatum, ergo quando orietur argentum uiuum per decoctionem tunc germinavit, sed cum sit liquefactum per decoctionem, oportet quid tunc coaguletur & hæc congelatio fit cum fermento sine corpore suo, quod idem est, & hæc proprie est alchimia instrumen-
taliter. Rasus in lumine luminum. Que seminauerit ho-

mo hæc metet. Item ibidem. Omne semen in terra proiectum proprio generi correspondet quod si diuersa seminis genera adiuvicem mixta sint unuquodque proprium exprimit genus &c. Non enim generant res nisi sibi similia, nec fructificant res nisi fructus suos &c. Item Senior. Mineralia non nutriuntur ut exeat à radice sua, sed redeunt ad id ex quo fuerunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud, & qui aliud dicit falsum dicit. Sic igitur patet quid sit fermentum & eius germinatio & compositio.

C A V S A quippe &c. quamvis hoc dictum sit extraneum & mirandum, scilicet quod natura generat materiam simplicem informem non coniunctam suæ formæ. Attamen est uerum secundum antiquos, sed similitudinarie. Et philosophus in decimo sexto de animalibus simili uerbo mirando utitur, ubi ostendit, quod anima vegetativa & sensitiva dantur ab intrinseco materiae intellectus autem ab extrinseco, unde dicit ipse sic ibi². Corpus spermatis cum quo exit semen spiritus qui est uirtus principij animæ, est separatum à corpore, id est materia & est res diuina & tale dicitur intellectus & iste spiritus non separatur à spermate &c. Ecce quod ponit sperma separatum à corpore, quamvis in rei ueritate non sit separatum nec esse possit, intelligendum est ergo corpus spermatis separatum à corpore, non quia non sit in materia spermatis, sed quia est ibi quoddam occultum non datum de materia spermatis, sed ab extrinseco datum, quod est intellectus, ad cuius potestatem corpus spermatis sic spiritualiter disponitur. Eodem modo est hic intelligendum, scilicet secundum analogiam cum tota traditio artis illius sit analogia & typica &c.

A M P L I V S notandum pro maiori intellectu predicto

DE FERMENTO

rum , quæd operationes caloris in generatione & corruptio-
 ne in quantum calor , non sunt determinatae nec ordinatae ad
 aliquem unum finem determinatum & manifestum nisi in-
 quantum calor regitur ab anima uel intelligentia , quoniam
 calor est instrumentum animæ & omne agens , suum instru-
 mentum dirigit & mensurat ut introducat formam . Per
 calorem autem intelligo eum qui est in actu , ut in animali-
 bus habentibus ipsum in actu aut potentia & uirtute ut in ue-
 getabilibus & mineralibus et animalibus certis habentibus ip-
 sum modo simili & iste calor est elementalis & coelestis confu-
 sus in mixtis , unde philosophus secundo physicorum , homo
 generat hominem & sol . Quia sine isto duplice calore non
 fit generatio . Mensuratur iste calor quantitate , qualitate , &
 tempore ab animo uel intelligentia , uel ab utroque in omni-
 bus naturalibus ad aliquem unum finem determinatum , in
 quo est acquisitio formæ . Cum ergo ars alchimie sit sequela
 naturæ & operetur cum calore actu , scilicet ignis oportet
 necessario , quod anima artificis modifiet & mensuret illum
 calorem , quantitate , qualitate , & tempore , usque ad finem
 quendam determinatum ad formam adiuvandam , quia sem-
 per determinatum tempus est inter agens & patiens , in quo
 introducitur forma , quod si artificis anima sic non mensu-
 ret sed continuet calorem ignis ultra terminum tunc ignis
 necessario destruet formam quam fecit , propter immensa-
 tionem , hoc autem satis patet supra quia ignis actio est infi-
 nita , anima autem artificis mensurat ipsum &c . Sciendum
 quod philosophus nono metaphysicæ , dicit quod potentia ir-
 rationalis est determinata ad unum tantum & exit in actu
 existente , presente , passivo , disposito : ut ignis ad combus-
 tibile . Potentia autem rationalis se habet ad contraria &

exit in aetu in alterum per appetitum sensituum uel rationalem præsente passuuo disposito & facit in eo , quod uult siue quod desiderat . Et propter hoc dixit Pythagoras , hominem esse mensuram omnium rerum, ut recitat philosophus undescimo metaphysicæ . Quapropter ueraciter dicimus . Quod natura est qua regit opus huius artis per decoctionem in igne suo & usæ proprio , prout regitur à cœlestibus usque ad finem operis & ultra . Voluntas autem est libera & debet regere & modificare naturam in fine operis , ut non transcedat ultra , quia uoluntas regendo naturam debet ad se trahere naturam , sed si uoluntas trahatur à natura & inclinetur ad eam , natura transcendet finem operis & ipsum destruet.

A D H V C opera naturæ planius scrutando dicimus , quod sicut natura agit propter finem , sic & ars . finis autem naturæ est introduc̄tio formæ in propria & conuenienti materia , cum fuerit in ultima dispositione per actionem agentis instrumentalis directi ab ipsa natura , quod est calor apropriatus tunc operi finem imponit . Cum igitur per ingenium & sp̄ientiam artificis fuerit ortum & generatum argentum uiuum philosophorum , quod est materia disposita ultima dispositione ad formam per actionem agentis instrumentalis , scilicet ignis directi ab anima artificis ergo operet quod informetur tunc & operi finem imponat , cum finis intentionis artis & naturæ , fuerit generare tale argenteum uiuum habile ad talem informationem , scilicet auri uel elixir siue lapidis philosophorum , anima enim artificis equipollat naturæ in hoc . Frustra ergo & desperatione laborat qui ultra laborat , cum laboret contra naturam & contra intentionem naturæ & artis &c.

Nota secundum præsentem autorem quod si fieret congelatio

DE THERIACA

Mercurij per rem extraneam quæ non effet homogenea in natura ducibilium nil perfectionis affert, quia non possunt commisceri nisi homogenea in natura. Et si mineralium aliorum natura ipsum mortificet & coagulet propter homogenitatem mixtionis in natura, ut arsenicum & sulphur dicimus quid illorum coagulatio est ad corruptionem & non ad perfectionem &c. ut supra patuit.

Quid sit theriaca & quid dicatur uenenum in lapide philosophorum.

C A P . V .

VIA antiqui philosophi assignauerunt in compositione lapidis philosophorum, theriacam & uenenum: & hæc cum sint de terminis occultissimis huius artis, ideo de ipsis nunc dicamus. Dicimus ergo quod sicut fermentum dupliciter dicebatur, sic & uenenum cum idem sit, & similiter theriaca. Vno modo ipse lapis perfectus & completus in operatione ad imperfecta metalla alio modo id quod est perficiens ipsum lapidem. Primo modo est impropriæ dictum, secundo autem modo propriæ. De primo modo dicimus quod quia ipse mundicat imperfecta metalla & omnem ægritudinem & corruptionem ab eis aufert, & ea sanat & conuertit & perficit in aurum. Dicitur digna theriaca ipsorum, quemadmodum patet de theriaca hominum. Et quemadmodum res uenenosæ appropriate corpori uenenoso, dico leproso adhibitæ, ipsum ab humoribus corruptis, principalia membra & alia membra corruptientibus sanant omnino, sic & hic lapis efficit in metallis leprosis,

et ideo quandoque uenenum, quandoque theriaca dicitur. Metalla enim corrupta quæ sunt quatuor, laborant, species bus lepræ quatuor, ex aliquo quatuor humorum corruptorum, et sanantur per dictum lapidem, sicut lepræ hominū per serpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione cholerae, ad naturam melancholiæ conuersæ quæ leonina dicitur. Aes autem ex corruptione sanguinis ad naturā malincholiæ conuersi quæ dicitur alopecia. Stanū autē ex corruptione phlegmatis ad naturā malincholiæ conuersi quæ dicitur tibia. Plumbū aut ex corruptione malincholiæ solius, quæ dicitur elephatia. Hæ autē lepræ oēs sunt per admixtionē diuersi sulphuris corrumpentis ipsa; quod fuit in mineris suis. Et ideo per sulphuris illius ablationem directam, cuiuscunq; modi sit sanantur et perficiuntur per hunc lapidem, sicut lepræ hominum per serpentes appropriatos. Argentum aut patitur principiū lepræ phlegmaticæ, quia in seipso habet partes sulphuris adurentis illud ut patet. Sed natura sagax in ipsius generatione miscuit theriacā talem quod non augmentatur sed sic manet aut in melius transmutatur, quod sulphur cum per hunc lapidem ablatum fuerit statim erit aurum. Aurum autem purissimum est, et nobilissimum, et æqualissimum, sicut Sol inter sidera, et sicut sanguis purissimus in corpore humano tēperatæ complexionis carens omni contraria qualitate seu extranea, et habet sanitatem summam. Et ideo ars sequens naturam uult omnia cum hoc lapide sanare et est theriaca et uenenum et in solum aurum transmutare sicut facit natura. Venenum autem proprie dictum et similiter theriaca est secundum alchimistas, quod fuit dictum fermentum proprle dictum, et hoc est quo ad operantem, quia si stet in gradu suo uigilanter

tempore ortus & germinationis est theriaca & uita sibi & operi. Quod si ultius ignanter transcendat, corrumperit opus, quia euanscent omnia elementa que erant miscenda quare est sibi uenenum, mors & desperatio & moritur etiam lapis, eo modo quo sibi inerat uita. Vnde Hamec tertio stollicarum in comento hanc insinuas sententiam obscure dixit Res quando perueniunt ad terminum suum est uenenum mortiferum & est res simplex unius essentiae & atrahit quicquid assimilatur sibi & propter hoc interficit animal, & hic gradus est uita & imperfectio operantis ex odore suo, & ideo cauendum est omnimoda cautione ab eius odo re ne interficiat, & quando hoc signum apparuerit peruenit ad terminum & dicatus est operans ab eius obseruatione etc. Ad propositum sunt multae autoritates phisophorum, quibus dimissis causa breuitatis tantum duas adduco uel tres. Rosinus, hoc est uenenum ineffabilis pretij, quod palam minima & uilissima uenatur re &c. Et Haly hic lapis est uita mortuorum & eorum refectio, est & medicina conservans corpus & purgans &c. Et Morienus. Est autem elixir medicina ex pluribus confecta, que quidem medicina infermitates metallorum sanat. quemadmodum theriaca infermitates hominum: unde à quibusdam uenenum appellari solet, quia sicut uenenum in corpore humano, ita elixir in corpore metallino &c.

Nota hic. De unione anime & corporis cum suo spiritu.

IDENDVM est quod in magisterio & termino operationis, cum oritur anima ipsa querit cor

pus suum ut uniatur cum eo & recipiat uitam & operatio-
nem & unio ista & compositio fit mediante spiritu & cum
coniuncta fuerit corpori uiuit in æternum cum suo corpore.
Hæc autem coniunctio fit in ortu & resurrectione animæ,
quia quamvis prius creata esset, cum suo corpore tamen pro-
pter inquisitionem corporis & corruptibilitatem, non pote-
rat anima suas proprias & incorruptibiles ostendere operatio-
nes, immo tanquam moreua et iniutiis iacebat, & quasi cū
corpore tumulata, & quando per magisterium ipsa purifi-
catur & candidatur, resurgit à suo corpore separata, &
tunc suum corpus est etiam purificatum & ipsa querit suū
corpus & desiderat coniungi sibi, ut in æternum uiuat, nec
potest coniungi, cum corpore alieno. Ante enim tunc euolat
ab igne trahens secum corpus suum ad uolatum quam alte-
ri corpori patiatur coniungi & uniri & sic opus annihilat-
ur & artifex à suo proposito uacuatur. Ideo corpus dicitur
theriaca ipsius animæ, cum anima per ipsum saluetur & cū
ipso beatificetur: & dicitur uenenum cum sit causa mortis
animæ perpetuæ, quando per insipientiam artificis non con-
iunguntur. Et ex hoc patet ueritas illius uerbi Platonis,
quod apud philosophum non uerificatur octauo metaphysicæ
scilicet quod anima nostra orta est in Orizonte æternitatis, an-
tequam suo corpori uniatur, quia posuit formas uniri &
separatas, uniri inquam per medium. Fuit enim locutus se-
cundum analogiam: & in hac coniunctione resurrectionis
fit corpus totum spirituale, ut ipsa anima. & fiunt sic unum
sicut aqua mixta aquæ & non separantur de cætero in æter-
num, cum in eis nulla sit diuersitas, immo unitas & identi-
tas, omnium trium, scilicet spiritus animæ & corporis,
absque separatione in æternum. Sicut uere patet de identita-

te & unitate sanctissimæ trinitatis in Deo , scilicet Patris ,
 & Filii , & spiritus sancti , quæ sunt in ipso Deo unum &
 idem cum distinctione personarum absque diuersitate in substantia .
 Ex quibus uerbis coniugere possumus directe quod philosophi
 antiqui huius artis fuerunt uates uere per hanc diuinam ar-
 tem , scilicet de resurrectione animæ humanæ cum suo corpo-
 re & eius glorificatione , de apparitione Dei in humana car-
 ne . s . Christi & identitate ipsius cum Deo mediante inslu-
 xu & manatione spiritus sancti , quamuis indistincte ualde
 haec nouerunt & confuse . Censeo uerum esse apud consi-
 derantes ueritatem & figuram in rebus , quod quicunque hu-
 ius artis diuinae & gloriose fuerit uerus artifex seu opifex ,
 poterit ponere in Deo trinitatem in unitate & unitatem in
 trinitate cum distinctione tamē sed absque diuersitate in ip-
 so . Nam in hoc lapide uere assignatur trinitas in unitate &
 econuerso , cum distinctione & absque diuersitate , ut patet
 subtiliter intuenti & scienti . Neque uideo exemplum in mu-
 do sic per omnia simile ad assignandum trinitatem in Deo si-
 cut hoc . Illud enim beati Augustini , quod ponit 10. de tri-
 nitate de anima & ponitur primo sententiæ , scilicet quod
 in anima sunt ista tria idem scilicet memoria , intelligentia , &
 dilectio sine uoluntas est pulchrum & uerum : sed forte ali-
 quam ponit contradictionem , hoc autem nullo modo .

Et credo firmiter quod quicunque infidelis hanc artem diu-
 nam ueraciter sciret , fieret necessario fidelis in trinitate Dei
 assentiens & c. rederet in Christo Iesu domino nostro filio Dei .
 Et si hoc non facit non est nisi ex timore poenae preceptæ in se-
 etate & lege illa & alijs illatæ , ne sibi pena similis inferatur .
 Nihilominus tamen perfectissime uidet & trinitatem in Deo
 esse & assignari nec essatio posse per istius lapidis pretiosissi-

mi & occultissimi inuentionem. Sicut uiderunt, Hermes,
Plato, & antiqui philosophi.

AD propositum autem redeentes de ueneno & theriaca propriissime loquentes, dicimus nunc quod hic lapis, cum in decoctione oritur, oritur in diebus præfinitis ad similitudinem arg. ui. candissimi, & est argentum uiuum philosophorum ut ex uerbis eorum concipimus. Et quia argento uiuo nulla utilitas sequi potest, nisi cum corpore suo coniungatur & mortificetur. Ideo necessario ut ueritas & finis costet operis, oportet ut à corpore suo tunc interficiatur. Et quid omnes interimens large sumendo, potest dici uenenum. Ideo istud corpus dicitur & dici potest uenenum sine quo opus hoc constare non potest: & quia talis interemptione est salus & perfectio eius quod interimitur, ut uiuat uita incorruptibili in æternum. Ideo dicitur theriaca, quia ad uitam incorruptibilem per interemptionem ipsum reducit. Sicut uere patet de glorificatione sanctorum. Nam quod eos interimit s. mors potest dici uenenum, sed quia ex hoc accedit uita perpetua cum glorificatione. Ideo potest dici quod sit theriaca: quæ theriaca proprie & uere erit in die iudicij scilicet nouissimo, tunc enim fiet animarum & corporum suorum purgatorum resurrectio & coniunctio ac unio perpetua, & sic etiam in hac arte accedit gloria in suo die nouissimo. Hoc autem uenenum & theriaca est corpus antedictum & fermentum & clavis totius operis & est forma solis & flos aurii. Vnde Zeno in turba philosophorum: scitote quod nullum corpus est pretiosius & purius sole, & quod nullum uenenum tingens generatur absque sole & sua umbra, qui philosophorum uenenum absque hoc facere conatur, iam errans decidit in id quod eius tristitia permanet, qui autem sapientum

D E C O A G V L O

uenenum Sole & eius umbra tinxit, ad maximum peruenit archanum. Item alter in eodem: cum autem uenenum corpus penetrat ipsum inuariabili colore colorat, & nunquam dimitit corpus anima quæ compar sibi est, à se separari &c. Ex quibus dictis patet quod sine ueneno & theriaca alchimia non perficitur, non secundum intentionem censiderantium in superficie scilicet quod apponatur aliquid illorum ab extrinseco sed quia in fine operis & decoctionis fiunt hæc obtinentia nomina eorum ut dictum est. Et hæc uerba sunt profundissima & dicta secundum sententias antiquorum philosophorum & sunt consona de prius dictis de fermento & elementis.

Consequenter uidendum quid sit coagulum & quid lac in lapide philosophorum & quid masculus quid femina secundum philosophos.

C A P . VI.

E coagulo quoque & lacte nec non & masculo et femina philosophi in hoc lapide tractauerunt, sunt enim hæc de secretissimis terminis huius artis quibus incognitis & ars hæc totaliter ignoratur. Sunt quidam qui imaginantur, quod hic lapis cum perfectus est comparatur ad Mercurium sicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coaguli, multam quantitatem lactis coagulat, sic modica pars huius lapidis super multas partes Merc. projecta coagulat in Solem vel Lunam. Qui longe ualde ab eorum intentione loquuntur. Si enim sic esset, quæ nam esset comparatio huius lapidis ad metalla? non enim potest coagula-

re ea cum iam coagulata sint à natura , Merc. autem sic .
 Nos ergo dicimus quòd coagu'um apud philosophos est illud
 quòd in capitulis diétis , est dictum corpus , sive fermentum ,
 sive uenenum , sive flos auri , quod est occultum in Mercurio
 philosophorum quando oritur , & ille Merc. dicitur lac . Il-
 lud enim coagulum est quod coagulat illum Mercuriu , &
 ipsum & Merc. sunt unum & idem in substancia . Ita quòd
 seipsum coagulat , & ab alio non coagulatur , ut uere pa-
 tet de cera liquefacta quando coagulatur . Et sicut coagulu
 sit ex lacte solo sed per quandam digestionem & decoctionem
 alteram recipit potentiam & uirtutem coagulandi illud lac
 in quo est , sic & hoc coagulum quod est in Merc. philosopho
 rum ortum recipit per quandam digestionem & decoctionem
 alteram potentiam & uirtutem coagulandi illum Merc. in
 quo est & recipiendi & perficiendi cum sit in ipso & cum
 ipso ortum . Vnde sicut coagulum dominatur laeti & ipsum
 coagulando ad se conuertit & fuit omnino unum coagula-
 tum absque diuersitate , sic & hic . Propter quod non est cō
 fidendum in Merc. sublimato sed in calcinato post sublimatio-
 ne . n ut dicit expositor in lumine luminum , quia cum fuerit
 sublimatus Merc. philosophorum , candidus de sui natura est
 uolans ab igne , cum autem à suo coagulo coagulatur , cal-
 cinatur , frigitur & retinetur , & hoc coagulum est aurum
 philosophorum & uenenum .

E T sciatis q̄ hoc coagulum est clavis philosophorum , quia
 coagulando spiritus dissoluit corpora simul & semel in eo-
 dem momento , & ideo dixerunt philosophi quòd spiritus nō
 possunt detineri , nisi cum aquis corporum , & quòd unum
 & idem est congelatio spiritus & solutio corporis . Vnde
 Rasis in epistola , Gummi nostrum coagulat lac nostrum , &

lac nostrum dissoluit gumini nostrum , & post hoc ap= parebit rubedo orientalis &c. Et Lucas in turba philosopho= rum : accipite argentum uiuum quod est ex masculo & ip= sum secundum consuetudinem coagulate , non enim hic est regendi initium , eo quod iam coagulatum &c. Senior , Quando uidi aquam coagulare seipsum , tunc certificatus sum quod res uera est sicut assignatur , & hanc aquam coa gulatam nominant nomine cuiuslibet masculi , deinde de= sponsauerunt cum foemina , & ipse est ex ea , & ipsa est ra= dix eius & coagulatio eius sicut dixit Hermes &c. Idem in eodem : congelat autem haec aqua cum est cogelata , & aqua currens est mater congelatae & ex ea fuit &c. Ad huc igitur modum assignauerunt in suo lapide masculum & foemina , nominantes foemina , ipsum lac quod coagulatur , masculum autem quod coagulat , quia actio attribuitur ma sculo , passio autem foeminae . Nam in hoc lapide quando oritur cum ipse sit liquidus & fluens & patiens dicitur foemina , suum autem coagulum , à quo coagulatur , cum sit solidum , firmum , permanēs et agens in illud dicitur masculus . Compositum uero ex ijs dicitur lapis commixtus completus et perfectus et fiunt in commixtione unum omnino sicut in cera Vnde dixit Alexander . Scias quod nullus nascitur nisi ex mare & foemina , Et nullum germen gignitur nisi ex humido et calido alias sicco . Item in turba philosophorum : cum enim masculus et foemina coniunguntur fit mulier non fugiens , compositū uero spirituale , ui.n. masculi recepta ga det foemina , eo quod masculo uiuatur , masculus uero a foemina tingente accipit spiritum , masculus ergo et foemina coiunguntur et unum fiunt etc. Item alter in eodem . Venetramini regem & uxorem suam , & nolite eos cōburere etc.

senior. masculus est sine alis existens sub foemina, foemina vero habet alas & uult uolare, masculus autem retinet uolantem. Et propter hoc dixerunt philosophi: facite foeminam ascendere super masculum, & ascendet masculus super foeminam &c. Et Rosinus: Foemina masculo roboratur &c.

E T est sciendum quod masculus & foemina sunt idem in eodem subiecto & sunt habentes virtutes diuersas & contrarias in tali subiecti unitate. Et hoc potest confirmari per philosophum primo de plantis, qui ponit quod in seminibus est mixtio masculi & foeminae. Dicit enim sic. semen plantae, est simile imprægnationi quæ est mixtio masculi & foeminae, & sicut in ouo est uis generandi pullum & materia cibi eius usque ad horam complementi & sui exitus ab eo: & sicut galina ponit ouum in una hora. Ita & planta semen etc. Et idem dicit decimosexto de animalibus. Ex quo patet quod talis copulatio uel conexio potest dici hermaphrodita: quia plater & semina ubique imprægnant & imprægnantur et, & hoc denotat agens & patiens in eodem subiecto simul esse commixta in unitate quadam. Quando ergo oritur lapis iste habet in se mixtionem masculi & foeminae, sed oritur liquidus, fluens, uolans, lucidus & coagulationem patiens et sic est foemina. Coagulum autem oritur in uentre eius & est solidum, stans, permanens, umbram ostendens, sicut faciunt lapides pretiosi lucidi, & coagulationem in illo faciens, & est masculus. Et sicut foemineum & patiens est quid diminutum & imperfectum. Ita masculinum cum sit agens est quid completuum et perfectium ipsius. Et quia foemina est alba fugiens, sed ualde leuiter permittit se a masculo capi, masculus uero est rubeus persequens foeminam fugientem et ipsam capiens & retinens uia ualida. ea propter dixerunt. Foemi

na habet alas, masculus uero non . Hermes, Fili ex terra à radio suam umbram. radius enim est humiditas et foemina. umbra uero est siccitas in humiditate occulta et est masculus, cuius generatio fuit à natura antequā generatio foeminae. masculus autem est rubens persequens foeminam fugientem et ipsam capiens et retinens in ualida. Foemina autem est alba fugere uolens sed ualde leuiter permittit se à masculo capi propterea dixerunt quod foemina habet alas, masculus uero non.

SIMILI modo dixerunt, hunc lapidem esse primo senem et secundo iuuenem, quia de ratione iuuentutis est colorum rubeum roseum inferre in cute humana et in capillis. de ratione autem senectutis albedinem . Cum ergo hic lapis primo in sui generatione sit albus , in secundo rubeus merito primo dicetur senex, secundo iuuenis . Vnde Rasis in epistola . Lapis scientiae nostrae primo est senex et ultimo puer, quia albedo est in initio et rubedo in ultimo et c.

DIXERUNT etiam cum proportione simili hunc lapidem regionalem , quia ratione sue humiditatis dixerunt ipsum esse Aegyptiacum et ratione siccitatis Persicum, unde Aegyptum domum humiditatis esse dixerunt , Persiam autem domum siccitatis . Et Aegyptij terrae Persarum egent subsidio , sicut dicit Miluescindus . Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis est siccitas, et incineratio, cum ergo fuerimus in fine putrefactionis completae, oportet desiccare , et tunc fit conuersio elementorum, quia humidum fit siccum , et Aegyptij recipiunt subsidium à Persis et sic alternatim lapides adiuicem commutantur . Et ideo putrefactio non ualeat alibi quam in Aegypto , ipsius autem finis non nisi in Persia . Secundum hunc ergo modum assi-

gnauerunt in hoc lapide mulierem prægnantem, masculum
rnbeum in utero habentem & parturire clamantem: unde
lapis qui superius dictus est fœmina est mulier prægnans, qui
autem dictus est masculus, est stans in utero paratus ad par-
tum. Et ideo in coagulatione apparet partus, quia lapis di-
ctus fœmina, parit lapidem alium, quia quod erat intus exit
foras, quia quod erat fluxibile fit coagulatum. Multos quo-
que alios terminos annuerunt philosophi, sed prædictorum co-
gnitione integre habita, aliorum omnium cognitio nullate-
nus poterit occultari.

Sequitur ultimum capitulum de similitudinibus gene-
rationis foetus ex spermate & sanguine menstruo,
& auis ex ovo, comparando in generationem
auri ex sulphure & argento uiuo, ad
generationem ipsorum.

C A P . V I I I .

VIA locus sumptus à simili & proportione in
arguendo in qualibet arte et scientia familiaris est,
& manifestum conferre uidetur, ideo generatio-
nem auri à natura & ab arte ex sulphure & argento ui-
vō, foetus ex spermate & menstruo. Intendimus proportiona-
liter explicare, ut ex ijs omnia quæ diximus à simili robo-
remus. Erunt autem proportiones naturales nouæ et inau-
ditæ. Dicimus, ergo quod principia generationis foetus sunt
duo scilicet sperma & sanguis menstruus, quia in omni ge-
neratione est necessarium agens & materia. Materia autem,

DE SIMILITUDINIBVS

& agens non coincidunt, ut patet ex secundo physicorum. Sperma autem est agens, & sanguis Mercurius est materia, ut patet ex quinto decimo et sexto decimo de animalibus: et ut dicit Auerrois secundo colligit. Et quia omne agens cum introductione formæ simul separatur à materia, nec subiicitur materia, seu pro materia generati, ergo sperma separabitur ab illa simul cum introductione formæ. Quod autem sanguis menstruus sit materia generati sic patet, quia ex eis dem generamur & nutrimur & econuerso, ut dicitur secundo colligit, & secundo de generatione & corruptione, & quinto decimo de animalibus, cum ergo foetus nutritur ex sanguine, ergo similiter generatur ex eo, oportet ergo dicere quod sperma sit agens. Vere ergo dixit philosophus quinto decimo de animalibus, scilicet uir dat formam et principium motus, foemina dat corpus & materiam, sicut in lacte coagulato, ita erit quod absinditur à mare & foemina. Est ergo masculus operans & foemina patiens, sicut est scandum ex carpentario & ligno, non igitur erit sperma tanquam pars generati, sed erit sicut motor et forma. Et sicut sanitas quæ accidit infirmo ex scientia medicinali &c. Possimus ergo in propositione dicere quod sicut stannum est ex carpentario sicut ex efficiente, ex ligno sicut ex materia, & sicut foetus est ex spermate sicut ex efficiente & menstruo sicut materia. Eodem etiam modo omnino dicimus quod aurum, et lapis philosophorum, est ex sulphure sicut ex efficiente & argento uiuo sicut ex materia, & sicut sperma informat cum forma sibi simili & non aliena sic sulphur informat, forma sibi simili & non aliena. Et ideo hoc sulphur agens extrinsecum extrahit per digestionem illud sulphur quod est in potentia in argento uiuo in actu, quod sulphur informat ipsum argen-

etum uiuum forma auri aut lapidis philosophorum. Et hoc est, quod argentum informat, coagulat, colorat & infixat per actionem illius.

EST præterea notandum quod sperma generat ex materia cor primo & primam uirtutem in corde imprimit sibi similem: quoniam sperma habet primam uirtutem generatiuam, contractam ab eo à quo decisum est, & generando cor dat similem uirtutem generatiuam cordi. Et post separatur ab eo & derelinquit ipsum solitarium, quia cor potest de cætero generare alia membra omnia per uirtutem primâ sibi introductam à spermate similem uirtuti existenti in spermate, absque presentia spermatis, quia sperma postquam generauit cor iam totum opus suum peregit, nec est de cætero necessarium ad generationem. Nō solum autem in corporibus animatis anima sensibili, sed etiam animatis anima uegetabili, hoc idem patet. Post seminatione n.determinata Periodo germinabunt semina per uirtutem generatiuā insitā ipsis et in quibusdā ascendūt semina diuisa super terrā in ipsa generatione, & in quibusdam manet in terra, & ista semina adhaerent germini. Post separantur & paulatim arescunt in ipsis germinibus tanquam uana & inutilia ad generationem ulteriorem, quia similem uirtutem generationem quam habebant intus duxerunt in ipsis germinibus & germina obtinuerunt eam, & euariuit uirtus que prius fuerat in seminibus. Postquam opus suum totum peregit. Propter quod illa germina sunt & permanent per se, sufficientia, ad generationem successiue, absque seminibus ex quibus generata sunt. Ideo generant folia, flores & semina in circulo, sicut illa ex quibus originem contraxerunt. Omnes etiam res que generantur & in sua specie multiplicantur, non generantur

DE SIMILITUDINIBVS

nisi à sibi similibus in natura tanquam à principiis & radicibus suis secundum modum quem diximus. Est ergo germen sicut cor generatum & separatum à semine suo. in quo est tota uirtus seminis generativa omnium membrorum plantæ & partium eius secundum exigentiam suæ speciei, quemadmodum in corde embrionis generato à spermate.

SIC eodem modo dicimus, quod sulphur extrinsecum generat ex argento uiuo sulphur quoddam quod est sicut cor, & primam uirtutem generatiuam introduxit in ipso à sulphure extrinseco, ab eius praesentia quia sulphur extrinsecum iam totum opus suum peregit. Et hoc sulphur generatum in argento uiuo, & ex eo est cor & forma & tinctura quemadmodum in homine cor &c. Sicut ergo sperma, post generationem cordis, non habet aliud efficere de cætero, quia iam introduxit formam, & etiam impossibile est duo agentia concurrere & qualiter ad eundem effectum. Sic & sulphur extrinsecum similiter se habere debebit, ergo sulphur extrinsecum postquam introduxit in actu sulphur ex intrinseco argenti uiui, quod est sicut cor & forma argenti uiui, debet similiter separari. Confirmamus autem hoc per philosophum decimo sexto de animalibus qui dicit. Creatur autem cor prius à spermate, aut membrum conueniens cor di, quod erit principium generationis corporis totius &c. Et post hoc dicit. Et propter hoc in creatione apparet cor prius inter omnia alia membra in actu & manifestum est sensui & similiter rationi: quando conceptum suscitatur ex semine maris & superfluitate mulieris seu feminæ & fuerit solitariū debet regere se sicut filius qui exiit à domo patris etc.

S C I E N D V M pro dictis, quod sicut non est necesse quod primum mouens tangat suum mobile continuo sed suffi

cit quod iam tetigerit, ut patet in sagittatore & sagitta, sic est de spermate & illo à quo decisum est, scilicet corde quod generauit sperma & corde quod generat membra foetus.

Vnde dicit philosophus decimosexto de animalibus. Sicut accidit rebus que sunt per se, quod primum mouens mouet, non quia contingat corpus omnino alterius, sed quia iam tetigit in praeterito. Ita est illud ex quo est sperma, & non tangit post hoc. Eodem modo dicimus in sulphure & argento uiuo, quia postquam sulphur extrinsecum tetigit argentum uiuum & generauit seu creavit in argento uiuo sulphur ex ipso. in quo est uirtus prima generandi & informandi aurum, non est necesse ut de cætero tangat ipsum, sed sufficit quod iam tetigit in praeterito. Ideo dignum est, ut hoc extrinsecum separetur sicut perpetuum à corruptibili.

A M P L I V S subtiliter aduertendū est, quod sperma quando est fortis & temperati caloris, tunc est potens digere menstruū complete, quia non potest fieri completa digestio nisi per calorem completum sicut indigestio per calorem dimidiatum, ergo cum sperma fuerit uincens & potens bene digerere menstruū, scilicet cum sit sicut motor & operans, assimilabit sibi necessario hoc quod generat, ergo generabit masculum cum sperma sit ex masculo. Et quia omnis corruptio & alteratio est ad contrarium, tunc quia sperma non potest uincere & digerere bene mēstruū propter penuriam caloris non poterit foetum secundum similitudinem formæ suæ, ergo erit alterata ad contrarium & quia fœmina contrariatur mari, necessario creabit fœminam, quia sperma est sicut operans & menstruū sicut patiens. Propterea accedit quod males sunt calidores fœminis quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de sulphure & argento uiuo, nam

DE SIMILITUDINIBVS

quando sulphur est bene potens digerere argentum uiuum ex completa actione caloris, tunc sulphur assimilabit sibi argen-
tum uiuum & faciet ipsum aurum, quoniam sulphur est
ipsum digerens & citrinizans. Ideo aurum est citrinum &
masculinum & complete digestum. Cum autem sulphur no
poterit bene digerere argentum uiuum ex indigentia caloris,
tunc erit alteratio ad contrarium, ergo sulphur non assimi
labit sibi argentum uiuum, ergo non fiet aurum sed argen
tum: et ob hoc argentum est album sicut argentum uiuum,
& est sicut foemina & incomplete digestum, & haec est cau
sa albedinis argenti & citrinitatis auri. Vnde sicut foemina
est mas occasionatus secundum philosophum in libris praealle
gatis, sic similiter dicitur quod argentum est aurum occasio
natum. Est autem citrinitas & albedo in auro & argento
non ex utroque sed ex argento uiuo tantum, quemadmodum
in ovo album & citrinum sunt ex parte foeminae et non ma
ris, quamuis non sint in argento uiuo distincta sicut in ovo.
Ideo dicit philosophus 17. libro de animalibus, album et citri
num in ovo no sunt, ex mare et foemina sed ex foemina tan
tum. In alijs autem metallis, quia aut sulphur nondum po
tuit bene digerere et uincere argentum uiuum propter pauci
tatem caloris ut in plumbo & stanno, aut combustit nimis
ut in ære uel ferro. Ideo in ipsis nondum potuit generare au
rum nec argentum, quoniam sulphur non est uincens, nec
uictum omnino.

ET intemperantia caloris sulphuris potest esse tam in abu
dantia quidem in defectu & potest utraque intemperantia di
ci indigestio diuersis respectibus postquam no tenet medium.
Ideo bene dicit philosophus 18. de animalibus scilicet q mares
& foeminae indigent temperantiae caloris, quemadmodum

omnia naturalia & artificialia non sunt nisi per terminum & temperantiam determinatam, cum calor uincit ualde, de siccatis res humidas & cum diminuitur multum, non potest sustentare humiditates & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidet istud, quod accedit rebus de coctis quoniam ignis multus comburit, & paucus non potest digerere. Et propterea indiget mas & foemina ad creandū filium temperantia caloris &c. Et huic concordat uerbum Gal. in quarto de ingenio sanitatis, qui dicit omnis error duabus modis est in quantitate, scilicet si ultra temperamentum est uel citra temperamentum. Nam idem, id est, consimilem defectum facit plus & minus. Vnde dicimus solum aurum esse à calore temperato decoctum & à natura digestum citri num masculinum & simile est argentum & nullum aliorū hoc habere meruit.

R V R S V S ne uideamus ignorare intentionem uerborum dictorum Aristotelis. Dicimus quod quamvis sperma sit factor embrionis ut dictum est, tamen non est sicut principale agens sed magis ut organum & instrumentum, quia anima existens in spermate est principale agens & mouens, mota ab anima generantis. Cum omne quod est habeat animal actum uel potentia uel secundum quid uel simpliciter ut dicitur 16. de animalibus, & utitur spermate tanquam instrumento cum calido & frigido ad generationem & formationem ut ibidem dicitur, quamvis uerius sit dicere aliud fieri per motum instrumentorum quam per instrumenta ut idem dicitur. Vnde ex motu generantur calidum & frigidum ut instrumenta faciunt duritatem & molitatem & similia accidentia, ut patet tam in naturalibus quam in artificialibus, gladius enim efficitur ex motu instrumenti, quod

DE SIMILITUDINIBVS

mouetur secundum scientiam artificis &c. Vnde sicut anima hominis in qua est scientia, mediante sanguine & spiritu mouet manum ut instrumentum aut instrumentum extrinsecum hoc autem mouet materiam. Sic & anima existens in spermate mouet spiritum secundum motum generantis a quo exiuit & uititur ipso ut instrumento mediante calore naturali, & sperma mouet materiam s. menstruum. Vnde dicitur decimosexto de animalibus, quod cum sperma uenerit in matrem, mouet mestruum eodem motu quo ipsum, extitat motu, scilicet ab anima generantis a qua exiuit sperma & omnia membra sunt in potentia tam in mestruo quam in spermate, in actu aut nullum sed in menstruo passione, in spermate uero actiue, & hoc facit cum calido naturali uel animali proportionato ordinationi astrorum, quod est uitale, quod calidum non est ignis uel ab igne, ut ibi dicitur, cum ignis animal non generet nec nutriat. Eodem modo dicimus de sulphure & argento uiuo in operibus naturae, quoniam sulphur non est agens principale sed uirtus mineralis occulta, existens in ipso media te calore minerale digerente, est principale agens intrinsecum cum corporibus coelestibus et mouent sulphur cum calore suo sicut instrumentum. Sulphur autem mouet argentum uiuum, sicut materiam sibi propriam ad generationem eo motu quo mouetur ab agentibus primis. Similiter in operibus eiusdem naturae, mensuratis ab arte, quia anima artificis in qua est species & scientia est principale agens extrinsecum & mouet uirtutem mineralē digestuam & liquefaciliuam, et generatiuam existentem in sulphure per tempus caliditate ignis mensurata ab artifice, sicut principale agens intrinsecum, & haec uirtus mouet sulphur in quo est sicut instrumentum. Sulphur autem motum mouet argentum uiuum, sicut propriam

materiam ad generationem eo motu quo mouetur a primis, et est aurum in argento uiuo & in sulphure in potentia, actus uero non sed est in argento uiuo passiuo, in sulphure uero actus sicut in efficiente. Vnde liquefactio & coagulatio & alia accidentia fiunt a calido & frigido, forma uero efficitur, ex motu instrumentorum motorum secundum scientiam artificis mensurantis & ministrantis ea naturae.

Argenti uiui vulgaris similitudo.

D I C E M V S denuo quod argentum uiuum vulgare assimilatur menstruo & ouis uenti. Vnde sicut ex mestruo, absque spermate non fit embrio nec ex ouis uenti avis absque semine maris, quia uirtus animae non est in eis nisi ex spermate vel semine mari, ut patet ex decimosexto de animalibus. Sic ex argento uiuo vulgari. Nunquam fiet aurum nec lapis philosophorum, absque sulphure, quia non est in eo uirtus generativa nisi per sulphur, secundum hanc igitur proportionem dicimus de sulphure, quoniam ipsum assimilatur spermatis et semini mari, et absque mestruo foeminae non fit generatio, quemadmodum tota materia generationis & nutrimenti non est nisi ex feminâ, sic ex sulphure solo absque argento uiuo nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum, quia in eo non est uires materie nec nutrimenti. Et sicut ex albo oui fit generatio pulli & nutrimenti ex solo citrino. Sic similiter generatio auri fit ex argento uiuo, & nutrimentum eius ex solo citrino, scilicet sulphure suo. generatio igitur lapidis erit ex albo, id est, argento uiuo & nutrimentum ex solo citrino, scilicet sulphure suo occulto, digesto per actionem sulphuris extrinseci regimine artis & artificis ministrantis naturae. Propterea natura sapientissima in animalibus perfec-

Etis in quibus est dare marem & foeminam separavit marem
 à foemina quæ ad generationem temporibus congruis coniun-
 guntur. In seminibus autem quia non sunt corpora mobi-
 lia localiter , à principio intrinseco , coniunxit natura ex eis
 simul marem & foeminam , ita quod in quolibet semine est
 coniuncta & indistincta quo ad substantiam uirtus maris et
 foeminae ad generationem fiendam . sic similiter ac propter
 eandem causam , coniunxit in mineris metallorum sulphur
 & argentum uiuum ad generationem ipsorum. ideo minera
 ipsorum omnium sunt necessario mixta ex sulphure & argen-
 to uiuo uulgi cum sint simul ibi generata mixta & coagula-
 ta. Et ob hoc sicut mas non generat in substantia propria sed
 in passiva & opposita sibi, siue agens & patiens sint coniuncta
 siue separata . sic similiter & sulphur generat non in substâ
 tia propria sed in passiva & opposita sibi quæ dicitur argen-
 tum uiuum . Si igitur uerum est quod in principio huius ca-
 pituli diximus secundum sententiam Aristotelis, Auerrois &
 Alexandri , scilicet quod ex eisdem generamur, nutrimur, per-
 ficiamur & complemamur , & non ex extraneis , ergo ex eisdem
 aurum debet generari nutriti & perfici ac compleri , & no
 ex extraneis . Cum igitur aurum sit generatum, nutritum,
 perfectum & completum , à natura ex solo argento uiuo ,
 ab extrinseco sulphure digesto & ultimo ab eo expoliato, er-
 go & lapis philosophorum ex eisdem debet generari, nutriti,
 perfici & compleri scilicet ex quibus est aurum & non ex ex-
 traneis , quia sicut cognitio rei sumitur ab essentia & natu-
 ra rei & suis principijs , & sic & operatio ipsius . Quia
 ergo ex imperfectis metallis , debet per hunc lapidem , aurum
 generari, nutriti , perfecti & compleri per eorum mixtionem ,
 ergo ex solis partiibus eorum quæ sunt ex eisdem ut aurum ,

generabitur aurum, & partes extraneæ corruptentes separabuntur seorsum, & cum partes quæ sunt in eis quæ sunt ex eisdem ut aurum sint argentum uiuum, ergo ex solo argento uiuo eorum generabitur aurum & nutritur & perficietur & complebitur per hunc lapidem, ergo & partes sulphuris quæ sunt in eis cum sint extraneæ & corruptentes separabuntur seorsum quia non miscebuntur. Omnis enim res ex sibi similibus conficitur & perficitur & complicitur & non ab extraneis. Vnde philosophus in secundo de anima dicit q̄ nutrientum in principio est dissimile à nutritio. in fine autē simile, ergo à similibus res nutritur & perficitur & ideo ab extraneis. Sic ergo patet quod aurum alchimicum est quod debet esse necessario ex eisdem, omnino & eodem modo generatum ut minerale & non ex extraneis, nec modo extra-neo. Qui igitur in extraneis laborant & modo extraneo, à natura operantur, extranea faciunt & aliena. Similiter autem & qui in eisdem, non extraneo modo operantur, ueritatem rei consequuntur.

C V P I E N T E S igitur per artem alchimie naturam sequi non impendent laborem in argento uiuo solo scilicet uulgi, nec in sulphure solo scilicet uulgi nec cum aliquibus alijs intermixtis sicut nec natura, immo nec in argento uiuo & sulphure uulgi coniunctim, quod forsan uidetur mirabile. Sed in eo in quo sunt à natura coniuncta, quia præparauit arti sicut ancilla. Coniungit autem, ipsa natura à principiis generationis sicut in lacte butyrum lac & seracium quæ post digerit, & ab inuicem separat & sequestrat. Similiter autem & ars. Similitudines autem istæ sunt sufficietes & ueraces etiam ad hoc propositum ostendendum, quāuis non sint totales, quoniam animatorum ad inanimata,

DE SIMILITUDINIBVS

non potest esse in omnibus totalis similitudo nec adduci , non enim generatur aurum ex auro , sicut animal ex animali . Sed talis inuestigatio extranea & pulcherrima est . Conclu- dimus ergo ex omnibus prius dictis quod quicunque sapiens figuras & analogias uerborum cum omni imaginatione in hac arte inuestigare uoluerit , cum ipsa ars supra naturam & rationem naturalem consisit , ut prius ostendimus , oportebit ipsum necessario operibus diuinis supra naturam & na- turalem rationem , & intellectum existentibus consentire et fidem omnimodo adhibere , quod si solam rationem adeptus fuerit finem artis penitus non attinget .

C O N I V N G I T &c. Sciendum quod sicut natura generat metalla ex sulphure & argento uno . Non quod sulphur in sua natura per se reperiatur in suis mineris : nec ar- gentum uiuum sic . Sed reperiuntur haec à natura commixta & in naturam terræ redacta : nec etiam reperiatur aliquid ibi in quo saluetur ibi media dispositio à mollitie argenti ui- ui ad duritatem alicuius metalli , cum tamen non fiat transi- tus de extremo ad extremum nisi per medium . Sic & in transmutatione metallorum imperfectiorum uersus perfecta est existimandum , quia natura in iis occultissime opera- tur . Regiones narrant res & generationes diuersificant ea , non solum secundum species , sed secundum proprietates & accidentia in eadem specie : hoc patet tam de animatis quam de inanimatis , ut dicit philosophus o Et au de animalibus . Sic similiter existinemus esse de mineris metallorū , quia ratione diuersarum minerarum in regionibus diuersis quedam pos- sunt nobilitare imperfecta metallæ in aurum & quedam nō , quasi de se semper & ubiq; sint disposita ad finem illū . sicut etiam uidemus quasdam melius argentum & quasdam me-

lius æs producere propter causas, quia potest minera esse corrupta & carens aquis lauantibus per fluxum earum, aut sulphuris mali repletio impedit transmutationem talem fieri in tali loco. Item aspectus coelestes operantur ad hoc &c.

Capitulum octauum, Instantia contra dicta. In qua probat quod ex ære & ferro non possit fieri aurum uel argentum & soluit.

ED dicit aliquis, uidetur quod ex ære & ferro non possit fieri aurum uel argentum per alchimiā siue per lapidem philosophorum quod primo probatur sic. Impossibile est illi rei quæ transiuit terminum decoctionis ut reuertatur ad terminum decoctionis & ad medium. Sicut non est possibile ut assūm reuertatur elixum: ut dicit Auerrois tertio colliget, & cum æs & ferrum sint huiusmodi, ergo &c. Reiqua autem confitemur posse conuerti. Similiter quæ cruda sunt possunt decoqui, econtra autem incrudari non possunt, & quæ sunt semidigesta possunt complete digeri, quæ autem superfluæ ad temperatū reuerti nō possunt, ut patet in cibis quid assantur & elixantur quando sunt crudi. Propter quod dixit Auerrois tertio colligit ut supra. Item de tali digestione dixit Rasis in libro perfecti magisterij & Morienus & quilibet alchimista, quod argentum & aurum à calore suavi & temperato decocta sunt. Stannum autem & plumbum à calore diminuto, ferrum autem & æs à calore superfluo assatiuo & urente. Argentum uiuum crudimine. Ad hoc omnia imperfecta posse conuerti in aurum, tam secundum artem quam secundum naturam.

INSTANTIA DE

SED est aduertendum, quod cum duplex sulphur sit in quolibet metallo præterquam in auro scilicet extrinsecum cōburens & intrinsecum non comburens, quod est de substanciali compositione argenti uiui. Ideo illud extrinsecum est se parabile ab eis: intrinsecum autem nullo modo. Et quia hoc sulphur extrinsecum potest per artificium separari, sicut & à natura, patet uere quod non est unitum cum suo argento uiuo. Ideo non facit ueram adustionem in argento uiuo.. Sed in seipso quod patet, quia ipso separato remanet argen-
tum uiuum purum, quod non sic remaneret, si secum esset unitum. Et ideo cum purificantur imperfecta metalla in ope-
re minori per ablationem quandam huius sulphuris, uide-
tur eorum argentum uiuum lucidius. Vnde de hoc dupliciti
sulphure loquens Geber capitulo de procreatione Veneris sic
inquit. Ex præcedentibus itaque sermonibus relinquitur in
compositionibus duplē fore sulphureitatem, unam quidē
in profunditate argenti uiui conclusam in principio suæ mi-
xitionis. Alteram uero superuenientem, quarum alteram
cum labore tolli. Alteram uero nullo artificiorum ingenio
est possibile tolli quod per ignem perficitur, ad quod possit no-
stra operatio congrue ac utiliter peruenire. Cum iam secum
per eandem creationem unio factum sit. Hoc experimento
probatur, quia uidemus sulphureitatem adustam per ignem
deleri, sulphureitatem uero fixam minime. Si igitur diximus
corpora calcinatione mundari, intelligas utique à terrea sul-
phurea substātia quæ nō in radice suæ naturæ unita est, quo-
niā unitā purgare uel mūdere per ignis ingenium nō est possi-
ble, nisi adueniat argenti uiui medicina, occultans & con-
tēperas aut illam de commixto separans. Item capitulo de
coagulatione, idem habet similiter, scilicet argentum partes

sulphuris , naturaliter sibi admixtas , quoddam uero plus , quoddam minus , quas remouere per artificium non est pos- sibile &c. Quia igitur istud sulphur extrinsecus adueniens po- test per artificium separari à metallis , patet quod non est ue- re unitum cum illo argento uiuo , nec de ipsius substantia .

Et ideo istud argentum uiuum æris , & ferri potest per- fici in aurum purissimum sicut argentum uiuum stanni , & plumbi per sulphuris extrinseci separationem . Et sicut ip- sum est foedum foetidum , & malum , ita dat tincturam fœ- tidam & malam : ueruntamen in hoc tatum bonitatis habet quia ipsum est agens in materia sine cuius actione natura nō posset generare aliquod metallorum . Ideo Geber eius tinctu- rá uituperans tractatu de medicinis primi ordinis capitulo de citrinatione Lunæ , dicit sic per sulphur etiam rubificatur Lu- na , sed illius rubificatio est difficiis & laboriosa immense , et tamen non resultat eius citrinatio fulgens immo fusca & li- uens terreitate motifera &c. Ex quibus iam dictis nos aestima- mus cum ratione , quod cum lapis philosophorum super æs et ferrum liquefacta projectus fuerit , commiscebitur in momen- to cum omnibus & solis partibus argenti uiui existentis in eis , & unitur cum eis cum sint eiusdem naturæ , & perficit eas in aurum purissimum : & omnes partes sulphuris extrin- seci separabuntur seorsum , quia non sunt de natura sua . Et hec est intentio Geberis capitulo de differentijs perfectionis , diffe- rentia prima quamuis uideatur aliter dicere capitulo de præ- paratione corporum in generali , scilicet Saturni & Iouis . Argentum enim uiuum semper absque uiolentia & labore commiscetur cū eo quod suæ naturæ est : alterū uero respuit & seorsum relinquit . Similiter dicimus in stanno , & plum- bo , & in argento , quamuis in argento sint modice partes

INSTANTIA DE AERE ET FERRO.

sulphuris extrinseci . Sed cum super argenteum uiuum proiec-
titur hic lapis qui cum eo , tam secundum totum quam secun-
dum omnes partes sunt unius naturæ & substantiæ , ideo to-
tum perficiuntur in aurum . Videmus enim gratia exempli in
coagulatione lactis , quia coagulum coagulat solum partes si-
bi similes existentes in lacte . Alias uero dissimiles respuit &
seorsum relinquit , & ista substantia casealis in lacte consi-
stens se habet ut principium materiale & passuum . Coagu-
lum uero sicut principium formale actuum , quaduis sint
eiusdem materie & substantiae , ac naturae . Quod autem
talis adustio sit in solo sulphure ferri & aeris : & non in eo-
rum argento uiuo satis experimento patet , quia cum aduri-
mus siue coagulamus argentum uiuum cum sulphure , et
facimus ex eis sublimationem uizifur post magisterium subli-
mationis alteram separamus substantiam argenti uiui ab uizi-
fur puram & mundam , ut prius & magis . quod patet ,
quia nulla adustio facta fuit in isto argento uiuo , sed in so-
lo sulphure , ergo eodem modo in ferro & aere est existimandu-
m & sic patet solutio ad dubium . Et sic est finis istius au-
reæ questionis , ex Bono Ferrarensi extractæ per Ianū The-
rapum Lacinium Calabrum Minoritam theologorum minis-
trum : & nunc primo per ipsum ad communem studiosorum
foelicitatem edite in lucem .

Accessit , & huic questioni epistola quedam ipsius Boni ad
quendam suum familiarem , super hoc negotio , quæ que-
dem quia conformis est suæ doctrinæ , & præsertim in
capitulo primo : ubi loquitur de materia lapidis , circa
huic operi illam inserere non dubitauit .

SEQVITVR NVNC EPISTOLA BONI
 · Ferrariensis egregij atque eximij in medicina &
 in hac arte doctoris ad quendam
 ipsius familiarem.

INSTANTISSIME N. fratrū optime magna cum deuotione et fiducia uestris literis & precibus me rogatis, ut uobis scriberem quæ sit materia super quam philosophi alchimia inquirendo laborauerunt, ut uenerabilem eorum lapidem cum magna industria sibi compararent. Quapropter nullus in hac re ueritatem dicere posset nec cum ueritate alios informare qui ipsam materiam non prius nouit, nec iudicat de re nisi qui uere eam cognoscit, ideo si nondum sim super ueritate: non possum uestram respondendo adimplere petitionem: ueruntamen quia ratione in hac arte potius quam formæ semper uolui adhaerere, postquam hæc omnia cum maxima difficultate & labore incepimus percipere, & in multos errores incidi nauigando & transeundo. Referam nunc uobis super qua materia sim firmatus secundum quod existimo & opinor, uestri desiderium adimplendo, rationibus satis ueridicis approbando, quod dicam. non enim sufficit dicere quia ita est, nisi ostendatur propter quid. Et quacunque generaliter secundum rationem dixi in questione prolixa quæ dicitur pretiosa margarita nouella in inuestigatione artis istius, & in tractatu contra illos qui in materia indebita operantur quæ nomini fratrī Anselmi monachi conscripsi, Nunc uestri amore motus, aperiam in speciali & particulari uobis ut percipiatis intentionem Hermetis, Geberis, & aliorum philosophorum & naturæ, per quod patebit uo-

bis , si in hac arte aliquid intelligam uel ignorem . inuocato
igitur nomine excelsi & altissimi Creatoris & misericordis,
ac Iesu Christi filij sui & gubernatoris nostri a quo digne pe-
tentibus beneficium omne confertur , incipio absque ænigma-
te dicere uobis & rationabiliter demonstrando explicare mi-
nus quod de hac materia quæsuiistis . Quod quidem nisi in-
telligenti et intelligere honeste uolenti sub anathematis pœ-
na narrare uolui sicut præcepit Hermes . De modo autem
operis in materia hac , ut informem , quamuis operi ad præ-
sens me congrue dare non possum , sicut alias consueui per
quosdā exteriores defectus omnia silebo , hoc enim uidetur ar-
chanum totius mundi , sicut dicunt philosophi & gloria inæ-
stimabilis . Quæsuiistis autem de causa materiali quæ non est
modicum munus introeuntibus artem istam , hæc enim est
quam antiqui philosophi quæsuerūt prius ut in aliarum cau-
sarum ueniret cognitionem sine cuius cognitione uacui erant
ab aliarum cognitione . Et similiter per consequens ab hac ar-
te & opere . Quod igitur uobis pollicitus sum accipite modo ;

S C I T O T E in primis quòd arsenicum sue auripig-
mentum est compositum a natura ex sulphure & argento
uiuo in proprijs mineris sicut pluribus rationibus uobis ostensa-
dam quasi narratiue per signa sumpta a sensu , in subliman-
do enim arsenicum sepe accidit quòd egreditur & ascendit
cum sublimatione argentum uiuum in granis uiuis oculatis
& distinctis adiuicem in modum granorum milij ac si ar-
gentum uiuum uulgare solum in sublimatorijs positum sic
fuisset : & hoc apud expertos & facientes etiam realgar
est ratum & firmum . & est hoc argentum uiuum omnino
idem cum uulgari argento uiuo quod sic patet , quia nihil
miscetur cum argento uiuo uulgi , ipso remanente in natura

argenti uiui , nisi hoc , remanentibus omnibus proprietatibus & passionibus argenti uiui , & quod non potest contrahi de re in aetu , nisi quod est in ipsa potentia . ideo concludimus quod in compositione arsenici est argentum uiuum , propter quod uidetur etiam quod ex vultur extrahimus argentum uiuum , quod in eo est quamvis improprie & occulta . Item dicimus sulphur esse tinturam rubedinis proprie & per se : argentum uiuum autem tinturam albedinis , ut dicunt omnes philosophi : sed si projiciat arsenicum uel realgar , quod ex ipso fit super aes liquefactum , tincta est tinctura albedinis simili albedine Lunae , ergo albedo haec uidetur albedo argenti uiui . Si enim tinctura haec esset ratione sui sulphuris tingaret rubidine uel saltum nigredine per adurentem virtutem & inflammabilem quam habet , & ideo omne metallum cum fuerit purgatum ostendit naturam argenti uiui coagulati potius quam sulphuris quantum est de se , quod est per ipsum gubernantiam & ipsius virtutem existente in manifesto & sulphuris in occulto , ita quod aes & aurum ostendunt , sulphuris cum capitello calcis commixtionem facere per filtrum siue compilatorium , sicut ex arsenico cum capitello .

Quid sibi uelit hic ignoro , ideo aliquid in hoc loco deficerre existimo , uide tamen eum in capitulo de materia Lapidis .

ET quia quorumcunque proprietates & passiones sunt diuersae in specie , licet in genere communicent super diuersa , constat necessario sulphur vulgi in specie esse diuersum ab arsenico , sed in genere communicet . Quare igitur sic est quod non possumus imitari naturam in generatione arsenici , quamvis principia generationis similia habemus , quia deficit nobis idem sulphur , aut ad minus distinctionem quam tale facit natura , ignoramus omnino , ideo

uidetur incoueniens ut operationē philosophorū alchimicā in eis impēdere debeamus, si debemus uere sequi naturā, iō sicut natura in mineris metallorū generauit arsenicū ex quo facit metalla sic misera arti generauit arsenicum extra mineras metallorum quod ulterius non transmutat, ut arsenicum accipiat ipsum & transmutet ipsum. sic ut sequatur naturam in hoc, quod si natura hoc non fecisset ars alchimie esset omnia uana, Habet enim Sulphur uulgi cum arsenico quādam naturam cōunem, ut diximus. similiter omne sulphur aut quodlibet aliud sulphuris naturam habens, habet proprietatē congelandi argentum uiuum, & quandoque rubificandi, quandoque non.

A M P L I V S quia sicut accidit in quibusdam sublimationibus arsenici, secundum quod egreditur uobis argentum uiuum in granis diuisum & occultatum quod est idem cum argento uiuo uulgi ut supra diximus. Sic ingeniati sunt philosophi subtilissimo ingenio & profundissimo cum operatio= ne mirabili & occulta per digestionem congruam extrahere idem argentū uiuum quod cum ipso coaguletur, sicut aurū liquefactum cum seipso solo coagulatur ab intrinseco suo. Et in hoc tota intentio philosophorum esse uidetur, propter quod dixit Geber capitulo de principiis naturae. Tria esse principia scilicet argentum uiuum, sulphur & suum compar scilicet arsenicum uolēs insinuare quod duo sunt principia naturae propria scilicet sulphur & argentum uiuum, & quod arsenicū habet naturas & proprietates illorum commixte, & quod ipsum obtinens uices & uicariatum illorum est principium naturae per illorum potentias & uirtutes. Et dicit in eodem quod spiritus fœtens, & aqua uiua sunt principia naturae, quam & aquam sicciam concedimus nominari secundum an-

tiquorum opinionem . Et dicit in eodem, quod non est transitus de mollicie argenti uini ad duritatem metallorum , nisi per aliquid in quo media dispositio saluetur . Cum ergo non reperiatur in mineris metallorum talis dispositio media, non est argentum uiuum in sui natura , nec sulphur principia naturae , nisi prout sunt in quadam natura tertia redacta &c.

HAE C autem tertia natura uidetur esse quæ dicta est. Vnde dicit ipse capitulo de ceratione. Quod humiditas cera- tina non reperitur propinque in aliquibus sicut in sulphure et arsenico, propinquius autem in argento uiuo . Et capitulo de coagulatione Mercurij ponit quod ex ipsis corporibus metalli- cis cum suo sulphure uel arsenico preparato hæc medicina elicetur . Et ex solis similiter sulphure & arsenico preparatis . Et ex solis similiter corporibus elicetur . Ex solo uero argen- to uiino facilius & propinquius &c. Et uult dicere quod in illo argento uiino, à sulphure & arsenico extracto est ista me- dicina in propinquiori potentia quam in ipso sulphure & ar- senico dum maneat in natura sulphuris, & arsenici. Et quia in isto argento uiino , sunt corpora in potentia scilicet corpo- ra solaria, quia nullum metallorum submergitur in Mercu- rio nisi sol . Et ideo patet ueritas uerbi Geberis scilicet quod ista medicina extrahitur , tam de ipsis corporibus quam de argento uiino , & quam de sulphuris & arsenico .

N O T A super hæc uerba Boni uidelicet . Hæc autem tertia natura uidetur eē quæ dicta est etc. Quia si reperiatur aliud in natura mineralium , in quo magis propinque saluetur hæc natura media , quā in suo arsenico . Et q̄ talis natura tertia siue media magis sit purgata , mundata atque decocta illa erit materia magis propinqua ad lapidem philosophorum construendum. Et hanc materiam ipsemet Bo-

nus indicatis suis multoties insinuauit . tua nunc intersit hoc
excogitare & querere &c.

R V R S V S dicimus quod natura & ars nunquam in
suis operationibus utuntur super sulphura pura quia frustra
sit per plura quod fieri potest per pauciora . Si ergo sulphur
& argentum uiuum sunt principia naturae sufficientia in ge-
neratione metallorum secundum omnes naturales philosophos
& alchimistas , ergo arsenicum erit superfluum inquantum
sulphur est uel habet sulphuris naturam , quia duo agentia
similia non debent contrariari simul ad eandem materiam
informandam . Cum ergo arsenicum secundum Geber &
alios alchimistas sit principium tertium naturae in generatio-
ne metallorum , ergo non erit superfluum necessario , quia
ergo repertū est re uera arsenicum esse compositū ex argento
uiuo , tanquā ex materia & sulphure tanquam agente ut su-
pra probatum est , ergo arsenicum similiter est principium
naturae in generatione metallorum sufficiens , quia dictum
est , uirtutem & potentiam habet illorum duorum , cum sit
ex eis , & quia ex duobus actu existentibus non potest fieri
tertium , ut dicitur septimo metaphysicæ , ideo proprie &
per se loquendo non potest arsenicū dici sulphur nec argentiū
uiuum , & sic patet quod sunt duo principia naturae , scilicet
quæ dicta sunt . sulphur ergo uulgi cum non sit de intentio-
ne naturae , ergo neque artis , ergo naturae principium non est .
Postquam ergo sic est quod oportet mineras metallorum esse
compositas ex sulphure & argento uiuo secundum modum
quem diximus & sicut probauimus in quæstione nostra pro-
lixa de inuestigatione huius artis .

In subtili statera omnia & singula qui sequuntur pon-
dera .

IDEO ne uos præsumatis & errabundus temerarie
 credatis quædam alia composita , ex prædictis principijs esse
 principia artis sicut est magnesia,marchasita,tutia & anti-
 monium & si qua sunt alia dicimus quod ipsa non sunt prin-
 cipia naturæ,ergo nec artis si ars uere debet imitari naturā .
 Et ratio est quia natura à principio generationis metallorū
 utitur sulphure agente sicut agente proprio usque ad finem
 generationis , & perfectionis quæ perfectio est in solo auro
 & separatur in fine sulphur sicut in omni actione naturali
 agens separatur à materia cum informatione materiæ quia
 sulphur in generatione non subiicitur per materia. Cum era-
 go in sublimatione marchasitæ primo sulphur separamus per
 ignem lendum manente suo argento uiuo mortificato in fun-
 do quod argentum uiuum postea cum ignitione alludel subli-
 manus, sicut docet Geber capitulo de sublimatione marchasi-
 tæ quod sulphur est denigrans inficiens & comburens . Ergo
 marchasita non uidetur illud in quo operatio alchimica sit
 imponenda , separatur autem agens à materia absque infor-
 matione materiæ . In arsenico autem non possumus ingenio
 aliquo separare sulphur nisi in confectione & complemento
 quantumcunque dealbemus ipsum ante expoliationem sui sul-
 phuris . Similiter suum argentum uiuum sublimatum non
 liquefit liquefactione metallica fixa sicut nec argentum uiuu-
 um sublimatum propter earum similitudinem in natura .
 Similiter non reperitur in mineris auri nec aliorum metallo-
 rum aliud quod sit marchasita uel obtinēs naturas & pro-
 prietas eius ex quo natura generet aurū uel metallum ali-
 quod . sulphur etiam suum est ualde diuersum à sulphure ar-
 senici & minerarum metallorum . Est etiam alia magna di-
 uersitas quia sicut arsenicum ostendit naturam sulphuris in

manifesto sic marchasita ostendit naturam argēti uiui in manifesto suum album siue rubeum, in occulto autem econuerso. Et ratio est quia quamvis elementa ex quibus componuntur sint similia in generatione, tamen diuersitas formarum facit illa elementa diuersimode passibilia et diuersimode terminari propter diuersum finem quia eadem materia diuersimode digesta diuersimode informatur: sicut satis patet in generatione diuersorum membrorum ex eadem materia propter quod non est mirandum si eorum quae sunt composita ex sulphure et argento uiuo, quedam exprimunt naturam sulphuris in manifesto et quedam naturam argenti uiui, et quedam naturam utriusque secundum maius et minus et quedam liquefactionem et quedam non et quedam fixionem et quedam non cum diuersis coloribus. Si igitur ita est de marchasita in comparatione ad arsenicum. Ergo, de magnesia et tutia concludimus idem. Et quia rectum, non nisi errore discernitur, ut dicitur in turba philosophorum. Ideo

pluries et in pluribus rebus errando et iterum errando peruenimus per dei gratiam ad hoc, quod

credimus esse rectum. Et quia rectum

est index sui et obliqui ut dicitur

certio de anima. Ideo ar-

senicum est index

sui et alio

rum.

Et hoc sufficiat ad praesens.

COLLECTANEA LACINII EX AR
 naldo de villa Noua quæ præticæ compositio
 nem lapidis philosophorum continent
 & exquisite ducent.

O S T E A Q V A M dictum est de me-
 tallorum principijs & eorum generatione,
 tam in generali quam in speciali, nunc de
 lapidis compositione, tam Theorice quam
 præticæ, & presupposita Theorica, per
 ea que iam dicta sunt, in præctica principaliter consilit in-
 tentio nostra. Nam in iis siquidem, sicut & in ceteris scien-
 tijs, experientia præticæ ueritatem Theorica habet roboras-
 re, nihilominus uero sapientie, & scientie est, res per cau-
 sas intueri, quoniam experientia fallax est cuius notitia,
 non præcessit, philosophantibus enim inest fixa meditatio, ut
 ante operis inceptionem, quid fieri debeat pensetur. Error
 nanque maximus esset, at opus accedere sine indicio mentis-
 lis præticæ, quam Theorica ipsa in anima operatur, studé-
 dum ergo prius, antequam ad manum labores accedas,
 nam opus sequitur naturam & non viceversa. Quisquis igi-
 tur in rebus conatur quicquam efficere, animam disponat
 ad intelligendum, postea manus ad operandum emitat.
 Quamobrem, quia Arnaldus de Villa Noua in suo Rosario
 philosophorum, satis præticæ tractat de lapide philosophoru, ideo ipsius dicta nunc commemorabo ea colligendo secundum
 hunc ordinem capitulorum.

I. Cap. QVO'D unus est lapis philosophorum, quia
una est essentia & unus modus agendi tam
in albo quam in rubeo, licet in rubeo me-
dicina sit additamentum citrinantis colo-
ris, per hoc tamen medicina non muta-
tur in substantia.

II. Cap. QVAE R I T V R ex quibus extrahitur la-
pis philosophorum. Nota refensionem.

III. Cap. QVO'D difficultissimum est opus nostrum, tan-
tum in prima metallorum materia inues-
tire.

IV. Cap. QVO'D primum opus physicum est dissoluere
lapidem in suum Mercurium ut in pri-
mam redigatur materiam, quæ quidem
prima materia in metallis est argentum
vnum cum ipsum sit elemetum omnium
ducibilium, unde dicit philosophus indi-
ges quod in solutione et sublimatione duo
rum luminarium primo labores, quia pri-
mus gradus operationis est, ut fiat argen-
tum unum de ipsis, unde dicunt philoso-
phi. Nisi corpora fiant non corporea, idest
non corporalia seu spiritualia, nil opera-
mini, corpora enim soluta in naturam
spirituum sunt redacta, licet magis sunt
fixa quam spiritus, licet soluantur cum eo.
Nam solutio corporis fit per naturam spi-
ritus & congelatio spiritus est cum solu-
tione corporis. Et tunc commiscetur cor-
pora cum spiritibus vel corpus cum spiri-

tu. Cum ad unam primam naturam sunt redacta.

V. Cap. DE investigatione modorum operationis lapidis physici in coelusione, nota quod quatuor sunt modi principales quibus regitur lapis physicus scilicet, soluere, ablucere, reducere, & figere: Soluere est grossum subtiliare & in simulum redigere, ablucere obscurum in lucidum, reducere humidum in siccum: figere uolatuum super corpus suum, & fit resoluendo & coagulando &c.

VI. Cap. DE solutione lapidis & eius inhumatione & est primum regimē eius, ibi nota istam conclusionem, quod lapis debet solui per Mercurium purgatum & reductum & post inhumari: & hoc ideo fit ut sulphur & Mercurium habeamus de illa materia de qua aurum & argentum efficiuntur subtus terram, ut ex ipsis &c.

VII. Cap. DE secundo regimine quod est ablucere, scilicet nigrum, corruptum, foetidum, ut sit lucidum ualde & clarum & à folidibus uacuum. Quare oportet lapidem diuide re per quatuor elementa, & unūquodq; elementum lauare. Aqua separatur per distilationem in balneo Mariæ, aer per distillationem per cineres et similiter ignis. terra in fundo residet &c.

I T N A N Q V E Arnaldus de Villa

Noua uerum quid omnia liquabilia sunt

a

naturaliter operata ex argento uiuo &

sulphuris substantia eo quid proprium est

argentii uiui, ex calore sine uapore sulphu-

ris coagulari: quoniam omne siccum ebbit naturaliter suu

humidum: uapore ergo sulphuris argentum uiuum coagula-

tum ex sua substantia terrea subtili aerea & digesta actione

caloris in sui commixtione prima sibi unita post eleuata deco-

cta & digesta donec habeat uim sulphuream coagulandi ar-

gentum. Argentum uero uiuum in sua prima radice est co-

positum ex terra alba nimium subtili sulphurea cum aqua

clara fortiter admixta donec fiat substantia una, non quie-

scens in superficie plana. Est enim homogeneum in natura,

quoniam aut remanet totum in igne fixum aut totum ex eo

uolat in fumum cum sit incombustibile & aereum & hoc

est signum perfectionis. Et ideo cum postea in terra sul-

phurea decurrit calefactum superius ascendit, quoniam de

natura sua est ut per calorem sublimetur. Veruntamen con-

tinua sublimatione nimium depuratur decoquitur & inspi-

satur, ac in sulphur album & rubeum gradatim congela-

tur, quod quidem sulphur dissoluitur multotiens & postea

congelatur per argentum uiui illius sublimatum caloris actio-

ne in tantum, donec uix in millibus annorum successive, ope-

ræ naturæ in metallum congelatur perfectum. Et hoc qui-

dem in uasis mineralibus seu artificialibus ipsa natura mediæ

te operatur metalla in paruo temporis spatio. in ipsis ergo ope-

ribus naturam imitare, quicunque uelis ad imperfectorum

perfectionem perficere medicinam.

C O N S E Q U E N T E R dicitur quod argentum uiuum est materia & elementum omnium liquabilium, quoniam omnia liquabilia cum liquantur in arg. ui. conuertuntur, & ipsum admiscetur ipsis quia est de substantia eorum, licet illa corpora differant in compositione sua ab argento uiuo eo modo quo ipsum fuerit purum uel impurum a sulphure immundo sibi extraneo, sic enim argentum uiuum coagulatur ex ui sulphuris non urentis. Nam ut dicit philosophus sulphur album non adurens congelat Mercurium, bonam Lunam, & illud est res optima quam possunt recipere, qui alchimiam operantur, & conuertant illud in argentum bonum. Si uero sulphur purum mundum & optimum fuerit, cum rubore clarum et fuerit in eo uis igneitatis, non adurentis, simpliciter erit res optima, quam recipere possunt alchimistae ut ex eo faciant Solem. cum hoc conuertunt Mercurium in Solem. Si enim fuerit argentum uiuum bona substantiae & sulphur non purum adurens conuertit ipsum arg. ui. in æs. Argentum etiam uiuum si fuerit porosum immundum terreum & sulphur non mundum fiet ex eo ferrum. Stannum uero uidetur habere bonum arg. ui. & purum. sulphur autem malum & non bene mixtum. Plumbum uero grossum argentum uiuum & malum & ponderosum et luteum. sulphur autem malum & mali saporis & fetidi a virtutis debilis. unde non bene cogelatur. haec de uerbo ad uerbum sunt uerba Aristotelis in libro meteororum, cui crescendum.

C O N S E Q U E N T E R tertio in oratione dicendum quod sulphur extraneum siue uulgi est causa imperfectionis metallorum. Pro quo dicendum quod duplex reperitur sulphur in quolibet metallo præterquam in auro scilicet extrinsecum

COLLECTANEA ARNALDI

comburens & intrinsecum non comburens , quod est de sub=stantiali compositione argenti uiui. Ideo illud extrinsecum est separabile ab eis scilicet calcinatione ignis tollitur uel deletur a corporibus , intrinsecum autem nullo modo tollitur , quia ipsum est in profunditate arg. ui. inclusum & est suæ naturæ , ideo argentum uiuum ipsum tenet & à combustione defendit. Alterum uero quod non est suæ naturæ respuit , et igni exponit qui ipsum inficit et cōburit. quod hēat sulphur in se duas causas corruptionis puta inflamabilem substantiam & terream fœculentiam , quia per primam naturam stare in igne non potest , quia comburit semper uel comburitur , aut nigredinem in omni tempore præstat per alteram neque fusionem habet , neque ingestionem , quoniam si fixum fuerit prohibet fusionem & ipsum nūquam figitur nisi prius calcinetur. quando uero calcinetur nullo modo funditur , quoniam in terrenam substantiam redigitur . Etiam quòd illud sulphur quod dicitur extrinsecum quoctunque mō præparetur per artificium semper comburit & comburitur & nigredine in omni opere præstat , ideo dicit Auicē. q in magisterio nostro non intrat quoniam non est de argento uiuo uel de arg. ui. substantia uel de perfectione eius cum ipsum semper inficiat , denigret & corruptat. Et ipsum est causa corruptionis ideo est quòd quædam corpora magis quædam minus comburuntur per examinationem ignis ut illa quæ pluris sulphuris sunt quantitatē cōtinentia magis , quæ uero minus , minus. Relinquitur ergo argentū uiuum corporum esse perfectiu[m] et adiustionis saluatissimum , eo quòd corporis illa minus comburuntur quæ plus de sua natura participant & possident , unde patet quòd multa quantitas arg. ui. est causa perfectionis. Et multa sulphureitas est causa corruptionis . Ipsum etiam argē

tum uiuum sicut est adustionis saluatiū sic est fusionis effe-
 ctiuum cum figitur ipsum etiam argentum uiuum est tin-
 etura rubedinis, uberrimae refectionis, fulgidi splendoris &
 non recedit à commixto donec est. & est amicabile & metal-
 lis placabile, ac medium coniungendi tinturas, quoniam
 permiscetur per minima cum ipsis, & etiam in profundo eis
 naturaliter adhæret quia est de ipsorum natura. Primum
 autem arg. ui. arg. ui. magis adhæret, & eidem magis ami-
 catur. Post illud uero auro, post argento, ideo ex hoc relin-
 quitur ipsa duo magis participare suam naturam, ideo cum
 eis miscetur faciliter, cum non submergatur aliquid in eo
 nisi sol. Alia uero corpora non hent tantam conformitatem
 ad ipsum, quoniam habet in se sulphur extraneum, terreum,
 immundum, foetidum & ideo & ipsa minus puram partici-
 pant naturam, quoniam sunt corrupta, foetida, adustibilia.
 Ex predictis hoc itaque secretum elicias, quoniam Merc. in
 se recipit, quod sua naturae fuerit & alienum respuit eo
 quod sua natura magis gaudet quod extranea.

EX hoc enim manifeste relictet corpora maioris esse per-
 fectionis, quæ plus Merc. sunt continencia, & quæ minus
 minoris, laudemus ergo omnium opificem Deum gloriosum
 & benedictum Creatorem optimum & altissimum, qui ex
 uili creauit preciosum &c. Manifestum est igitur quod arg.
 ui. continet in se sulphur suum bonum, quo coagulatur in
 aurum & argentum, sed diuersum digestionis modum.
 Nam secundum philosophum: arg. ui. si fuerit album purum
 coagulabit illud uis sulphuris albi non urentis in argentum.
 Si uero sulphur fuerit optimum cum rubore clarum & fue-
 rit in eo uis igneitatis similiter non urentis erit res optima
 ad aurum ut ex eo fiat elixir ad aurum. Nota quod sulphur

COLLECTANEA ARNALDI

album & rubeum habetur ex una metallorum materia ad plenum depurata, modo tamen diuerso decocta seu digesta, idcirco dicit philosophus quod omni argento inest sulphur album sicut omni auro inest sulphur rubeum sed tale sulphur non reperitur super terram, ut dicit, Auicen. Nisi quod in istis duobus consistit, ideo illa duo corpora subtiliter preparamus, ut sulphur rubeum & argentum uitium habeamus de illa materia super terram de qua aurum & argentum efficiebatur sub terra, ipsa namque corpora lucentia sunt, quibus insunt radij tingentes cetera corpora albedine & rubidine uera secundum quod ipsa fuerunt preparata. Aurum itaque cum sit pretiosius omnibus metallis est tintura rubedinis tingens & transformans omne corpus. Argentum uero est tintura albedinis perfecta albatione tingens corpora cetera. Cum illis namque corporibus, scilicet Sole & Luna miscetur Merc. & figitur per ipsa maximo ingenio.

Quod unus sit lapis philosophorum.

C A P I.

RNNALDV S DE VILLA NOVA,
a Ait quod unus est lapis philosophorum & una me
dicina cui nil extranei additur nec diminuitur, nisi
quod superflua remouentur. Omne enim sulphur vulgi arg.
ui. est extraneum: eo quod sui ipsius est destruetuum, uel
corruptuum, econtra uero est quod non est sibi extraneum,
in quod habet ipsum couerti per magisterium nostrum: scili
cet in aurum & argentum, nihil igitur conuenientius est
ei nisi quod propinquius ex sua natura. Nolite ergo intro=
ducere, nec puluerem, nec aquam, nec ullam rem alienæ

naturæ, quia non intrat in eum uel eius compositionem quod non sit ortum ab eo, quoniam si aliqua extranea sibi apponatur statim corrūpitur & non fit ex eo quod fieri quæ ritur. Ex rebus ergo corporalibus maxime conuenientibus in natura necessariū est medicinā colligere; unde oportet quòd medicina illis in natura conueniat & illis in profundo maxime adhæret, atque diminutum quocunque perfecte compleat, & etiam quòd Mercurio per minima misceatur ante illius fugam. Sed nullum corpus in sua natura manēs ipsum coagulat, nec firmiter adhæret, nec etiam ipse Merc. per se medetur infirmis corporibus, quoniam in examinatione separatur ab eis, nam grossa simplicibus & simplicia grossis minus bene conueniunt. Subtilioris ergo substantiæ & liquidioris fusionis necesse est illam medicinam esse quam ipsa corpora, ac maioris fixionis ac retentionis quam argentum uiuum in sua natura. Simile dicit Geber in sua summa cap. de modis coagulandi Mercurium.

Ex quibus extrahitur lapis physicus.

C A P I I.

V A E R I T V R non immerito. Ex quibus rebus extrahitur lapis noster physicus, seu hæc nostra medicina. Res pôdètes dicimus q̄ in duobus est et ex illis elicetur, est autem tam in corporibus qudm in ar.ui. secundum naturā cū unius sint reperta naturæ. Sed in corporibus quidem difficilius, in ipso autem arg.ui. propinquius non autem perfectius, & illud, ideo quia non est corpus dignius sole aut purius, aut eius umbra, id est, luna, sine quibus nullum arg.ui. generatur tingens, qui uero absque isto, ar-

COLLECTANE A ARNALDI

gentum uiuum tingere nütitur cæcus procedit ad practicam: nam aurum aureum , argentum argenteum tribuit colore. Qui ergo argentum uiuum cum Sole & Luna tingere no- uit . uenit ad arcanum quod dicitur sulphur album, quod cū rubeum efficitur erit sulphur rubeum optimum ad aurum . Ab ipsis ergo corporibus extrahitur sulphur nimium album , & rubeum cū in ipsis sit purissima sulphuris substantia inge- nio naturæ summæ depurata, quod secundum Albertum cer- tius est & subtilius , quia in depuratione ipsius ars debilior est natura & sequitur eam cum magno labore. Pater enim est sol , mater uero Luna , quia ex illis corporibus cum suo sulphure uel arsenico præparatis nostra elicetur medicina : ex corporibus similiter alijs elici potest medicina , ex solo au- tem arg.ui, propinquius faciliusq; inuenitur cū ipsum sit pa- ter illorum luminarium & radix omnium liquabilium . Ab ipso siquidem omnia fiunt , & ideo in ipsum omnia resoluun- tur , quoniam natura naturam complectitur propriam ami- cabiliusq; gaudet cum ea magis quam cum extranea . in ipso enim est facilitas extractionis illius subtilis substantiæ etc. Relinquitur ergo medicinā nostram esse purissimam & sub- tilissimam substantiam quæ ex arg.ui. materia originē suam ducit , & creata est , non est materia argentum uiuum in sua natura, nec in tota sui substantia sed pars illius : non au- tem quæ est nunc cum lapis nosfer factus est simpliciter est argen.ui. sed fuit pars eius quoniam ipsum illuminat & ab adustione conseruat, quod causa perfectionis est . Consulo au- tem quod non opereris nisi cum Merc. & Sole ad Solem , & cum Merc. & Luna ad Lunam .

Quod impossibile est lapidem perfici ex sola metallorum substantia sive materia.

C A P. I I I.

M P O S S I B I L E est lapidem nostrum perfici ex sola metallorum materia, quia si in sola prima naturae materia, opus nostrum uellemus incipere, esset longissimum & incompleibile, etiam magnae & infinitae requirentur expensae ad hoc perficiendum, & cum demum per difficillimum magisterium lapis esset factus de natura metallorum, tamen opus philosophicum nondum est inceptum, quippe quia est necessarium quod lapis philosophorum possit elicere de natura duorum corporum, antequam sit elixir completem. Quoniam est necessarium quod illud quod est elixir magis sit depuratum & digestum, quidam aurum & argentum, eo quod ipsum elixir debet conuertere omnia a perfectione diminuta corpora in aurum uel argentum, quod ipsa minime perficere possunt, quoniam si de perfectione sua alteri daret, ipsa imperfecta existerent, eo quod non possunt tangere nisi quantum se extendunt. Et ad hoc, ut fieri operatio in opere nostro ut melioretur eius tinctura in eo plus quam in sua natura oportet ut fiat elixir iuxta sapientum allegriam compositum ex speciebus limpidis condimentum, medicina & purgamentum, omnium corporum purgandorum, & transformandorum in solificum & lunificum uerum. Sed moderni operantes finem turbant operis, tunc cum incipitur opus, quia cum tantum laborauerunt, quod cum opus eorum sit de prima materia & natura metallorum credunt compleuisse elixir perfectum, sed quando faciunt projectionem nihil inserviunt ibi, quia operari desistunt ubi incipere debuerint.

De primo opere lapidis. Cap. IIII.

P V S enim primum physicum uel philosophorum
 • secundum eundem Arnaldum, est dissoluere lapide
 in suum mercurium, ut in primam redigatur ma
 teriam, unde philosophus in quarto metcororum. Sciant ar
 tifices alchimiæ species rerum transmutari non posse, quod
 quidem simpliciter uerum est, nisi species reducantur: ut
 postea subdit, in primam materiam, qua quidem materia
 prima in metallis est argentū uero. cum ipsum sit elementum
 omnium ductibilium, tunc enim in aliam formam quam
 prius erant bene permuntantur non quidem species sed indiui
 dua specierum, quoniam ipsa indiuidua actionibus sensibili
 bus sunt subiecta eo quod in se sunt corruptibilia. Species ue
 ro cum sint uniuersalia uel uniuersales actionibus sensibilibus
 non sunt subiectæ, ideo in se non sunt corruptibles, species
 igitur argenti quæ est argenteitas non mutatur in speciem
 auri, quæ est aureitas, nec econuerso quia species naturæ per
 mutari non possunt, sed indiuidua specierum bene possunt,
 quando in primam materiam rediguntur, quia cum forma
 illius indiuidui fuerit corrupta uel illius & in primam mate
 riam resoluta bene permuntatur & introducatur alia forma,
 quia corruptio unius ē generatio alterius. n. nulla materia po
 test ita destrui quin sub aliqua maneat forma &c. Ad propo
 situm dicit philosophus indiges tu quod in solutione & subli
 matione duorum luminarium primo labores, quia primus
 gradus operationis est ut fiat argentum uiuum de ipsis. Cum
 non fiat transitus de extremo in extremum nisi per medium,
 extrema autem nostri lapidis in primo latere est argentum ui
 um, in secundo uero est elixir completum: media uero isto

rū aliqua alijs magis depurata digesta seu decocta quæ sunt meliora &c.

PRIMVS gradus operationis est ut fiat arg. ui. de ipsius: unde dicunt philosophi. Nisi corpora siant non corporea, id est, incorporabilia uel econuerso nihil operamini. Verum igitur principium nostri operis est solutio nostri corporis, quia corpora soluta in naturam spirituum sunt redacta, et etiam quia magis sunt fixa quam spiritus, quamvis soluantur cum eo. Nam solutio corporis fit cum congelatione spiritus et congelatio spiritus est cum solutione corporis, tunc enim miscetur corpus cum spiritibus uel spiritu et fit unum corpus cum eis uel eo, et nunquam separatur, sicut nec aqua mixta cum aqua, quoniam omnia tunc ad suam natu ram homogeneam primam sunt redacta, prima uero homogeneitas metallorum est argentum uiuum. Cum ergo in ipsam homogeneitatem soluuntur, coniunguntur et nunquam separantur, quoniam tunc utrumque agit in suum socium sibi similem.

De inuestigatione perfecta lapidis physici.

C A P . V.

Anifestum est ergo operationem medicinæ esse operationem naturæ, ipsamq; medicinam esse eandem naturam, eo quod ipsa medicina solum est composita ex natura. Certum quippe est omnem rem esse de eo in quod resolutur ut gelu ex aqua in quam conuertitur. Sic omnis lapis noster resolutur in argentum uiuum per magisterium nostrum, ergo prius ipse fuit argentum uiuum. Modus autem conuertendi ipsum in arg. ui. est conuersio ele-

COLLECTANEA ARNALDI

mentorum, quæ de aptitudine sua sunt adinuicem conuersis-
ua. Conuertere ergo elementa & quod queris inuenies, quia
nostra operatio non est nisi naturarum mutatio & eorum
elementorum calidi cum frigido & humidi cum secco amica-
bilis connexio. Veruntamen non conuertitur siccum in humili-
dum, nisi prius fuerit factū humidum. i aqua nec frigidū in
calidum nisi prius fuerit humidum, id est, aer, nam trans-
itus non fit de extremo ad extremum nisi per medium. elemē-
ta media sunt aer & aqua. Si ergo siccum conuertatur in
frigidum, & frigidum in humidum, & humidum in cali-
dum, & calidum in siccum tunc totum habebis magisteriū.
Modi uero regiminis adinuicem conuertentis, sunt quatuor
principales. Soluere, Abluere, Reducere, & Figere. Solau-
ere grossum in simplum & subtiliare. Abluere obscurū in
lucidum. Reducere humidum in siccum. Figere uolatium
supra corpus suum. Item soluere fit diuidendo, corrumpēdo,
& in materiam primam reducendo. Abluere fit distillando,
inhumando, & calcinando. Reducere fit incerando, impin-
guando, sublimando. Figere fit desponsando, resoluendo,
& congelando. Per primum mutatur natura interius. Per
secundum exterius. Per tertium superius. Per quartum in-
ferius &c. Soluetur ergo lapis cum Mercurio purgato
optime d'sua terceitate & humiditate per sublimationis mo-
dum & postea reducto. Cum quo conteratur bis & post in-
humetur in balneo Mariæ ut dicetur infra.

Quomodo depuratur Mercurius & purgatur.

NGENIVM igitur ipsius terreæ substantiæ:
i superfluæ remotionis est ipsum semel uel bis sublis-
mare à uitriolo et sale donec ipsius albissima summa

tur substantia. Cum uero a bissima ascenderit proïce in feruenti aqua aonec redeat in arg. vi. post tolle ab eo aquam & operare cum eo, quoniam non est bonum operari cum ipso, nisi prius hoc modo purgetur, unde dicit Auic. primū quoque facere incipere est quod sublimetur Merc. postea solue eum ut redeat in primam materiam suam, & sublima totum, tunc in hoc Merc. mundo mitte corpora munda, & aqua li lance librata. ueruntamen non miscebis corpus album cum rubeo, nec rubeum cum albo, sed unumquodq; scorsum dis- solues in partem, quoniam aqua alba est ad albificandum, aqua rubea ad rubificandum. Non ergo misceas aquā unius lapidis cum aqua alterius: aut cum alio lapide, quoniam ue hementer errares & excacaberis si secus ficeris. Ab hinc uice post uicem, contere & imbibe & coque in balneo Mariæ post distilla per filtrum quo usque transeat ipsum, collige tas men ad partem supereminens nigrum, quoniam illud est oleum ac uerum dissolutionis signum, quia quod est solutum peruenit ad sublimitatis finem, unde separatur ab inferiori- bus ascendens sursum & petens altiora loca, ut corpus au- reum. Custodi autem ipsum caute ne euolit in fumum, & quod facias in albo facias in rubeo, quoniam haec medicina in essentia est una, & in modo agendi similiiter una, est tamen in rubea additamentum citrini coloris, quia sulphuris fixi substantia mundissima efficitur. Differentia tamen est inter solarem & lunarem medicinam eo quod haec quidem illud continet, illa uero non, quoniam indiget mundissimo sulphure albo, sicut haec indiget rubeo. Sufficiunt haec duo corpo- ra eo quod assimilantur quæsito uel illi quod queris sed indi ges quod in solutione sublimatione & subtiliatione eorum la- dores. Sunt enim fortia & indiget præparatione longinqua

COLLECTANEA ARNALDI

Operatione continua, ut primo calcinentur & postea soluantur quoniam cum ea cinata fuerint facilius soluuntur, eo quia calor ignis penetrans partes corporis facit aquam ingredi post ipsum, & sic est magis solutionis susceptuum, reruntamen si calcinatur corpus grossum, quod etiam disolutuum est pone ad partem, & quod remanet in filerum accipias caute ipsum ne perdatur in fumum & pereat magisterium. idcirco cum istud graue sit perficere & difficile expedit corpora grossa soluere per aquam solum, id est, per argumentum. sine calcinatione, quoniam istud est securius licet in operatione sit tardius. Esto ergo longanimis & non fessanter extrahas tinturam, nec fessanter aut uelociter queras perficere, quia primus error in hac arte est festinatio, quia comburit omnia & ad remorum perducit. Nam ignem si multum feceris, in principio mixtionis eius evanescit in tinturis detrimentum, quoniam comburuntur medicinae per nimias caliditates: Vnde uersus.

Dissipa rem captam prius per partem satis aptam
Leuiter extractam, sic massam contere factam
Hæc non festine, sed temporis ordine sine
Albumen urinæ disponit membra ruinæ

P A T I E N T E R igitur sustine contere & coque, reitera & non cedeat te hoc ipsum reiterare, quia quæ imbibuntur per aquam mollificantur. Et quanto magis teres tanto magis mollificas & quanto magis mollificas tanto magis partes grossas subtilias donec uniantur, & ab iniicem non diuidantur, quoniam spiritus cum corpore tunc insuffiantur & omnia quæ impastantur dissoluuntur. & impastatio fit cum nimia trituratione, & assatione. Nam per conteritionem & incerationem, ac assationem diuiduntur partes ligatae nescosi

tate aquæ, quæ uiscositas est in corporibus. Corpora uero soluta ad naturam spiritus sunt redacta et nunquam separantur sicut nec aqua mixta aquæ. Quippe quia natura lœtar, quoniam sponsus cum sponsa copulatur. Quæ uero nō soluuntur non habent partes subtiles, nisi mollifices, ideo arissime indiges quid indissolutione lapidis labores, scilicet artes suas puriores disgregans ab ipsis, ut grauioribus partibus abiectis opus cum leuioribus perficiatur.

De lapidis inhumatione.

C A P . VI.

A P I D E itaque dissoluto accipe totum & pone super calorem temperatū, ut puta in balneo Marie ut putrefiat & digeratur melius & contrahatur plenum matrimonium, per mensem philosophorum, id est, per triginta dies, quoniam adustio per inhumationem tollitur & decoctionem, coquas igitur complete ut ebulliant omnia simul, leui igne et in suam primam materiam redeant, & uere sint sicut argentum uiuum. Hoc autem ita habito soluitur auctoritas Arift. Sciant artifices etiam, quod quidem uerum est nisi prius ut subditur in suam primam reducantur materiam, tunc enim in aliam formam quam prius erant bene permutantur non quidem species sed individua specierum permutantur quoniam ipsa sunt corruptibilia & actionibus sensibilibus subiecta, materia n. nullo modo potest destrui quin semper sub aliqua maneat forma. unde soluta prima in Merc. forma immediate introducetur noua forma, quæ quidem forma in colore est nigra in odore foetida in ta

COLLECTANEA ARNALDI

Etu subtilis & discontinua. & hæc sunt signa perfecte dissolutionis, corporum, qui: calor agens inhumidum primo induit nigredinem, quæ quidem nigredo est caput corni sed est principium operis nostri, quod est dissoluere lapidem in Mercurium uel aquam Mercurij quod est primum regimen.

I T E M postquam lapis dissolutus est in balneo Mariæ post poterit distillari per filum quoque transeat ipsum. Collige tamen ad partem supereminenter nigredinem, quoniam illud est elementum ac uerum dissolutionis signum, ut dictum est, & signum quod solutum uenit ad subtilitatis finem, unde separatur ab inferioribus ascendens sursum & petit altiora loca sicut corpus album.

Recapitulatio primi regiminis.

O D O dicam breuiter totum solutionis modum,
m sublima igitur primo Mercurium & demum sol-
uas ipsum, cum terra tota & igne & pariter de-
coque, quoque redeant ad primam suam naturam, &
hoc ideo fit ut sulphur & Mercurium habeamus, de illa ma-
teria de qua aurum & argentum efficiebatur infra seu sub-
tus terram, quia si uerum sulphur fuit & argenteū uiuum
bene possumus ex ipsis aurum & argentum facere, qui au-
tem habet hoc magisterium, habet thesaurum sempiternum,
ad quod magisterium tria sunt querenda puta subtile in-
genium artificis, operatio manualis, & arbitrium libere po-
testatis quod quidem requirit diuinas sapientiam & libros,
& ideo non est nisi pro diuitibus &c. Et tantum de primo re-
gimine quod est lapidem dissoluere &c.

De secundo regimine quod est ablucere.

C A P . VII.

ECUNDVM regimen lapidis est ablucere , scilicet nigrum, corruptum, foetidum , ut sit lucidum ualde & clarum & a folidibus vacuum, quod quidem nullatenus fieri contingit sine elementorum diuisione & aquarum distillatione , & lapidis dissolutione , quia elementorum duo sunt sicca, scilicet lapidea, & duo humida, scilicet aquatica . Sicca sunt ignis & terra , aquatica sunt aer & aqua . Ignis ergo comedit seu consumit quod in exterioribus existit , quoniam deuastat fordes aquarum per distillationem , & subtiliat eas per aeris levigationem , comminuit etiam grossitudinem lapidis per calcinacionem & deuorat eorum sulphuris sal sedinem . Et ideo lapis noster in quatuor elementa diuiditur , ut magis subtilietur & ut a folidibus depuretur magis & ut postea firmius coniungatur . Sed nunquam fuit aliquid natum , nec crescens , nec animatum , nisi post putrefactionem & digestionem . Et ideo putrefiunt , ut magis digesta melius separentur , quippe si putrefactum non fuerit , fundi non poterit nec soluetur & si solutum non fuerit ad nihilum redigetur .

Diuisio lapidis per quatuor elementa .

CCIPTE ergo lapidem sic corruptum & deinde ipsum per quatuor elementa , per distillationem , per leuem ignem aequaliter mensuratum & recipere suam aquam , deinde paulatim uigora ignem , donec totum

COLLECTANEA ARNALDI

recepereis aerem igne mixtum , quod uero remaret in fundo
combustū est terra nigra secca . Et scito quid distillatio aquæ
habet fieri in balno Maris eo quod subtiliores lapidis partes
et sine calore ad naturam simplicis aqueitatis approximant= =
tes per eam distillantur , aer uero et ignis per cineres distilla= =
tur , es quid per ipsos cum ignitione , contingit colores et
grossiores terreas partes inferius detineri subtiliores uero sur= =
sum eleuari . Subtil or ergo sit separatio per aquam cum non
substinet ignitionem quam per cineres elicetur cum ignitio= =
nem sustineant . Isto ergo modo diuides quatuor elementa
eo quid oportet extrahi aquam ex sua substantia humida
et non ex alia uel alijs , eo quid in eis est , maior tinc= =
tura , de terra uero non cures cuius sit substantia du= =
mmodo fuerit fixa . Terra desiccatur et figitur , aqua ue= =
ro mundificat et abluit . Aer uero et ignis tingunt , et
fluere faciunt , ideo oportet quid sit aqua multa et aer
multus : quoniam multitudo tincture tanta erit quanta mul= =
titudo aeris erit . Studeas ergo charissime in omnibus operi= =
bus tuis Merc . superare in commixtione , ut satis habeas de
aere : et si ipsum solum perficere poteris pretiosissime perfe= =
ctionis naturæ uincentis indagator eris . Pretium uero ipsarum
medicinarum huius artis expresse non excedit quinquaginta
argenteos ex prima operatione computando , oportet tantum
ipsam medicinam diutius ossari super ignem et nutririri scut
nutritur puer in uberibus .

De ablutione aquæ .

V M autem habueris elementa lapidis ut dixi= =
mus diuisa ablue ea , scilicet aerem et aquam se= =
pties distillando . Ignem uero et terram fortiter

calcinando, aquam tamen & aerem separatim distilles quoniam aer est melior quam aqua, licet ipsa abluit, & dealbet terram, faciensq; matrimonium tinturarum. Ac aer tingit terram & infundit animam & facit eam sensibilem. Vnde oportet quod aer & aqua sint a seculis mundata, & ab adiustione tuta, donec sumatur eorum tintura, quoniam si comburantur, effectu priuantur, nisi postea in fimo perfecte coquantur. Idcirco inhumatio in fimo interposita inter distillationes multum iuuat ut ad perfectae ablutionis signum, melius deueniatur, quod quidem signum est splendor & crystallina serenitas, absque fœcibus nisi forte albis. Fœces uero aquæ quas faciet in omni distillatione, uice post uicem ad partem separa, & repone cum terra nigra superius collocata. Aquam uero septies distillatam serua ad partem quoniam ipsa est Merc. sola enim faciens medicinam, & aqua uitæ abluens latonem. Et sicut fecisti de aqua alba. Ita facias de rubea aqua quoniam unum & eundem modum habent ablutionis & consimilem effectum, nisi quod aqua alba ad albandum ualeat, & aqua rubea ad rubificandum, non ergo misceas unam cum alia, quoniam errabis si secus facias ideo etc.

De ablutione aeris.

B hinc autem diuide aerem ab igne per distillationem scilicet per cineres quoniam quod distillatur est aer purissimus quod uero remanet in fundo est ignis siccus, considera ergo que dixi ut opereris lapidem humidum, ad aquam & terram solum. Et ut utaris lapide sicco, ad ignem & aerem tantum. Aer sane est oleum & tintura & aurum & anima philosophorum, unguentum

COLLECTANEA ARNALDI

quo totum perficitur magisterium. Intellige ergo quod ignis cum aere distillatur, quia conueniunt in caliditate & non cum aqua, eo, quod aqua refugit ignem, quia contrariantur aer ergo distillatur cum igne, quia ipse est aqua cocta & eius tinctura est ignis, quoniam ipse corpus est, & aer est spiritus ignem deferens. Si ergo miscueris, cum igne lapide statim erit rubeus, & semper diligent se: quodcumque ergo uolueris rubificare, rubifica cum igne lapidem & erit rubeus semper.

Quomodo ab omni re extrahitur oleum.

ONE ergo super substantiam corporis cuius oleum
p extrahere uolueris purissimi Merc. tantum quod
super natet quatuor digitis uel plus quod melius
est, deinde accende sub eo ignem lendum donec uideris eius
oleum, id est, aerem paulatim ascendere seu eleuari super
Merc. collige eum caute & serua seorsum, si ergo minuatur
Merc. adde alium Merc. mundum & calidum & repone ad
coquendum, continuæ hæc facias donec sumas eius oleum &
nil remaneat insolutum. Distilla ergo totum paralamicum
septies quia ablutio eiusdem est eadem sicut ablutio aquæ.

Quod quidem inhumando & distillando humiditatem debebit fieri quousque deuenerit ad crystallinâ serenitatem absque fecibus nisi forte albis cuius signa sunt gutta spissior, absolor, intenor et levitas aerea, ita quod si ipsum prædictæ aquæ miscueris, natabit aerem superius uero sic ablutum serua seorsum: quoniam est oleum tinctura & aurum anima & unguentum philosophorum quod colorat, & tingit, & figit, & fluere facit, Tingit omnem laminam in eo ter extinctam in

aurum uel argentum secundum quod ipsum uel album erit uel rubeum. Non ergo misceas oleum auri cum oleo argenti nec econuerso : quoniam oleum albi ad albificandum : rubrum ad rubificandum , siccirco si illorum corporum oleum multum fuerit multa erit tinctoria : quoniam multitudo tinturæ tanca erit quanta fuerit olei multitudo .

Differentia inter aquam & oleum .

I F F E R E N T I A est inter aquam & oleum d ex parte tinturæ , quia aqua abluit tantum & mundat . Oleum uero tingit & colorat , exēplum autem huius est , quia si pannus intingatur in aqua munda tur ab ea & quando desiccatur recedit aqua , & permanet in statu & colore suo in quo erat , nisi forte quia est magis mundus , econtra est in oleo quia si tingatur pannus in eo nō separatur ab eo per calorem igneum uel aercum nisi ex toto destruatur pannus , nec poterit oleum separari ab ipso panno nisi per ablutionem & ignis desiccationem . Signa quia gutta olei spissior est aqua , color intensior & leuitas aerea , ita quod si ipsum praedictæ aquæ miscueris , natabit superius . Aqua autem est spiritus , extrahens hanc animam quæ est oleum & tinturæ earum , quando uero extrahitur anima ab ipsis corporibus , remanet in ipso spiritu , quoniam spiritus locus est eius . Anima ergo est tinturæ soluta in ipso spiritu deportata sicut deportatur tinturæ tintorū per aquam super pannum , deinde recedit aqua per desiccationem , & remanet tinturæ in panno fixa , per oleagenitatem . Sic ergo est de aqua , spiritus est in quo portatur tinturæ aeris , qui cum reducitur super terram albam foliatâ

COLLECTANEA ARNALDI

statim siccatur aqua spiritualis, & remanet in corpore anima quae est tinctura aeris. Spiritus ergo retinet animam, sicut anima retinet corpus, quoniam anima non moratur in corpore, nisi mediante spiritu, cum uero coniunguntur non quam separantur, quia spiritus retinet animam, sicut aqua retinet terram, unde præcepit Hermes animas uenari in lapidibus, est enim mansio earum in ipsis. Non sis in uenando piger & latus præcauens ne fugiant a te, si autem fugiant non accipies eas cum falcone, sunt enim retentive fugitiuum. Cum eis est coagulatio nosira, quoniam retinente fugitiuum. Seminate ergo animam in terram albam foliatam, quoniam ipsa retinebit eam, quoniam cum ascenderit a terra in cœlum. Iterumq; descenderit in terram recipiet uim superiorum & inferiorum. Non tamen misceas oleum auri cum oleo argenti, nec econuerso &c.

De ablutione ignis & terræ.

LE I uero feces, quas fecerit in sua ablutione, colige omni uice & repone cum igne, quoniam sunt ignis, ac nigredinem tenentes ac rubedinem, quasi oportet cum aqua prima terere & suauiter comburrere donec fiat puluis omnino priuatus ab aeris humiditate. Sic et oportet foeces aquæ cum terra coniungere, igne accenso fortiterq; calcinare, quo usque sit alba humiditate uacua. Calcina ergo ignem cum igne, & terram cum terra, quo usque fuerint munda & nigredine priuata, quod autem ascenderit ab igne, illud est oleum rubeum, quod uero a terra est album pretiosum, quippe quia oleum quod tardius a corporibus separatur pretiosius habetur. Consequere ergo haec

omnia, tempore suo & partem à parte serua singulariter unumquodque ipsorum.

De causa ablutionis secundum Plaeonem.

P O R T E T ergo te secundum Platonem pro posse tuo separationem elementorum exercere, aquā & aerem abluere per distillationem & terrā com burrere per calcinationem, quousque non remaneat aliquid in corpore de anima, quod non sentiatur in operatione. Cuius signum erit, cum nihil à corpore euaporabit si de eo parum laminæ ignitæ fuerit suppositum, tunc sanè erit appropriatum nomine spiritus subtile & purum, & nomine animæ tingenis erit appropriatum lucidum, ac appropriatum nomine corporis subalbidum & siccum. Quippe in nulla operatione nostra, nobis est necessaria aqua, nisi candida nec oleum nisi album subcitrinum, nec ignis nisi rubeus, nec terra nisi pallida sit, uel subalbida. Si autem ita præparaueris elementa erit terra habilis ad soluendum, aqua ad digerendū efficax, & oleum in quo portatur ignis superabundans ad tingendum. Si uero elementa talia non habueris, est sicutum erroris. Corrige ergo errorem tuum, quoniam propinquior est operatio in eo, uel præparatio, quam in opere nouo incipere. Elementa igitur soluta in uase sigillato singulariter reserua & maxime oleum, quoniam consumit ipsum aer, propter naturæ suæ uicinitatem. & scribe super tocum sic quod recorderis uirtutes, nomina, etiam colorum, ne unū pro aliis acceperis, cum operatus fueris & corrumpatur opus, & hæc quidem sufficient ad elementorum completam ablutionem.

COLLECTANEA ARNALDI

De tertio regimine quod est reducere.

ER T I V M regimen, quod est reducere, scilicet aquam humidam super terram sicciam, ut recuperet perditam humiditatem, sed cum terra sit ex duobus corporibus, & duo elementa sint sicca dura lapidea ignis supple & terra in siccitate concordant, quare insimul sunt preparanda, quoniam unam habent preparacionem, coniunge grossitatem ignis cum terra post aeris extractionem & prepara insimul propter ipsius abbreviationem, & etiam ut bene sit eorum commixtio & ne confundatur preparatio, & unum aliud bene tingat, & ne adurentur super ignis pugnam, unde preparare ea insimul est magis saluum, magisq; propinquum. Eorum autem preparatio est, ut maiorem recuperent humiditatem, quam perdiderant, corpus nanque calcinatum est discontinuatum, eo quod ab aquo est omnino priuatum, unde cum nudum sit & vacuum, ut multum sitiens ebibit suum humidum aqueum. Ideo &c.

ARNALDVS de Noua villa hic ponit capitulum de modo albificandi & sublimandi terram, & quia terra albificatur ex multiplici reiteratione imbibitionis cum fortissima contritione & frequenti assatione aquitatis Merc. Assumit sublimationem Merc. in forma sicut ponit Geber in sua summa &c. Et in fine concludit, cum autem albissima ut nix ascederit, completum erit et ipsum est quæsumum bonum terra alba foliata, cogelans & muddificans & sulphur album, non adurens & in proximo seq. cap. dicit si ergo sulphur rubeum habere volueris dissolute sulphur album superius collectum in

aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonam de coctionem, dissolutum congela in lapide, & coagulatum dis- solue iterum in aqua rubea & iterum congela. Tertio uero cum eadem aqua dissolute & sublima totum per ignem for- tissimum quod quidem in sublimatione ascenderit sursum in si- militudinem pulueris est sulphur albissimum, quod uero re- manet in fundo est sulphur rubeum tinetur ut scarletum, et istud est sulphur optimum secundum Arist. hoc enim argen- ui conuerit in uerissimum aurum secundum artificium. Ex ijs etiam patet quod unus est lapis, una materia : unu opus etc.

Modus uero reducendi aquam super
terram fit talis.

N F V N D E igitur primam aquam per uices
conterendo & post leuiter calcinando, quoisque
ipsa terra biberit de sua aqua quinquagesimā par-
tem sui, sciens quod oportet terram nutritri primo modica
aqua & post maiori, sicut est uidendum in infantis educatio-
ne. Idcirco multum contere terram paulatim, imbiue cum
aqua de octo in octo dies, decoque & postea mediocriter cal-
cina in igne & non tandeat te hoc multotiens reiterare, ipsum
enim fructum non gerit absque frequenti irrigatione, & si
trituratio non fuerit bona donec aqua fiat unum corpus cum
terra nihil proficiet. Non ergo suspendas manum a tritura-
tione & assatione donec aqua sit sicca desiccata, & terra al-
ba, quoniam exsiccatio cum forti trituraione & assatione
terram facit album. Caveas tamen, ne imbibas terram nisi
paulatim & paulatim cum longa trituraione scilicet post ex-
siccationem terrae. Deinde est pondus in hoc ubiq; rotidum,

COLLECTANEA ARNALDI

ne nimia siccitas , aut superfluus humor administrando cor-
rumpant , ut uim tantum assando decoquas , quantum disso-
lutio adiecit & imbibendo dissoluas quaneum assando defecit.
Ideo omni uice post calcinationem terrae superfunde aquam te-
perate, neque multum uidelicet , neque paucum quia si multū
fuerit fiet pelagns conturbationis , si uero parum uertetur in
fauillam , quare suauiter & non festinante , de octo in o-
cto diebus terram irrigabis decoques in fimo & calcinabis do-
nec biberit de aqua quinquagesimam partem sui . Nota q
post imbibitionem debet inhumari per septem dies . Itera ergo
opus multis uicibus , quanquam sit longum , quoniam non
uidebis tinturam neque proficuum perfectum donec sit com-
pletum . Studeas ergo cum in opere fueris , omnia quae in qua-
libet decoctione apparent in mente tua recondere & " eorum
causas inuestigare . Tres quippe sunt colores , niger , albus et
citrinus , cum autem terra egreditur nigra imperfecta est &
non completa , quaque igitur uice paulatim & paulatim ui-
gora ignem in calcinatione quoisque terra egrediatur alba
ex ignis fortitudine . Nam sicut calor agens in humidum præ-
stat nigredinem . Ita agens in secum præstat albedinem . Id-
circo si terra non fuerit alba tere eam cum aqua , & iteras-
to calcina , quoniam aqua & ignis latonem abluiunt , & ob-
scuritatem ab eo auferunt . Nam præparatio sua semper fit
cum aqua , ideo qualis limpitude aquæ talis limpitude terræ ,
& quanto magis fuerit abluta terra , tanto magis erit alba ,
hæc tantum de tertio regimen quod est reducere &c.

N O T A recapitulationem tertij regiminis , quod ista
qua sublimantur duobus modis sublimantur , aut per se , quia
sunt spiritus , ut Merc. per se sublimatur &c. Aut subliman-
tur cum alijs , quia se incorporant cum spiritibus . Terra.n.

nostra cum sit calx non sub'imatur , nisi se incorporet cum Mercur. contere igitur calcem & imbibe Merc. & decoque donec fiat corpus unum , & non tedeat te hoc ipsum multo= tiens reiterare , quia corpus nisi cum Merc. sit incorporatum non ascendet sursum , Ideo necesse est inquantum poteris na= turam suam subtilies & cum Mercurio fortiter pistes , quo= usque siant unum , quia sublimationem non facimus nisi ut redigantur seu reducantur corpora ad subtilem materiam & naturam, scilicet ut sint sicut siccus spiritus , & quod cor= pus sit leue , ad redigendum in omnes res, siue in Solem, siue in Lunam , & hanc sublimationem facimus ut corpora redi= gamus ad suam primam materiam s. in Merc. & sulphur . Facimus , ergo hanc sublimationem , tribus de causis , una est quod corpus sit ut spiritus de subili natura , secunda est quod Merc. se bene incorporet cum calce , tertia est quod totum su= mat colorem album uel rubeum . Idcirco , quando calx subli= matur ad lunam debet esse alba & Merc. similiter albus . Et calx quando sublimatur ad Solem debet esse similiter rubea & Merc. similiter rubens igne calefacius , & debet esse pul= uis inceratus , quia non bene operatur Mercu. nec ad Solem , nec ad Lunam nisi tali modo . Et cum Mercurio quem sublis= mas ad Lunam non misceas ullam rem , quia color Solis non intrat ad Lunam , nec album ad Solem . Sed ponas unam= quamq; speciem cum sua specie & pone ad ignem accensum & sublima totum . Et non misceas istud quod remanet deor= sum cum illo quod ascendit sursum : sed pone unumquodque ad partem , quia illud quod in fundo remanet de corpore rei= terabis ad sublimandum per Mercurium incorporandum , donec ascenderit totum . In sublimacione autem Merc. cum uideris terram albissimam sicut nix & quasi puluerem mor

COLLECTANEA ARNALDI

tuum aludel sp̄ondilibus adh̄erere tunc super eam reitera
sublimationem sine foetibus inferius remanentibus , quoniam
adh̄ereret pars illius fixa & fixaretur cum foecibus & nun-
quam posset separari ab eis. Puluis autem ascendens superius
à foecibus , est cinis à cinere , id est terra extractus , sublima-
tus , honoratus , quod uero remanet inferius ex eo adh̄erens est
cinis cineris inferius . cinis inferior uituperatus , damnatus &
fex , quod autem albissimum ut nix ascenderit , completum
erit . colliges igitur eum caute ne euulet in fumū , quia ipsum
est quæsitum bonum , terra alba foliata , & congelans con-
gelatum mundificans arsenicum , & sulphur album , & est
res optima secundum Arist. quoniam est completum & de eo
alchimistæ faciunt argentum , & hoc quidem modo perfici-
tur sulphur album non urens , id est , Merc. sublimatus .

De quarto regimine quod est figere & fermentum
uel fixum est necessarium ad figendum .

V A R T V M uero lapidis regimen est figere al-
bum sulphur & rubeum supra corpus fixum , scili-
cet ut sulphur album figatur supra argentum &
rubeum super aurum , quia secundum pythagoram , qui ar-
gentum uiuum à corporibus extractum non coagulat in sul-
phur album patiens ignem , nullam uiam exigit ad rubedi-
nem . Non igitur fatiges corpus tuum in huiusmodi rebus al-
lis ad quas peruenire non potes si ista facere ignoras quoniam
in deuio erras . Prudenter ergo & non casualiter operare ,
quoniam sine fermento nō exibit Luna in solem , sed ad aquā
sol & Luna , quod non permaneat in essentia naturæ , nisi
occultaueris ipsum cum corpore de quo præparasti ab initio ,

scilicet Luna & Sole. Coniunge igitur ipsum cum eo quod generet sibi simile & fiet elixir illud quod componis, cum autem coniunctum fuerit cum suo corpore, non desinet in aliud agere quo usque conuertit, totum. Idcirco quando uis fermentare misce sulphur cum corpore ut totum sit fermentum, quoniam fermentum rediget sulphur nostrum ad suam naturam colorem & saporem per omnem modum, quare fermentum ad album erit album, & ad rubeum erit rubeum, quod patet quia si posueris fermentum argenti, cum sulphure auri rediget ad suam naturam, sed non ad suum colorem, similiter si posueris fermentum auri, cum sulphure argenti, converteret ipsum non ad suam naturam, sed ad suum colorem. Et econuerso, non ergo commisceas fermentum unius sulphuris, cum sulphure alterius, quoniam fermentum auri aurum est, argenti uero argentum est, & non sunt alia fermenta super terram, quia nunquam figit, quod fixum non est, nec fruit.

Quod pondus fermenti debet pondus excedere sui sulphuris uel esse aequale.

D C I R C O in omni fermento debet notari pondus utriusq; ut summa uolatilis sulphuris, non suparet summam sui corporis, alioquin ligamentum sponsalitij uerteretur in spiritus fugam non fixi, unde dicit Plato si parum sulphur proiectatur, super multum corporis ita quod super habeat potentiam, conuertet ipsum cito in puluerem, cuius color erit sicut corporis super quod proiectur spiritus scilicet coloris auri uel argenti. Dicam ergo inferius pondera omnium. Sed quia sulphura non possunt, ingredi corpora nisi mediante aqua, cum aqua facit medium inter

COLLECTANEA ARNALDI

sulphur et fermentum in omni deffonsatione . Primo ponas
ut dicit Aut. terram , quoniam ipsa est iuxta fermentum .
Secundo ponas aquam quoniam est iuxta terram . Tertio po-
ne aerem quia est iuxta aquam . Quarto pone ignem quia
est iuxta aerem, ueritatem non ponas ignem in elixir ad al-
bum , quoniam elixir ad album tribus completur elementis .
in quibus non est ignis . Rubeum uero omnibus quatuor uti-
tur rotis . Aperi ergo et clande , solue et noda , ablue et
desicca , quoniam aqua est medium coniungens tinturas illo
rum , scilicet olei , ceris , et ignis . Et dicam modo uerbum
phylosophicum . Si prius mittas oleum et postea terram erit
oleum mortificatum in terra , quoniam aqua intraret . si
autem posueris aquam et postea oleum stabit oleum super aqua .
Si autem posueris aquam et postea terram , erit aqua pon-
derosior quam terra . Fige ergo aquam cum terra ut ei ad-
hereat . Et si unum de quatuor occidisti omnes sunt mortui ,
si unus habeat plus de anima quam aliis nihil ualeat . Appro-
pria ergo fermentum quod est anima , mitte fermentationem
ut sit puluis calcinatus solutus et induratus , quoniam si be-
ne non præparas fermentum nil ualeat magisterium .

Consequenter uide quæ sunt utilitates diuisionis et.

I non dividas lapidem per quatuor elementa , non
s potest bene coiungi anima scilicet spiritus cum cor-
pore . Et si non misceas de ipso corpore cum eo , su-
per quod facere uis proiectionem , in elixir , et non mitigas ,
non diligit corpus spiritum . Et si non misceas fermentum in
elixir , non coloratur corpus super quod debet projici , sicut de-
bet . Et si non sublimas totum hoc , quod mittis in elixir , erit

aurum & argentum acre, & si non præparas totum non sūstinebit ignem. Et si non caueas tibi in mollificando & indu rando, non erit habile aurum & argentum in operando. Idecirco calx quæ mittitur in elixir est sublimanda ut sit omnino simplex & una. Cum autem uis proiçere elixir, facies calcē de illa materia cuius fuerit corpus super quod proiçere uolueris, & mitte fermentum sicut supra dixi, & si est aurum de auro, si argentum de argento, quoniam sponsalia tum non est aliud, nisi quod coniungas fermentum cum corpore supra quod uis proiçere elixir. Item corpus & fermentum quod misces in elixir debet esse puluis b. s uel ter sublimatus. Nam quoties sublimabis aliquod corpus cum commixtione sublimati spiritus, toties lucraberis in proiectione mille par tes. In quanto enim alluias corpus tuum. In tanto habebis melius ut possis proiçere unum pondus supra centum & centum super mille, & mille super decem & decem super centum & centum, super mille millia & millesimum super infinita.

Quid debeamus seruare quantitatē
tem uniuscuiusque.

V M igitur uolueris lapidem nostrum præparare scias quantum est in ipso de aqua & de aere de igne, & de terra cum fuerit calcinatus, erit in eo siccitas maior, calor maior, frigiditas minor, humiditas minor. Cum soluitur redigitur in frigiditate maiori, caliditate minori, humiditate maiori, siccitate minori. Quando fit igitur reducitur in calore maiori, humiditate minori, siccitate maiori, humiditate minori.

*Quomodo elementa sunt corrigenda & quomodo
acquiritur fusio medicinæ.*

N coniunctione lapidis tres attendas colores principales, primo nigrum, secundo album, deinde rubeum. Observa igitur diligenter ne opus tuum rubeat ante nigredinem, & pereat tinctura per combustionem, si uero rubuerit, ante nigredinem, corrige errorem, decoquens omnia simul in aqua alba, donec conuersa fuerint in nigredinem. Sic etiam facies si rubuerit ante albedinem. Non igitur negligas inhalationis decoctionem, quoniam ipsa tollit combustionem, & perditam restaurat humiditatem. Si uero medicina non commiscetur corrige per dissolutionem eius quod ingreditur & per mixtionem ambarum solutionum facit ingressum, in omne quod illi per minima coniungitur, hoc autem per solutionem non in aquam uulgarem complectitur, sed in aquam mercurialem, & complectitur similiter per solutionem fusio facilis in rebus non fusilibus, ut apertius ingreditur & alteretur cum complemento. Unde medicinam calcinamus, ut citius soluamus, & ut melius mundetur figatur & fundatur, ac ut ab ea suscipiant corpora meliorem impressionem aut ingressum: & facilem fusionem dare materiæ, cum multiplici solutionis reiteratione spirituum non inflammabilium super illa uim aeris & aque Mercurij non fixorum: aut cum multiplici solutione medicinæ non fundentis. Est tamen cautela bona ad fusionem præstandam medicinæ non fundenti, ut soluatur corpus fermenti albi, scilicet uel rubei, de cuius intentione sit per eam immutari & alterari & soluatur similiter medicina alba, scilicet uel

uel rubea de cuius intentione sit ingredi cum alteratione, non fieri tamen omnium istarum parciū solutio sed quarūdam, quoniam solutio eārum non est aliud nisi quod in humidum reuertantur & sulphuris salēdines auferantur. Dehinc idem corpus & non aliud corpus imbibetur uice post uicem donec fundatur citissimae super laminam ignitam. Quin ex ijs artificiorum ingenij necessē est medicinam quamibet & commisceri, & fundi & ingredi. Si autem metallum quod conuerti debet per medicinam, non fuerit sufficientis coloris ad datur plus de ipsa medicina. Si uero de colore nimis habuit uim in sole, quia luna non potest esse nimis alba ponatur minus de medicina & plus de metallo conuertendo. Se autem medicinæ non bene remanserit quod est ex defectu fixionis, succurre per reiterationem solutionis & coagulationis atque per multiplicem non fixæ partis solutionem, super partem fixam, donec cum ignis asperitate quiescat, id est, non fugiat ab igne aspero. Si uero fundatur grauius quod est ex defectu cærationis succurre ei cum oleo, id est, aere lapidis, guttando guttam ad guttam super ignem leuem, donec fundatur ut cera. Quoniam quando inceras misce magis de re calida & humida, quam de re frigida & sicca. Et quando figis misce magis de re frigida & sicca quam de calida & humida ineellige quæ dico quoniam huius operis perfectio, est naturæ imperfæctio.

De ponderibus obseruandis in fixione.

M N I A sub termino diffinito & dispositione certa consistunt idcirco unicuique pondus & omnis mensura modus in omni opere opus est. Causa ergo

COLLECTANE A ARNALDI

tibi in commixtione elixiris, & operare ibi sapienter ut scias quantum ibi apponere debes, de aqua, de aere, de terra & de igne. Alioquin si secus feceris, non ualebit opus: quia si ponas de terra magis uel minus quam requiritur in elixir: quod magis poneretur mortificaret animas, quod minus faceret eas humiditas & non figeretur. Similiter in aqua si plus uel minus poneretur faceret simile damnum: si plus ponetur faceret humidum & molle, si minus faceret siccum & durum. De aere si plus coloraret nimis, si minus esset non haberet colorem. Ignis etiam lapidis simile faceret damnum quia si plus esset combureret, si minus & parum esset non siccaret totam humiditatem, quam debet desiccare nec calefaceret. Veruntamen ad album non ponas ignem, sed loquor hic de omnibus elixirijs. Idcirco pondus ubique est notandum, ne nimia siccitas aut superfluitas humoris corrumpat, magisterium, quare fermentum iuxta adequationis incrementum est semper apponendum, non nulla erroris offensa nocebis, si ad illud pondus ubique recurras. Quicquid igitur in elixir est grauius & stabilius per ipsius ponderositatem sibi nomen terrae usurpat. Non minus quoque fermentum quod cum sulphure coniungitur, terrae nomen assumit: quæ uero subleuantur & euolant aquæ & aeris sibi nomen appropriant. Cum ergo coniugis elementa ut figantur in terra si est ad album, semper sit de terra plus, qudm de aliquo aliorum elementorum alioquin terra non figeret spiritum, immo secum euolaret in fumum, uerum illud sit plus secundum rationem iuxta aquationis mensuram, uerbi gratia, si est de aere unum pondus & dimidium, & de aqua duo pondera, debent de terra esse tria pondera minus quarta, & terræ fermentum sit tantum, quantum est sulphur album, ut sciuimus pondus fue

rit de sulphure albo , tria pondera erunt de fermento , quantum igitur fuit aer & aqua tantum debet esse de terra minus quarta . De aqua duo , de aere unum & dimidium & erit elixir completum . Ad solem uero cum ipse sit calidior luna debent esse duo pondera terrae , tria aquae & tot de aere & unum pondus & dimidium de igne , nam pondus ignis dimidium est unum pondus aquae , nec est in hoc additio nec diminutio , quoniam si sit multa aqua & parvus ignis extinguetur ignis , simi iter si sit multum de terra & parvus ignis , econtra tamen est de aere , quia aer nutrit ignem sicut aqua nutrit terram , nam ignis uinit de aere , & aer de iuuamento aquae & aqua de iuuamento terrae . Fige igitur aquam in terram ut aer possit figi in aquam , quoniam si aquam occidisti , omnes sunt mortui . Veruntamen aqua minime figitur sine terra . Quia consurgit nullus unquam sine corpore fructus . In quo dum moritur semen fructum dare fertur . Quoniam cum terra sit in se fixa retinet secum & figit alia elementa . Aqua uero cum sit frigida & humida circundat , terram & constringit , & tenet causam , quoniam frigidum & humidum siccitatis est constrictuum . Veruntamen impressionem cito recipit & cito dimittit . Siccum autem econtra grauiter impressionem recipit & grauiter dimittit . Ideo cum humidum & siccum seuicem comparuerint , adipisciatur siccum ab humido per partium constrictiōnē uel continationē & facilem fusionem acquirit siccum ab humido , & humidum a sicco acquirit ut firmiter teneat impressionē & quod omnem patiatur ignem unde propter hoc humidum prohibet siccum a sua separatione & propter hoc siccum prohibet humidum a sua fluxibilitate . Aer uero circundat aquā & clarificat , uel rarificat terram & tingit ipsam , ut apta

COLLECTANEA ARNALDI

sit ad extensionem & fusionem. Ignis autem totum compostum maturat, subtiliat, rubificat, permiscet aerem & consolidat, ac terrae & aquae frigiditatem stringit & obtemperat ut redeat ad aequalitatem complexionis. Elementa igitur grauid ut terra & aqua plus iuvant ad fixionem & quietem, elementa uero leuia ut ignis & aer plus iuvant ad fusionem & tincturam. Non comedas ergo quod non bibas, nec bibe quod non comedas, sed comedere et bibe unum post aliud secundum rationem. Non sis prodigus non avarus, sed moderata pondera serues secundum aequalem uel inaequalem complexionem.

De fixione, & elixiris compositione, ad album.

LLVMINA corpus antequam pondas animam,
quia corpus nisi sit ablutum, non retinet spiritum.
Sit autem potus post commestionem, non autem commestio post potum. Alioquin facies uentrem humidum, & non recipiet siccitatem, bene ergo fige bene commisce, & bene tinge, & sic totum habebis magisterium. Idcirco ciba tres partes purissimæ lunæ minutim limatae, cum duplo sui Merc. albi, terendo totum insimul fortiter. In mortario porphiritico, donec Merc. combibat totam limaturam & fiat quasi butyrum ita quod nil inueniatur de limatura. Hinc ablue forteiter cum aceto, & sale communi separato, donec acetum inde purum exeat, & clarum: tunc ablue salem, cum aqua dulci & clara & ad ignem desicca. Abhinc uero unam prædicti sulphuris sublimati & congelati albi partem, unam conterendo insimul fortiter, donec totum redeat, quasi corpus unum, deinde incera ipsum cum una parte sue

aque albæ et mitte ad sublimandum uigorando subens ignē paulatim & paulatim, donec sublimetur ex eo quicquid ex eo fuerit uolatum: deinde infrigidatum extrahe, & quod ad latera uasis supereuolatum fuerit, cum alia parte sue aquæ redigæ super fœces suas terendo imbibendo & assando, donec fiat sicut pasta & remitte ad sublimandum. Ita contine reitera contritionem, imbibitionem, assationem & sublimationem uigorando semper ignem donec fungatur terra duplum sui de aqua, & nihil penitus sublimetur ab ipsa, & reducas semper quod superius ascendit, super illud quod inferius remanet fixum, quoisque totum figatur deorsum, nam sulphur fixum cum sit congelans congelatum, naturaliter congelat suum Merc. per frequentem sublimationem, uel sulphuris reiterationem super ipsum. Exemplum autem huius est terra & aqua, & cum aqua commiscetur cum terra, terra absorbet aquam sua siccitate, & inspissat eam scilicet aquam sua densitate & facit eam sibi similem sua grossitatem, quoniam omne siccum naturaliter appetit humidum, ut in suis partibus sit continuatum, unde oportet exprimere rem illius scientiæ et ad plenum cognoscere uires naturæ et eiusdem firmiter adhærere, quoniam natura sufficiens est tibi & sibi et similiter in omni quo indiget ad sui perfectionem. ipsa siquidem cum sit sagax est sollicita in creatione sui corporis, cuius sollicitudinis non est finis. Sufficit ergo uobis charissime naturam sapienter disponere extrinsecus, quoniam ipsa sufficit intrinsecus ad sui operationem. Motus siquidem ipsius sunt adhærentes sibi uiae uni & ordini uni, modo meliori & certo quo posset excogitari, ut patet in creatione cuiuslibet generati. Idcirco additamentum dispositionis & præparamentum, debent esse in magisterio philosophorū, id est,

COLLECTANEA ARNALDI

operantium, quia natura motum suum præterire non poterit, nisi impedita fuerit per contrarium. Certum nanque tēpus est quod ipsa habet ad pregnandum & pariendum, & nutritendum & operandum, unde cum terram habueris pregnatam expecta partum, cum uero peperit filium nutritas eum quousque possit, tollerare omnem ignem & tunc poteris de ipso facere proiectionem.

De reductione aeris super elixir ad album.

G I T V R cum aqua fuerit, cum terra fixata,
I tere, imbibe eam imbibitione rorida, cum una
parte aeris sui, & pone ad sublimandum faciens
sub eo ignem primo lentum, postea fortiorum, quousque per
continuam sublimationis reiterationem, totum figuratur deorsum.
Tunc per diem & noctem facias ignem sub eo forteum.
Secunda die cum sua nocte fortiorum. Tertia die cum sua
nocte facias fortissimum ignem sicut est ignis fundendi: sic
enim aer figitur, cum aqua & terra, quia natura letatur
natura & natura docet naturam præliari contra ignem per
sequente nanque fugienti, obuianti perit fuga, quoniam avis
plumata detinetur ab implumata deorsum in terra.

De inceratione elixir albi.

B H I N C ergo extrahe ex de lamina cristallina
a quam infundo reperies lucidam drachmam unam
tere, & cera inceratione ultima guttando super
ipsum guttam ad guttam in tenui crucibulo super ignem leuem,
de suo aere albo, iam dicto, donec fundatur, sicut ce

ra sine fumo. Tunc proba super laminam ignitam, si se re-soluerit uelocissime sicut cera cerata est. Si uero non, reduc ipsam ad cerandum, guttando guttam adguttam, de o-leo suo albo, donec fundatur sicut cera sine fumo. Et hoc quidē est praeceptū omniū philosophorū: ut postquā per sublimationes fixaueris mundissimam terræ partem, reiteres sublimationem residuae partis non fixæ super eam fixam, donec ipsa similiter figatur. Hinc tenta super ignem si bonam de-derit fusionem, tunc sufficienter reiterasi sublimationem. Si uero non, reitera super ipsam uice post uicem non fixæ partis sublimationem donec fundatur cito sicut cera sine fumo. Tūc extrahe & infrigidari dimitte, quoniam est elixir compleū impretiabile pretium conuertens omne corpus diminutum in infinitū lunificum uerū, proifice ergo unum pondus de eo su-per mille partes Merc. cum sale in aceto soluti & fiet pura lu-na melior quam de minera. Sic etiam si super imperfectiorū corporum unumquodque de eo fuerit proiectum in uerissi-mum transferetur argētum. Modos autem compositionis hu-ins uerissimi elixiris tradidi uobis completo sermone ad quas per illos potes peruenire indubitanter. Sollicite ergo ad hos ingenieris, modos regiminis exerceas & eorum uirtutem ad unguem inuenies, quod quidem nec per se nec forte putas mi-raculose sed arte perficitur in operatione, operare ergo quo-cunque uolueris quia ultra consiliū istud, non possum aliud.

De compositione elixiris rubei.

O D E M Q V E modo fit elixir rubeum ad so-
lem sicut album ad lunam, nisi quid pro qualibet
re alba ponas rubeam & loco limatur& lunæ pone

COLLECTANEA ARNALDI

limaturam solis, & aquam Merc. rubificatam prius cu igne
lapidis. Nam in opere rubeo non intrabit nisi rubeum, sicut
in opere albo nisi album. Solaris nanque medicinae præpara-
tioni, non adurentis fit additamentum sulphuris rubei per
modum figentem & calcinantem in triplo fermenti præpara-
ti cum astutiae industria administrati perfecte per modum so-
lutionis & sublimationis multiplicem cum reiteratione multa
quousque non fixum cum fixo figatur deorsum: quoniam
huius solutionis & fixionis modus est per reiterationem par-
tis residue non fixe sublimationis, cum fixe ingeniose coniun-
gendi per minima, quousque eleueretur cum ea & iterato fi-
gatur cum ea ut stet. Cum uero tres partes aquæ suæ ru-
beæ fuerunt secum per hunc modum sublimate uice post uicē
cum eo donec figatur deorsum, tunc pone ipsum per noctem
& diem in igne tepidissimo ut melius depuretur & figatur
in eo. Hinc extrahe, & cera ipsum in crucibulo super igne
lentum, cum oleo suo rubeo, guttando guttam ad guttam,
donec fundatur ut cera sine fumo cum eo stans & penetrans
profundius, tingens & permanens. Projice ergo unum pon-
dus super mille partes Lunæ, uel Merc. ablute, cum sale &
aceto & fiet sol uerissimus in omni examinatione bonus &
melior ualde quam de minera productus, quia argentum et
aurum, huius elixiris excedit aurum & argentum de mine
ra in omnibus suis proprietatibus. Vnde dicunt philosophi q
aurum & argentum eorum non sunt aurum & argentum
uulgi, quoniam additur eis additione magna in tinctura &
perseuerantia in igne & proprietatibus multarum utilita-
tum, ad omnem infirmitatem expellendam.

De multiplicatione medicinarum.

I V E R O medicinas istas cum fixe fuerint &
 date oleis suis albis uel rubeis, donec fluxerint sicut
 cera, dissolueris in Merc. suo albo uel rubeo, donec
 fiant aqua clara, & postea in leui decoctione congelaueris,
 ac cum eorum oleis & super ignem denuo ceraueris, quousq;
 fluant citissime, duplicabitur uirtus earum in proiectione. Et
 si eas cum solute fuerint semel ad minus distillaueris in cen-
 tuplo augmentabuntur uirtutes earum. Modus uero multi-
 plicationis medicinarum est, ut dissoluas unumquodque spiri-
 tum earum in aqua sua per inhumationem singulariter, po-
 stea separa oleum earum per distillationem primo recipies
 aquam post oleum, deinde ignem & manebit terra deors-
 sum. reduc aquam per sublimationem super terram do-
 nec bibat istam aquam totam & figatur cum ea: deinde
 imbibit eam ex oleo seu aere & tinctura donec figatur in
 ea & fundatur quasi cera, proifice ergo ex eo supra quod
 cunque corpus tantum quantum uis, quoniam in decuplo
 multiplicabitur eius tinctura, & si una pars sui primo con-
 uertit cuiusuis corporis centum partes, secundo conuertet mille,
 tertio decem millia, quarto centum millia, quinto mille mil-
 lia in solificum & lunificum uerum. Vnde est notandum q;
 quanto plus soluitur medicina & sublimatur et coagulatur,
 tanto melius & abundantius operatur, quoniam in omni sua
 sublimatione, acquirit sibi decem in proiectione. non est igitur
 fastidium in reiteratione solutionum, sublimationum & coa-
 gulationum, quoniam per eas medicina melius digeritur, uni-
 tur & figitur ac perfectus operatur.

*Quomodo debes intelligere solutionem
& sublimationem.*

ERUNT AMEN non putas me hic docere solutionem ut elixir omnino redigatur in aquā , sed ut subtilies ipsum inquantum potes & diuidas suas partes in fixione coniunctas , suumq; siccum conuertas in humidum & grossum in simplum , quoniam opus solutionis in uentum fuit , ad subtiliandum & non propter aliud : unde coniunctio corporis cum spiritibus fit cum dissolutione , & nō cum sublimatione , quia corpora non indigent nisi subtiliatione , ut melius cum spiritibus coniungantur . Ipsi uero subtilatio est in aquam dissolutio , quia distillatio uel dissolutio trahit lapidem de potentia ad effectum eo quod facit eum omnino subtilem , unde cum corpora totaliter subtiliantur . Spiritus uniuersaliter cum eis coniunguntur , & per nullum genus ingeniorum abinuicem separantur , quoniam confirmatio spirituum cum corporibus , fit cum corpora fuerint subtilia ut retinere possint spiritus . Et ideo qui corpora posse per separare cum prima subtiliatione , finem consequetur opportunum & optatum , quoniam in coniunctio ne spirituum cum corporibus tota debet esse intentio operantis . Et coniunctio spirituum & corporum fit cum corpora subtiliantur , ut spiritus & corpora fiant subtiliata per concretionem & assationem eorum cū spiritibus . Intellige ergo que dixi , quoniam utile est totum & nihil superfluum in dictis meis si uero non intellexeris itera lectionem multotiens ut totum intelligas , uide ergo & intellige & secundum ea operare , quoniam quicquid diximus à linea ueritatis uenit à

qua non debes in nullo declinare , quare nisi despicias nec labo priuabitur fructu . Idcirco si uera subscripta non intellexeris , non me reprehendas , sed tuam ignorantiam calumnieris , quoniam infortunatus es , sicut ille cui nunquam Deus aliquid tribuit uel concedit boni .

De modo faciendi proiectionem .

E D Q V I A graue est mille milliū partes simul fundere , cum uolueris facere proiectionem , hoc modo facies . R. centum partes M. cum sale et aceto abluti & pone in crucibulo super ignem , cum autem incepit feruere pone unam partem , tui elixeris dicto modo preparati super C. partes illius M. abluti & fiet totum medicina , super aliud M. ablutum : deinde proijce unam partem illius medicinæ congelatæ super centum partes Merc. abluti & in crucibulo feruenti ad ignem & fiet adhuc totum medicina . Postea pone unam partem illius medicinæ ultimæ congelatæ super centum partes Merc. abluti & fiet totum aurum uel argentum in omni iudicio , secundum quod primo fuerit elixir uel album , uel rubeum , scilicet præparatum & compositum , ut dictum est . Et hoc quidem est Rosarium philosophorum ferens rosas odoriferas tam rubeas quam albas , extractum breuiter ex libris , ipsorum , nil habens superfluum nilq; diminutum sed totum continens quod est necessarium , ad omne diminutum perficiendum in infinitum solificum & lunificum uerum , secundum quod elixir fuerit præparatum . Sic etiam habet uirtutem efficacem super omnes alias medicorum medicinas , omnem sanandi infirmitatem tam in calidis quam in frigidis ægritudinibus , eo quod est occultæ & subtiles

COLLECTANEA ARNALDI

lis naturæ conseruat sanitatem & roborat , infirmitatem expellit & curat uirtutem confortat , de sene facie iuuenem , & omnem corporis depellit ægritudinem , uenenum declinat à corpore , arterias humectat , contenta in pulmone dissoluit , & ipsum alteratum consolidat , sanguinem mundificat , contenta in spiritualibus purgat , & ea munda conseruat . Et si ægritudo fuerit unius mensis , sanat una die , & si unius anni in duodecim diebus , si uero fuerit antiqua longo tempore sanat in uno mense . Et non immerito hæc medicina super omnes medicinas alias & mundi duitias , est summopere acquirenda & perquirenda quia qui habet ipsam habet incomparabilem thesaurum .

Vltimum de recapitulatione totius operis .

E R T R A C T A T I S igitur regiminibus totius huius diuini operis secundum exigentiam sui sermonis , cum causis omnibus sufficientibus . Restat nunc breuiter & memorialiter totum recapitulare magisterium sub completa sermonis breuitate . Dico ergo quoniam totius intentionis operis , finis non est nisi ut sumatur lapis in capitulis notus , & cum operis instantia assiduetur super ipsum opus sublimationis primi gradus , ut mundetur ab impuritate corruptente , demum cù eo soluto soluatur ipsius additamentum album uel rubeum , donec in ultima subtilitas materia perueniat , & ultimo uolatile fiat . Ab hinc uero cum fixionis modis figatur donec in asperitate ignis quiescat , demum uero fixum lapidem cum non fixa parte seruata , per modum solutionis & sublimationis uolatile facias , & uolatile fixum , & fixum solutum & iterato uolatile , ac itera-

to uolatile fixum , quo usque fluat & alteret in complemen-
to solifico & lunifico certo . Et in hoc completetur archanum
pretiosissimum , quod est super omne huius mundi archanū
impreciable precium & omnium philosophorum thesaurus .
Idcirco charissime exerciteris ad illud cum laboris instantia
maxima , & diuturnitate meditationis immensæ , quoniam
cum illa elixir completum inuenies & sine illa nunquam .
Modos uero ipsius completo sermone uobis dedi superius
non sub ænigmate , sed sub plana sermonis serie , discretionē
uestram alloquendo , quoniam teste Deo & omnibus philoso-
phorū libris nihil in hac aree continetur melius & perfectius
quam ista antescripta , breuitate tamen truncata quamvis
intelligentibus sint satis prolixa . Sit laus Trinitati & Glorio
sæ uergine Mariæ .

Finis collaetaneorum Arnaldi

EPITOME LACINII EX DIVO RAY-
mundo Lullo, quæ secundum eum epistola
accurtatoria nuncupatur.

I T A N T V M huius almæ artis amato-
ribus prodeſſe ualerem quantum ipſe cupio,
omnia Diuī Raymundi Lulli opera, in me-
thodū nunc nūc in lucem darem, ſed quia,
quod uolo non poſſum, neceſſum eſt, ut id
uelim, quod poſſim. Modo autem cum inter omnia Lulli
opera, illud, quod Regi Ruberto in uicem epistolæ dedit,
multis poſſit eſſe non minus charum, quam fructuofum &
utile, cum ſit præcipue breuiffimum atque lucidum, & iu-
dicio cuiuscunq; sapientis omni ex parte perfectum perpeti
nullo modo potui, quin eo ipſo Raymundi compendio, una
cum Bono, atque Rainaldo ſtudioſos omnes impartirem. In
illo ſequidem, omnis ipſius Raymundi breui ſermonē lucet in-
tentio. Eſt etenim traçtatulus ille accurtatio quædam (ut
ipſe appellat) omnium ſuorum operum, & quia omnes fere
breuitate gaudent, breuem traçtatum, breuib; narratum,
breuiffimis quibus potero uerbis illuſtrabo.

EPISTOLA SIVE EPITOME
Raymundi Lulli.

V M E G O Raymundus de insulis Baslearibus . Præteritis temporibus plures libros secretos in arte transmutationem composuissim , & librum omnium secretissimum de lapidibus pretiosis secundum uirtutes suas compositas , quæ est pars difficilior omnibus que per artem fiunt tibi regi Ruberto uulgari sermone transuissim , ut certior in laborando existeres , quia scientia omnium experimentorum est falax , cum inter quascunque operationes & omnino æquales atque similes tam ex parte influentie , quam etiam ingenij applicationis artis uidemus errores occurrere : ideo ego omnes libros meæ compositionis tali stillo scribere uoluui ut quantum esset ex parte scripturæ nullus in errorem cadere contingat ut tu nosti in libris testameti & apertorij , ubi omnia clarissimo sermone tractaui quæ per artem fieri contingit quos libros iam puto te plene perlegisse & supreme intellexisse , te tamen ad ea quæ ibi scripta inuenies admoneo te ut Deo summo studio placere labores & omnia tibi in secreto artis reuellata apud te retineas . ne tesaurum inter indignos depergas , & Deus super hoc iudicium à te depositat . omnibus autem Deo dilectis præcipio , si possum , eis omnia comunicare quæ tibi Deus ostendere dignatus est . Ego cum ueniam transuui literam tuæ manus inueni mihi à te missam , tuam legens te solerti studio percepi . Tuis autem mandatis propter certas occupationes aquiescere non potui . Deinde ilernum , iuri ubi quosdam libros medicinæ ex principijs artis rogatu quorundam extraxi : tu me concinue litera nisi

E P I T O M E

casti . Vbi quærere intendebas de ingenio artis lapidis , bene dicti . Si uia possit dari breuior uis scriptis in alijs meis libris . Hoc autem quærere mibi otiosum uisum est : quia in quibuslibet intelligentijs principia alicuius scientiæ omnes syllagijs mihi nunquam scripti in potentia sunt.

A C V T E (licet grosso uerbo) hic loquitur . Nam ex principijs primis cuiuscunque scientiæ diuersi fiunt syllogismi , & conclusiones similiter diuersæ . istud idem dicas tu in arte & scientia ista , ideo Raymundus alia uia processit multum subtili . Diuisit enim elementa & subtiliauit spiritus & corpora aliter quam fecerat ipse Arnaldus qui suus fuit in hac arte præceptor . Itaque cū iisdem principijs naturæ , cum quibus ipsem Arnaldus operabatur alia uia illa depurando , subiliando , coniungendo ac demum fixando ampliavit nimium medicinarum modos : ideo hic ait si uis meis non es contentus elige tibi breuiores precepta tamen mea illis applicando &c.

Q V A R E ut existimo . Si tu mea scripta intelligis & non es uis meis contentus , tibi elige breuiores mea præcepta applicando illis uis . Quæsiuisti quis trium lapidum , utilior , breuior , nobilior , & efficacior : sit sicut plene alijs meis in libris hoc declarauit . tamen ut petitioni tuæ aquiescam .

Dico uiam mineralium longam & periculosam fore . Tota enim uia mineralium consistit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem sine labore & periculo . Alia autem eum fixat & secum fixatur cum periculo . Quia hæc aqua extrahitur ut nostri ex quodam menstruali foetenti in massa ti ex rebus quatuor & fortior est omni aqua mundi & mortalibus . Cuius spiritus solam tincturam fermenti ampliant & magis periculum est ne in ablutione spiritus aufugiant cum

ingenio laborantem , iste lapis cum breuiori tempore & cum magna fortitudine conuerzionis producitur .

L A P I S animalis est illæ, quæ non habet finem propter regere elementa , in quo maior est scientia quam in alio lapi de , & quia ibi possunt maxima secreta naturæ extrahi, non solum quo ad lapidis compositionem: sed etiam quo ad cuiuslibet rei in alteram transmutationem , ut hoc in apertorio de claraui, unde effectus istius lapidis est infinitus .

L A P I S uero uegetabilis quanquam longus sit & quā uis sit supremæ compositionis, debet tamē sequi lapidē animalem quo ad rectificationem elementorum & si sic præparatur eius effectus transit in animalem . Sed elixir magnū in uegetabili ita acurtare potest, quod mirabile uideatur cum tanto effectu transmutationis, ut omne transmutatum per lapidem uegetabilem naturam in uirtute bonitatis et magnitudinis transcederet, propter quintam essentiam de qua lapis impregnatur quæ in mundo infinita mirabilia facit . Nota

O M N E autem aurum alchimicum ex corrosiuis fit et ex quinta essentia incorruptibili quæ cum fermento fixatur per ingenium artificis . Talis autem quinta essentia est quidam spiritus in lapide minerali mortificatus & ueneficatiuus .

I N animali autem lapide aliquando etiam est summa medicina corporibus humanis , ut si ex sanguine humano extra heretur . In uegetabili autem lapide ipse spiritus quintæ essentiae est restitutio iuuentutis & conseruatio corporis humani ab omni accidental corruptione, & sic ut scis spiritus quintæ essentiae est illæ qui tingit & transmutat , si cum debito fermento impastatur : & summum & nobilius est & efficacius & utilius opus uegetabilium .

Q V A E S I V I S T I etiam de accurtatione, dico quod

E P I T O M E

omnis accurratio est diminuens à perfectione : quoniam medicinæ quæ per accurrationem sunt minorem effectum transmutationis habent . Accuratio lapidis mineralis potest esse multiplex . Sed mili uidetur ut eius effectus non diminuat , tunc cum post primam calcinationem & putrefactionem quæ sunt per primam aquam bene limpidam & clarificatam uigenti diebus minori cuncte tempore nihil fieri potest : postea separetur puluis coloris sanguinis et distilletur secunda aqua summo ingenio ne spiritus euadent , scilicet secundum ingenium datum in testamento , & accipe solum ultimam partem aquæ post rubificationem alembici , & in ea aqua solue pulueres locando in aqua calida & ibi cooperito uase perseueret die & nocte una post solutionem , postea super pone alembicum & distilla in eo balneo totam aquam donec non remaneat nisi quantitas aquæ in pondere puluerum hanc aquam distillatam abiice quia nihil de spiritu debet habere , reliqua quæ remansit cum corpore uase bene clauso in cineribus calidis congella , qua congellata fac aliam aquam & superfunde & procede ut dictum est distillando & congellando & hoc continua usque ad decem uices , quoniam sic est lapis compleatus , nisi eius uirtutem augere uelis in quantitate . Postea procede soluendo & congellando toties donec congellari tibi placeat uel donec amplius corpus congellari nō possit & scies quid in qualibet congellatione decem completis ablutionibus ut dictum est . Corpora in certa quantitate compleæ transmutat in aurum , hanc medicinam in octuaginta diebus ad maximum complere potes .

IN animalibus non video accurrationem aliquam , nisi ut terra cum igne regatur & secunda aqua cum aere & idem ualebit & est accuratio mediæ temporis . Nunc ad

uegetabilia uenio ubi est principale intentum & secundum ingenium magis securum quia semper timetur in minerali ne spiritus in ablutione aufugiant, propter aperire uassa hic non est timendum, quia uas ante fixationem non aperitur & ut te magis ad uegetabilia teneas, tibi hoc secretū reuelabo.

A C C I P E nigrum nigrius nigro & ex eo partes decē et octo distilla in uasse argenteo, aureo vel uitreo, per modū dictum in testamento & in prima distillatione solum recipe partem unam cum dimidia & hanc partem iterum pone ad distillandum, & eius recipe quartā partem & tertio distilla, & huius recipe duas partes, & in quarta distillatione paucum minusquam totum, et sic distilla illam partem usque ad octo vel nouem uices postea habeas duo uassa facta in modum picturæ geminorum, quorum quodlibet habeat alembicū annexum & in uno alembico sit irgenium ut bocia intret & sit æqualis spissitudinis ad unam palmam. Hæc autem ratio est, ut firmiter possint insimul colocari, pone ergo in qualibet bocia unam libram huius aquæ & unam untiam fermenti, bene & optime purgati & foliati & habeas furnum cum ingenio factum, ubi unus ignis carbonum possit tantum per brachia ipsius furni temperatum, & qualem & continuum calorem partiri. ubi colloca tua uassa & fac ignem, & est hoc ingenium excellentissimum, quia hic ignis non potest fieri maior quam necesse est. Tunc enim quando ampullæ sentiunt calorem, statim soluitur fermentum. tunc liga circun quaque ad cannas alembici spongiam, que tamen canne sint ample circa alembicum & bene spisse & ubi intrant uassa sint stricta & illas spongias tene continua. madidas cū aqua frigida, & solutione completa continua ignem & uidebis ascendere fermentum totum solutum cum aqua sua & dissil

labitur de uno vase in aliud cotinuæ & cum hoc ingenium apprenenter videbis qualiter qualibet libra, bis distillatur in die & bis in nocte & remanet continua una libra in quolibet vase, quia quantū ascendit: in uno vase tantum intrat de alio & cum sic uideris ascendere & descendere cum aqua li igne, continua videbis qualiter ratione caloris inspissatur et subtiliatur spiritus. Et hoc est miraculum huius artis, quia si diu ita distillaueris continua semper aqua ascendet in gradu subtilitatis & acuitatis & continua propter fermentum inspissatur, ergo & quanto distillatio fuerit leuiori igne erit subtilior spiritu & fortitudine & ingrossatur fermentum, hunc autem modum tene usque ad uiginti uel uiginti duos dies, & inspissatur quinta essentia huius aquæ benedictæ sic quod amplius non ascendet, sed cum fermento fixabitur & in lapidem conuertetur, & cum uideris hoc. ambo vase extrahe sic simul & loca in fimo uel balneo. Et iterum statim in una nocte soluentur et iterum congella & hoc facias ter & amplius lapis manebit in dei uirtute & potentia exaltatus quod bene congregari non potest, quoniam ut oleum uideatur aliqualiter inspissatum, & hic est pretiosior modus omnibus.

T A M E N scire debes quod si fermentum album posueris in decem diebus cogelabitur quinta essentia super eo quod est res multum grossa & terrestris & firma est in luna. Sed non ita cito soluitur post complexionem fixionis quintæ essentie sicut in sole. Vnde quasi in fine complementi tempus non est diuersum in albo & rubeo, & Deus nouit quod hic modulus in effectu subtilitatis & uirtutis & bonitatis cunctis operibus mundi est subtilior & melior, quamquam illas proprietates elixir non habeat, quas philosophi elixir habere affir-

mant, puta quòd si hanc medicinam completam miscueris cū quovis metallo, & postea hoc metallum metallo, scilicet quòd transformatio fieret secundum primum principium si iungeres medicinam luneam & lunam soli quòd sol in lunā conuerteretur. Hæc proprietas in nostra medicina sic confusa non reperitur. Quia iam quinta essentia quæ totum lapidem componit quo ad eius motum & tincturam est fixa & firmata in fermento sibi adiuncto & fixatur semper, atque firmatur secundum fermentum sibi adiunctum sic quòd facit transmutationem secundum hoc fermentum. Sed si uelles medicinam facere uniuersalem breuiorem secundū dictum modum non oppoteret te facere fixionem quintæ essentiæ super aliquo metallo alio. Sed super propriam suam terram & tunc cum metallo coniungere, tamen hoc mihi nunquam placuit, quia talis fixio est multum periculosa, & longa, & raro terra propria est bene naturalis, & si bene naturalis esset, tamen effectus ipsius post complementum esse non inueniatur tantæ potentie sicut hic quando quinta essentia super altero fermento fixatur ubi cito fit fixio, & effectus citius & fortius. Si causas scis ut puto, quare medicina transmutat me uerum dicere affirmabis. Tene ergo te hic et meum ingenium tibi notum feci.

E T scias quòd peracta decima distillatione si in ea aqua solueris aurū, & postea euolare permiseris aquā lento igne. Et aurum demum in humido loco uel balneo locaueris statim in quatuor diebus per se soluetur. et hæc solutio est aurum potabile habens infinitas uirtutes ut in libro conseruationis humanae uite scripsi.

I N S V P E R si cum illo auro sic soluto bene immiscendo impastaueris argentum uiuum septies sublimatum cum

E P I T O M E

uitriolo & si fuerit pars una auri : septem sine argenti uitrioli sublimati & postea sublimaueris impastatum aliquibus uincibus semper sublimatum super foeces reducendo fixabitur mercurius in medicinā penetrantem & tingētem. Item aliud miraculū si uncia unā huius auri sic soluci per se ponas in igne lentissimo octo diebus cum centum partibus mercurij conge lat totum in aurum . haec sunt mirabilia naturae , & tamen hoc totum uenit ex parte spiritus aquae que in solutione auri cum auro inseparabiliter fixatur . & postea per ingenium altum poteris miscere modos mineralium & uegetabilium & medicinam altam uia breui in hunc modum componere .

D I S T I L L A T O lapide uegetabili usque in eam distillationem quod tota aqua sine phlegmate sit . & hoc in quinta uice contingere solet , tunc habeas optimi uitrioli bene lucidi & optimi cinaprij in equali pondere & simul miscendo optime tritura & in sole sicca & postea circa carbones sic quod uideatur tibi quod tota aquositas exiuit . tunc cum sic est proice intra aquam tuam & distilla bene lento igne in principio & in fine fortius ut moris est in aqua philosophorum acuta , & sic spiritus quintae essentiae uitrioli et cinaprij uel antimonij qui principaliter constituit lapidem mineralē miscetur et coniungetur cu spiritu quinta essentiae aquae nostrae ardētis benedictae qui spiritus est anima lapidis uegetabilis ut tibi notum est . & hoc continua usque ad decem uices putat quinta distillatione incipiendo & sic cum istis corporibus continua distillationē quinque , & firmiter habeas menti quod res tuae sint optime siccatae & aridae antequam in aquam proiicias sic quod tota aqua sit exiccata & solus spiritus remaneat , qui propter fortitudinem ignis , spiritui aquae ardētis coniungatur & in qualibet distillatione nouas res im-

ponere debes . Cum autem perficeris decimam distillationem computando a principio distillationis aquæ ardoris impone aurum in pondere ut supradictum est in uegetabili per se & loca infurno componendo singula ut dictum est . Et tunc uidebis mirabilia , quoniam in decem diebus completur tota figura quæ in simplici uegetabili in uigintiquinque non compleatur uel uix , & hoc est quia unus spiritus ingrossat aliud , & quia spiritus quintæ essentiae uitrioli est magis spissus & grossus quam spiritus aquæ ardoris & etiam quia magna est concordantia inter spiritum uitrioli & naturam auri , quia ambo sunt ex eisdem principijs cum mineralia secum trahant originem , ideo spiritus uitrioli coniunctus spiritui aquæ ardoris spissat eum & adhaerere facit cito auro ut secum fitetur & crede mihi , quia haec accurratio est præexcellens in arte quantum ad aurum alchimicum , nor tamen quantum ad uirtutem medicinalem , Aduerte ergo quia multi philosophi dixerunt infinitas præparationes puta calcinationem solutionem &c. & hoc totum ad finem ut spiritus quintæ essentiae bene posset coniungi cum fermento , & fecerunt multas reiterationes ut spiritus iam coniunctus corpori in alia operatione eam fortificarent per aliud spiritum & sic fecerunt unam aquam & calcinabant spiritus & dixerunt spiritum adhaerere & fecerunt aliam & soluebant & iterum coagulabant &c. & sic se fatigauerunt multis diebus antequam aliquam medicinam perducerent & hic tibi notum est qualiter hoc quid ipsi diuersis operationibus & maximis perculis quiescierunt hic multo meliori ingenio puta unica actione compleetur , & necesse est hanc medicinam esse optimam & meliorem quam si per suos modos expleretur , quoniam in singularibus aquis pauci sunt spiritus , & quando agunt ,

E P I T O M E

agunt solum in extremitatem & alij spiritus cum illis fixantur et res grossae sic quod medicina erit aliquando fugitiua quia spiritus non sunt in intimis fermenti sed in extremis ubi spiritus fixari non possunt, ideo &c.

ET sic facta fixione procede per solutionem per se in balneo ut dictum est in uegetabili. Sed est sciendum hic lapis ex mixtis non soluitur ita cito per se sicut uegetabilis per se, tandem citius soluitur quam mineralis per se, & sic tenet medium & solutio eius est in nouem diebus & oportet reiterare has solutiones quae in balneo fiunt per se aliquotiens & est fixationes ut medicina plus penetrat quia medicina bene penetrata fixa est quae bene transmutat, & quanto plus penetrat citius corporibus coniungitur & exit maius elixir. Iam enim omnia breuissime modo possibili tibi scripsi. Sed ut omnia breuissimo modo mihi possibili scribab. scire debes quod ex plumbō fino nigro philosophorum extrahitur quoddam oleum aurei coloris uel quasi cum quo si lapidem mineralēm uel mixtum uel animalem post fixionem primam solueris bis uel ter tribus aut quatuor diebus, excusabit te ab omni labore solutionum & coagulationum ratio est. quia hoc est oleum occultum quod facit medicinam penetrabilem amicabilem & coniungibilem omnibus corporibus & augmentat eius effectum ultra modum sic quod in mundo hoc secretius eo non est. unde mirabilia dico quod omnibus antiquis philosophis incredibilia forent, scilicet si sciueris hoc bene (scilicet oleum) ab aqueitate separare & laboraueris in eo ex modo mixtionis iam dato poteris in triginta diebus lapidem componere. Hoc autem oleum non est necessarium in uegetabili per se quoniam solutiones ibi & coagulationes ut dictum est cito fiunt, tamen si fierent sublimationes ibi credo tinturam lapidis multum am-

plari, non puto accurritationes esse quas iam ista parua epistola tibi certissime non declaret. elige ergo ex ea intentum tuum laudans Deum semper. Amen.

Methodus lacinij super epistolam Raymundi.

ON me latet difficillimum opus aggredi si Lulli
nepistolam nunc exponere uelim nam discolis & il-
lis, qui nimium sibi assumunt placere, effet impos-
sibile, & si omnibus placere non ualeo, paucos ne derelin-
quam? Dicam igitur que sentio & ex bonis autoribus colle-
gi, & primo notes uolo omnia ipsius Raymundi opera isto
suo sale uegetabili ferè esse plena, quod sēpissime Mercuriū
uegetabilem, aquam uitæ, Menstruum & sanguinem men-
strualem appellat, dicitq; quòd habet corporis proprietates,
& producitur ex semine tanquam ex foemina, estq; genera-
tiva & nutritiua, & crescere facit dura uidelicet aurum
& argentum, deducitq; ea in actum, scilicet quoisque in
lapidem conuertantur. Si igitur crescere facit aurum &
argentum clarum est, quòd fiet hoc mediante eorum solutio-
ne, per consequens ergo soluit corpora: que tamē debent prius
physicæ calcinari, solui & in naturam spirituum reduci &
tunc ipsa uocata foliata, opus tamen hoc non fit cum uegeta-
bili ut multi fatui putant, sed fit cum rebus sui generis, ut
ipse Raymundus in suo codicillo amplissime demonstrat. Ideo
hic dicit Raymundus, quod tota uia mineralium consistit in
duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem, & iam
dixi tibi in præcedentibus, quòd alchimici uocant lapidem, il-
lud quod non euaporat ab igne, opus est ergo talem lapidem
facere uolatilem, & cum alia aqua illum fixare, quæ secum

etiam ipsa fixabitur per ingenium artificis, uti ipse hic loquitur, dices, quid haec sua quinta essentia cum fermento fixatur, nam quinta essentia quæ totum lapidem componit quantum ad eius, scilicet modum et tincturam, fixatur et formatur secundum fermentum sibi adjunctum sic, scilicet quia faciet transmutationem secundum illud fermentum. posset tamen fixari quinta essentia super propriam terram et illâ coniungere metallo, et hoc Raymundo non placet, quia quando fixatur super altero fermento, sit illud A, vel B, tunc tale opus sit ciuius et effectus eius erit fortior et magis naturalis.

S I M I L I T E R de isto sale loquens Rhasis in lumine luminum ait, quod scilicet sine isto sale (quem armoniacum vocat ipse) impossibile est finem huius scientiae possidere. Confirmat hoc Vincentius historicus in suo seculo philosophiae naturalis dicens. Ampliantur enim tincturæ metallorum sale mediante, quomodo autem fiat hoc, secretum est. Raymundus tamen in plerisque locis docet modum, et cum tali menstruo atque sale extrahit a metallis animas quas naturæ sulphur appellat eosq; per ignis expressionem a suis terris uolare facit ad latera uasis tanquam folia talchi, et vocat sape illud, quid euolauit metalli sterma, ex quo ipse extrahit quatuor elementa cum suo mensirue celico circulato mediante auxilijs digestionum et distillationum. Demum ipsa elementa fixat super terram suam, soluit et coagulet, sicq; lapidem illum magnum philosophorum componit. Nos autem minus auri famelici, hac sola Raymundi epistola contenti, magnum elixir altioribus ingenij r. linquimus, nisi aliter Deus optimus maximus, sua pietate bonitateq; ordina uerit, cui sit gloria sempiterna. Amen.

P R O nunc autem sic operare poteris . Facito aquam ex uitriolo siccato sale nitro atque cinabrio ad medium illorum , qua facta reitera libram unam huius aquae cum libra media cynaprij tribus uncibus semper addendo de novo cynaprio , tunc eam per se rectifica ut bene sit purificata . Demum accipe istam aquam claram , et cum ea misce tartundem aquae uegetabilis acutae cum terra sua sublimata uel fixa non est curandum , modo per aereum distillationem cum ea sit distillata , et caue in actu mixtionis , ut paulatim et caute miscetas , cum diligentia , et sic stent per diem naturalem usque sigillato ut simul bene misceantur . Tunc stilla in balneo totam aquam , et iterum superinfunde atque iterum distilla , et opus hoc itera quousque bene sit unicus spiritus mineralis cum spiritu uegetabili et uideas eos unitos in fundo botiae in forma glacie . Abiace aquam distillatum quia amplius non utimur ea , si uis hunc spiritum seu glaciem multiplicare multiplicata cum nouis aquis semper tamen in balneo distillando ut fecisti prima uice , ponas tamen librā unam aquae fortis super unciam unam istius salis , et illud idem fac cum aqua uitae summæ rectificata et sic poteris multiplicare hunc glaciem siue (ut rectius loquar) ignem quantum libuerit .

R E C I P E de isto spiritu , seu sale , siue glacie , seu G. uegetabili , quod idem est libra una , et contere cum uncia una solis uolatilis , seu foliati uel soluti , et in naturam spiritus reducti , mediante sua aqua menstruali siue naturæ conformi . Et noli esse fatius nam aqua , qua facit lapidem uolatillem non est aqua uite (ut iam dixi) cum autem tu habebis aurum uel argentum sic foliatum habebis illum dispositum ad dissoluendum et unicendum cum glacie supra notato , pone ut dictu est ambo in balneo per dies octo et totum

E P I T O M E R A Y M V N D I .

diffoluetur in aquam coloris auri , fac insimul circulare in
uasæ germinorum per dies uiginti uel circa & congelabitur
in lapidem coloris rubini , dissolute in balneo , & congela in
cineribus & erit medicina , cuius una pars cadit supra cen-
tum mercury uel Lunæ et uertet in Solem sicuti ab ipso Ray
mundo iam narratum est .

Tu uero non excuseris per hec quæ tibi tradidimus
ut nil huic operi addas de his , quæ R aymundus
ipse plerisque in locis docet , sed ingenies-
ris ut ad nobiliorem gradum , me
dicinam hanc conducere
ualeas .

F I N I S .

COLLECTANEA LACINII SIVE BRE
via excerpta ex libro luminis luminum Rhasis.

VIA radix scientiæ quæ dicitur alchimia
in solutione principaliter cōsistit. Circa hoc
q insistendum ut sciamus, quæ in natura sunt
quæ possunt cuncta dissoluere, & soluta
postmodum coagulare, nisi enim in uapore
naturalia cuncta transeant, in illis per suæ naturam, frustra
erit operatio in hac arte, quòd si solutum propositum fuerit,
artifex multipliciter gaudebit. hinc est, quod dicunt na-
turales totam artem in solutione & coagulatione consistere,
pariter & in operatione. Ad culmen ergo scientiæ hic uolen-
tes accedere, quæ soluuntur in hac scientia practicemus. De
atramentis ergo & aluminibus, istorum uim habentibus, de
spiritibus mineralibus de ipsis metallis & lapidibus preciosis,
Dei fauente gratia dicere non dubitamus. Quæ natura eo=
rum sit, quibus & quot modis solui habent & coagulari ad
complementū, intelligenti & operanti fideliter reserabimus,
quam ob causam & tincturas inseparabiliter studere uolen-
tes, docebimus. unumquodque premitimus quod sub testimo-
nio artis huius quam experti sumus et quicquid diximus fidel-
iter operanti in operatione manuum manifestemus, ut opera-
tio quelibet elucescat. Et quæ de atramentis tractare pro-
misimus tractabimus & in ijs studeas & non cesses.

De atramentis.

TRA MENTVM multiplex est, quoddam ni-
a grum, quoddam subrubeum & quoddam sub
uiride uel uiride, & quocunque sumatur calidū

COLLECTANEA

Et siccum est . Et est sibi occulta natura et mirabilis . Atra
mentum quidem uiride mixtu argento uino facit ipsum coa-
gulari et facilime sublimari , unde scire potes quod cum nul-
lo alio argentum uiuum sublimari potest sicut cum atramen-
to . ipsum enim atramentu arg . ui . de facili mortificat ut subli-
metur , et de facili soluatur et redigatur in aquam currē-
tem . Crede ergo mihi et aperi oculos tuos et tempea . Et
ut facias aquam atramenti præparetur primo sic . Recipe de
atramento uiridi ultramontano : quassa ipsum et pone in ol-
la et claude ollam fortiter cum argilla , et postea sepeli ollā
totam inter carbones et fac ignem lentum à principio per
duas horas . Postea fac ignem fortem sufflando foriter cum
follibus per alias duas horas et postea dimitte ignem usque
ad consumationem sui spiritus , et refrigerata olla aperi-
eam et inuenies atramentum rubeum rubedine ualde inten-
sa , accipe illud et pone in vase uitreo et superpone in triplo
de urina puerorum clara et reseruata ad octo dies et si fue-
rit distillata , melius ualebit , uel de aceto distillato uel de
aqua dulci clara et pulchra , cooperi ergo vas illud pro pul-
uere et reserua donec tibi necesse fuerit .

De aluminibus .

L V M I N V M multa sunt genera . Aliquod di-
citur lameni et illud est plumosum et ist ualde
candidum et ad soluendum habile est naturaaci-
dum unde sic cognoscitur ab alio , quia plumosum est candi-
dum et acidum . Et istud alumnen laudauerint philoso-
phi dicentes , quod hic est lapis lapidum et inter omnes lapi-

des primatum tenet, quia non est ita durum aut molle quod per ipsius naturam de facili non dissoluatur & est augmentatum, unde propter hoc uoluerunt dicere quodā est de natura vegetabilium. Est autem aliud alumen viride & in puluere, & quodā est citrinum quoddam subalbidum & hoc est admodum calcis. Est & quoddam alumen in lapide admodum salis gemmae. Et siquidem omnibus ijs utimur, quod tam melius est in arte alumen dicitur Iameni de quo primo fuit mentio facta. Recipe ergo de alumine Iameni quantum uis, & suauiter tere in mortario æneo, & pone illud in olla enea, & superfunde illi in sextuplo de urina puerorum reseruata & clara & pone ad lentū ignem & dimitte quo usque consumetur medietas urine uel due partes, & postea remoue ab igne & colla per filtrum & quod colatum est pone in uasa uitreo & cooperi illud & serua.

N O T A quod alumen præparatur cum urina pueroru distillata, ita tamen quod sit una pars aluminis & quatuor partes urinæ distillatæ, contere ergo alumen bene & pone in urinam & soluctur, cum autem solutum fuerit distilla per filtrum & congela & fac hoc sœpe & habebis eum ad uelle tuum. Eodemmodo fac de omnibus consimilibus.

P R A E P A R A T I O salis communis, quia illud sal est origo omnium salium. Recipe ergo ipsius salis communis quantum uolueris & quinques tantum de aqua dulci calida & in ipsa aqua sal commune & distilla per filtrum & congela, reitera hanc operationem sœpe et inuenies ipsum in modum crystalli & serua.

De salibus.

A L I V M multa sunt genera quoddam armonia
 f cum & in ipso sunt abscondita omnia secreta phi-
 losophorum, & ipsum appellauerunt aquilam, quia
 sicut aquila uolat super omnia uolatilia altius, sic sal armo-
 niacum altius exalteatur super omnia alia. Quidam uocare
 runt ipsum sagittam ex eo quod nullus potest consequi opera-
 tionem huius artis sine hoc sale sicut etiam sagitta non potest
 emitti sine arcu, & est ualde intensum in caliditate & siccit-
 ate. Et nil aliud est nisi uapor inspissatus, componitur enim
 ex uapore collecto in balneis ex fuligine. Est & sal gemmæ
 quod est pretiosius alijs, & est ualde candidum, & est quasi
 cristallus & est bene solubilis & multum ualeat ad operationē
 huius artis ut eius efficacia declarat. Est & salnitrum, &
 aliud est sal commune, & illud diuersificatur secundum di-
 uersa loca, quia quoddam magis amarum quoddam magis
 album, & quod albius est, est magis solubile & efficacius.
 Illud quod diximus de alijs intelligas secundum magis tamen
 & minus hoc unum scito in omni genere salium, quod qua-
 to purius est tanto efficacius. Aperi oculos tuos ut uideas &
 cor ut intelligas quoniam loqui uolo. Est quoddam sal quod
 absconderunt philosophi & illud est sal aichali. Et si istud ha-
 bere poteris sufficiet tibi in arte. insistamus ergo huic.

R E C I P E de sale communi partem unam, tere, po-
 ne in olla, & bene cooperias, pone ollam in furno figuli, à
 sero usque ad mane, tunc accipe sal & tere, & pone in ua-
 se uiri, & superpone de aqua atramenti superius referua-
 ta, & hoc ad rubeum, uel de aqua aluminis ad album, super
 pone

pone ergo in duplo uel in triplo, & dimitte ad octo dies. Constanſ est quod aliq[ui]d indiſſolutum remanet. Et quod ſolutum eſt tendit ſuperius & ſuper natat, quaſi oleum, & eſt candidum & ut uerum dicam mirabile in oculis cuiuſlibet. Et iſtud appellauerunt philoſophi oleum philoſophicum uel aquam ſapienție, quia nunquam niſi philoſophus potuit apprehendere, quia cum uideatur aqua pura eſſe, latet ibi crystallinus uapor, quia illa aqua coagulata reperitur lapis ualde ſplendidus & ille lapis dicitur ſal alchali. Quod ergo melius pateat, ſic facias. Accipe ſal commune ſicut dictū eſt, affa illud, & illud affatum pone in uafe uitri & ſuper pone in triplo de aceto diſiillato uel de aqua clara & pulcherrima, & iterum accipe de alumine zucharino medium quantum fuerit ſal, & tantundem calcis uinæ, miſtis cum alumine, tere ſimul & pone in uafe uitri, & ſuperpone illi de aceto diſiillato uel de aqua clara in triplo. Et ſi uis poſne uncias duas mellis apum, & dimitte per tres dies, tunc accipe illud quod ſolutū eſt, uidelicet quod enatat ſuper ſal claram & limpidum & omnino ſine fece, & pone illud in parua ampulla habente ſtrictum collum. Similiter accipe illud quod enatat ſuper calcem & alumen et pone illud in eadem ampulla, cum aqua ſalis. illud autem caueas quod nullo modo de foce imponas, fruſtra enim teneres opus tuum. Cum ergo habueris ampullā plenā duabus iſtis aquis uidelicet aqua ſalis & aluminis & calcis debes illam coagulare, qua coagulata inuenies lapidem candidum admodum cristalli, hunc abſconde à puluere. illud autem quod diximus de ſolutione ſali communis, intelligas de ſale nitri & gemmæ. Et ſicut à ſale comuni per ſolutionem habet fieri ſal alchali, ſic ex alijs tribus multo melius & efficacius. Et ſic cum fuerit ſolutum

COLLECTANEA

Et coagulatum, id quid solutum est iterum soluas et coagules, Et si hoc tertio, uel quarto feceris, quod de facilis fieri potest, uere in manibus tuis uidebitur laudabile opus. Experto crede quod ipsum sal sic ter uel quater solutum currie ut aqua si comisceatur metallo, ita ut uncia una super centum, uel ducentum, uel etiam trecentum cuiuscunque metalli.

Nimirum quia cum sit solutum multotiens facit laudabile opus. Quod ergo dixi de sale nitri si sic intellexeris inferius in alijs uidebis mirabilia mundi.

De sale armoniaco.

VNC ergo circa sal armoniacum insistamus.

n Accipe de ipso quantum uis et tere et pone in olla cooperi illam, et pone in furno ad assandum et illo assator, accipe iterum et tere et pone in uase uitreo et superpone illi in duplo de aceto distillato uel de aqua pura et clara. si posueris de aqua atramenti ad aurum, uel de aqua aluminis ad argentum siet laudabile opus, dimitte ergo ad octo dies postea sequestra illud quod solutum est, ab eo quod non est solutum: abeas enim accipere solu quod enat, quod clarum est et limpidum, ita quid nullo modo foeces commiscelas. Non debes credere quod totum sal soluatur, sed illud totum quod solutum est accipere debes. Accipe ergo illud solutum et pone in ampulla per se que habeat strictum collum, et coagula et postquam coagulatum fuerit, accipe illud et custodi a puluere quia clarum est et candidum. Modo tere illud, postea pone illud in alludel sed debes supponere ei de sale communi assato in fundo alludel. claude illud alludel in iuncturis cum luto sapientiae et pone ad sublimandum in furno

suo & fac ignem subtus à principio à mane lenteum usque ad tertiam . Postea fortiorē aliquantulum à tertia usque ad meridiem , tunc remoue ignem , & refrigerari dimitte . Postea aperi & inuenies sal armoniacum totum in coopertorio alludel clarum & ualde candidum . Accipe illud & reconde & custodi à puluere donec cum cooperari uolueris et erit opus non deficiens .

A L I I ad sublimandum sal armoniacum , recipiunt de ipso quantitatē quam uolunt , & tantundem salis communis bene præparati . hæc omnia conterunt cum aceto boni uini quater assando , imbibendo , & conterendo , & postea ponunt in uase sublimatorio ad sublimandum & dāt ei in primo ignem ualde lento & per nouem horas inuenies ipsum in prima sublimatione sublimatū . Secunda autem uice sic sublimabis . Recipe ipsius quantum uis semel sublimati & tantundem salis communis bene præparati , & hæc contere cum ace-
to boni uini & assa semel , & exicca , & pone ad sublimandum & inuenies ipsum album & reiterare poteris fœces re- nouando &c.

De spiritibus .

V N T autem spiritus minerales tres argentum
s uiuum , sulphur & arsenicum . de omnibus dicen-
dum . Et primo de arsenico . Est autem arsenicum
calidum & siccum , maxime uirtutis ac potestatis & uilis
pretij . Nescit enim aliquis quæ sunt occulta in ipso , nisi enim
hoc solum effet argentum uiuum maxime obtineret primatū
inter alia . Et est combustiuum omnium aliorum corporum ,
de facili enim comburit & alia . Est autem duplex arseni

COLLECTANEA

cum, quoddam pallidum quoddam rubeum, & quod rubrum est multum ualeat ad combustionem corporū quod pallidum est ualeat ad solutionem quorūdam corporum & etiam ad tinctoram, & eius condimentum est cum argento uiuo, ad hoc ut lunam faciat. Et quia naturam habet igneā & in uaporē est statim eleuatur, quia spiritus est. Ad hoc niti uolumus cum philosophis omnibus ut ipsum de spiritualitate in corporalitatem redigamus, & sicut in igne non sifit, sed ab ipso fugit. Ita niti uolumus ut in ipso remaneat, nec fugiat unquam, & remanendo colorem faciat ipsi quae sibi pariter sunt admixta. Sciendum quod maximam affinitatem habet cum aceto & cum ipso decoquitur admixto sale & a spiritualitate sua reddit incorporalitatem.

ET est sciendum quod ipso tripliciter depurato facit opus ex se mirabile. Primo siquidem debet lauari. Secundo sublimari. Tertio exaltari. Et cum exaltatum fuerit faciet, opus quod nemo poterit credere, nisi expertus. Decoquetur ergo primo sic. Accipe de ipso quantum uis, & de pallido foliato & non de rubeo. tere illud fortiter in mortario, postea in marmore. Ita quod sit bene tritum, & sit sicut puluis: & pone in ollam uitreatam & superpone illi in quadruplo de aceto forti & claro. in quo fuit solutum sal per tres dies. Postea dimitte ad ignem lentum donec recedat humiditas & fortiter desicetur. Postea extrahe illud & pone in scutella & lana fortiter tum aqua dulci & clara donec recedat sal sed postea desicca ad solem. Et iterum pone in olla uitreatam & superpone in quadruplo de aqua aluminis supradicta et dimitte ad ignem donec desicetur. Postea pone in alludel & superpone in duplo sui de sale communi assato et clande alludel & iuncturam eius fortiter cum luto sapientiae.

Postea pone super ignem ad sublimandum à mane usque ad meridiem. Postea remone ignem, & refrigerato uase, aperi inuenies illud in cooperiorio ualde candidum. Accipe ergo illud: & pone in uase uitri & superpone illi de aqua aluminis quantum est ipsum dimitte per octo dies. Postea accipe quod enatet & pones in ampulla parua habente stricatum collum, postea coagula & inuenies ipsum lapidem ad modum crystalli reserua ipsum, donec tibi necessarium fuerit, & custodi à puluere. Et si arsenicum coctum fuerit cù lacte uel oleo amygdalarum amararum, et postea cum aqua aluminis reperitur ualde clarum & pulchrum in sublimatione. Hoc unum scito quod si in sublimatione reperis ipsum clarum & candidum de facilis soluctur, & sine defectu operaberis cum eo. Et si ipsum coiunxeris cum argento sicut postea dicetur, facit opus ad mirabile. Et si fuerit coctum arsenicum cum oleo oliuarum & postea cum aqua atramenti reperitur ipsum in sublimatione clarum & ualde rubeum et de facilis soluitur & si admixtum fuerit cum fermento facit gaudere oculos alchimiste. Arsenicum autem rubeum multum ualeat ad combustionem corporum sicut postea patebit. Non tamen ita de facilis sublimatur sicut pallidum foliatum, nec etiam de facilis soluitur. Et propterea cum operari uolueris in arsenico ad sublimationem & solutionem circa pallidū & foliatum insistere debes. Et si uolueris ipsum sublimare cum argento uius bene poteris facere, debes enim decoquere sicut prædictum est, & in libra unam arsenici pone uncia unā, arg. ui. & sic sublimabitur cum ipso ad modum perlarum.

De sulphure.

ONSEQUENTER dicere debemus de sulphure. Et est sciendum, quid omnino et eodem modo easdem decoctiones recipit sulphur sicut arsenicum. Multum enim transmutatur ipsum sulphur per decoctionem aceti et salis, etiam si decoquatur in oleis multum ualeat. Sed quia sulphur in caliditate et siccitate habet ad mixtam uentositatem: propterea non de facilis sublimatur. Veruntamen curandum non est, si sublimari non possit. Insistas ergo ut bene decoquas et decocium soluas et cadet in terminis tuis opus super omnia opera: quia sicut dixerunt philosophi hoc ipsum facit aurum cum argento uiuo, et si intellexeris quae sequuntur cum ad perfectionem, id est, ad ueram decoctionem et ueram solutionem ducis, perficies opus tuum. sola haec tria sufficient tibi et consilio ut abscondas. Argentum et aurum sine ipsis fieri non potest. Quiddam dixerunt, quid si immisceatur sulphur calcii uiue, poterit cum ipsa de facilis sublimari. Nolo tamquam ut frustra labores si enim feceris quae precepi sufficient tibi, hec unum scito, quod arsenicum maxime ualeat ad argentum, sulphur uero ad aurum. Est enim sulphur album a parte extra et rubeum a parte intra. Arsenicum uero econtrario ut in effectu patet.

S V L P H V R album si uolueris habere rubeum dissolute in aqua rubea per contritionem et imbibitionem et bona decoctionem dissolutum congela in lapidem et congelatum dissolute iterum cum aqua rubea et iterum congela. Tertio uero cum eadem aqua rubea solue et sublima totum per ignem fortissimum, et quod in similitudine est pulueris ascedit sursum,

est sulphur albissimum, quod uero remanet infundo deorsum
est sulphur rubeum tinctum uti scarlatum & istud est sul-
phur optimum secundum Aristotelem. hoc autem sulphur con-
uerteret arg. ut. in uerissimum aurum per artificium non leue'.

De argento uiuo .

E Q V I T V R de argento uiuo , circa hoc insis-
s terunt philosophi nimium & laborauerunt qudm
plurimum ad hoc ut ipsum in igne sistere facerent
cum ab ipso semper fugere cupiat . Nullo enim modo sistit in
igne , de hoc testes sunt omnes artifices alchimiste . unde si
argentum uiuum alicui commisceas statim ignis uirtute re-
mouetur ab ipso . Nimirum quia spiritus est & naturam
suam consequi concupiscit . Vnde de ipso dixerunt philosophi
quod argentum uiuum est nubes nubium , est pater ditans
filium , est sapientiae oculus , est foemina prægnans in eadem
die concipiens & pariens . Est ditans pauperem . Fuit dicens
auro . Ego te genui cum sulphure . Dixit etiam , argentum
cum arsenico generaui . Et post hæc omnia dixit . Ego sum
qui ab igne fugio , & omnia que ex me sunt in fecem reli-
quo . Ego sum qui sisto in igne & omnia que ex me sunt can-
dida & purissima reddo . Ego sum qui coagulatus coagulo ,
& qui solutus soluo & qui me habuerit non frustra tenebit .
Quod autem de ipso dicit quod sit in igne . Et pro maiori
parte habeo testes quod ab igne effugit . Aperi cor tuum &
occulta ipsius reserabo tibi , & dicam eius coagulationem in
rubeum & eius coagulationem in album . dicere non dimittam
eiusdem solutionem & sic si feceris uidebis constantiam eius
& in igne ipsum solui sicut sistit metallum . Lauetur ergo

COLLECTANEA

primo cum aceto & sale , secundo sublimetur uel coaguletur , tertio ad solutionem ducatur . Et si solueris ipsum ab a , usque ad g , scies me inter philosophos nominari & semper arti huic credens , nec unquam separaberis à credendo . Accipe ergo de ipso quantum uis , & tantum salis communis tere simul in mortario xeno & pone totum in olla uitreatu , superpone de aceto in quadruplo , & dimitte ad lentum ignem donec consumetur totum acetum . tunc remoue ab igne & pone in scutella & laua ipsum cum aqua clara & dulci , & se para ipsum à sale . Postea accipe tantundem atramenti uel uitrioli , tere simul & pone in alludel & impasta illud totū cum aqua clara agresta , uel cum aceto distillato . Postea pone ad lentum ignem & sicca postea pone in alludel & cooperi & firma bene iuncturas cum luto sapientiae . Postea pone ad ignem lētum à mane usque ad tertiam . Postea ad fortior rem à tertia usque ad meridiem seu nouam . Tunc remane ignem & refrigerato uase , aperi & inuenies illud totum in coopertorio alludel album sicut niuem ad modum camphoræ . Accipe ergo illud & tere & pone in uase uitri & superpone de aqua atramenti in duplo & dimitte per 8. dies . Postea accipe aquam quæ enatat & pone in ampulla parua quæ habet strictum collum & coagula & inuenies coagulatum ipsum clarum & rubeum in modum granati referua & custodi à puluere , donec tibi necessarium fuerit³. Item accipe uncias tres olei communis , scilicet oliuarum , & pone in olla uitreatu & pone ad ignem lentum usque bulliat & statim cum bullire inceperit , pone ibi medium unciam sulphuris crocei & clari , & moue illud ut liquefaciat ibi sulphur statim remoue ab igne & dimitte infrigidari . Postea ponas ibi unciam unam arg.ui . & iterum pone ad ignem & dimitte

quod desiccatum, postea extrahe illud de olla et pone in allud
del bene cum luto sapientiae clauso. Postea pone super ignem
a manu usque ad nonam et sublimabitur ualde bene, aperi
et inuenies illud in coopertorio rubeum ualde tunc tere illud
et pone uase uitri et superpone de aqua atramenti in duplo
et dimitte ad octo dies postea accipe quod enatatur, et pone in
ampulla et coagula sicut predictum est, et inuenies illud
coagulatum, clarum et rubeum ad modum granati. serua il
lud et custodi a puluere. Hoc ergo modo argentum uiuum
coagulatur in rubeum. Si autem uis in album, coagula ipse
sum si uolueris ut argentum faciat, serua precepta mea et
nemini dicas. Accipe de argen. ui. quantum uis et tantundem
cerusae, tere simul in mortario et pone in olla uitreatu, su
perpone de aqua aluminis uel aqua calcis uiuae in quadruplo
pone ad ignem lentum et dimitte a manu usque ad tertiam.
Postea extrahe illud de olla et tere et pone illud in allud
et claude fortiter cum luto sapientiae. pone in furno uitri uel
panis, uel melius pone super ignem et dimitte a manu usque
in sero refrigeridato aperi et inuenies illud non in coopertorio,
sed inferius admodum cineris. Accipe illud et tere et pone
in uase uitri et superpone, de aqua aluminis primo dicta in
duplo dimitte per octo dies, postea accipe oleum philosophicum
quod enatatur et pone in ampulla parua et coagula, et in
uenies illud album tanquam glaciem coagulatum in modum
cristalli, r. serua et postea scies quanto ualeat. Item alio mo
do sic coagularur in album. Accipe unam cannam grossam
et fortem que habeat nodos propinquos, et facias ibi fora
men paruum. Postea impleas ipsam arg. ui. prius loco sicut
prius dictum cum sale et aceto. Postea claude foramen can
ne cum cera, et prepara ceram per totam, tenue tamen.

COLLECTANEA

Postea super ceram luta totam cannam luto sapientie fortiter, & bene undique siccatur. Postea fac foueam in terra, & in fundo fouæ pone laminas plumbi fusas seu liquefactas, & ibi submerge cannam & habeas clavum unum & fige in terram fortiter ut teneat cannam, ita quod sic canna possit circum uolu & moueri huc & illuc, nec exire extra. considera ergo quod bene firmes, & quod optime sit canna perlutata, quia si non, frustra facies. Et si sapienter feceris istud sufficiet tibi ad argentum faciendum. Pone adhuc plumbum super cannam & imple foueam plumbo, ita quod canna sit tota infra plumbum pone postea ignem carbonum de super, & suffla fortiter cum follibus à mane usque ad tertiam. Postea remoue ignem & aperi cannam & inuenies argentum uiuum coagulatum durum & forte & album, sicut aliud argentum tere illud & pone in uase uitri & superpone de aqua aluminis in duplo & permitte ad octo dies. Postea accipe illud quod enatas, & pone in ampulla una per se, & coagula & inuenies illud pulchrum & candidum et reserua illud quousque opus fuerit.

DE AVR O.

E auro philosophi dicunt quod aurum est effectus
 d solis in hoc ponunt ipsum bene complexionatum in
 qualitatibus & quando perfecte est depuratum
 tunc ipsum non recipit decrementum in igne, sed colorem re-
 cipit ab igne. Voluerunt aliqui aurum componi posse per ar-
 tificium, tamen natura nihil facit de auro, nec artificium
 transponit ipsum, unum tibi dico, quod necessarium est si
 aurum componere uis, ut aurum fermentes & nisi fermenta-
 taueris frustra tenebis omne opus suum, & ad hoc quod sit
 fermentum & quod aliqua eius operatio ualeat, oportet q-
 sit purum, & quia est purissimum in sua propria natura
 parum sufficit ei ut amplius depuretur, non enim oportet
 ipsum multum lauari, quia satis est pulchra materia & pu-
 ra, sed oportet ipsum preparare ut possit incorporari solum
 & fermentari, oportet autem ipsum calcinari ante ut infra
 patebit.

DICIT Rhasis in hoc capitulo quod philosophi.
 Multa posuerunt experimenta, multiplicando uerba & oc-
 cultando dicta sua ut non intelligeremus. Et dicit quod Deo
 teste per contrarium uult se habere eis. Sicut ipsi occultauen-
 runt, ita omnia quae occultarunt & uane dixerunt uult
 aperire. & subdit quod non ab aliquo philosophorum ipso-
 rum hanc artem, sed à Deo habet, & subdit, necessarium
 est si aurum componere uis ut aurum fermentes &c.

ET dimisis multis experimentis aliorum in quibus est
 labor & dolor. Nos sic incipimus loqui. Accipe aurum pu-

COLLECTANEA

rum & fac inde laminas subtiles uel folia . Postea accipe ar-
 senicum rubeum, fac puluerem et pone ibi tertiam partem sa-
 lis communis quantum arsenicum est & habeas ibi uncias se-
 ptē limature calibis & tere ista tria simul uidelicet arsenicū
 sal & limaturam, tunc accipe unam paruam ollam uitreatā
 & nouam & pone de isto puluere in fundo olle parum, &
 superpone ibi laminam auri, postea cooperi laminam puluere,
 & iterum superpone laminam aliam & postea puluerem &
 sic per totum . Postea habeas aliam ollam uitreatam, pone ibi
 librā unam olei oliuarum & pone ad lencum ignem ut bul-
 liat, & pone ibi postea uncias quatuor sulphuris clari boni
 & croci & remoue ab igne statim & moue cum ferro uno
 ut liquefac sulphur cum oleo, & dimitte refrigerari . Postea
 pone parum de illo oleo in olla, ubi sunt lamine cum puluere
 & pone ollam cum laminibus ad ignem lentū donec illud bi-
 bat . Postea iterū pone de oleo & da sibi ad bibendum & di-
 mitte ad ignem donec totum oleum bibat parum & parum.
 Postea dimitte fortiter desiccari, ita ut omnis humiditas re-
 cedat . Postea cooperi ollam bene cum luto sepientiae, totum
 istud potest fieri una die . Sequenti mane, pone ollam inter
 carbones & sepeli ibi totam postea fac lencum ignem à mane
 ad tertiam, uel à tertia usque sero fortē suffiando for-
 titer cum follibus, uel si non uis ferre laborem pone in fur-
 no figuli uel in furno panis à mane usque sero uel à sero usq;
 mane . Postea accipe ollam & ipsa infringidata aperi & fran-
 ge illam & tere illud quod intus est in mortario, tunc aurū
 teritur, tunc pone illum puluerem totum in scutella una &
 pone ibi de aqua dulci satis & clara & frica fortiter cum
 digitis & cum puluis fecit residentiam in fundo, remoue
 aquam quia salsa est, iterum pone aquam & iterum laua

atq; iterum ut omnis salsedo recedat . Postea desicca ad solem
uel ad ignem , & tunc pone illum totum puluerem iterum
in olla parua & adhuc clade luto sapientiae & pone in fur
no dum ibi est panis & non plus . Cn̄m ergo fuerit sic aurū
puluerizatum & fermentatum gaude . Accipe ergo pulue
rem illum & multum pulueriza & bene & pone illum to
cum puluerem in uase uitri uel in cyatho claro & mundo et
superpone illi tantundem de aqua atramenti , quantum ip
sum est , ad pondus & caue ne plus ponas uel etiam minus ,
& dimitte per octo dies & moue cottidie bis uel ter . Po
stea accipe illud clarum quod enatat solum & pone in am
pulla paruula per se & illud debet esse limpidum & clarissi
mum , et si ita fuerit uere beatns eris in arte illa . Et si ha
bueris argentum uiuum solutum sicut te docui in capitulo
ipsius arg.ui. et si habueris salem armoniacum solutum , si
cuit te docui ibidem , tunc accipe tantundem de aqua arg.ui.
et tantundem de aqua salis armoniaci quantum est aqua dus
ri et iunge aquas illas cum aqua auri in ampulla , coagula sic
aquā illā mixtam , accipe ollam unā plenam cinere cibrato
et sepili ibi ampullam illam usque ad collum ipsius et pone ol
lam super tripodem et fac ignem de subtilis à mane usque de
sero & ita coagulabitur illud quod est in ampulla tunc
accipe ampullam postquam infrigidatum fuerit & frange ,
Accipe lapidem qui intus est & pone untia semis illius lapidis
super octuaginta argenti & conuertet ipsum in aurum opti
mum irreprobabile .

De argento.

E argento hoc notandum, quod argentum eodem modo componitur quo & aurum, quamvis non aequo sed minus depuratum & minus digestum, & post aurum est melius & perfectius metallis ceteris. Habet tamen infirmitates alias, quia non omnino depuratum est ab humiditate, prima sulphurea. Neque à secunda quae est flegmatica, & evaporans. Vnde ex prima nigrescit si cū adurentibus scilicet sale communi & auri pigmento & latere sit conritum. Quod autem argentum purum, ab igne album egreditur: per multas fit fusiones & post cineritum, & signum est quod parum habet humiditatis sulphureæ: sed quando coquitur cum sale & latere, & nigrescit, cum tamen nigredo non sit in latere & sale, constat ipsum aliquid habere de humiditate prima unctuosa, licet parum. Vnde quia pauca est non egreditur, nec appareat exterius per calorem ignis &c. Hæc est ergo infirmitas ipsius. Prima quæ est ex defectu depurationis humiditatis primæ. Secunda est q̄ in igne evaporat atq; minuitur, quod est ex defectu depurationis secundæ humiditatis quæ est flegmatica & evaporans, & sibi non radicaliter adhærens: quoniam non est de ipsius substantia, post egressum ipsius remanet argentum purum & perfectum. Non est autem in eo alia infirmitas, nec sanum, nec agrum sed quasi neutrum, potest enim sanari & in melius conuerti scilicet in aurum, per maiorem depurationem & digestionem, ut depuratum perfecte non nigrescat, ex humiditate prima. Nec minuatur ex secunda, nec ex defectu digestionis frigidum dicatur, sed temperatum nec album

dicatur sed citrinū . Quod quomodo fiat aut fieri debeat ut possit immediate dicetur .

P R A E P A R A T I O igitur argenti in durum conuertēdi quæ ipsum depurat, à duabus primis humiditatibus et iterum melius digerit , prima enim ablata non nigrescit amplius, secunda uero amota non minuetur. Ista præparatio talis est . Recipe salis communis cum sua humiditate & tere optime & inter duos lectos salis fac lectū unum lunæ subtiliter laminatae , & sit in vase terreo forti , ipsum superius clade sed modicum foramen in medio dimitte , & sic cubet in medio ignis mediocris & dimitte in igne per duodecim horas . Post extrahē & inuenies laminas tuas corrosas & diminutas quantitate & pondere . Ideo si eas bene albas uideris , scias primam humiditatem esse consumptam , lunamq; tuam bene calcinatam & frangibilem . Si igitur nigra fiat in superficie adhuc habet de prima humiditate . Si uero non faciliter frangitur adhuc habet de secunda . Signum depurationis primæ humiditatis est cum non nigrescit cum plumbō . Signum depurationis secundæ humiditatis est , quando non plus minuitur in igne . Vtrunque tamen fiet cum dicto puluere & igne , quoniam dictus puluis ignitus utranque consumet & eibet humiditatem & tunc erit bene præparatum sed frangibile . Tunc reduces ipsum ad malleum , & erit dulcissimum & molle ut aurum atque flexibile , & non mutabit colorem plus nec pondus & erit compactum magis atque ponderosum . Hec autem complebit puluis iste dans malleum & dulcedinem , auro & argento , si est combustum & calcinatum . Recipe salis armoniaci , salis petræ & boracis , ana de singulis et tere optime et commisce et solue in modo uini , et desiccari permitte . Et de puluere quartum pon

dus pone cum tribus cuiuscunque calcis uolueris, trium prædictorum et reuertetur ad malleum multum bene.

Documentum.

N I M A D V I E R T E N D V M est hoc in loco. Nam Rhasis præmisso sermone de argento & de eius natura atque substantia, ibi Argento &c. subdit quomodo aliqui nituntur argentum componere ex cui pro & ferro simul cum ista duo mixta sine impure substantia & dicit quod ex illis non poterunt ista duo fieri, scilicet a, & b, id est aurum & argentum nisi forte in apparentia, sicuti ex asino uel capra non potest fieri homo. Et in capitulo de ære ipse remittit se ad tractatū experimentorū & subdit.

A E S ut quidam dicunt est ca. & si. & fortis substantiae & cito transmutabile in colorem, & est eiusdem ponderis cum argento & libenter recipit mixturam pulchri argenti, & sit cādandum de facili, ita ut non possit cognosci, nisi quod sit argentum est tamen ipsum impuræ substantiæ respectu argenti, & propter hoc multum denigrat, & ex sua duritiæ, cito ab igne destruitur & comburitur, & est in eo magna malitia, quæ tollitur quando calcinatur & bene lauatur, & subdit ipse Rhasis, hec unum scito quod ex cupro non fit aurum sicut nec ex plumbo argentum, melius tamen fit ex cuius pro argencum quam ex plumbo aurum, si ergo cuprum calcinetur, lauetur, soluatur sicut prius dictum est dabit colorum similem auro, non tamen faciet aurum. Propterea dicit (in capitulo de argento) stulti illi omnes alchimistæ, qui uisos in mari, & pisces in terra capere putant, sciendum, ergo quod ex plumbo facies aurum, uel ex ære argentum, sicut ex

asino lupum considera ergo & uide, que tibi dixerimus &c.
 Quid ergo ad hæc nos respondebimus? ponemus ne secundum
 Rhæsim artem non esse ueram, sed tantum sophisticam? Cū
 tamen ipse in capitulo præcedenti de auro dicat, quod aurum
 factum p[ro]r[ati]o modum, quem ipse docet, sit aurum obrizon et
 irreprobatum. Ad hoc facile erit respondere. Dicimus ergo,
 si uis scire totum lege totum, nam soluit ipsem hanc dubi-
 tationem in capitulo de ære, quando dicit. Non enim dicitur
 cuprum fermentum (uel aliquod aliud, adde tu, imperfe-
 ctorum.) Cum non sit de intentione huius artis, cuprum fa-
 cere ex auro vel argento. sed econtra, ideo subdit ipse ibidem,
 si ergo cuprum lauetur, calcinetur, soluatur &c. dabit co-
 lorem similem auro, non tamen erit aurum, quia semina
 rerum non sunt nisi in proprijs speciebus, ex imperfectis ergo
 non potest fieri fermentum, ergo nec uera transmutatio.

Sequitur opus de argento secundum Rhæsim.

d E argento de quo. Nos dicimus, recipe laminas
 argenti subtiles & accipe libras quinque arsenici et
 uncias tres salis & unciam unam limaturæ calibus,
 tere simul, ista tria fortiter. postea accipe de illo puluere &
 pone in una olla & superpone laminam & super laminam
 puluerem, & super puluerem laminam, sic per totum, sint
 autem lamine cooperite puluere. Postea pone ad ignem lentu[m]
 super carbones & pone ibi de aceto fortissimo & dimitte ad
 ignem à mane usque ad tertiam. Postea dimitte desiccare
 fortiter. Postea cooperi ollam luto sapientæ. Post sepeli ollam
 inter carbones. Postea accende carbones & fac ignem fortem
 per duodecim horas. Postea remoue ab igne & refrigerera

COLLECTANEA

ea olla aperit inuenies laminas mixtas cum puluere , sapienter separa argētum à puluere pone in mortario & tere quo trito laua ipsum fortiter cum aqua dulci & clara in patella una . Postea desicca ad Solem uel in furno . Postea accipe tācundem salis armoniaci sublimati quantum est puluis argenti & tantundem argēti uiui sublimati coagulati sicut superius dictum est , & tantum arsenici sublimati in album hoc unū dico tibi quōd si ista quatuor sic acceperis mirabilia facies .

Accipe ergo illa quatuor & tere & pone in una ampulla , & superpone de aqua aluminiis in quadruplo , quantum illæ puluis est totus dimitte ad duos dies . Postea pone ampullam in olla cineris & sepeli ibi totam usque ad totum collum & sit eius collū strictum & coaguletur totum illud quōd est in ampulla & ampulla debet stare discooperta . Postea cooperi ampullam luto sapientiae & dimitte super ignem per diem et noctem . Postea dimitte refrigidari & frange ampullam & accipe illud quod ibi est & si aliquid sublimatum est ad collū iunge totum simul . Postea tere illud & pone in uase nitri et superpone de aqua aluminiis in duplo & non plus & dimitte ad octo dies mouēdo cotidie bis uel ter . Postea accipe aquam quæ enat & pone illam in ampulla parvula habente stirctum collum , desicca fœces quæ remanent , & pone unciam semis illius super uiginti æris & erit argentum irreprobatibile omnibus . Aperi ergo cor tuum , quia quod dixi tibi expertus sum de fœcibus & si fœces hoc faciunt , quid ergo faciet illud purum quod separasti positum in ampulla . Coagula ergo illud sicut scis in olla posita in cineribus , & postea pone untiam semis super C C L. æris , super stannum C L. Supra L. plumbi & uidebis admirabile philosophicum & nullo modo uidetur irreprobatibile omnibus . Alio modo sic facias .

Recipe limaturam argenti puri & boni quantum uis & tan-
tundem crystalli tantudem auri cadimiæ uel cachimiæ seu
litargiri argentei , & tantum arsenici sublimati & tantum-
dem salis gemmæ tere simul totum & pone in uasse uirri sci-
licet in ampulla superpone de aqua aluminis in duplo dimit-
te per octo dies . Postea pone in uasse cineris & ollam pone
supra ignem dimitte usque ad aliud mane , tunc dimitte am-
pullam apertam usque dum desiccatum fuerit illud quod in-
tus est , id est , à mane usque ad meridiem uel etiam minus ,
quando autem desiccatum fuerit . Postea debet ampulla coo-
periri fortiter & dimitte super ignem per residuum diei illius
& per totam noctem sicut prædictum est . Postea frange ol-
lam & tere quod intus est , & pone in alia ampulla & su-
perpone de aqua aluminis in duplo et fac omnino sicut prius
fecisti nullo mutato penitus & ita fieri debet quinques uel
ad minus ter . Postea accipe illud & tere diligenter & pone
ibi tantudem salis armoniaci sublimati quantum fuerit ar-
gentum & tantudem argenti uiui calcinati cum plumbo ,
tunc simul totum & pone in ampulla uirri quæ habeat lar-
gum os , & superpone illi quantum ipsum est de aqua alumini-
nis & dimitte per octo dies uel per quindecim mouendo cot-
tidie bis uel ter , & postea accipe illud quod enat & pone
in ampulla parua habente strictum collum & coagula fo-
ces per se & pone unciam semis super uiginti æris & fiet ar-
gentum irreprobatum . Coagula autem quod est in ampulla
per se sicut scis in olla posita in cinere &c. & pone unciam se-
mis super quingentas æris & fiet argenteum irreprobatum
omnibus hominibus .

COLLECTANEA

De ære seu cupro.

V P R V M eodēmō cōponitur quo & argentiū
c sed minus depuratum & non aequa temperatā di-
gestum, sed quasi combustum calidum, & siccū.
Est autem compositum ex argento uiuo & sulphure non de-
purato ab humiditate prima, qua multum abundat, sed dige-
stum combustumq; cum ea, & propter hoc nigrum egredi-
tur ab igne, & excoriatur ex nimia siccitate cum ignitum
projicit uel extinguitur in aquis acutis. Est & porosum
ualde & sulphureum. Ipsum igitur purgatur à prædictis
humiditatibus sulphureis. Nam ex primis statim nigrescit in
igne & comburitur & excoriatur, & comburit & deni-
grat alia metalla, & ex secunda in igne nimis euaporat,
& consumitur, & ex sua sulphureitate ignem nigredine in-
ficit flammatam quasi nigram faciens. Cumq; purgari incipit
flamma magis est citrina minusq; nigra. Purgatur autem
omnino ut luna & cum eodem puluere reducas ad malleum
quo & lunam. Postea uero extinguitur ignitum uicesies in
aceto, & postea decies in sanguine porcino recenti & erit be-
ne præparatum. Oportet autem ipsum morari in sua calcin-
atione diutius quād argentum & fortiorē ignem requi-
rit, sit ergo in igne per tres dies & postea reducatur ad
malleum ut de luna dictum est. Si autem p̄st calcinationem
uis extrahere quod in eo uel in argento remanserit de sale
uel alterius metalli habeas lixiūm calidum & pone intus
& resolutur quod separabis deguttando lixiūm.

De plumbō.

L V M B V M autem eodem modo fit sicut cœ
 p tera metalla imperfēcta. Est enim ex sulphure im
 mundo, & argento uiuo obscuro & immundo,
 debilis digestionis & compositionis. Vnde necesse est quod ex
 trahatur ab eo nigredo & immunditia et digeratur melius.
 Hoc autem sic fieri potest, funde plumbum & proijce intus
 quartam partē Mercurij. Postea pulueriza & tere in mor
 tario uel super marmore, cum æquali pondere salis commu
 nis combusti, donec sal nigrescat tunc eiſe sal, cum aqua &
 tere iterum puluerem cum æquali pondere salis, donec sal
 iterum nigrescat, & tunc iterum eiſe sal cum aqua, &
 iterum tere tertio cum novo sale & hoc totum cum ipso sale
 pone ad bullendum in aceto fortissimo & bulliat per diem
 primum, & egredietur nigredo eius & depurabitur magis
 a sulphure & nigredine, & tunc eiſe salem cum aqua, et
 habebis puluerem plumbi & Mercurij mediocriter purgat
 em. Reitera ergo contritiones & bullitiones ipsius ut prius
 dictum est, donec inuenies plumbum album & mundum,
 quod quanto pluries feceris, tanto magis depuratum ha
 bebis.

De stanno.

T A N N I corpus compositum est sicut Sa
 turnus ex argento uiino mediocriter depurato &
 sulphure non puro. Album est sed immundum,
 debilis digestionis, acque incus omnia metalla varie compos

COLLECTANEA

sitionis, siccum nimis & porosum quod ex suo stridore perpenditur. ipsum autem purgare conuenit eodem modo, quo de Saturno prædictum est, quarta pars Mercurij stridorem ei auferat & Saturni tertia. ipsum autem oportet imbibere cum aliquo oleo rectificato, uel cum sanguine porcino distillato, donec resumpta humiditate stridorem ei auferat. Purgetur autem siue Saturnus cum sale combusto & per bullitiones cum sale & aceto, & imbibatur cum oleis rectificatis donec humectetur & stridorem amittat. Rhasis autem dicit quodd uix potest conduci ad perfectum ut ex eo per aliquam mundationem fiat aurum & argentum. denigrat enim incantum quodd corruptit alia metalla quibus coniungitur, & uix cum eo potest fieri aliqua bona mixtio, & si quis hoc attentauerit experimento certificabitur sicut illi qui eum tentauerunt &c.

De ferro.

FERRO componitur sicut & cetera metalla ex sulphure & argento uno grossis et immundis. Sed transit in chalibem non alterius quidem speciei quam ferrum. In argentum autem, uel aurum uix aut non quam transferri potest. Potest autem fundi cum sola ceruca aut puluere prædicto qui calces reducit ad metallum sed post fusionem malleabile non est. Ipsius autem utilitas maior est in croco extracto, ab eo qui colorem habet fixum in opere solidis, quomodo autem extrahitur eius crocus alibi dicitur & mille sunt uiae.

COLLECTANEA LACINII EX ALBERTO

Magno atque diuo Thoma alijsq; au-
toribus non vulgaribus.

O C E N T Quamplures philosophi medi-
cinarum modos componere, & licet pri-
ma fronte videantur diuersi hoc non se nisi
illis, qui in superficie cuncta considerant.
nam omnes in uno concordare uidentur,
& primo Hermes philosophorum pater dicit quod corpus so-
lutum est aqua perennis & congelat Merc. perpetua congela-
tione. Item aliis dicit preparate corpora & soluite ea & ex
illa aqua imbibite spiritus ablues, tunc ipsi spiritus in cor-
pora submerguntur & corpora in spiritus, sicq; figuntur spi-
ritus cum corporibus ipsis, fixione firma. Item Rhafis dicit
conuerte corpora in aquam & illam aquam coniunge Mer-
curio, & ex illis duobus facito iterum aquam. Item aliis,
Nisi corpora solueris in uanum laboras, Vnde uersus.
Si fixum soluas, faciasq; uolare solutum, Et uolucrem
ueluas. Hæc tria si fungas facient te uiuere tutum. Itē aliis:
Tu qui gliscis donum Dei contemplare huius rei fontem ama-
bilem. Lunam Solem transmutare tibi mando uoce clara,
Lympham instillabilem. hæc est prima radix rara, nobis data
multum chara Hermetis cōprobamine. Ideo ipse Albertus ait.
Collige diuersos flores plenos odoratu omnium bonorum.
In quibus redolet suauitas & reluet pulcritudo mundi, de-
cus & gloria. Hic est flos florum & rosa rosarum ac lis-
lium conuallium. Lætare ergo iuuenis in adolescentia tua,
& disce colligere flores, quia introduxi te in hortum para-
disi. facias ergo ex ipsis coronam capiti tuo, gaudie & ua-

COLLECTANEA

t. tris delitijs huius mundi , collaudando Deum , atque oppres-
sum proximum subleuando . Nunc aperiam tibi scientiam
uel secretum faciamq; te intelligere huius artis obscura , q
quid dñi celatum est nunc tibi manifestatur in lucem .

D O C E T ergo Albertus primo colligere flores , id est ,
purgare spiritus , secundo illos fixare per iteratam sublimatio-
nem in vase clauso , demum soluere , ultimo illa coagulare , di-
catur ergo de purgationibus spirituum , sed primo de illis in
communi .

De Spiritibus .

V R A metallorum corpora post præparationem
P ipsorum per spiritus minerales perficiuntur , quorū
puritas et digestio in ultimis perfectionis gradibus
eē dēt : ut in eis sit uis depurandi et digerendi . Iſli aut̄ sunt spi-
ritus , qui uirtutem naturalem habent uisificandi et immu-
tandi . sunt elementa duilibilium , id est materia metallorū ,
et substantia eorum sicut essentia elementati . Nunquam mi-
rari debes intelligens si spiritus summæ depuratus atque dige-
stus , metalli corpus magnum mutat . Licet spiritus quo ad
metalli quantitatem est Minor , Maior tamen est molis mas-
gnitudine uirtudinis , cuius est agere , metalli uero pati . Agit
enim spiritus ex natura propria et ex qualitatibus suis . Ex
natura quidem propria in corpus agit metalli , quando con-
iungitur sibi tanquam magis depuratum ac magis digestum ,
magisq; igneum et subtile et minus habens de materia , plus
uero de forma : et propter huiusmodi diuersitatem depura-
tionis et digestionis sequitur diuersitas specierum . Agit et

ex qualitatibus sicut dicitur in quarto meteorum . Apparent in uniuersis caliditas & frigiditas terminantes & permutes, homogenea & non homogenea : ut magis aetiae &c. de quo ibidem . Cum autem dignius opus harum uirtutum in naturali generatione & permutatione rerum pertineat digestioni , ut tamen spiritus ad hanc uirtutem deueniat , oportet ipsum summe purgare atque digerere : in metalli corpus introducere , & introductum fixum esse & non recedere , quod si in uno trium horum necessariorum aliquid obmiseras , proposito frustratus , tuam ignorantiam aut negligenciam lacrimabiliter , condemnabis .

P R I M O ergo debet agi de spirituum preparatione quae in arte necessaria existit . Hec autem præparatio spirituum satis nobis exemplificata est in operatione naturæ in metallorum procreatione . In naturali enim auri procreatione , natura spirituum per calorem minere terræ sublimatur : ubi inuentum , quod calor uasis mineralis in talibus mineris metallorum sulphuritatem spirituum eleuauit longe altius à minerali uase , & ipsos superius inuentos mundos & puros per transitum terræ calefactos & depuratos . Nam terra siccata calefacta calefacit immundicias & superfluitates babit & consumit , & partes grossiores retinet & acceptat . Aqueæ uero aereæ atque igneæ subtiles & puriores , ex uasis calore vaporantes sursum ascendunt . Ars igitur imitatur naturam . Et ex hoc inuenta est artificialis sublimatio , per quam spiritus depuramus cum rebus siccis atque consumentibus superfluitates , ut nobis remaneant , purissimi atque lucidissimi supra omnem naturæ operationem , & hoc ideo , quia ibi solus cursus naturæ operatur . Nobiscum autem , & communis atque proprius naturæ cursus , operatur , quia operamur

COLLECTANEA

ex ijs ex quibus natura operatur, & ex quibus iam virtus
hic agendi largita est, & ex ijs que addimus ex ingenio in
rebus naturaliter operantibus, que ad agendum hoc uelocius
& melius requiruntur. uerbi gratia. Contingit ferrum pro-
creari in minera sua, contingitq; ei ex communi cursu natu-
rae suum sulphur, suumq; argentum uiuum prius esse conge-
latum, quam purgatum: natura autem que sibi non con-
tradicit, non prohibuit frigiditatem aduenientem, circa ma-
teriam, non adhuc depuratam, quin ipsam congelet. Estq;
ferrum congelatum impurum & immundum. Ego autem
qui arg. ui. & sulphur uel arsenicum depurare uolo: possum
congelationem omittere quantum uolo: & sublimationes ite-
rare quantum oportebit quoisque huiusmodi spiritus purissi-
mi & lucidissimi absque omni humiditate superflua efficiantur:
tunc quoque, ipsum uel ipsos congelare possum quando
mihi placuerit. ideoq; potentior est natura cum humano in-
genio, & congrua potest addere & necessaria seu utilia, &
potest subtrahere nocua &c.

De purgationibus spirituum.

R I M O igitur dicendum est de purgationibus
spirituum, que semper fieri debent ad consumptio-
nem superfluorum absque corrupcione necessario-
rum. In alijs aut triplex spiritus inuenitur uidelicet mineralis
vegetabilis & animalis. Et propterea de omnibus est dicen-
dum. Et primo de mineralibus, quoniam ex ipsis natura co-
munis operatur. Spiritus autem minerales propriissime sunt
tres sulphur, argen. ui. & arsenicum, que in metallis na-
turaliter operantur, & ijs metalla per naturale artificium

preparata naturaliter coniunguntur. Inter ista autem sulphur est principaliter agens. Argentum autem uiuum, principaliter patiens. arsenicum uero arg. ui. secundaris actiones tenet. Verunque uero istorum trium conueniunt preparata ad compositionem elixir, uirtutem actionis retinent super corpus cuiuslibet metalli patientis. Sulphur autem inter haec, actionis & immutationis primum obtinet principatum, quare de ipso primo & principaliter est agendum.

S V L P H V R est corpus oleagineum compositum ex terra subtili & aqua imbutum fortiter, humiditate aerea, pingui & unctuosa, fusibile a calido, coagulabile a frigido. Omnium metallorum pars materialis in actione, ut ipsum est agens et coagulans sicut dictum est in capitulo de materia lapidis. Tres autem habet humiditates, quarum duae sunt superflue, tertia autem necessaria. Necesse est igitur ipsum purgari a superfluis humiditatibus, tertia remanente, ut remaneat substantia ipsius pura fortiter coniuncta & substantia terrae & aque depurata et completa. Huiusmodi autem purgationis a natura capimus exemplum, quoniam ars imitatur naturam, ut patet intelligentibus qui artem & species suas cognoverunt.

I N nomine domini accipiatur sulphur mundum & bene lucidum & teratur minutissime & tritum incorporetur optime cum aequali pondere salis communis, & sic ponatur super ignem & sit ignis mediocris & coquatur ibi et asseritur cum ipso sale ad duas horas & moueatur optime ne ad partellam adhaereat, & ne comburatur, sed incorporetur optime cum ipso sale, donec bene commixta in massam conuertantur nigrum, tunc dimitatur infrigidari, & habeatur lixiuum optimum & fortissimum factum ex aqua simplici

C O L L E C T A N E A

Et calce uina, et cineribus uitis uel alia aqua acutissima, si-
 cut est urina uel acetum et sulphur cum suo sale prius bene
 puluerizatum. Preparetur et bulliat super ignem fortem,
 donec totum sal extrahatur cum sua unctuositate et mouea-
 tur sepe aqua donec nihil remaneat, sal sedinis in aqua, dein
 de sicetur sulphur. Iteretur iterum cum aequali pondere sa-
 lis communis, et affetur iterum ut prius et remoueatur salse-
 do et infrigidatum puluerizetur et bulliat ut prius in aqua
 acuta sepe renouata, quo usque sal extrahatur et sic fiat ter-
 Et tunc aptum erit ad sublimandum tunc sublima ipsum sic.
 Accipe alumem quod uis et pone ipsum in olla terrea et po-
 ne in igne forti per dimidiam horam, et erit calcinatum.
 Hoc alumem cum aequali scoria ferri uel limatura cupri pone
 et rora cum aceto, et bene commisce et cum duplo harum
 secum cere sulphuris pondus unum et incorpora. haec tria
 rorando cum aceto. Postea siccata in sole uel lento igne et po-
 ne in sublimatorio sic. Fac primo lectum, de praedictis foeci-
 bus inferius et in circuitu ad spissitudinem unius digiti, ne
 sulphur tangat sublimatorium et tunc pone sulphur tuum
 in medio, et ipso posito superasferge lectum de dictis foeci-
 bus et sic undique includatur interfaeces suas et tunc ponan-
 tur ad lentum ignem per tres horas, et cum humiditas eges-
 sa fuerit luta optime iuncturas uasis et fortificetur ignis pa-
 latim usque ad uigesimam quartam horam, et tunc infri-
 dari permitte et collige quod sublimatum est, multum ne-
 cessarium est quod fiat ignis latus in principio et postea for-
 tis et quod alludel sublimatoriis multum eleuetur ab igne, ne
 comburatur quod sublimatum adhaeret ei. Per hunc modum
 sublimetur sepius cum talibus foecibus donec fiat omnino al-
 bum, et mundum clarum et siccum absque omni humidita-

tate corruptibili , cuius perfectionis signum est splendor & chrystallina serenitas. Igitur cum tale fuerit gaudē, quia pretiosus thesaurus est . Illud ergo repone quia uirtutem habet eingendi, ingrediendi & in melius conuertendi .

T V N C ad eius fixionem, & completionem hoc modo deuenies . Recipe acetum fortissimum ter distillatum & digestum per cum eo sulphur prædictum adiunges illi quintam partem sui ponderis salis armoniaci ter sublimati & incera omnia simul cum dicto aceto in porphirico lapide : & reposne in fiala uitrea cum longo collo in modum longi brachij, et clausa fiala in fino equino repone, quoisque totum soluatur, quo soluto congela in cineribus orificio uiole aperto, & continua ignem lentum quoisque totum sit congelatum , tunc inuenies sulphur tingens & ingrediens fixum in igne , quod si in aliquo defecerit , complebitur per iterationem solutionis & congelationis ut supra factum sit . Cum ergo deueneris ad hoc poteris operari , ad album, super Mercurium, Iouem, & Venerem , & ad omnem utilitatem , ut immediate post in fine ostendetur.

De Argento uiuo .

X E C V T A breui narratione de sulphure , & eius præparatione sequitur tractatus de Mercurio, tanquam de principaliori et post ipsum digniori . Est autem argētum uiuum corpus minerale compositum ex terra subtili sulphurea , & aqua fortiter commixta, quod est in parte elementum & pro altera parte natura metalorum . Substantia autem sua terrea purganda est à grossa ter restreitata sulphurea . Aquæ uero substantia ab humiditate

COLLECTANEA

duplici superflua. Et sic cum sulphure preparato conuenit in compositione nobilissimi elixiris, uel etiam in metalli auri uel argenti completam perfectionem, tanquam sanguis mulieris qui uirtute uirilis, seminis coagulatur, & corpus fit humanum & tunc consequuntur digestiones compleæ, sicut in operatione naturæ sic & in operatione artis: quoniam ut dicitur quarto meteororum. Nil differt an in organis naturalibus, aut in artificialibus fiat. Oportet igitur, quemadmodum dictum est de sulphure sublimare ipsum in uase artificiali, quemadmodum sublimat ipsum natura in uase naturali, quod est uas containens uerum minerale, ut purgetur ab humiditate & sulphureitate superflua.

De eius preparatione.

*N*on del nomine accipiatur argentum uiuum & projiciatur in medio patris sui & coaguletur aliquantulum & sic optime teretur, & incorporetur cum duplo suarum foecum infra contentarum, & sic incorporatum ponatur in sublimatorio. Inter duos lectos earum, & cessante uapore humido luctetur uas & detur primo ignis mediocris, postea fortis. Foeces autem iste sunt salis communis partem unam, atramenti nigri uel uiridis partem unam, seu uiriolii uiridis partem unam, cuperosæ partem unam, cum ijs foecibus sublimetur septies uel pluries donec omnem humiditatem superfluam terrestreitatis amiserit & superfluitatem & albissimum sit atque lucidum. Conteratur primo cum foecibus suis quousque moriatur. Roretur cum aceto uel urina seu agresta uuarum. Ignem facias mediocrem quia cito comburitur, priusquam aperias sublimatorium.

permitte ipsum infringidari quia fumus ualde nocivus est , & quamvis Mercurius bene purgetur , per sublimationem , tamen ita faciliter non ingreditur corpus metalli uel ipsum remanet , quemadmodum sulphur uel arsenicum , quoniam corpus est ualde siccum & uix funditur . Quod omnia metallata fundantur reuera magis est ex sulphure quam ex argento uno . Sulphur autem arte preparatum & cum metallis coniunctum ipsa quidem remoliuntur & faciliorem faciunt fusionem . Ideo ipsum oportet cerare & laxare , ut iterum metalla ingrediatur , & etiam nec in ipso remanet ceratio id est , partium remolliitio , que fit per aliqua salia , boracia & olea . Inter salia , sal armoniacum , cerationis & remolitionis obtinet principatum : post ipsum salpetræ . Item boracia cum quibus consolidant auri fabri . Inter olea oleum capillorum , post ipsum oleum ouorum . In ceratione autem contritio est ualde necessaria quoniam per contritionem moleum subtiliantur partes & inuicem ingrediuntur . Acce pice igitur Merc. purissimum optime depuratum , cum septimo pondere salis armoniaci , ter sublimati cum aequali ponderi salis communis , & rora semper cum oleo capillorum restificato in loco in quo siccatur & cum bene & optime contritum fuerit & unitum , quasi salsa . Iterum fac desiccare in uase nitreo inter cineres calidos uel ad solem in uase nitreo , si tempus solis fuerit & siccatur usquequo de eo sit materia dura . Tunc iterum tere ipsum optime & rora cum oleo capillorum ut prius donec optime umiatur , & fiat iterum sicut salsa & desicca fortiter , & tunc poterit esse ceratum . Huius probationis signum est si super laminâ uel denarium argenii ut cera fundetur , & si non sic . Iterum incera & imbibe cum oleo iam dicto & sicca usque ad hoc denies .

COLLECTANEA

Hoc cito eueniet , ipso sic cerato habeas acetum fortissimum
ter distillatum & si non sit bene acutum pone decimam para-
tem salis armoniaci , ter sublimati & cum isto aceto cera to-
tum prædictum , donec fiat sicut salsa clara , optime trita &
incorporata , tere & distempera & pone in vase nitreō clauso
cum stupis in simo & quino continuæ calido per uiginti sex dies
uel circa , siq; simus subitus & supra & in circuitu ad spissi
tudinem unius cubiti & die 2.6. extrahatur & distilleatur
per filtrum & coaguletur inter cineres calidos in massam du-
ram & sicciam aperto vase , donec humiditas recesserit . ip-
sum sic coagulatum proba si super laminam ignitam fusam
non fumauerit uel fugerit , ipsum habes purgatum ceratum
& fixum . Si uero fumauerit non est fixum . Reitera ergo
per eūdem modum solutiones & coagulationes . Nam per ip-
sas cito figetur . Mercurio autem sic completo ut ære super
cuprum sicut de sulphure dicetur , & uertetur in lunam . Et
si in dicta Mercurij congelatione , æquale Mercurij pondus
posueris cum decimo uel septimo pondere salis armoniaci ter
sublimati & oleo capillorum uel saltē ouorum ut prædi-
ctum est ceraueris & solueris & coagulaueris citius figetur
& abundantius operatur . Si autem ad rubeum fuerit pre-
parandum , ceretur cum oleo , quarta pars sulphuris prædicti
& ceretur cum septimo pondere salts armoniaci & tertio po-
dere calcis solis & oleo rubeo in capitulo sulphuris post dicen-
do & ceratum soluat & coaguletur sicut prædictum est ,
& si projectum fuerit super lunam , preparatam ut dictum
est in suo capitulo quantum sufficit ad oculum , conuertet ip-
sam in solem uerum .

De Arsenico.

X E C V T O tractatu de argento uiuo , conseq-
uenter de arsenico tractandum est . Est autem
arsenicum corpus minerale compositū ex terra &
aqua fortiter commixtis : oleaginum quidem ut sulphur mi-
nus autem in oleo , plus in terra abundans , sulphure grossi-
us atque terrestrius . Huius autem purgatio est pro prima
sublimatione , sublimare ipsum cum rebus desiccantibus &
consumentibus oleaginitatem eius , quae est humiditas prima .
Aqusitatem superfluam quae est humiditas secunda euaporas .

I N D E I nomine . Accipiatur arsenicum bene lucidū
ponderosum rubeum uel citrinum & tere minutissime , cum
equali pondere & dimidio limaturaē cupri uel scoriae ferri ,
roreturq; cum aceto & bene incorporetur & siccatur , &
cum suis foecibus ponatur ad sublimandum inter duos lectos
pulueris cum quo sublimatur , ad spissitudinem digiti circum
circa . Et sic detur ignis , quousque fumus humidus cesseret ,
tunc claudatur , & lutetur uas optime & detur ignis pri-
mo fortis , deinde fortissimus usquequo totum sublimetur :
postea dimitte infrigidari & colligatur quod apparuerit ex-
tra foeces , & remisceatur cum nouis foecibus & pulueribus ,
sublimeturq; iterum ut prius , donec sit album & mundum ,
lucidum & cristallinum omni humiditate & superfluitate
consumpta . Hoc autem fieri potest cum dictis pulueribus in
quinta uel sexta sublimatione : & hoc habito utere eo soluto
& congelato , omnino eodem modo quo & de sulphure dice-
tur , siue ad album siue ad rubeum fuerit .

N O T A tamen quodd arsenicum non tantum ualeat in

C O L L E C T A N E A

conuersione & coagulatione Mercurij , quantum sulphur , nec ita naturaliter & abundanter operatur in cæteris sicut sulphur . Potest autem ex eo extrahi uirtus ignea : & idem opus ad rubeum sieri sicut de sulphure dicitur , Minoris tandem uirtutis est & efficacie , cum sulphure autem omnia metalla comburi possunt , quandiu unctuositatem suam retinet donec calcinetur & puluerizetur : nigrescunt tamen cum eo de sua unctuositate .

Quomodo sulphur preparatum seu purgatum ut suum
præ dictum est , operatur ad album super Mer-
curium , Iotalem , & uenerem .

V P E R Mercurium sulphur preparatum opera-
tur , hoc modo . Accipe Mercurij uini librā unā .
Ionis mundati fusi libras quinque , & compone si-
mul & pulueriza totum in mortario marmoreo , cum tan-
tudem salis communis assati , & tandem cum pistello ligneo
ducantur simul absque ulla humiditate , donec sal fortiter de-
nigretur . Postea laua totiens cum aqua dulci , donec tota ni-
gredo excat , desicca ab humiditate aquæ , & iterum atque
iterum , totiens cum sale fricando ut prius & lauando reite-
res : quoisque nec in sale nec in aqua aliqua appareat nigre-
do . Ultima uice adiuncto sibi tantudem salis assabis lento
igne , hæc tere simul in patella terrea per horam ut sal desic-
etur , & cum Mercurius uolare cooperit in mortario proi-
ce ut prius & tere optime ut prius , donec sal ualde deni-
gratus , ex humitate & nigredine sulphurea ab eis extraha-
etur . Tunc cum aqua ut prius laua & desicetur . Et per
hunc modum purgatur Mercurius à nigredine sulphurea

et stannum similiter per contritiones et assationes. Toties reitera tu artifex donec ab eis omnino humida atque sulphurea extrahatur ipsorum nigredo. Ego autem duodecies ut dielum est triui cum sale, et duodecies assauit et extracto inde sale fudi simul et inueni massam albissimam et mundissimam sed frangibilem ualde, et hoc ideo quia argentum uiuum non erat adhuc digestum, nec coagulatum nec fixum, sed erat tantum mundum et purum, et cum eo tenebatur Iupiter sine stridore, quia nube nigra atque citrina carebat, et hoc fuit signum quod minus sulphureitatis habuerat, quod specialiter mollificaret. Ambobus sic preparatis sulphur paratum et fixum ut prius dictum est, coniungendum est hoc modo, fundantur ambo simul, et super ipsa fusa atque fortiter ignita: proiectatur pars septima predicti sulphuris immersa omnino in medio amborum fusorum, et teneatur ibi sulphur, cum tenaculis quoisque dissoluatur cum eis, et cito fiet, quo incorporato statim ab igne deponatur, et projectatur in aceto distillato et inuenietur massa alba mollis et frangibilis. Scias tamen quod hoc ideo est, quia cruda et indigesta et non bene coagulata est materie, quia argentum uiuum, quod est crudum et indigestum et stannum, quod omnino non coniunctum nec coagulatum, propter quod ab ignis violentia statim per nubes se iungitur sicut in sua fusione patet. Sulphur autem mundo compositionis est, nec utrumque sine magna decoctione et longa coagulat. Fiat ergo uas terreum in modum paropsidis cooperitae in superiori habens foramen, in quo uase ponatur massa huiusmodi et clauso vase ponatur ad ignem, et sit in illo per tres dies naturales: ut massa coquatur et digeratur, beneficio ignis et sulphuris componentis, et ne Mercurius a lione et sulphure sublimetur.

COLLECTANEA

mando discedat , qualibet hora reuertatur uas , capite inferiori superius posito , ne Mercurius sulphuris coagulantis & componentis eum , eiusque tactum effugiat . Per hunc autem modum procreabitur massa argentea , alba , pura , malleabilis & fixa . Hanc autem congelationem Mercurij , d' natura & minerali congelatione , ut potui breuius & leuius faciliusq; exemplaui . Cetera intelligenti dimitto . Hoc tamen addo , quod boracem pre omnibus in consolidatione & ductibilitate exaltandam prænuncio . Iupiter absque dubio faciliter & cito præparatur ut dictum & dictum sulphur corrigitur & nobiliter emendatur & dealbatur et incorporatur , fortorem amittit , humiditatem assunit nigredo cum fractio ne temperatur , lunam imitatur .

Quomodo prædictum sulphur operatur super iouem .

V N D E Iouem & ignem fortem da ei , nubem superficialem semper auferendo usque dum totus consumetur per nubem . Tunc collige illam & bullias in acetato fortissimo per dimidium diem & tunc colaper pannum & expime & tere cum æquali pondere salis usquequo nigrescat & laua ut supra dixi duodecim uicibus renouando pondus salis & sic erit Iuppiter optime præparatus ad medicinam suscipiendā . Da ei sulphuris prædicti pon dus septimum imponendo ipsum in ipsum fusum , & tenendo ipsum , usque dum dissoluatur , & incorporetur cum eo . Iuppiter autem difficilius funditur quam prius quia calcinatus est . Sed reducitur ad fusionem & malleum sic . Recipe boracis calcinati in tegula super ignem & dissolute ipsum in

optimo uino qua dissoluta merge calcem iouis intrus & fac
bullire tandem quod tota exhalet uini humiditas & statim
imbue calcem istam cum sanguine porci & suffla fortiter &
fundetur statim, & tunc paratus est ad duram medicinam
fusciendam qua suscepia inuenies iouem dulcem & bene co
positum, sine stridore lunae preparatae tanquam socium &
amicu. Luna sic preparatur. primo purgetur cum plumbo, po
stea proiectiatur in uirgis. igneatur decies, & qualibet uice ex
tinguitur, in porcino sanguine, & post laminetur tenuiter
& fundatur cum modico boracis de nouo, & iterum proie
ciatur in uirgis, & igneatur decies ut prius & postea lami
netur & remaneat laminata, & fundantur lamine tenui
ter. Et pro certo scias te habere lunam dulcissimam & pur
gatam qua fusa adde ei decimam partem predicti sulphuris,
& habebis lunam iouis amicam, predicti q; stanni uel plum
bi uelocitate fundetur, & super laminam ignitam extingue
tam & coniungentur. Hanc uiam aperui & quæsiui &
per eam ambulauit & ad optimum terminum perduxit, quæ
uis ad effectum diminutum, eo q; ad cinericium non posui pro
eo quod sulphur non habui. Scias pro certo quod istud capi
tulum est uerum per me probatum. Et nota hic præparatio
nem iouis bonam.

Quomodo dictum sulphur operatur
super Venerem.

I S O qualiter utendum est sulphure super Mer
curium, & iouem. Videndum est quomodo ut
dum est super Venerem. Venerem accipe & eam
præparatam sicut dictum est de Venere præparanda, funde,

COLLECTANEA

super ipsam fusam decimam partem sulphuris predicti proijec-
te, & egreditur statim citrinum, tunc proiecte per uirgulas in scoguine porcino immersas, & innuenies quod uenustus est
sive in luna proprietatem conuersa, luna habens albedinem
tel sive dulcedinem in fusione & mallo & compositione
bonam, ita ut non sentiatur igneitas, & luna coniuncta
fortiter se commiscet cum ea, nixque per cineritum cuelletur
ab ea, nam sive in naturam ipsius conuersa &c. Sulphuris
huius pretiositas intantum in lunam operatur, sed in solem
per amplius innenimus, cum enim debite preparatur, lunam
debita preparatam certissime conuerit in solem.

I N D E I nomine, Accipe sulphuris quantum uis &
tere minutissime & fac ad ignem lentum & in olla tereda as-
fare & bullire per septem dies uel donec citrinitas que est in-
tus, egreditur lento igne, bulliatur autem in urina despu-
mata & distillata. Ita leuiter seruato ordine ignis, ut per ni-
miam caloris uelmentia non egreditur aliiquid de unctuo-
sitate, sed tantum tintura scilicet citrinitas. Hoc uerbum
est secretum. Remouetur enim semper urina quam cito fue-
rit tintea, & sic remouetur semper usquequo tota citrinitas
seu tintura recessit cum urina. Humiditates autem omnes
extractae cum urina & tintura, simul ponantur, in uno
uase & distillentur cum igne lento, usquequo incipient exi-
re aqua citrina & demum rubea, quoniam in illis erit tin-
tura & est illud quod querimus uel saltem pars eius. Aqua
autem que prima exit alba, non est nobis necessaria & distil-
la usque ad nigras foeces ut prius & illas ad aliam paream
serua, quoniam in illis est tintura, & iste est ignis chibric,
& hoc est uerbum secretissimum. Iustum ignem ad partem
accipias, & aqua que fuit citrina & rubea secundo distilla

et serua. Ignem ergo prædictū bulli in aceto fortissimo, distillato cū igne temperato illū decoques ut quod ibi est de causa adustionis, quamvis modicum sit, si bene egerit destruatur, et post bullitionem et decoctionem, modicum de ipso siccum, fusæ lunæ superiaæta, quoniam si denigrauerit, uel combusserit, scito quid cum igne aliud extraxisti, si rite fecit eam uel citrinat absque combustione et nigredine bene quidem factum est. Si ergo causa combustionis, ibi est, decoque in igne cum aceto usquequo consumetur, tunc ignem suum siccum et preparatum iunge et cera ut dictum est cum triplo prædicti sulphuris preparati albi et mundi, uno addito puluere salis armoniaci. Hæc tria quidem cera et comple ut dictum est in compositione albi et solue et coagula et proifice quatuor uis ad oculum super lunam preparata, ut in capitulo suo dictum est et uertetur in solem optimum ad omnē indicium sustinendum. Aliqui libri inueniuntur, quibus credendum existimo, quod perfectum esset elixir si hæc quatuor in eadem compositione ponerentur, scilicet chibric purissimi et albissimi pars una. Ignis prædicti pars alia et ista simul terantur cum una parte salis armoniaci ter sublimati et prædicta aqua rubea distillata, unum tamen istorum bonum aestimo. Et tamen inueniuntur libri, quod quidem certum est, unicuiusdam sulphuris non posse auferri ab eo totam per corruptionem eius in ipsum, scilicet assando cum rebus desiccantibus, sed et per extractionem quæ sic fit bulliendo, tamen cum aquis acutis uel oleo donec extraheatur ab eo supernatans, ex acritate sua, quod uerum est. Aquæ tamen acutæ si quis nouerit illis uti uertent illud ad opatum et auferent ab eo omnem imperfectionem, et uolabit cum ipsis et utinam hoc bene notes.

COLLECTANEA

De vegetabilibus & animalibus.

Et quia diuus Thomas postquam in suo opere tractauit de corporibus superioribus tractat de inferioribus & diuidit illa in animalia plantas & mineralia & loquitur de singulis singulares lapides ex illis componendo colligunt, ergo multi dicendo quod lapis philosophorum est triplex, scilicet mineralis vegetabilis & animalis. Materia autem propinquissimam horum lapidum, philosophi nunquam expresse nominauerunt, in minerali tamen posuerunt argentum uinum in vegetabili, quintam essentiam uini. In animali sanguinem humanum preparatum. Ne igitur huic operi aliquid deficiat illa ponemus breuiori uia qua possumus.

I G I T V R Executo breuiter tractatu de spiritibus mineralibus, de vegetabilibus & sensibilibus est agendum. Inter uegetabilia frumentum obtinet principatum. anima uini & sal tartari. Inter sensibilia, capilli humani, sanguis & urina ouaq; galline legimus meliora. Est autem ferè idem modus operandi in omnibus. Oportet autem hæc munda eligere & electa putreficeri ut dissoluantur partes elementales, ut sint apta ad extrahendum & partiendum per quatuor elementa, uel quasi per dissolutionem & distillationem ipsis puerfactis per 21. dies, extrahantur & in cucurbita ponantur, aptentur & distillentur cum lento igne & seruetur ordo, ut aqua tota qui alba exierit ponatur sola ad partem. deinde que citrina exierit uel rubea similiter ad partem ponatur: & sic continuetur distillatio, & distilla quousque cesseret fumus & remaneat in cucurbita terra nigra & sicca. Itaq;

liquor qui albus exierit, & distillatione uocatur aqua: in humatio autem in fimo interposita distillationes iuuat, ut ad signum perfectae defecationis & desiccationis deueniat, & est splendor et christallina serenitas & absque foecibus nisi forte albis, & haec aqua uocatur aqua uitæ, & cum hac aqua spiritus cerantur, soluuntur, coagulantur & figuntur.

Aqua tota quæ citrinitatem habuerit & ruborem usque ad siccas foeces, aquam aerem ignem & oleum continet. Hanc autem sic preparabis, pone totum liquorem clarum absque nigredine & foecibus in cucurbita & distilla, cum lento igne usque ad foeces nigras. Hoc ordine aquam exeuntem albam in hac secunda distillatione ad partem pone, quousque uideas egredi oleum, cuius signa sunt gutta, spissior, color, intensior & leuitas aerea, quia si predictæ aquæ miscueris super natabit, tunc scias oleum egredi quod ad partem ponas. sic separabis ignem & oleum. Ignem uero in hac secunda distillatione inuenies siccum & rufum uel nigrum sicut terra in prima, & sic quatuor elementa separabis. Rectificatio autem aquæ & olei eadem est & eadem signa habet. horum quidem inhumando distillatio debet fieri ut ad christallinam serenitatem & splendorem deueniant, absque foecibus, & tunc custodiatur.

I G N I S autem sic rectificatur, tere ipsum & permitte desiccari in sole uel lento igne successiue usque dum igne calcinationis sustineat: tunc ipsum calcinabis moderato igne, quousque siccus, cirtini rufi uel rubei coloris deueniat. Si autem fuerit ualde citrinus uel ualde rubeus, erit melior, tunc erit rectificatus. Tunc hoc modo ad rectitudinem terræ accedas, tere terram sicciam, & terram imbibē aqua sua siccando ad solem uel ignem lenteum, terendo & imbibendo,

COLLECTANEA

donec biberit sui duplum, tunc ipsam bene siccatam prius, cum lento igne, calcina cum igne forti, usquequo, sit ualde secca, deturq; ignis quasi ad sublimandū Merc. & ipsam quoque sic siccatam tere iterum & imbibē alio duplo aquæ sue & hoc factō siccā lente & postea fortius donec sit ualde siccā, & tunc iterum eam imbibē septuplo suo aquæ sue, & eam desiccatam calcinat tertio, augmentando ignem calcinationis, imbibē & quarto alio septuplo aquæ sue, desiccā & calcinā & tere optime cum tertia parte illius septupli, quo usque sit quasi salsa optime trita & distemperata & posita in fiala uitrea cum modico bombacis obturata pone ad soluē dum sub fine ualde calido per tres dies uel plures tunc solutam extrahe & fac eam bibere residuum eius septupli & siccā & calcinā eam cum igne solito. Nam tunc erit ualde citrina, tunc omnino est agendum ut prius scilicet imbibendo eam bis cum quintuplo sui &c. & iterum bis cum triplo sui, ex siccando & calcinando post, quamlibet imbibitionem, & sic bibet unum pondus terre quinque aquæ & tunc, erit rectificata albior & lucidior myrrha & thure incomparabilis omni thesauro.

T. V N C in nomine domini rectificatis quatuor elemenis ad elixir completam operationem & perfectionem, hoc modo deuenias, terram prædictam siccabis bene & optime tere & imbibas cum oleo suo, id est, aere suo rectificato, siccando, & imbibendo quoisque siccā super cuprum ignitū posita fundatur, & fluat ut cera, & in luce conuertet proprietatem, & tunc simul tere eam cum aqua sua donec sit quasi salsa bene clara & bene trita, & pone ad soluendā in fine calido, ad minus, ad tres dies & solutam coagula iter cineres calidos & habebis thesaurum pretiosissimum.

Et de hoc dicunt philosophi proijce unum pondus super centū cupri præparati & conuertetur in argentum uerum & purum . Tu autem proijce quantū sufficere uidetur oculo tuo , quid quanto melius & perfectius egeris tanto melius & plus de eo in metalli speciem conuertes . Hoc autem secretum maximum totius philosophiae ab omnibus philosophis semper est absconditum . Si autem ad aurum operari uolueris ut prædictum est omnino facias , hoc addito , quod tribus partibus terra rectificatae , unam ignis addas , & hoc totum cera cum oleo suo , ut dictum est , & ceratum solue & coagula ut prædictum est & proijce unū pondus super so. lunc , ut dictum est in capitulo suo , præparatae , & conuertetur in solem uerum absque dubio .

L I C E T hæc absurdia uideantur , nemo tamen omnia nouit , Nam scriptum est stulti aliquando sapiunt . collige tu , si quæ tibi placente , quæ uero displicent abiice . sed si recte rerum ordinem atque essentiam nosti , & qua nam via , quo ue pacto actiua passim conueniant , & quam lata , quam ue profunda sit hæc magica et naturalis applicatio , forte ea , quæ in hoc capite leges non condemnabis .

C A P I L L I & oua sunt putrefacienda sub fimo calido equino , non contemnat quis putrefactiones spirituum in fisis & solutiones corum , quia pro certo ex hoc accipiunt , bonitatem digestionis . Nota quod melior spiritus ouorum dicitur esse in testis exterioribus & dealbantur per calcinacionem solam , debentq; primo purgari à tela & postea teri . Postea ablui quando munda sunt in simplici capitello , et abluiti ponit in forti uase tereo cooperito propter alios cineres & dimissis aliquibus foraminibus paruis in circuitu uasis & in operculo ut fumus exire possit . debetq; uas ponit in igne fortis =

COLLECTANEA

simo sicut ex ignis uitrediorum per diem & noctem uel usquequo satis de candore recipiant tunc imbibenda est calx aqua sua & oleo suo usquequo fundatur sicut cera habita hac calce albissima teres eam super mundum marmorem cum aqua sua rectificata donec sit quasi salsa. & permitte eam siccari in sole uel lento igne, semper eam terens & imbibens, do nec biberit, aquale pondus: tunc siccata massa accipe tere & resolute in aqua propria sicut salsa bene clara & optime tere, & commisce super marmorem dissemperando cum massa predicta. Nam in uelocitate funditur & si intrat totum sine fumo completum est, negocium. Sciendum tamen est quod quanto pluries soluitur medicina tanto melius operatur & figitur & perfectius intrat. Sciendum est etiam quod medicina titum dat colorem & in fusione metallum a confusione custodit. Si uero aliquo casu uel defectu operantis metallum quod conuerti debet post medicinam projectam fuerit nimis durum & non bene dulce operationi, succurres ei pro malleatione, sic ipsum extingue decies in sanguine porcino, postea tenuiter laminatum cubat inter duos lectos salis communis & tartari boracis tere cum modico sanguinis porcini & sic totum funde per hanc viam, sed oportet iterare & deuenies ad mollitatem, & dulcedinem quam uolueris. Si autem nimis molle fuerit & nimis cito fundatur extingue ipsum de cies uel quotiens uideris oportunum & durius efficietur & tardius fundetur. Si autem non fuerit sufficiens addatur plus de medicina, uel commisceatur metallum simile preparatum & purgatum. Si autem de colore nimis fuerit in sole, quia luna non potest esse nimis alba ponatur minus de medicina et magis de metallo conuertendo. Si ex toto colorem bonum non habuerit, fumis capillorum colorem emendabit sal commu-

ne & cepa marina seu squilla colorem meliorant . Si duum medicina non bene intrat corpus metalli quod ex defectu cerationis contingit , succurre cum oleo ouorum uel capillorum & cum sale armoniaco . Si autem bene intrauerit & male remanserit , quod ex defectu fixionis est , succurre per incensationem & coagulationem & solutionem . Si autem bene intrauerit & bene remanserit & non bene tinixerit , quod ex defectu purgationis uel corporeitatis est : sublimationes reiteratae & corpus metallicum augē in medicina . Scimus autem quod diuersitatem metallorum secundum speciem depurationis & digestionis diuersitas operatur , diligenter ergo purgentur et digerentur metalla , & medicinæ multum magis quam ipsa quoniam ipsorum est supplere defectum depurationis & digestionis metalli , quod quidem facere non possunt in tam modica quantitate suscepere , nisi summa in eis fuerit purgatio et digestio . Summa autem depuratio haberi potest in spiritibus uolantibus per sublimationes in uno uolantibus per calcinationes , ablutiones & imbibitiones . Summa autem digestio haberi potest in utrisque spiritibus per crationes cum oleis calidis & humidis & solutiones in aquis prædictis acutis .

S C I E N D V M est quod spiritus ad hoc ut perpetuam dent tinturam . Primo debent lauari , deinde sublimari , post incerari & tunc dissolui : ultimo in formam christallinā reduci . Sublimantur autem ut mundiscantur . per sublimationem enim abstrahitur purum ab impuro ; etiam sublimantur spiritus ut apti ad medicinam efficiantur . Corpora autem ad hoc ut tinturam recipient perfectam , purganda sunt per aquas acutas , uel per ipsorum calcinationem uel in aquea substantie reductionem , unde corpora calcinantur ut deleantur accidentia corruptentia ipsum spiritum & impedientia

COLLECTANEA

tincluram. Spiritus calcinantur ut melius fixentur & citius. Soluuntur autem corpora ut melius possint coniungi spiritibus & retinere eos. Ad hoc etiam soluuntur ut aqua clara efficiantur, & ideo cogelantur quia pulueres melius possunt, deferri quam aqua.

S P I R I T I B V S igitur & calcibus resolutis uehementer. Omnes permisceantur simul in aqua & fluida substantia, ut ex liquore omnium substantiarum fiat, una res stas, tingens, profundans, consolidans & perseverans. Postea co gelabis totum in hunc modum: claude os uasis diligenter & pone super cinerem calidum & permitte biduo donec congeletur & tunc proiectatur, parum de hoc congelato super laminam ignitam & si summa uolatilis uincit summam fixam scias quod bene operatus non es, sed errasti in calce. ingenieris ergo ut addas de calce, pone ergo plus de calce in totali congelato, & pone sub fimo ut prius & fiet aqua currens & postea congeletur & probetur eius perfectio cum experientia in proiectione, unde recte docet Rhasis in libro perfecti magisterij dicens. Hi enim spiritus super ignem non perseverat, sed deficiunt paulatim, & ab eo fugiunt & euolant, nisi ad ipsum, quibusdam inenodalibus uinculis & artificiois ingenii indissolubiliter constringantur, quae diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quae post multiplices laborum fallacias & operationum diuersa sophismata, est philosophia perfectissime consecuta, & eorum archana, suis postmodum reliquit filii, sed ut nos sine collectaneis imponamus, quae necessario huic operi colligantur annexemus, & primo scias quod uolenti in hac arte proficere, necesse est ut sciat, sublimare, calcinare, soluere, distillare, congelare, inhumare, atque cerare & breuiter bal-

nea, furnos & uasa singula præparare. Ideo de singulis breuiter dicamus & primo.

De inceratione.

N C E R A T I O est quando aliqua imbibuntur cum liquore aliquo ut partes melius uniantur uel etiam dissoluantur. Vnde fit triplici de causa prima ut res dissoluantur una per aliam, ut quando spiritus uel corpora imbibuntur, cum aqua salis armoniaci. Secundo ut uniantur & unita retineat una aliam ut cum spiritus sublimati imbibuntur cum aquis corporum quæ ipsos retinent & figuntur. tertio ut melius admisceantur, & depurantur, quod fit cum res antequam sublimantur imbibuntur cum liquore desiccante & penetrante, sicut sal commune & similia.

De sublimatione.

V B L I M A T I O est cum res aliqua ab inferiore parte uasis in quo est per aera ad superiorem partem levigatur. Et fit tripliciter seu tribus rebus competit. Competit enim aquis in distillatorio positis, ut in alembico cum suo recipiente, quæ propter fortitudinem ignis conuertuntur in aera quæ non ualent exire conuertuntur in aquam. Competit etiam spiritibus ut apti ad medicinam efficiantur & huic debet dari à principio ignis latus & inde augmentetur. Tertio competit corporibus ut uniantur spiritibus ut ipsos retineant, & debent corpora primo calcinari & tunc cum spiritibus sublima-

COLLECTANEA

tis etiam sublimari et huic debet dari primo ignis fortissimus
a principio, ut spiritus secum deportent corpus &c. de qua
prius dictum est.

De assaltione.

S S A R E est res inceratas in vase vitro positas,
a posito super cineres calidos prope ignem desiccare,
sepius uertendo uas admodum assaturae mouendo
materialm aliquando cum baculo.

De calcinatione.

ALCINATIO est rei per ignem puluerizatio
ne ex priuatione humiditatis partes consolidantis,
quod fieri in arte necesse est. Non enim sit plena
et perfecta mixtio corporum et spirituum, nisi utraque in
aquam redigatur. que est enim metallorum prima materia,
quod nequit fieri quandiu habent humiditatem naturalem,
que ea facit fundi, liquefieri et moueri in igne, ad modum
aque et tenet partes corporum in eis continuas et firmat et
nihil potest eis admisceri per quod possint in aquam redigi.
Vnde necesse est q talis ab eis humiditas admoueatut ut pos-
sint fundi et ingredi et stent in igne ut cinis uel lapis calcinatus
et tunc possunt imbibi super marmor seu incerari cum
aquis ipsa potentibus dissoluere. vt aqua salis armoniaci uel
aquis acutis toties donec solut possint, quia tunc qualibet
pars aquae dissoluentis potest bene misceri cum qualibet parte
corporis dissoluendi.

De dissolutione.

IS S O L V E R E est corpus calcinatum in aquā
d redigere unde ad hoc tria sunt necessaria . Ipsum
 corpus calcinare & calcinatum incerantlo cū aqua
 dissolvente imbibere , & imbibitum assando desiccare , & po-
 stea in vase ponere in loco dissolutionis , & cum diu steterit
 ibi si quid remanserit non solutum iterum imbibatur cum so-
 luto & hoc totiens donec totum soluatur in aquam . Modus
 solutionis talis est ut facias foueam in aliquo loco humido ro-
 rido uel in stabulo equorum ad mensuram profundam duo
 rum cubitorum , & si locus non sit bene humidus perfunda-
 tur ipsa fouea cum aqua donec sit bene humida per totum
 postea pone arenam spargendo eam in quantitate sicut tibi
 uidetur & aquam desuper spergendo donec sit bene humida
 & pone ampullam ibi cum re humida soluenda , seu medicina
 postea clade ampullam optime cum cerā , & circa ampulla
 palleam & super cerā pone arenam humidam & dimitte ibi
 esse per septē dies uel plus si uolueris & soluetur in aquam .
 Alij soluunt aliter . scilicet cum lento igne in balneo Marie . Alij
 in loco frigido & humido . Nota quod nō ita de facilis
 solues sicut uelles sed fortiter desicca & calcina & multiplici-
 ter incerando tandem quod totum soluatur . Non sis er-
 go tardus nec putas uice und totum fieri . Fac ab a , usque
 ad g , nec credas unquam ab a , usque ad b . Quomodo au-
 te res solute , debent cogelari satis patet . Quidā uero soluere
 uolentes recipiunt amphoram & ponunt parum de aqua in
 fundo & ponunt amphoram subtus terram & suspendunt
 ad fundum aquae ampullam ubi est illud , quod debet solui

COLLECTANEA

postea cooperiunt amphoram arena frigida & postea coope-
riunt totam foue m et dimitunt a sero usque mane, inde re-
cipiunt quod est solutum .

De distillatione .

D I S T I L L A T I O est aquarum guttatum cadē-
tium mundificatio & hoc quidem fit per filtrum
scissum admodū ferri lancea quod ponitur in scu-
tella ubi est aqua distillanda etc. Fit etiam per ignem cucur-
bita nitrea cum suo alambico bene obturata etc. ponitur su-
per fornacem , in usque terreo ubi sint cineres medi inter uti-
trum etc. Tertio fit per aquam ut in balneo Mariæ .

De inhalatione .

IN H U M A T I O est rei soluendae uel solute in
fimo positio quod fit duplice de causa, una quia po-
nitur aliquid in fimo equino ut id quod ponitur
soluantur , ut quando cū duabus partibus simi equini ponitur
una pars steroris columbini & misceantur fortiter cum ali-
quantulo acetō irrorando . Secundo ut res ibi positæ plenum
ibi matrimonium recipient , ad instar embrionis in matrice.
Et fit tali mō. fiat fouea in profunditate & latitudine duorum
cubitorum in loco ubi uentus non possit flare nec sol radiare,
& fac ibi ignem de carbonibus per 6. horas ut foueæ frigiditatis
consumetur . Post abiçce abinde carbones & cineres &
pone in fundo foueæ de simplici fimo equino ad spissitudinem
unius pedis . Et post in medio foueæ de fimo equino mixto cū
fimo columbino ad spissitudinem 5. digitorum . Et in medio

foue pone formam de ligno admodum urinalis , & circum
quaque pone de fimo equino mixto ut supra ad 4. digitos et
ita potes ponere 4. uel 5. formas post extrahe formas , & po-
ne ibi urinalia de uitreo cum rebus suis & sint bene obtura-
ta , primo cum panno lineo post cum panno cerato & post
cum bitumine facto de albumine ouorum & calce communi
post iterum cum panno cerato , & post ponatur una parua
scutella super quodlibet urinale , & super quamlibet ponatur
unum canale per quam proiicias bis in die naturali aquam
calidam , ut semper maneat fimus calidus & humidus . Post
impe foueam de fimo equino simplici & renoua de septimo
in 7. diem . Haec dicta immediate , est preparatio balnei ca-
lidi & humidi ad rerum dissolutionem que calido & humi-
do habet dissoluti sicut sunt res inceratae cum aquis acutis uel
etiam tales possunt dissoluti in balneo Marie , & quomodo
sit pater .

Præcepta Alberti .

V P E R omnia moneo te ut sis cautus , in tuis
operibus & non deficias in aliquo , ut uenias ad
tuum intentum . Et primo in contritionibus .
Secundo in sublimationibus . Tertio in fixationibus . Quar-
to in calcinationibus . Quinto in solutionibus . Sexto in distil-
lationibus . Septimo in congelationibus . Et sic fac per ordinem
& non deficies .

S i enim tu uis tingere post sublimationem & soluere et
congelare sine distillationibus , tu perdes pulueres tuos , quia
cum proieceris non remouebunt , sed euolabunt certissime .
Si etiam cum fixis pulueribus , qui non sunt soluti neque dis-

COLLECTANEA

stillato uolueris tingere , id est , cum elixir , non ingrediu-
tur cum permiscetur corporibus , & sic non peruenies ad rei
ueritatem .

Vnde ait Albertus .

C I A S autem quid ego antequam ueritatem
inuenisse uidi multos errores et defectus . Et ideo
in temptando & errando, uigilando, & studendo
ueritatem inueni & istum libellum ab omnibus philosophis
qui fuerunt inuentores huius artis deflorauit scilicet ab Her-
mete , à Morieno , ab Aristotele , à Platone , & sic postquam
temptauit & errauit sicut prius dixi ueritatem inueni . Et ideo
tibi decreui scribere uera & probata opera & meliora om-
nium philosophorum in quibus laborauit & sum expertus &
nil aliud scripsi nisi quid oculis uidi & probauit . Ostendi ti-
bi thesaurum absconditum & illud quod multi querunt &
inuenire nō possunt . Manifestauit tibi quod in tenebris latuit,
lapidem qui uincit omnem lapidem pretiosum , lapidem san-
ctum , de quo ait Hermes lapis qui est benedictus , de animata
re sit , quia ipse uiuificat et illuminat omnia corpora et trans-
mutat ipsa in solem , qui est melior omni naturali in omni
examine .

Finis collectaneorum Alberti , & diu
Thomae , & aliorum .

QVAESTIO CURIOSA DE NATVRA
SOLIS ET LVNAE EX
MICHAELE SCOTO.

T FINIS per omnia suo correponeat principio queritur utrum secundum Arthem possit fieri uerum Aurum aut non & uide tur primo quod non : quia Aurum eo quod ipsum est corpus perfectum requirit sibi proprium locum sue generationis uidelicet uentrem terrae uel ue nas sicut uinum uentrem uitii . ergo non potest fieri nisi in proprio loco . Item nulla forma substantialis potest introduci ubi propria activa proprijs passiuis non possunt artificialiter inueniri . Sed forma substantialis solis non est a calore solis uel ignis quo utuntur tales artifices . Sed est a calore solis , ergo &c. Circa istam questionem est sciendum : quod nihil aliud queritur nisi utrum ex aliquo minerali puta Sole uel Luna possit aliqua uirtus seminaria artificialiter procreari , que statim & in momento Mercurium induret usque ad duriciem solis . Hoc tamen primo ostendemus . supposito quod talis uirtus seminativa inueniatur , tunc potest conuenientius ex sole elici & rationabilius elicetur . Secundo dicendum est , quomodo ipsi soli uirtus pullulandi in est . Tertio dicendum est : quomodo seminatur in terra & in quali nutritur , id est , augetur seminatio . Quarto de signis uirtutis mineralis , que eddem accidentia in Mercurio uiuo introducuntur . Ultimo est ad omnia argumenta dicendum . Circa primū sciēdū q talis uirtus seminativa cōuenientius elici pot ex auro . Quod probatur per beatū August. super Genesi ,

MICHAEL SCOTVS

ubi dicit . insunt ei rebus corporeis omnia mundi elementa , quædam occultæ seminarie rationes quibus cum data fuerit oportunitas temporalis atque causalis prorumpunt in causas debitas & species suis modis & finibus , & sicut non dicuntur angeli qui ista faciunt animalium creatorum sic nec Agricolæ segetum quorūcunque in terra gignentium creatorum dicendi sunt , quamvis nouerint præbere quasdam uerisimiles opportunitates & causas ut illa nascantur . Deus uerus unus solus creator est qui causas ipsas & rationes seminarias rebus inseruit . Hoc idem in libro de Ciuitate Dei & transumptive in capitulo trigesimoprimo , quæstione quinta . Nec mirum habetur argumentationes uariorum philosophorum & diuersimode nominant . Quidam appellant eas uirtutes coelestes , ut in secundo de generatione dicitur . Formæ omnium sunt in coelestibus &c . Alij autem uirtutes elementares : quia subito in actum prorumpunt sicut ignis uel aliud elementum . Alij uirtutes minerales & proprie uocat quia ex propria minera in esse sunt productæ . Alij dicunt ipsas uirtutes esse radices solis , quia sicut granum mediante radice nutritur sic durum medianib[us] uirtutibus istis , sicut infra dicitur . Nos autem ipsas dicimus spiritus esse fermentatos , quia admodum fermenti massam , id est , spiritus purificatos corrumpunt , sed naturalissimum omnium opus est alterum facere quale ipsum est si sint perfecta , nihil aliud reperitur in opere nisi quod fermentent & tingant . Si autem obicitur quod philosophi figuraliter sunt locuti probamus hanc questionem esse de ipsorum radicali intentione . Sicut enim pater secundum omnes philosophos quod uolumus uirtutem prædictam mineralē esse uniuersalem naturam non in sua natura uidelicet nec in tota substantia eius est Mercurius sed pars eius . Ad hoc

enim laboree sublimator ut Mercurio humiditatem flegmati-
cam auferat & foetulentam substantiam , & sic mortifica-
tur , non enim sic mortuus perficit opus nisi fixetur , ad quod
infudat præcipitator cū ignis tanta uiolentia . Similiter oportet
esse fluxibile . ad hoc sudet resolutio , quia quod non infun-
ditur non ingreditur et quod non ingreditur non perficitur .
hæc autem per dissolutionem auferuntur . Aurum est totum
minerale quod patet ex ipsius pondere & ex ipsius Mercurij
imbibitione . Igitur in ipso est totalis & radicalis philosopho-
rum intentio & uoluntas , has enim uirtutes & excellentias
acquirit mediante calore tali & intelligentiarum motu quas
per se errare est impossibile nisi per accidens . Ad hæc autem
omnia in Mercurio si ibi inciperet peruenire posset tamen suf-
fragio ignis & ingenij quod est laboris copia .

Opiniones de materia prima Solis & Lunæ .

V A N T V M ad secundum sciendum est quod
philosophi uidentes naturam Mercuriale purissi-
mam fixam & fluxibilem quæ est ipsum aurum in-
gredi & non perficere in stuporem sunt adducti , ita ut à
pluribus ars negaretur . Aliqui prudentius considerantes ex
principio philosophie quod nihil generatur nisi nutritur ,
quia uis generativa superfuum est alimenti , autumati sunt
ipsi in auro uirtutem nutritiuan aliqualiter inferere ut sic
suo modo pululet & germinet . Hoc autem nihil aliud est
quam ipsas seminarias rationes actinare in uirtutes radicis .
Sic enim oportet ut granum frumenti fructificet & quod mo-
riatur , & quod uirtute solis illa substantia sit corrupta quæ
non est plus substantia triticea quam ordeacea uel lapidea ,

MICHAEL SCOTVS

sed sit magis apta ad recipiendum formam tritici quam lapis : Quia quædam aptitudo que est de natura formæ tritici oportet quod in radice uirtute solis conuertantur ita ut dicunt iijli, oportet aurum corrumpere, sic quod siat reducere ad materiam primam quod posita poterit germinare, hanc autem primam materiam quidam sulphur & Mercurium esse dixerunt, quia ex Mercurio & sulphure omnia metallæ procreantur, quod est falsum. Quia sulphur & Mercurius sunt distinctæ minerae, nec ibi inuenitur aurum ubi illa reperiuntur. Alij dixerint. Quod prima materia omnium metallorum est solus Mercurius, quia in ipso sunt sulphureæ partes admixte secundum Geberū, et illud non uidetur esse uerum, quia ubi est minera Mercurij ibi nunquam est sol. Et ideo alij bene dixerunt. Quod uapor unctuosus humidus utriusque naturam in se continens est prima materia solis, quod patet in faxibus ubi inuenitur aurum purissimum, quod impossibile est ibi generari nisi cum uapore grossō ascendentē, ut habetur quartu[m] meteororum. Oportet etiam ut talis uapor ut supra dictum est eleuetur simul et semel, ex grossō autem fit lapis, ex unctuoso fit corpus metallicum. Et haec sententia est uera. Causa autem quare oportet aurum ad naturam uaporis reducere est, quia uidemus generare omnia metallæ a Merc. uiuo, mediante quo ipsum genitum fuit, uerbi gratia. Homo genitus a patre mediante spermate, generat filium mediante spermate. Similiter uidemus in tritico quod mediante spica generat granum sibi simile & aurum generat. Aurum mediante natura uaporis, quia sic genitum fuit ut dictum est. Aurū ergo corruptū & in primam materiam conversum philosophi, sulphur & Mercurium nominauerunt.

De reductione auri in materiam primam.

ODVS autem reducendi ipsum aurum in pri-
mam materiam oportet quod sit certus & in de-
terminatis vijs per determinata media , aliter es-
set corporis destruetio et non emendatio . Inter omnes autem
alios ille philosophorum rectius præ ceteris amplectitur qui
magis consonus est rationi & dicta philosophorum in illo co-
cordant , scilicet ad aurum , eo ipso quod teritur & est ter-
reum & consequens secundum genus frigidum & siccum ,
licet respectu ad alia metalla dicatur calidum & humidum
secundum generalem eius complexionem , transeat in natura
terræ germinantis sicut si dicerem , quod unguis vel capillus
transeat in naturam determinatam humanæ nature . Quia
aurum est pars terræ , habito respectu ad uitutem totius
globi terrestris , sicut capillus est pars corporis humani . Hoc
autem supposito . Quod aurum sit secundum genus frigidum
& siccum quia terreum , & secundum praedicta oportet ipsum
ad primam materiam , id est , vaporē conuertere , quia
vapor est humidus actualiter vel accidentaliter in se uirtutes
minerales retinens & ideo solum naturaliter oportet ipsum
de natura sua quam secundum speciem habet ad materiam
secundum suum genus actualiter reducere , ut si esset secun-
dum speciem calidum & humidum , fiat etiam secundum
speciem per artificium siccum & frigidum .

E S T autem hic modus ut calcinetur in igne reuerbera-
tionis caute ne fundatur & cum aquis acutis igneis imbiba-
tur , qua operatione continuata contingit auri superficiem
corrumpi quo ad humiditatem , & generatur ibidem siccis

MICHAEL SCOTVS

eas, ergo est calidum & siccum. Sed quia siccitas terrestris
 non potest stare cum caliditate ignis. Igitur prima siccitas
 corrumpitur & generatur alia unctuosa nigra. Est igitur
 illud aurum calcinatum & siccum, de qua operatione
 dicit Hermes eleganter. Quod lapis ascendit a terra in coe-
 lum, id est, in ignem, quia terra illa Antonomasice est
 ignis. Quod exponens Albertus in libro de mineralibus dicit.
 Quod lapis ascendit a terra, id est, levatur a terra in coe-
 lum, id est, ignem, cum aurum per calcinationes vel affi-
 tiones aut affinationes uirtutem acquirit ignis. Hæc autem
 operatio persicetur statim, quia in habentibus simbolum fa-
 cilius est transitus, sic est in proposito. Quia terra symbolizat
 cum igne, & statim subditur quod iterum descendit ab igne
 in terram. quod profecto non fit uno saltu imo oportet ip-
 sam substantiam calcinata & siccum mediante aqua nostra
 aerea vel actu necessario in humido per frequentem ipsius
 aquæ reiterationem irrigationis siccum corrumpi: & aereū
 humidum generari. Sed quia illud calidum ignis non potest
 cum tali aereo humido stare: ideo corrumpitur & fit aliud
 calidum temperatum, est igitur calidum & humidum
 quid melius, cum aurum inuenitur absconditum de minera
 calidi, & humili, & leuiter extrahitur ut scis. Idcirco ista
 caliditas remittitur. quare igitur iste ex parte sunt aeree &
 acerbæ multum & ex parte aquæ, & per consequens frigi-
 dæ. Idcirco ista caliditas remittitur & fit quasi frigidum,
 unde dicitur quodammodo medium inter aquam & aerem
 scilicet uapor, ut patet per philosophum in libro physicorum.
 Redit igitur aurum ad suam radicem, id est, naturam ua-
 poris: & hæc dicitur materia prima Solis. unde Geber in
 hoc loco. c. 78. in medicina tertij ordinis: Artificem alloquitur

dicens. Modo pretiosam terram rexisti seu extraxisti & sic factum est illud quod prætendit Hermes cum dicit. Iterum descendit de cœlo, id est, de igne ad terram, id est primam materiam. Quapropter sententiam prædictam statim confimat dicens: Quod acquirit illa natura uirtutem superiorum & inferiorum elementorum. Modo declarat quod oportet extrahere quatuor elementa, quod profecto nihil aliud est quædam ipsas seminarias uirtutes, id est, qualitates actiucas et passiuas excitare, quod materialiter exponentes quædam plurimi in errores inciderunt infinitos. Modo uocatur natura illa terrea sic præparata nomine omnis terræ, scilicet terra, aurum quia de auro exerabitur & uocatur terra sitiens, quia quasi cibum querit & potum suo modo ut infra dicetur, terra benedicta, quia ipsa omne honum donat, terra foliorum, quia ad modum foliorum nutritur & crescit & habet infinita nomina terræ. Modo omnes philosophi uiderunt naturam solis procreari ex quocunque calcinato & in aquam soluto: & ultimo ignis calore indurato. Ideo oportet quod tale opus per omnia compleamus ut dictum fuit supra.

Quare uocatur lapis.

I similiter hæc substatiâ nomine omnis salis nominauerunt, quod aliqui male intelligentes in uarios inciderunt errores. Ideo merito lapis dicitur quia hominum vias labiles reddit. Ista autem operatio, scilicet conuertere corpus in spiritum à multis lapis sapientum philosophorum appellatur. Nos autem illam naturam uirtutem spiritualem mineralē nominabimus de cætero, patet ergo quomodo auri ratiōes semifinales remisse intèdi possunt & for-

MICHAEL SCOTVS

tificari, quod est ipsi auro pullulandi ex germinandi virtutem
 inserere, quod fuit secunda pars questionis. sed quia omnis
 spiritus necessario in humido ampuloſo conseruatur, ideo phi-
 losophi hanc virtutem spiritudem in humidam & unctuo-
 sam conuertere conati sunt per frequentem reiterationem so-
 lutionis prædictæ & per calcinationem. Sic enim terra ele-
 mentaris ex frequenti inebriatione imbrium de coelo descenden-
 tiū germinat: ut habetur in Esala, interdum calore desicca-
 ta plaguescit. sic omne sal, omnis christallus, omne minerale
 fusibile efficitur & per consequens oleagineum unctuosum,
 quod ultiuer cum artifex continuæ laboribus insudat. Toties
 igitur ascendit a terra in coelum & econuerso quod pinguis
 apparet & ampulloſa in quibusdam ampullis prædicta vir-
 tus mineralis conseruatur. illa autem operatio secundū Pla-
 tonem non est à natura, quia natura ex simplicibus operatur
 composita, quia ex elementis simplicibus facit composita ele-
 mentata. Sed opere uoluntatis quæ est potentia simplex &
 de compositis simplicita facit, id est, de finita virtute virtus
 tem infinitam. Hec Plato in libro de quartis. Si autem obij-
 citur quid impossibile est secundum rei ueritatem per talia
 opera aurum in uiporem conuertere dicit plato ibidem. Quod
 si non possit fieri ignis, id est corpus totaliter simplex fiat aer.
 Si non potest fieri figura circularis fiat figura quadrangula-
 ris: quid profecto nihil aliud est dicere nisi quid corpus sim-
 plicius fiat ut fieri potest. Quod autem eius uirtutes per tas-
 lem operationem intendantur patet experimento, quia una
 uncia auri semel præparati. Si in una libra cuiuscunque spi-
 ritus solueris fixat eum in una die. Si quatuor vel decem uili-
 cibus reiteraueris fixat unam libram in una hora. Multa et
 notabilia potest homo si placet hic inducere, & nos de hoc in

Tertia pars.

V A N T V M ad tertium , scilicet quomodo illa
q uirtus seminatur . Est sciendum: quod terra in qua
conuenientius iacitur est natura mineralis , quia ex
quibus sumus ex eisdem pascimur et nutrimur , ut habetur in
libro de Anima . Sed illa (quo ad hoc opus) est uirtus mercuri-
alis , ergo & in terra mercuriali debet seminari . Sed est
notandum quod ista terra primo debet a spinis & superfluis
purificari & sublimari cum tanta ignis uiolentia , & tamen
quod conseruetur pars eius media : quæ perficit , & ab adu-
stione defendit . hoc autem compleetur per ignem leuem seu
lentum . Talis autem ignis est humiditatis conseruatus , &
fusionis perfectius . In ista terra duo opera reperiuntur ne-
cessaria , scilicet humiditas , quia uirtus praedicta nutritur ,
unde Hermes statim subiunxit dicens . Nutrix eius est terra ,
id est , mercuriale sublimatum & humidum , uel in spiritus
mercuriales penetraturi : quibus ampullæ praedictæ uirtutis
implentur . Ideo statim subditur . Quod uentus , id est aqua
portauit ipsum , id est uirtutem illam in uentre suo , id est ,
mediante uentre ipsius uirtutis . Huius autem ratio est : quia
leuia suffocata stare non possunt ut non in spiritu furoris sui
terram concutiat cum a frigore constrictam inuenerit . Sic
ipsa uirtus quæ uentus dicatur cum in ampullis clauditur con-
fortante ignis calore totam naturam expectat & maxime si
non fixi quantitatem excedat in aliquo . Si autem uirtus se
minativa fuerit tantæ fortitudinis quod ipsos spiritus inclusi-
sos fixet , & in suam propriam naturam conuerat in instan-

ti. Sic enim virtus multiplicatur et crescit, quod finaliter ars querit, si autem impietas ignis locum agredi per aliquod spatum habuerit statim fugiunt et exterminantur. Quapropter iterato solvatur totum et assetur roties quod omne additum sibi adaequatur in fermentationem et maturationem ut dicit Plato in libro de quartis. Quia quod est fixum fixat coagulatum coagulat. Se ipsum despontat: seipsum et impregnat: nec est in mundo res mirabilior, unde Plato libro quo supra dicit quod cerebrum est mansio cogitationis uel cogitationis intellectus cui anima secundum operari soli coniungitur propter eius simplicitatem. Igitur dicit ipse, debes ipsam materiam simplicissimam facere, quia sic simplicibus uitetur et propter hoc intermit se ipsum. Vnde Maria, soror sapientis dixit, seminate aurum non quidem vulgi sed philosophorum quod per media philosophica est preparatum in terra foliorum, quia crescit, nutritur et augetur sicut cetera vegetabilia. Vnde per istum modum uerificatur dictum Ari stotelis ad Alexandrum. Quod materia dicitur lapis clementis, quia ex ipso quatuor elementa sunt extracta ut dictum est supra. lapis mineralis, quia ex solis mineralibus fit. lapis vegetabilis quia nutritur et augetur: quae sunt potentiae animalium vegetantium. lapis animalis quia odore resicitur et foetore corruptitur. lapis rationalis, quia permanet naturae consonans cum est ad illud determinatum. Sed naturae opus, est opus intelligentiae diuinae, igitur et opus artis per naturales vias incurrentes et incidentes hoc in loco uocatur nomine omnis spermatis. Cum fuerit animalis nomine omnis floris, fructus uel humoris. Cum igitur uideris signum, scilicet quando incontinent multiplicatur secretum elicias, scilicet quando natura Mercurialis in sua natura, que est fluxibilis penea

trans ingrediens & perficiens quantum est de se statim & totaliter in opere stat, quia fixatur cum suorum virtute spirituum & in sua humiditate ex qua sit fusio, ingressio & fluxio stans. Sed quia non omne sperma generat, sed oportet esse filiosum & digestum spiritu nutrimentali, quod quidem generatur in hepate uitali, quod sit in corde animalis, & quanto isti spiritus magis sunt digesti & erunt in praedictis locis decocti diutius & reuoluti, tanto efficacius generat & effectum perfectiore pariunt & numerum copiosiorem multiplicant, aliquando duo gemelli aliquando septem, aliquid quanto quadraginta uno ictu fiant. Dicit enim Avicenna se uidisse quodd una prægnans quadraginta eiecerit abhorsus uno saltu, quod considerantes philosophi, quod etiam de semine ad generationem aggreditur sed solum predicti spiritus ut patet per philosophum in libro de animalibus incooperunt opus in vase uirtri claudi & sub fimo solui in aquam & postea coagulari in igne calido & humido. Ipsiq; eodem vase si aperiretur ipsa natura conquassaretur et forte ipsi spiritus evanescerent. Id ipsum noluerunt saepius reiterari. Quid resolutio secundum Rhasim est thesaurus rei & auspicium complementi & in ipsa est totum secretum. Quia sicut supradictum est. ille lapis multiplicatur in infinitum secundum quietatem uerbi gratia. Una pars primo perficiebat x. si semel soluitur & coagulatur perficit 100. si bis uel ter 200. si 12. tunc perficit partes infinitas. Est autem huius ingenium tantæ efficacie. Quod philosophi dixerunt, quod omnis creatura corporalis seu spiritualis proprietas aliqua in hoc lapide ex uitute operationis illius in figura describitur & continetur. Et cum Hermes perlustrasset omnia, uim huius lapidis & tam naturalium rerum, quam etiam super naturalium gradum

ausuleasset attingere conabatur tertium cœlum. sed prohibitus fuit quia non ist fas creaturæ aliquam proprietatem sui creatoris usurpare. hæc Plato in libro de quartis. Ideo dicit in altera parte libri præallegati. Quod solutio fit in luna coagulatio in Saturno. Ergo acquirit iste lapis virtutem omnium planetarum. Similiter solutio fit in aqua & coagulatio in igne. Ideo acquirit virtutem superiorum & inferiorum elementorum. Sic est de signis & stellis fixis, humoribus complexionibus, membris, membris, plagiis orbis, similiter quia dicitur spiritus uolans assimilatur angelis, & quia mortuum fit uolatile uidetur ibi resurrectionis ministerium uel misterium occultari. Hæc autem que dicta sunt licet sint metaphorica tamen esse maximæ efficacie hanc prædicant operationem. Hucusque Plato. Est autem ista operatio quasi dicerem quid semen animalis cuiusque hepatis uetriculum iterato subintraret & spiritus nutrimentalis eidem duplicaretur. Sic est de corde & de cerebro quantum ad spiritus uitales et animales. Et certum est quid illa spermatis uirtus multiplicaretur & possit toties reiterari. & si materia sufficenter administraretur, quid tantæ magnitudinis procrearetur animal quantum species eius & natura pateretur, sic est in proposito.

Q V A N T U M ad quartum est dicendum. Quod homines ante tempus foetus colligere cupientes abhorrios genuerunt. Ideo oporeat tempus expectare à philosophis prætaxatum. Quod ut melius in fine completi possit. Idcirco signa infallibilia completi elixiris narrabimus sermone claro. Sunt autem illa talis naturæ ut supradictum est, quid sic aere subtillior si est ad album, & lacte nitidior. si ad rubrum quid sit unio rutilantior. Et non differt lapis albus à rubeo nisi ex additione citrinantis coloris qui etiam à Mercurio solo recipitur, quid

etur: q̄ sit elemento liquidior. Quod sit gracili spūno ampu-
losior, q̄ sit furioso uento spiritualior, q̄ sit aqua uiua limpi-
dior, p̄ sit ignis pugna spissior, & q̄ sit in omni frigore quā
tūcunq; magno: & in omni calore quantumcumque parua
incoagulabilis omnino. Primum signum quantum ad album
facit sublimatio diligens & per filtrum distillatio frequens.
Quantum ad rubeum facit aquarū calcinatarum acumen in-
tensum. Secundum signum facit frequens reiteratio solutio-
nis acumine aquarum & assatio fortis successiva. Tertium
signum facit solutio fluialis aluei & coagulatio leuis. Quar-
tum signum facit subtilis purificatio omnia mundans. Quin-
tum signum facit ignis præcipitans uolenter. Sextum si-
gnum omnia prædicta ingenia consumit, insuper sunt &
omnia alia signa extrinseca maximi precij. verbi gratia. Si
illius elixiris quantitatē grani cum uino aliquo claro mi-
scueris lepram sanat, scabiem, impetiginem, omnem febrem et
calorem tollit incontinenti omnem corruptum humorem de
corpo humano euellit, omneq; membrum contractum eri-
git & iuuentutem conseruat. Quid plura? Nullus qui hoc
uīsus fuerit cibo uel potu infirmitatem aliquantulo tempore
cognoscit. Semper erit letus & rubicundus. Item per alia si-
gna hoc ipsum cognoscit. Si ergo quadraginta libras mer-
curij albi uel rubei in aquam conuerteris & super ignem ali-
quantulum fumigare permiseris, & desuper elixiris supra-
scripti uncia una proieceris totum in naturam fixam conuer-
tit, & fermentat, eidem uirtutem suam æqualiter communi-
cabit, & signa omnia prædicta ipsi aquæ insignabit. Sic
christallus uel nitrum fluxibile faceret & malleandi dulcedis-
nem præstaret & donaret. Similiter omnem lapidem pretio-
sum conuertit secundum intensionem coloris quemuis, quid o-

MICHAEL SCOTVS

mnem colorem recipit sicut et rubeum sic plus in unum con
 flauerit et indurauerit in corpus permixtum . Quantum ad
 quintum dicendum est . Quod istius uirtutis actiuae ius poten
 tia propria est mercurius in sua natura fluente , sed debet pu
 rificari a terreo feculento sicut natura menstrui elicit substa
 ncia , et aliud grossum ejuscum cum purificatum fuerit et me
 diante igne successivo superauerit ipsum incontinenti perforat
 et perforando digerit et indurat : sic et natura auri in
 una hora facit ut dixerunt sapientes . Teste Gebero pondus
 suum conservat quia prius fixat qudm ignem auferat . mala
 leatur opelme quia est natura mercurij que est successiva , su
 per omnia ignis habet examinationes perfectas . Quia sola
 natura mercurius in igne quiescente superat , et sic de singu
 lis alijs . Quod autem statim indurat probatur experimento .
 quia fumus solum a Ione vel a Saturno exiens ipsum statim
 indurat . Igitur illa uirtus que in infinitum perfectior est .
 Similiter illud aurum omnes medicinales proprietates habet .
 Ad quod sciendum primo unde aurum confortat . De hoc ali
 qui dixerunt . Quod eius confortatio non sit nutriendo sicut
 facit panis . qui cor hominis confortat , quia non digeritur
 nec conuertitur , nec restringendo laxat . sicut hoc epulum ,
 Cor confortat non odore spiritualia temperando sicut faciunt
 aromata , nec purgando superflua sicut faciunt laxatiue me
 dicina . Et hoc confirmatur uerbo Diascoridis qui dicit , si ali
 quo slegmatico humore contingit spiritualia remolliri aurum
 abstergit . Sed eius abstersio est Mercurij natura , ut dicit Aui
 cenna . Igitur cor potest confortari , hoc modo . Alij dixer
 sunt quod aurum confortat cor ex sua potentia . Quia aurum
 est durum , et durum a duro confortatur : et est dictum
 magorum medicorum , ut dicit Vincentius in speculis etiam

habetur propositum quod durum est, inquantum expedite.
 Alij autem dixerunt. Quod aurum cor confortat à tota spē
 de materia separata. sicut Magnes ferrum separatum attra
 hit; sed hoc ratione principiorum auri, scilicet natura mera
 curij & sulphuris quae sunt duo principia tali speciei & na
 turæ & suppositum non differunt realiter ut homo & Fran
 ciscus: & sic uirtus totius speciei est secundum uirtutem pri
 ciplorum. Sic tamen q̄ sit prius ratione uirtutis à celo inslu
 xe, & uirtus ex eo communis est: & insluit in patiente dispo
 sito semper & ubiq; unde omni tempore homo generat homi
 nem & sol. igitur in illa materia excellenter supra uirtutem
 naturæ disposita talem uirtutem communicabit. Isteur idem
 quod prius. Alij dicunt quod sit preciositas ex minerali pro
 prietate quia eius preciositas non sit ex materia eiusdem spē
 ciel ueritas approbatur. Arguunt altiqui sic quia confortatio
 cordis est à margaritis. igitur non sequitur totam speciem.
 Sed respondetur: quod confortare cor est per determinata
 media, q̄ nulli conuenit nisi auro. Sed contra arguitur sic.
 Zaphirus cor confortat à tota speie, igitur per determinata
 media. sunt igitur aliquæ uile speciales ucriusque. sed
 margarite cor confortant & corallus & infinita alia que in
 mundo reperiuntur: & ergo sunt infinitæ uile speciales.

Ergo merito per determinatas uias & per determina
 ta media aurum preparatur ut est supradictum.

Et sic patet questionis determinatio cum sua re
 sponsione uera & determinata de natu
 ra solis & Lunæ. Deo laus &
 gloria per semper secula.

Amen.

TABVLA TOTIVS OPERIS.

In proemio . Demonstrationis modus multiplex.	car. 2
In argumentis Alchimia uidetur falsa rōne mixti.	ca. 3
Alchimia uidetur falsa ratione proportionis elemētorum. idē	
Forma sequitur determinatum modum mixtionis.	idem
Species quomodo differat ab alta specie.	idem
Alchimia uidetur falsa ratione instrumenti.	idem
Modus agendi naturæ in generatione cuiuslibet rel	idem
Alchimia uidetur falsa ratione temporis	idem
Ad generationē formæ cuiuslibet est tempus præfinitū.	idem
Tempus generationis methallorum.	car. 4
Methalla ex quibus constent.	idem
Alchimia uidetur falsa ratione loci , & loci laudes.	idem
Locorum differentiae , artis & naturæ.	idem
Principium intrinsecum rel quid sit.	idem
Natura quomodo generat res.	idem
Alchimia uidetur falsa ratione imitationis.	car. 5
Corruptio qualis est, tali est mixtio.	idem
Alchimia ul. falsa quia sp̄es adiuicē nō transmutatur.	idē
Methalla quomodo adiuicē conueniūt & quo non.	idem
Alchimia uidetur falsa quia ignorat principia mixti.	idem
Corpora celestia quomodo faciunt ad generationem.	idem
Forma quando materiam informet.	idem
Alchimia uidetur falsa quia artificialia nō sūt naturalia.	idē
Formæ naturales & artificiales quomodo siant.	idem
Natura supponit materiam , ars uero facit .	idem
Alchimia uidetur falsa quia non est ab aliquo inuenta.	car. 6
Alchimia uidetur falsa ratione contrariorum.	idem
Forma una est unius operationis .	idem

T. A. B. V. L. A.

Contraria simul esse non possunt.	idem
Plures actiones per te primo alicui inesse non possunt.	car. 7
Alchimia uidetur falsa ratione materie.	idem
Spiritus methallorum primi & secundi qui sint.	idem
Tutia quid, & quae sint operi necessaria.	idem
Methalla imperfecta non dant fulgorem.	car. 8
An spiritus & perfecta dent fulgorem.	idem
Natura spirituum quae sit.	idem
Fusio methallica per quod fit.	idem
Fusio utrificatoria per quod fit.	idem
Vitrificatum non potest redire in methallum.	idem
Vitrum non potest fieri malleabile.	idem
Methalli humiditas nulli competit nisi methallo.	idem
Marchasita & antimonium quo à methallis differant.	idem
Methalli passio prima & secunda.	car. 9
Vitrum methallis commisceri non potest.	idem
Methalli humiditas quibus insit & humiditatis laus.	idem
Methalla cur indicem signent.	idem
Argentum ui. cur non adhaereat marcasite.	idem
Vitri passiones & quo a methallis & inter se differunt.	idem
Methalla quomodo inter se differant.	idem
Vitrificatio spirituum annihilat opus.	car. 10
Abhortiva non permanent in natura.	idem
Alchimia ui. falsa quia omnia methalla sunt completa.	idem
Methalla an dicantur nobilia & ignobilia.	idem
Alchimia ui. falsa ratione u' timæ dispositionis	car. 11
Alchimia ui. falsa propter diuersam generationem.	idem
Alchimia ui. falsa quia est à casu.	idem
Quæ sunt à fortuna non sciuntur.	idem
Scientia est necessariorum.	idem

T A B V L A.

Fortuita quæ sunt.	
Alchimia uero, falsa auctoritate Aristotelis.	idem
Expositio auctoritatis philosophi contra artem.	idem
Eadem auctoritas exponitur pro arte.	idem
car. 12	
Accidentia non mutant speciem.	idem
Differentia specierum ex accidentium quæ sit.	Idem
Alteratio est accidentium mutatio	idem
Transmutatio quomodo fiat.	car. 13
Alchimia uero, falsa ratione nostri iudicij.	idem
Differentiae specificæ metallorum sunt ignotæ.	idem
Accidentia cur noscantur.	idem
Alchimia uideatur falsa ratione proportionis in mixtione.	idem
Alchimia uero, ratione transmutationis in materiam primam.	idem
Motus generationis est ad formam substantialem.	idem
Motus ad formam dicitur mutatio.	idem
Generatio ex motu ad ubi quid sint.	idem
Materia prima hominis quæ sit.	car. 14
Materie propinquæ specierum sunt ignota.	idem
Quomodo ex cibis fiat homo vel animal.	idem
Mixta quomodo sint in elementis.	idem
Ex quolibet quomodo fit quodlibet.	idem
An metalli differunt sicut sanum et aegrum.	car. 15
Accidentium differentia in quo sint.	idem
Proprie passiones a quo procedunt.	idem
Auri passiones quæ sint.	idem
Infirmi passiones humanas exercere non possunt.	idem
Aeger quomodo fiat sanus.	idem
Dicentes metalli non differre species quales sint.	idem
In termino motus requiritur forma.	idem
Terminus motus in quo consistit.	idem

T A B V L A .

Alchimista non operatur sicut medicus.	car. 16
Probationes Alchimiae.	idem
Alchimia probatur uera tripli ciuidati.	idem
Testimonium sapientum est magna probatio.	idem
Ars est sequela & regula naturae.	idem
Alchimia probatur uera primo testimonio sapientum.	idem
Autores Alchimiae.	idem
Studentum prius ne casu fiat operatio.	car. 17
Ratio enim experimento confirmatur & decoratur.	idem
In obscuris apertis rationibus oportet uti.	idem
Nullus sapiens Alchimiam negavit.	idem
Rationes negantium Alchimiam quidam sunt risu dignae.	idem
Conclusio Auicennæ super autoritatem Aristotelis.	idem
Alchimia non uitetur demonstr. apertis ut aliæ scientiæ.	idem
Problemata duobus modis fiunt.	idem
In scientijs operatiuis fiunt demonstrationes ad sensum.	idem
In sensibilibus indicare debemus per sensum.	idem
In generatione apum quomodo fiat probatio.	idem
Demonstrare Alchimiam incredulis quid sit.	idem
Negantes sensibilia indigent poena vel sensu.	idem
Negantes alchimiam quibus comparentur.	car. 19
In scientia medicinæ quomodo fiunt probationes.	idem
Experimenta quomodo probari debent.	idem
Exemplum in medicaminibus diuersis.	idem
Demonstrationes mathematicæ quomodo fiunt.	idem
Ratio demonstrans alchimiam est uera.	idem
Duo sunt methalla perfecta sicut duo lumina cœli.	idem
Complementū artis & naturæ fit per rem sensibilem.	car. 20
Principia alchimiae sunt duplia.	idem
Primum principium in artificio quid sit.	idem

T A B V L A .

Probationes seu iudicia aurum que sint.	
Principium secundum alchimiae est diuinum.	idem
Experimentum destruit ratione, quomodo intelligitur.	idem
Alchimie laus et difficultas.	car. 2.1
Alchimia probatur uera quia insunt utriq; auro &c.	idem
Ex iisdem operationibus cognoscuntur eadem formae.	idem
Optimum genus inquisitionis est per accidentia.	idem
Auri proprietates et passiones.	idem
Eadem operationes non possunt esse a contrariis formis.	idem
Plato probat aurum alchimie confortare cor.	car. 2.2
Alchimia probatur uera ex similitudinibus.	idem
Vitulus generatus in nubibus.	idem
Diversa ex rebus diversis genita ab arte.	idem
Buffones quomodo generentur.	idem
Apes, ueste, scarabei ex quibus generentur.	idem
Genita ex putri et propagatione sunt eiusdem speciei.	idem
Exemplum uniuocorum in vegetabilibus.	idem
Causa uniuocatiois ingenitae ex putri et propagatione.	car. 2.3
Natura transmutat unam speciem in aliam, et loci laudes.	idem
In Persia cadit as, ferrum et lapides cum tonitruis.	idem
Subite generationis causa.	idem
In diversa materia, diversimode fiunt eadem generationes.	idem
Mirabilia que operantur in mineris.	idem
Loci potentia exemplu de pane in lapidem.	car. 2.4
Exempla quibus sint posita.	idem
Attramenti generatio et fumus lignorum lapidi assimil.	idem
Lapidi nil proprie et per se assimilatur cum sit orphanus.	idem
Exemplum pulchrum de fumo lignorum.	idem
Alteratio metallorum ex diversis fieri contingit.	car. 2.5
Cortex mali punici quid operetur in ferro.	idem

T A B V L A.

Natura quomodo generet methalla.	idem
Ars quomodo sequitur naturam.	idem
Quando corpus dominatur conuerit spiritum in se.	idem
In spiritibus sunt corpora in potentia & econtra.	idem
Determinatio et responsio ad questionē cū elucidatiōe, car. 26	
Alchimie laudes.	idem
Nulla scientia probat suum subiectum.	idem
Alchimiae subiectum quid sit.	idem
Sola alchimia probare conatur suum subiectum esse.	idem
Alchimiae definitio.	idem
Alchimia quomodo differat a medicina.	idem
Alchimiae difficultas prima.	car. 27
Vbi sapientes discordant magna arguitur difficultas.	idem
Alchimiae difficultas secunda.	idem
Ars sophistica non potest dici ars.	idem
Non est standum iudicio contraria iudicantium.	idem
Alchimia est uera apparenſ & existens.	idem
Quibus datur alchi. & cū quibus disputēdū est de ea, car. 28	
Modus procedendi in hac questione & qui sine termini.	idem
Paralogizatio quomodo fit.	idem
Alchimista sit sapiens & non ignarus.	idem
Alchimiae diffinitio eiusdemq; expositio.	idem
Descriptio quomodo fit.	car. 29
Causa finalis alchimiae.	idem
Dum agens agit in materiam res dicitur imperfecta.	idem
Quare solum aurum sit metallum perfectum.	idem
Quare alia sex dicātur imperfecta & sulfuris uituperiū.	idem
Methallorum perfectio quae sit & quando fiat.	idem
Alchimiae diffinitio sicundum Morienum & Lilium	idem
Alchimia diffinitur ut scientia & ut instrumentum. car. 30	

T A B V L A.

Decim modi difficultatis alchimiae.	idem
Inquisitio alchimie est difficilior cunctis rebus.	idem
Prima causa difficultatis quia est supra naturam.	idem
Alchimia uel habetur à deo reuelante uel ab homine docete. idem	
Secunda difficultas est ex diuersitate operantium.	car. 31
Tertia difficultas ex paucitate habentium eam.	idem
Quarta propter contradictionem apparentem in dictis eorum. idem	
Quinta ratione diuersitatis precijs. carum et uile.	idem
Cur diuersa singantur nomina in hac scientia.	idem
Alchimista sit ingeniosus et subtilis.	idem
Sexta causa difficultatis ratione allegoriarum.	car. 32
Aristotelis testimonium super hoc.	idem
Nomina Inuisitata sunt peiora translatione.	idem
Non est mirum si operantes errant.	idem
Septima causa, quia haec scientia opposito modo se habet alijs. idem	
Octaua causa difficultatis ratione uasis.	car. 33
Nona causa est ratione temporis ortus lapidis.	idem
Qui pondera nouit, omnia nouit.	idem
Quaelibet actio habet tempus determinatum.	idem
Cur tempus variauerunt philosophi.	idem
Secretum ignis in tempore est occultatus.	car. 34
Signum et signatum quae sint in lapide.	idem
Voluntas regit naturam ad lapidem construendum.	idem
De crisi cognoscenda tacuerunt philosophi.	idem
Compositio elementorum difficilest ad cognoscendum. idem	
Decima causa difficultatis est ratione materiae.	idem
Materia lapidis et eiusdem nomina multa.	idem
Materia metallorum naturae et artis eadem.	idem
Quae magis dividuntur minus sunt scibilis et econtra. car. 35	
Cognita unitate alchi, omnia conieta in ea cognoscuntur. idem	

T A B V L A.

Error sophistarum.	idem
Quomodo ars hæc sit unica & loquentium unitas.	idem
Salomonis dictum de sulfure.	car. 36
Natura, genus, substantia, essentia, una tamen est.	idem
Instantia contra unitatem lapidis.	idem
Quomodo corpore & spiritus differant.	car. 37
Nutribile quomodo nutritae.	idem
Quomodo intelligitur lapis unus uia una.	idem
Deceptiones operationum.	idem
Distinctio prima ostendit quō ars sit naturalis et diuina. ca. 38	
Quando lapis & anima oritur, quomodo dicatur.	idem
Germinatio quid sit.	idem
Ars hæc quō dicatur diuina, & est res annotatione digna. idem	
Alchimiae cognitio superat naturam.	car. 39
Per lapidem philosophi uaticinati sunt futura.	idem
Et primo diem iudicij & mortuorum resurrectionem.	idem
In iudicio deus remunerator est bonorum.	idem
Quomodo uirginē concipere & parere præuiderunt.	idem
Deum ipsum humanari ex quo cognoverunt.	car. 40
Solus homo poterat Deo uniri.	idem
Plato scripsit in principio erat uerbum.	idem
Aperitio renū in partu qua sustentatur uirtute.	idem
Finis lapidis diuinæ seruitur uirtuti.	car. 41
Laus Alchimiae & sui operis.	idem
Distinctio secunda quomodo ars sit inuēta & quibus data. idem	
Naturaliter nō poterat alchimia inueniri	idem
Lapidis & alchimiae laus & incertus autor.	idem
Quare secretorū liber uere sit Aristotelis.	idem
Alchimia cur sit obscure tradita.	car. 42
Cur per allegorias philosophi sint loquuti.	idem

T A B V L A.

- Non per inuidiā philosophi sed iuste artem cœlauerunt. *ca. 43*
 Scientia ista non est pro omnibus. *idem*
- Sophistarum errores arti non debent attribui. *idem*
 Manuum & oculorum operatio arti necessaria. *car. 44*
- Prima & secunda operatio quando fiunt. *idem*
 Artifex qualis sit & quomodo ars ingenio innatur. *car. 45*
- Errores sine scientia quare emendari non possunt. *idem*
 Scientia sine experientia parum aut nil prodest. *idem*
- Experientia magis quam scientia est perquirenda. *car. 46*
 Sophisticarum rerum cognitio quomodo iuuet. *idem*
- Principis natura carentes, naturam sequi non possunt. *idem*
 Quorum principia sunt diuersa, & opera erunt diuersa. *idem*
- Distinctio tertia qd ars sit certa nobilis & breuis. *idem*
 Concordia sapienti est magna, certitudinis demonstratio. *idem*
 Alc.operatio pōt uno die addisci, quod nulli sciētiae cōtigit. *idem*
 Alchimia est nobillor alijs scientijs excepta theologia. *car. 47*
- Nulla scientia acquiritur propter seipsum nisi sciētia alch. *idem*
 Nobilitas alchimie ex duobus dependet. *idem*
- Intellectus nulli inesse potest nisi animæ humanae. *idem*
 Quare haec sciētia ab omnibus sapientibus inquirendi debet. *car. 48*
- Hæc scientia animā decorat, & corpus à seruitute liberat. *idem*
 Ars est breuis sine allegorijs. *idem*
- Quarta distinctio ostendit errores operantium. *car. 49*
 Alchimia non est d casu neq; d forend. *idem*
- Pars secunda lapidis est clavis totius operis. *idem*
 Alchimista sit patiens. *idem*
- Lapis quando oritur euolat ab igne nisi refineatur. *idem*
 Fortitudo alchimie. quæ sit. *idem*
- Nexus elementorum est clavis & supra naturam. *car. 50*
 Lapis in ore suo eget auxilio artificis. *idem*

T A B V L A

Exemplū de puerō in uentre matris & de aue in ouo.	idem
Lapidis clamor & uulturis uerba.	idem
principium & finis operis quando fiunt.	car. 51
principiū quando uariatur, omnia uariātur, & econtra. idē	
Finis est fixio sui principij & illū uase includit.	idem
Distinctio quinta q̄ lapis omnibus similatur.	car. 52
Quod hæc scientia habita sit à Prophetis.	idem
Quod eam miscuerunt omnibus alijs scientijs.	idem
Hæc scientia de omnibus alijs loquitur & econtra.	car. 53
Quid sit ueritas & quid allegoria.	idem
Rerum modi ad inquïrendum ueritatēm sunt tres.	idem
Lapidis infinita nomina quid causent.	idem
Lapis quia orphanus, nullum ei nōmē proprie cōpetit.	car. 54
Cur lapidi diuersa imposta sunt nomina.	idem
Aristoteles quomodo loquutus sit de hoc lapide.	idem
Solutiones argumentorum quinque contra artem.	idem
Dispōnes præcedunt habitus & habilitant ad formas.	car. 55
Ex iſdem principijs natura facit methalla & ars lapide.	idem
Ars non potest sequi naturam ad generandum methalla.	idem
Ars quomodo potest sequi naturam & quomodo non.	idem
Ignis solus methalla perficere non potest.	idem
Lapis duplex uolatilis & fixus	car. 56
Sermo sophisticus est mentiens dubitatio.	idem
Arguentes contra hanc scientiam duobus modis decipiuntur.	idē
Prudentia non est tantum uniuersalium.	idem
Opus hoc quomodo dicatur naturale & quo artificiale.	idem
Eo modo quo ars ministrat, eo modo natura operatur.	idem
Solutio rationis. 7. forma naturalis duplex	car. 57
Opiniones de inductione animæ in materia.	idem
Vbi compositio debilior ibi forma excellentior	idem

T A B V L A.

Comparatio recta sit in uniuocis	idem
Proporatio recta & non recta quando fiat.	idem
Solutio rationis octauæ & nonæ.	idem
Astrologia non est seruanda in alchimia.	idem
Ad generationem rei quæ sint consideranda.	idem
Astra quomodo operentur in hæc inferiora.	car. 58
Astrologia quomodo in imaginibus operetur.	idem
Solutio rationis. x. forma quotuplex	idem
Forma quæ est principium operandi dicitur specifica.	idem
Forma accidentalis fluens duplex mediata & immediata.	idem
Forma artificialis in facto esse & in fieri.	idem
Formæ oœs quæ sunt in lapide non possunt dici artificie.	car. 59
Formæ naturales sunt in duplice differentia.	idem
Formæ mixtorum oœs sunt naturales ministrante arte.	idem
Præparans alteri materiam ad formam nō dat formā.	idem
Formæ naturales accidentales possunt arte &c.	idem
Formæ artificiales accidentales non possunt à natura etc.	idem
Principium artis est materia cum intellectu prædicto.	idem
Principium naturæ est intelligentia & natura etc.	idem
Solutio rationis. xi. rei difficultas quid arguat.	car. 60
Responsio Geberis & eius laudes ad rationem xi.	idem
Construclio rei duplex, in principio & in fine motus.	idem
Quando facilior est construere quam destruere.	idem
Solutio rationis xiiij. & xliiij. contrarierat ex quo sit.	car. 61
Omne quod in aliquo recipitur, quomodo recipitur.	idem
Nutribile quomodo à conterario & à simili nutritatur.	idem
Comparatio pulchra de nutritibili & nutritio	idem
Operatio lapidis est una, licet videatur contraria.	idem
Considerans causas diuersitatis metallorum uidet etc.	car. 62
Solutio rationis xv. & xvi.	idem

T A B V L A .

Methalla quo dicantur perfecta, et quo imperfecta.	idem
Exemplum de ovo & ave.	idem
Quæ sit & dicatur mors imperfectorum mixtorum.	idem
In quounque est aliquis terminus motus, ibi est forma etc. idem	
Forma substantialis prima quando ordinatur ad aliā.	idem
Triticum, equus & marchasita non ordinantur etc. car. 63	
Solutio rationis xx. Entia à fortuna quæ sint.	idem
Alchimia non est casu seu fortuna sed necessaria.	idem
Solutio quinque rationum Aristotelis.	idem
Alchimia uera transmutat & quare alterat.	idem
Transmutatio & alteratio quid sint.	idem
Cognita propria passione cognoscitur forma.	idem
Forma quomodo cognoscatur, et si subiaceat sensibus. car. 64	
Sufficit cognoscere methalla imperfecta quæ sint.	idem
Alchimia probatur uera ratione formæ ueri duri.	idem
Solutio quintæ rationis Aristotelis.	idem
Methalla omnia differunt specie secundum Aristotelem.	idem
Potentia quomodo se habeat ad actum.	idem
Sanguis non est in potentia cibus, nec domus ligna.	idem
Res à quo capit denominationem.	idem
Non omne ex quo fit aliquid dicitur materia eius.	car. 65
Potentia quæ est dispositio est triplex	idem
Potentia formæ adeptæ est duplex.	idem
Ordo inter potentiam remotissimam & actū secundum.	idem
Bonum completum ultimum in methallis quo intelligatur. idem	
Quomodo natura perficit methalla imperfecta.	car. 66
Perfectum & imperfectum quotuplex dicatur.	idem
Perfecta & imperfecta in eadem forma quæ sint.	idem
Perfecta & imperfecta indiuersis formis quæ sint.	idem
Perfecta & imperfecta tertio modo competit methallis.	idem

T A B V L A.

- In formis quomodo dantur gradus & quomodo non. idem
 In methallis est una tantum forma proprie. idem
 Methalla imperfecta non sunt à causa impediente. idem
 Aurum non generatur per transitum aliorū methallorū. idē
 Casualia non constituunt speciem neque permanent. car. 67
 Methalla imperfecta sunt ex intentione naturæ. idem
 Exemplum de terra & testiculis in animali. idem
 Methalla sunt permixta, & aqua et sol mutant as in aurū. idē
 Ordo inter animam vegeta. sensi. & rationalem. car. 68
 Quomodo methalla sine in mineris reperta. idem
 Origo mineris quando inuenitur. idem
 Differētiae specificæ methallorum quomodo sumuntur. idem
 Digestio in methal. non debet retrogradi sed progredi. car. 69
 Materia prima hominis quæ sit. idem
 Ars extollit naturam mirifice. idem
 Natura & ars quo reducunt methallū in materiā primā. idē
 Mixtio lapidis cum methallis est forma informans. idem
 Reductio methalli in materiam primam est duplex. idem
 Quando ex methallo fit uitrū amittitur genus & species. idē
 Responsio ad rationes de materia prima. idem
 Materia prima quando dicitur chaos. idem
 Materia prima multiplex est uidel. propinquissima etc. car. 70
 Quando ex spermate sit homo quæ sit illa reductio. idem
 Ordo naturæ ad methalla procreanda idem
 Qualis est ordo methallorum ad sperma, talis est ad ar. ut. idē
 Principium medium & finis. i. ar. ui. metha. & aurum. idem
 Methalla quando liquantur sunt argentum utuum. idem
 Tempus naturæ differt à tempore artis. idem
 In imperfectis methallis quid perficiatur per lapidem. car. 71
 In eodē tempore ars perficit omnia imperfecta metallā. ibidē

Additum super questionem Boni de subalternatione scientiarum.	idem
Entia realia sunt in triplici differentia .	idem
Entia realia concernunt sibi materiam determinatam.	idem
Entia mathematica possunt esse in quacunq; materia.	idem
Entia diuina nullam concernunt sibi materiam.	car.71
Scientiae omnes & artes d quibus manant.	idem
Natura non potest esse falsa, ergo nec ars.	idem
Nature & artis principium quid sit.	idem
Alchimiae necessaria ueritas.	idem
Alchimia cui subalt. rnetur.	idem
Subalternans & subalternata sunt eiusdem ueritatis.	idem
Priora sunt causa ueritatis suorum posteriorum.	idem
Principium alchimie est uterq; intellectus.	idem
Alchimia non est factitia neq; mechanica.	idem
Alchimia est uerior scientia quam ipsa medicina.	idem
Materia naturae & artis quae sit.	car.72
Materia non producit seipsum ad formam.	idem
Agens quid sit tam in natura quam in arte.	car.73
Modus agendi est diuersus in natura & arte.	idem
Diversæ materie non possunt subiici huic arti.	idem
Alchimia est mutatrix & sequela naturae.	idem
Forma est res diuina sine hypocrisi.	idem
De principijs metallorum in generali, et generatio ex quibus fiat.	car.74
In generatione metallorum duplex est humiditas.	idem
Materia prima omnium metallorum quae sit.	car.75
Materia proxima metallorum quae sit.	idem
Sulfurum quoddam liquabile & quoddam non.	idem
Causa liquefactionis in metallis.	idem

T A B V L A.

Sulfur in marcasitis quomodo sit.	idem
Materia prima propinqua proxima & uniuoca methallorum.	idem
Generatio methallorum cur sit circularis. exemplum.	idem
Mixtio methallorum in minera quid significet.	c. 75
Forma auri quomodo datur ab arte & a natura.	idem
Duabus u[er]o natura generat aurum.	idem
Quae uia generandi aurum imitatur artem.	car. 76
Ad identitatem producendarum quid requiratur.	idem
Alchimia probatur uera, quia quorū cause sunt eadem, ipsa sunt eadem &c.	idem
An ex uegetabilibus possit fieri aurum.	idem
Vltima dispositio naturæ & artis quæ sit.	idem
Modorum diuersitas non uariat rem.	car. 77
Exemplum in hoc de generatione sanguinis.	idem
Solutio rationis. 18. &c. 19.	idem
Ars non potest sequi naturam in dispositionibus præuijs ad formam.	idem
Generatio equiuoca quomodo reductur ad uniuocam.	idem
Alchimia est uera ratione exploitationis sulfuris corrumpentis.	idem
Sulfur occultum in Mercurio est id quod dat formā auri idē Non omne alterans generat aurum.	car. 78
Alteratio debet præcedere transmutationem contra ignaros so phistas.	idem
De principijs methallorum in speciali.	idem
Sulfur & argentum uiuum sunt, sicut mouens & motū. Idē Separatio sulfuris & argenti uiui quando et quo siat.	car. 79
Materia agens & finis metallorum quæ sint.	idem
In minerali quid pro sulfure & argento uiuo reperatur,	idem

T A B U L A .

Materia quando recipit formam.	idem
Quæ terminantur termino proprio & quæ alieno.	idem
Secretum operationis lapidis.	car.80
Conuersio elementorum quando & quomodo fiat.	idem
Exemplum de musto & sanguine.	idem
Quando opus remaneat imperfectum & diminutum.	idem
Ex quibus habetur argentum uiuum philosophorum & quid agat.	idem
Albedo cur apparet in decoctione completa.	idem
Albedinis ratio & proprietas quid sit.	car.81
Sapor simplex quid sit.	idem
Quando argentum uiuum uincit, & quando uincitur quid fiat.	idem
Sulfur occultum in argento uiuo est cor aurii.	idem
Nomina argenti uiui.	idem
Quomodo ars est sublimior natura.	idem
In natura una est decoctio, in arte uero due.	car.82
Elementa ductibilia quæ sint.	idem
Lapis philosophorum est forma aurii.	idem
Plato quare posuit formas separatas.	idem
Forma per se non operatur.	idem
Compositum est nobilius sua forma.	idem
Alchimiae ratio fundamentalis.	car.83
Ignorans radices minerarum non adhaereat arti.	idem
Auicennæ medicina ex animalibus.	idem
Formæ dantur secundum dispositionem materiæ.	idem
Ideæ platonis quomodo impugnantur.	car.84
Inquisitio ueritatis quomodo fieri debet.	idem
Aristoteles quando & cur negauerit alchimiam.	idem
In speculabilibus & operabilibus quomodo ueritas cognoscatur.	

T A B V L A .

tur.	
Inuenis non potest esse prudens.	idem
Aristoteles quando confessus est alchimie ueritatem.	idem
Alchimia probatur uera primo autoritate Aristotelis.	idem
Rationes principales probantes alchimiam esse ueram. car.85	
Aurum alchimicum est purius auro naturali.	idem
Ratio prima est quia indigesta digeri possunt, ergo alchimia ueria.	idem
Digestio & calor quid operantur in natura	car.86
Digestio iunctatur ab extrinseco calore, exemplum in fructibus.	
Optesis, scatesis, molensis, & epesis quid sint.	idem
Affa sunt humidiora elixatis & quare.	idem
Digestio eadem potest fieri in diuersis organis.	idem
Idem agens, disponit ad formam & dat formam.	car.87
Regimen artis & naturae in quo differant.	idem
Alchimia est uera ratione organi, loci & caloris.	idem
An aurum possit imperfect & retrogredi in æs.	idem
Natura non transit de uno imperfeclio ad aliud imperfeclum. idem	
Instantia de tempore digestionis.	idem
In quo differunt digestio auri & elixiris.	idem
Proportio digestionis elixiris & methallorum.	idem
Elixir solitatur methallis, ut forma materie.	idem
Oblatio de cruditate argenti uiui & soluio.	car.89
Causa imitandi naturam.	idem
Atramentorum origo, natura & materia.	idem
Calcantum, colcotar, & atramentum idem sunt.	car.90
Atramenta possunt arte & natura fieri, ergo & aurum. idem	
Instantia de sulfure & arsenico.	idem
Cognita materia & modo agendi naturæ, fiet imitatio. idem	

T A B V L A .

- Alchimia probatur uera ratione materie & ratione agentis.
idem
Ars non generat aurum, sed formam aurum. idem
Ordo materie, formae, compositi et operationis. idem
Alchimia ergo est uera, quia possibilis. car. 91
Ratio secunda alchimia est uera propter easdem causas similares. idem
Inductio per singula genera causarum. idem
Mixtio marcasite in natura diuersificatur a mixtione metalorum. idem
Ratio tertia alchimia est uera ex simboleitate. idem
Materia prima quomodo recipit dimensionem & partitionem. idem
Proportio et mutatio metallorum cui sit similis. idem
Elementa non ordinantur ad unum, & quare transmutentur. car. 92
Metalla sunt magis similia quam elementa. idem
Elementa transmutantur ad iniucem ergo a fortiori metalla. idem
Elementorum et metallorum mutatio quo differant. idem
Alchimiae laudes et de intellectu et intelligentia. idem
Ratio quarta alchimia est uera ratione medijs motus. idem
Aliquid ex aliquo fit duobus modis. car. 93
Ratio quinta alchimia est uera ex potentia ordinaria ad formam. idem
Octo capitula ad sciendum summe necessaria. car. 94
Capitulum primum ex qua materia fit lapis. idem
Diversitas metallorum unde oriatur. idem
Sulfuris colores multi argen. u. uui unus tantum. idem
Albedo quid sit, Adhaerentia per quid fiat. car. 95

T A B V L A.

sulfur fixum & non fixum quid agant.	idem
Realgaris origo & secretum ex eo eliciendum.	idem
Argenti uiui operatio in fusione metallorum.	car. 96
Argenti imperfectio & sulfur quibus commisceatur.	idem
Argentum uiuum quibus adhaereat & propter quid.	idem
Arena cur ferrum ferruminet.	idem
Laus argenti uiui & sulfuris uituperium.	idem
Lapis philosophorum ex quo elicitur.	car. 97
Identitas & similitudo argenti uiui ad methalla.	idem
Mercurius est radix omnis rei.	idem
An sulfur sit pars materialis auri, & lapidis philosophorum.	car. 98
Lapidis color & auri tinctura à quo datur.	idem
Sulfur argenti uiui est album aëtu & rubeum potentia.	idē
Sulfur uulgi non ingreditur argen. ui. coagulato sicut nec auro.	car. 99
Lapis est ex argento uiuo & suo sulphure interinseco.	idem
Actio eadem non potest esse à rebus in substantia diuersis.	idē
Alchimiae tota intentio.	idem
Generans non potest esse pars materialis generati.	idem
Capitulum secundum. an sulfur solum sit materia lapidis.	
Salomonis, aliorum philosophorum dicta de sulfure.	car. 100
Sulfur argenti uiui non potest seipsum ducere in aëtu.	idem
Argentum uiuum quando dicatur & fiat sulphur sapiens.	idem
In paruo quanto potest multum esse de actione, uirtute & forma.	idem
Sulphur argenti uiui quantæ sit uirtutis & actionis.	car. 101
Sulphur hoc diuinum & quod habeat nomina.	idem
Ex duobus sulfuribus fit hoc tertium sulphur.	idem

T A B V L A.

Aqua uiua & oleum sulphuris quid sit.	102
Aurum an sit totum materialiter ex sulfure.	idem
Naturæ instrumentū quid, Planetæ & metalla cur septē. idē	
Mercurius principium & finis metallorum, sed sulfur non est in numero.m.	idem
Male impugnat̄ antiqui de cognitiōe causæ mate.	car. 103
Ignorata materia ignorantur alia cause necessario.	idem
Omnia alia à materia quare dicta sunt accidentia.	idem
Forma etiam quando & quomodo dicatur accidentis.	idem
Materia quomodo est magis substātia quād̄ forma quæ cau- sa est essendi.	idem
Prima cognitio rerum à quo incipiat.	idem
Cap. tertiu. De elemētis lapidis philosophorū & aur. car. 104	
Diversitas operantium in hac arte.	idem
Forma extrahitur de potentia materiæ propinquæ.	idem
Forma est uniuoca suæ materiæ.	idem
Inuestigatio ueritatis & recta operatio à quibus suman- tur.	idem
Fatuitas illorum qui operantur ex auditu aliorum.	car. 105
Operans cognoscat causas, quia essendi & cognoscendi eadē sunt principia.	idem
Inuestigatio operationis quomodo fiat.	idem
Elementa duo inclusa & duo sunt includentia.	idem
Forma ignis non appetet in se.	idem
Corruptio & conseruatio mixti ex quibus pendeat.	idem
Elementa secundum alchimicos quæ sint ?	car. 105
Omnia ex aqua fieri quo . Et exemplum in cera liquata.	idē
Elementa separata nil arti profunt.	idem
Aqua & terra iunctis omnia iunguntur.	idem
Artifex noscat sua simplicia elementa, & quare, & exema-	

plum.

idem

Conuertere elementa quid sit, & cur cum terra perpetua-
tur. car. 107

Aurum, cælum, & lapis cur non corruuntur. idem

Loci laudes, & quare lapis perpetuatur in igne. idem

Cœlū cur sit incorruptibile, & proportio ignis ad cœlū. idem

Natura neq; seit neq; potest perpetuare elementa. idem

Voluntas quomodo ingreditur in hoc opere. car. 108

Vnum tantum est elementum in substantia. idem

Elementa ex quo exirent, & quintum elementum quid sit. idem

Duo elementa huius artis que sint, aduerte. idem

Capitulum quartum. De fermento & cōditionibus, & quo-
tuplex dicatur. idem

Comparatio fermenti ad pastū, & quō pasta alteret. car. 109

Lapis d quo recipiat uirtutem alterandi. idem

Diversitas inter pastam & fermentum. idem

Ex quo sit aurum ex eo sit fermentum. idem

Argentum uīnum fermentatiū omnia alla fermētāt. car. 110

Fermentum non conuertit methalla in seipsum, ut pasta &
quomodo. idem

Vltima perfectio methallorum est pondus & extensio. idem

Fermentum secundo modo quid, & quare dicatur. idem

Fermentum ex quib; quando & quō cōponitur. car. 111

Vno animæ & corporis quando, quomodo et cum quo cor-
pore fiat. idem

Lapis est ex corpore anima & spiritu, que idem sunt. idem

Plato prophetauit diem iudicii ex coniunctione lapidis. idem

Corpus quomodo dicatur forma & anima, materia. idem

Dictum Anaxagoræ de Sole & Mercurio. car. 112

Lapis rubeus hermetis est aurum. idem

T A B V L A .

- Secretum Moriēni de Sole & Luna & auro albo. idem
 Deceptio Geberis de natura Solis. idem
 Sol occultatus in Luna , gradus magisterij & decoctiones
 quid. car. 113
- Dissimilitudo auri , fermenti & pastæ. idem
 Corpus , anima , & spiritus quid sint. idem
 In tempore generationis & partus quid fiat. car. 114
 Corpus, spiritum, & animam, aliter considerat naturalis &
 aliter alchimista. idem
- Plato & Rhasis de infinitate fermenti & sue cognitiōs. idē
 Primus gradus operis & secundus quando terminantur , &
 quid sint. car. 115
- Geberis dictum de fermento & Platonis documentum. idem
 Fluxus rerum secundum Eradicum quid sit. idem
 Omnia habent terminum sue decoctionis, exemplum in pane
 & sapone. idem
- Signum perpendendum omnino ab artifice. idem
 In fine perfectæ decoctionis generatur materia nuda & sim-
 plex. car. 116
- Ignis , operis , & operatoris laus & uituperiū & quies. idē
 Ignis absentia & præsentia quæ fiant. idem
 Vegetabilitas in alchimia quid sit, & alchimia instrumenta-
 lis quæ sit. idem
- Methalla quare & quomodo nutritantur. car. 117
 Materie nudæ & simplicis declaratio secundū philosophū. idē
 Exemplū Aristotelis de triplici anima, & quod natura generet
 materiam nudam. idem
- Caloris operatio non terminatur ad unum finem. idem
 Calor elementalis & cœlestis quid & ubi sint. idem
 Sol & homo generant hominem quomodo intelligatur. idē

T A B V L A.

- Mensuratio caloris quotuplex sit. idem
- Ignis actio est infinita sed mensuratur ab anima. idem
- Potentia rationalis & irrationalis quomodo terminant actus suos. car. 118
- Homo quomodo est mensura omnium rerum. idem
- Finis naturae & artis, & quomodo natura & uoluntate regitur opus. idem
- Capitulum quintum. De ueneno & theriaca lapidis quid, & quotuplex sit. idem
- Venenum improprie, proprie & propriissime quid. idem
- Lepra metallorum & argenti que sit et auri exemplū. car. 1 19
- Allegoria Itamec de ueneno lapidis proprie dicto. idem
- Quando sit coniunctio animæ cum suo corpore et de ortu animali secundum platonem. car. 1 20
- Corpus cur dicatur theriaca animæ & cur uenenum. idem
- Identitas, trinitas & uaticinia lapidis & artis. idem
- Insidelis sicut fidelis in trinitate per hanc artem. idem
- De ueneno & theriaca lapidis propriissime dictis. car. 1 21
- Venenum & theriaca cur dicantur. exemplum de morte & resurrectione, idem
- Venenum & tyriaca est cor & flos auri, sine quo alchimia non perficitur. idem
- Cap. sextū. Cur dicatur coagulū, cur mas & feminā. idē
- Coagulum, fermentū, corpus & uenū idē sunt. car. 1 22
- Quomodo sit coagulum in lacte ita in lapide. idem
- Mercurius sublimatus & calcinatus quid sit. idem
- Coagulum est clavis totius operis & de aqua currente. idē
- Quando lapis dicitur feminā, quando mas, & quando cōpositum. idem
- Fœminam super marem ascendere quid sit. car. 1 23

T A B V L A .

In seminibus & lapide est uis hermafrodita maris & foeminae.

Radius & umbra , senex & puer , quid & cur dicatur . idem
Aegyptus & Persia & mulier pregnans quid sint . idem
Capitulum septimū . De similitudinibus & comparationibus
lapidis . car. 124 .

Principia in generatione foetus sunt duo . idem

Agens quando separatur a materia . idem

Sperma non est pars generati sed motor & forma . idem

Exemplum in generatione animalis & seminum . car. 125

Germen est sicut cor separatum a suo semine . idem

Sulphur extrinsecum generat cor in argento uiuo . idem

Contactus agentis quo detur continuari in passo . car. 126

Sulphur extrinsecum separatur genit intrinseco . idem

Genera maris & foeminae unde fiant . idem

Si mas , aut foemina uicerit quo assimilant sibi passum . idem

Aurum est mas , arg. uiuum foemina et mas occasionatus . idem

Exemplum in albo & rubeo ovi , quid intelligatur . idem

Sulfur uiuetum & uincens & temperantia caloris quid
agant . car. 127

Sperma non est id , quod agit , sed anima existens in eo . idem

Instrumenta non agunt nisi per motum & quomodo ipsa mo-
tus uentur ab anima . idem

Sulphur non est agens , sed instrumentū caloris agētis . idem

Agens extrinsecum principale quid & quomodo agat . c. 128

Argentum uiuum uulgi assimilatur ovis uenti . idem

Ex sulphure solo neq; ex solo argento uiuo fit lapis phōrū . idem

Ex albo ovi fit generatio pulli , & ex uitello fit nutritio . idem

In quibus non est motus localis generatio quomodo fiat . idem

Ex ijsdem generamur , nutrimur & perficimur , idem

T A B U L A .

- Ex arg. ui. generatur, nutritur & perficitur utriusque aurum
seilicet naturale & alchimicum. car. 129
- Alchimia est uera ratione eiusdem generationis. idem
- Auctoris intentio, & exemplum in lacte, butyro, caseo &
ferro. idem
- Inanimatorum ad animata non est totalis similitudo. idem
- Doctrina pulchra quo aurum non generatur ex auro. idem
- Latus alchimiae. idem
- C. a. s. si ex ore & ferro possit fieri aurum. car. 130
- Assa incrudari non possunt, ergo nec perfici. idem
- Sulphur duplex in omni metallo, praeterquam in auro. idem
- Sulphur exerissecum deletur, intrinsecum uero non. idem
- Ar. ui. eris & ferri potest perfici sicut aliorum. car. 131
- Bonitas sulphuris in quo consistat. idem
- Coagulum coagulat partes sibi similes. idem
- An arg. ui. possit sicut & lac coagulari a dissimilibus,
quia lac coagulatur ab uia acerba & similibus acerbis, ergo
& arg. ui. poterit a sibi dissimilibus coagulari, ut puta ab her-
bis &c. solutionem quære.
- Epistola Boni de materia lapidis. car. 132.
- Auripigmenti natura & quomodo sit realgar. idem
- Quomodo ipsa natura compassa sit arti. car. 133
- Profundissimum philosophorum ingenium. idem
- In auripigmento sunt tria principia naturæ. idem
- Natura illa tertia que, & ubi sit. car. 134
- Natura non uititur sulphur purum, neq; arg. ui. purum. idem
- Marcasita non est illa natura media. car. 135
- Marcasita contrariatur naturæ arsenici. idem
- Quomodo eadem materia diuersimode informatur. idem
- Rectum quomodo discernitur. idem

T A B U L A

Tabula in Rosario Arnaldi de Villa noua.

- Quomodo ar. vi. in sulphur conuertatur. car. 137
 Mercurij metallorum quomodo differant. car. 138
 Omni argento est sulphur album, & omni duro sulphur rubeum. car. 139
 Radij tingentes quibus insint. idem
 Quod unicus sit lapis philosophorum. idem
 Ex quibus extrahitur & quod sine Sole & Luna nullus mer. eingit. car. 140
 Sulphuris albi & rubei archanum & quomodo pater est Sol & Luna mater. idem
 Lapis ex sola metallorum materia perfici non potest. car. 141
 Primum opus lapidis, quod est soluere lapidem in suu mer. idem
 Sublimatio luminarium & extrema lapidis. idem
 Verum & primum operis principium. car. 142
 De inuestigatione perfecta lapidis & quo mer. depuratur, idem
 Primus error est festinantia. car. 143
 Lapis inhumatur, ut digeratur mellus. idem
 Signa perfectae solutionis. & primi reg. recapitulatio. idem
 De secundo regimine, ablucere quid sit & actio ignis. c. 145
 Diuisio lapidis per quatuor elementa & diuisio ista quomodo fiat. idem
 De ablutione aquæ, & aeris quomodo fiant. car. 146
 Oleum ex omni re quomodo extrahitur. idem
 Operationes & signa aeris distillantis. idem
 Differentia & operationes aquæ & olei seu animæ. car. 147
 De ablutione ignis & terræ & de cā ablutionis eorum. idem
 De tertio regimine quod est reducere. car. 148

T A B U L A

<i>Expositio tertij regiminis Arnaldi.</i>	idem
<i>De modo reducendi aquam super terram.</i>	car. 149
<i>Doctrina imbibitionum & pondera.</i>	idem
<i>Recapitulatio tertij regiminis ex bene nota totum.</i>	idem
<i>De quarto regi, q. est fixare seu fermentare cū fixo.</i>	car. 150
<i>Conclusio sulphurum & fermentorum quando fiat.</i>	idem
<i>De mixtione fermenti ex sulphuris quomodo fiat.</i>	car. 151
<i>Vtilitates sequentes ex diuisione elementorum.</i>	idem
<i>Qua uult augetur lapis ex projecto.</i>	car. 152
<i>De seruidate quantitate elementorum.</i>	idem
<i>De correctione elementorum & de fusione medicinæ.</i>	idem
<i>De ponderibus seruandis in fixione elementorum</i>	car. 153
<i>De fixione & elixiris compositione ad album.</i>	car. 154
<i>De reductione aeris super elixir ad album.</i>	car. 155
<i>De inceratione elixiris albi.</i>	idem
<i>De compositione elixiris rubel.</i>	car. 156
<i>Aurum alchimicum excedit aurum naturæ.</i>	idem
<i>De multiplicatione medicinarum.</i>	car. 157
<i>Elixiris solutio & sublimatio & secretum artis quid sint.</i>	idem
<i>Proleccio quomodo fieri debeat.</i>	car. 158
<i>Vltimum caput de recapitulatione totius operis.</i>	idem
<i>Epistola Rhaymundi Lulli, quæ dicitur accurtatoria.</i>	car. 160
<i>Accurtatio mineralis lapidis quomodo fiat.</i>	car. 161
<i>Lapis vegetabilis quomodo fiat.</i>	car. 162
<i>Lapis mixtus ex vegetabili & minerali.</i>	car. 163
<i>Methodus Lacinij super epistolam Rhaymundi Lulli.</i>	car. 165
<i>Tabula ex collectaneis Rhasis.</i>	car. 167
<i>In uaporem transire est necesse naturalia cuncta.</i>	idem

T A B U L A :

Tota ars in solutione & coagulatione consistit.	idem
Atramentum quid & quotuplex sit.	idem
Atramenti præparatio & operatio.	idem
Alumen quid est quotuplex sit.	car. 168
Aluminis præparatio & operatio.	idem
Sal quid est quotuplex sit & eius præparatio & operatio. idem	
De sale armoniaco & eius præparatione et operatione. c. 169	
De spiritibus mineralibus & de arsenico & sua præparatio-	
ne.	car. 170
De sulphure & sua præparatione.	car. 171
De argento uino & sua præparatione.	car. 172
De auro & sua natura.	car. 174
De argento & sua compositione deque purgatione.	car. 175
Documentum de ære & alijs imperfectis.	car. 176
Experimenta argenti duo ex Rhaſe.	car. 177
De natura æris & sua præparatione.	car. 178
De natura plumbi & sua præparatione.	car. 179
De stagno & sua purgatione, & de ferro.	idem
Tabula ex collectaneis Alberti Magni, Diui	
Thomæ & aliorum, &c.	
Doctrina Alberti de spiritibus & natura eorum.	car. 181
De eorum præparatione in communi.	idem
De purgationibus spirituum in particulari.	idem
De natura, effectione et præparatio[n]e atq[ue] fixio[n]e sulfuris. car. 182	
De aquitate & præparatione argenti uini.	car. 183
De natura purgatione, & præparatione arsenici.	car. 185
De medicina sulphuris supra Mercurium, Ioue & Venerem. idem	
De operatione eius super Iouem.	car. 186

T A B V L A :

Quomodo haec medicina operatur super Venerem.	car. 187
De vegetabilibus et animalibus secundū diuinū Thomām.	188
Excusatio quedam propter eos, qui nimium sapiunt.	car. 190
De capillis & ovis & eorum operatione.	idem
De inceratione, sublimatione, & assatione.	car. 192
De calcinatione & dissolutione.	car. 193
De distillatione & inhalatione.	idem
Præcepta Alberti magni.	car. 194
Questio curiosa Michaelis Scotti.	car. 195
Ratio seu virtus terminaria ex quo conuenientius elicetur. idē	
Opiniones de materia prima Solis & Lunæ.	car. 196
Ratio seminaria quomodo nutriatur.	idem
Aptitudo formæ, remanet in composito corrupto.	idem
Causa cur oportet aurum in naturam vaporis conuerit.	idem
De reductione & modo reducendi aurum in materiam pri-	
mam.	car. 197
Extractione quatuor elementorum quid sit secundū hermetē.	car. 198
Quare conuersio corporis in spiritum uocetur terra, lapis	
& sal.	idem
Secretum eliciendum, sed non grosso capiti atq; ignaro.	idem
Virtus illa quomodo seminatur & in quo loco.	car. 199
Lapis quare dicatur mineralis, vegetabilis & animalis.	idem
Signa infallibilia completi elixeris.	car. 200
Signa tam intrinseca quam extrinseca lapidis.	car. 201
Natura aurum quidem celerrima sit in sua operatione.	idem
Cause multæ quare aurum ipsum cor confortet.	idem

ERRATA CORRIGE.

Carta nona, cuius lege alicuius . carta. 17. decimi methe). 4
ibidem quando l. quin. c. 21. quæ l. quia . ibidē Aut.l. autem
c. 27. nullius l. nullus. ibidem uolantes l. uolentes. ca. 30. in=
genui l. ingenij. car. 32. siue l. sine c. 36. robore l. rubore. car.
37. & l. d. ibidem pariere l. periere. ibidem, receptorie l. de
ceptorie. car. 38. nil l. uel. car. 41. fortissima l. fortuna. car. 49
in l. ei. car. 55. uolantiū l. uolentium. car. 59. quare l. quomo
do. car. 62. ouis l.oui. car. 65. omne l. esse. ibidem prius l. pri=
mus. car. 66. riga. 13. forma , superfluum est. car. 73. efficac
is l. effectibus. car. 75. metallorū l. elementorū. car. 78. toto l.
totum. car. 80. quod l. quid. car. 81. adeo l. duo. car. 83. olim
l. oleum. ibidem, operis l. operans. car. 95. a l. aut. ibidem, uel
l. nil. car. 98. Nisi l. Mercurius. car. 101. calorem l. colorem.
car. 110. non l. nam. car. 111. intelle&t;tu l. intellectui. ibidē, fer
mentū l. fermentari. car. 112. sis l. sit. ibidem, uel l. nil. car. 113
circa l. esse. car. 114. seruauerunt l. seruauerit. car. 115. per=
mitteetur l. permuteetur. ibidem, sic l. sicut. ibidem , propter l.
propterea. car. 120. ponitur l. patitur. car. 121. non l. nam.
car. 124. Mercurius l. menstruum. ibidem, stannum l. scannū
car. 128. perfecti l. perfici ibidem, ideo l. non. car. 136. uero l.
ucre. car. 138. oratione l. ordine. car. 161. quæ l. qui. ibidē, ap
portare l. apportari. ibidē, trasmutationem l. trasmitionum .
ibidem, transiuissim l. transmissem. car. 165. generatiua &
nutritiua l. generatiuus & nutritiuss. In dialogo ca. 2. riga.
3. latrem l. laborum.

*. **. ***. ABCDEFGHIJKLMNOP
QRSTVXYZ. AA BB CC DD.

Omnes quaterniones, prater * * * duernionem,
O D D quinternionem.

VENETIIS, APVD ALDI FILIOS.
M. D. XXXXVI.

